

СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Број 38

Год. LXI

Четврток, 26 мај 2005

Цена на овој број е 390 денари

www.slvesnik.com.mk

contact@slvesnik.com.mk

СОДРЖИНА

	Стр.		Стр.
585. Закон за општата управна постапка....	1	590. Закон за царинските мерки за заштита на правата од интелектуална сопственост.....	80
586. Закон за изменување и дополнување на Законот за акцизите.....	66	591. Правилник за основните елементи на упатството за работа, повелбата, годишниот план и програмата за внатрешна ревизија.....	88
587. Закон за заштита на сведоци.....	66	592. Одлука на Уставниот суд на Република Македонија, У. бр. 53/2004 од 11 мај 2005 година.....	92
588. Закон за задолжување на Република Македонија со заем кај Меѓународната банка за обнова и развој - Светската банка по Договор за заем за Проектот за катастар и регистрација на недвижности.....	78	593. Решение за ставање во примена на установен катастар на недвижности.....	94
589. Закон за престанување на важењето на Законот за овластување на организација за изработка на книжни и ковани пари.....	80	Огласен дел.....	1-64

СОБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 585.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

УКАЗ ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ОПШТАТА УПРАВНА ПОСТАПКА

Се прогласува Законот за општата управна постапка,
што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 18 мај 2005 година.

Бр. 07-1872/1
18 мај 2005 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски**, с.р.

ЗАКОН ЗА ОПШТАТА УПРАВНА ПОСТАПКА

ПРВ ДЕЛ ОПШТИ ОДРЕДБИ

Г л а в а I ОСНОВНИ НАЧЕЛА

Член 1

(1) Според овој закон се должни да постапуваат министерствата, другите органи на државната управа, организации утврдени со закон и други државни органи, кога во управните работи, непосредно применувајќи ги прописите решаваат за правата, обврските или правните интереси на физички лица, правни лица или на други странки (во натамошниот текст: странки).

(2) Според овој закон се должни да постапуваат и правни и други лица на кои со закон им е доверено да вршат јавни овластувања кога решаваат за работите од ставот (1) на овој член.

(3) Според овој закон се должни да постапуваат органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, кога во вршењето на надлежностите решаваат во управни работи за права, обврски или правни интереси на странките во согласност со закон.

Управни работи

Член 2

(1) Во смисла на овој закон, управни работи претставуваат сите акти и дејствија преку кои се изразуваат и извршуваат надлежностите на јавната администрација.

(2) Управни акти во смисла на ставот (1) од овој член се сите оние акти и дејствија со коишто се решава за правата, обврските или правните интереси на странките во управната постапка.

Супсидијарна примена на законот

Член 3

(1) Во управните области за кои со закон е пропишана посебна постапка, се постапува според одредбите на тој закон.

(2) Според одредбите на овој закон се постапува во сите прашања во управните области што не се уредени со посебен закон.

Начело на законитост

Член 4

(1) Органите од членот 1 на овој закон, кога постапуваат во управни работи, решаваат врз основа и во рамките на закон, меѓународните договори и други прописи на државните органи и на правните и други лица во вршењето на јавни овластувања.

(2) Во управните работи во кои органот кој со закон или со пропис заснован на закон е овластен да решава по слободна оценка, решението мора да биде донесено во рамките на овластувањата утврдени со закон и во согласност со целта за која е дадено овластувањето.

(3) Одредбите на овој закон важат и за случаите во кои органот е овластен во управните работи да решава по слободна оценка.

Заштита на правата на странките и заштита на јавниот интерес

Член 5

(1) Органите од членот 1 на овој закон се должни во вршењето на работите на јавниот интерес да ги почитуваат со закон заштитените права и интереси на странките.

(2) При водењето на постапката и при решавањето, органите од членот 1 на овој закон се должни на странките да им овозможат што полесно да ги заштитат и остварат своите права, водејќи притоа сметка остварувањето на нивните права да не биде на штета на други странки, ниту во спротивност со јавните интереси утврдени со закон.

(3) Кога службеното лице во текот на постапката ќе дознае или оцени дека определена странка има основа за остварување на некое право, е должно да и укаже на тоа.

(4) Ако врз основа на закон на странките им се наложуваат обврски, спрема нив ќе се применуваат оние мерки предвидени со закон кои се поповолни за нив, ако со тие мерки се постигнува целта на законот.

Начело на еднаквост, непристрасност и објективност

Член 6

Органите во управната постапка се должни да обезбедат, еднаква, непристрасна и објективна примена на законите и другите прописи во решавањето на управните работи.

Начело на сервисна ориентација на органите

Член 7

Кога органите од членот 1 на овој закон решаваат во управни работи, сервисно се ориентирани кон остварувањето на правата и интересите на странките.

Начело на ефикасност

Член 8

Кога органите од членот 1 на овој закон решаваат во управни работи, должни се да обезбедат ефикасно остварување на правата и интересите на странките во управната постапка.

Начело на материјална вистина

Член 9

Во управната постапка мора да се утврди фактичката состојба на работите и за таа цел мора да се утврдат сите факти што се од важност за донесување на законито и правилно решение.

Начело на сослушување на странките

Член 10

(1) Пред донесување на решението на странката мора да и се даде можност да се изјасни за фактите и околностите што се од важност за донесување на решението.

(2) Решение може да се донесе без претходно изјаснување на странката само во случаите утврдени со закон.

Начело на одговорност

Член 11

(1) Органите од членот 1 на овој закон, кога решаваат во управни работи, се одговорни за штетите предизвикани со преземање на незаконити дејствија или со незаконито одбивање да се преземе соодветно дејствие.

(2) Органите од членот 1 на овој закон се одговорни и за писмените информации кои ги даваат на странките, дури и кога давањето на информации не е задолжително во постапката.

Оцена на доказите

Член 12

Кои факти ќе ги земе како доказани одлучува овластеното службено лице по свое уверување врз основа на совесна и грижлива оцена на секој доказ посебно и на сите докази заедно, како и врз основа на резултатот од целокупната постапка.

Самостојност во решавањето

Член 13

(1) Органот ја води управната постапка и донесува решение самостојно во рамките на овластувањата утврдени со закон и друг пропис.

(2) Овластеното службено лице на органот надлежен за водење на постапката, самостојно ги утврдува фактите и околностите и врз основа на така утврдените факти и околности ги применува законите и другите прописи на конкретен случај.

Право на жалба

Член 14

(1) Против решението донесено во прв степен странката има право на жалба.

(2) Под условите утврдени со овој закон странката има право на жалба и кога првостепениот орган во определениот рок не донел решение по нејзиното барање.

(3) Против решението донесено во втор степен не е допуштена жалба.

Конечно решение

Член 15

(1) Решение против кое не е изјавена жалба во управната постапка, или пак жалбата е искористена, а со кое странката се стекнала со некое право, односно со кое на странката и е определена некаква обврска, е конечно во управната постапка.

(2) Конечно решение во управната постапка може да се поништи, укине или измени само во случаите утврдени со закон.

Правосилност на решение

Член 16

(1) Решение против кое не може да се изјави жалба, ниту да се поведе управен спор, а со кое странката стекнала определени права, односно со кое на странката и се определени обврски е правосилно решение.

(2) Решението станува правосилно и доколку странката се откаже од правото на жалба.

(3) Правосилно решение во управна постапка може да се поништи, укине или измени само во случаите утврдени со закон.

Економичност и итно на постапката

Член 17

Постапката се води економично и итно без одлагање, со што помалку трошоци и губење време за странката и за другите лица кои учествуваат во постапката, но така што ќе се прибави сè што е потребно за правилно утврдување на фактичката состојба и за донесување на законито и правилно решение.

Помош на неуката странка

Член 18

(1) Органот што ја води постапката се грижи незнаењето и неукоста на странката и на другите лица кои учествуваат во постапката да не бидат на штета на правата што им припаѓаат според законот.

(2) Органот што ја води постапката се грижи и за информираноста на странката за текот на управната постапка.

Употреба на јазиците и писмата

Член 19

(1) Во управната постапка службен јазик е македонскиот јазик и неговото кирилско писмо.

(2) Во управната постапка што се води во органите на државната управа, другите државни органи, органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, правните и други лица на кои со закон им е доверено вршење на јавни овластувања, друг јазик што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните и неговото писмо, се користи во согласност со овој закон.

(3) Странките и другите учесници во постапката кои не се државјани на Република Македонија, а не го разбираат македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, имаат право на преведувач.

Употреба на изразот “орган”

Член 20

Под орган што ја води управната постапка, односно што решава во управни работи се подразбираат министерствата, другите органи на државната управа, други државни органи, органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, правни и други лица на кои со закон им е доверено вршење на јавни овластувања, ако со закон поинаку не е определено.

Г л а в а II

НАДЛЕЖНОСТ

1. Стварна и месна надлежност

Член 21

(1) Стварната надлежност за решавање во управната постапка се определува со закон со кој се уредува управната област или се определува надлежноста на органите што решаваат во управната постапка.

(2) Месната надлежност се определува според активите за внатрешна организација на органите што решаваат во управната постапка.

Член 22

За решавање на управни работи во прв степен стварно надлежни се органите определени со членот 20 на овој закон, освен ако со закон не е определена надлежност на други органи.

Член 23

Во управните работи е надлежен соодветниот орган на државната управа во рамките на неговата надлежност утврдена со закон.

Член 24

(1) Ниеден орган не може да преземе определена управна работа од надлежност на друг орган.

(2) Органот надлежен за решавање во определена управна работа може само врз основа на изрично законско овластување да го пренесе врз друг орган решавањето на таа работа.

(3) Стварната и месната надлежност не можат да се менуваат со договор на странките, со договор на органите и странките, ниту со договор на органите, освен ако со закон поинаку не е определено.

Член 25

(1) Во рамките на прописите предвидени во членот 21 став (2) на овој закон, месната надлежност се определува:

1) во работите кои се однесуваат на недвижност - според местото каде што се наоѓа таа;

2) во работите кои се однесуваат на надлежноста на органите на државната управа, други државни органи и органи на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје - според местото на нивното седиште, во работите кои се однесуваат на дејноста на правните и други лица на кои со закон им се доверени јавни овластувања - според местото на нивното седиште, а ако имаат деловни единици - според седиштето на деловната единица;

3) во работите кои се однесуваат на водење дуќан или на професионална дејност на одделни лица која се врши или ќе се врши во определено место - според седиштето на дуќанот, односно според местото каде што се врши дејноста;

4) во други работи - според живеалиштето на странката. Кога има повеќе странки, надлежноста се определува според странката спрема која барањето е насочено. Ако странката нема живеалиште во Република Македонија, надлежноста се определува според местото на нејзиното престојувалиште, а ако нема престојувалиште, според местото на нејзиното последно живеалиште, односно престојувалиште во Република Македонија и

5) ако месната надлежност не може да се определи според ставот (1) точки 1, 2, 3 и 4 на овој член, таа се определува според местото каде што настанала причината за водење на постапката.

(2) Во работите кои се однесуваат на брод или на воздухоплов, или во кои поводот за водење на постапката настанал на брод или на воздухоплов, месната надлежност се определува според матичното пристаниште на бродот, односно на воздухопловот.

(3) Одредбите од ставовите (1) и (2) на овој член се применуваат ако со посебни прописи поинаку не е определено.

Член 26

(1) Ако според одредбите на овој закон истовремено биле месно надлежни два или повеќе органи, надлежен е оној орган што прв ја повел постапката.

(2) Органот што ја повел постапката како месно надлежен ја задржува надлежноста и кога во текот на постапката ќе настанат околности според кои би бил месно надлежен друг орган. Органот што ја повел постапката може предметот да му го отстапи на органот кој според новите околности станал месно надлежен, ако со тоа значително се олеснува постапката особено за странката.

Член 27

(1) Секој орган по службена должност во текот на целата постапка внимава на својата стварна и месна надлежност.

(2) Ако органот најде дека не е надлежен да постапува по определена управна работа, ќе постапи во согласност со членот 63 ставови (3) и (4) на овој закон.

(3) Ако ненадлежниот орган извршил некое дејствие во постапката, надлежниот орган кому што му е отстапена работата ќе цени дали некое од тие дејствија ќе треба да се повторат.

2. Странки со дипломатски имунитет**Член 28**

(1) Ако во управна постапка странка е странец кој ужива право на дипломатски имунитет во Република Македонија, странска држава или меѓународна организација, важат правилата на меѓународното право признаени од страна на Република Македонија.

(2) Во случај на сомневање за постоењето и за обмот на правото на дипломатскиот имунитет, објаснување дава органот на државната управа надлежен за надворешни работи.

(3) Службените дејствија што се однесуваат на лицата кои уживаат право на дипломатски имунитет се врши со посредување на органот на државната управа надлежен за надворешни работи.

3. Просторно ограничување на надлежноста**Член 29**

(1) Секој орган службената работа ја врши во границите на своето подрачје.

(2) Ако постои опасност од одлагање, а службеното дејствие треба да се изврши надвор од границите на подрачјето на органот, органот може да го изврши и надвор од границите на своето подрачје. Тој е должен за тоа веднаш да го известат органот на чие подрачје го презел дејствието.

(3) Ако службените дејствија треба да се извршат во објект кој го користат органите на одбраната и безбедноста, како и казнено-поправните и воспитно-поправните установи, дејствијата се вршат по претходно пријавување кај одговорното лице на објектот и по спогодба со него.

(4) Службените дејствија кои се вршат на екстериторијално подрачје се вршат со посредување на органот на државната управа надлежен за надворешни работи.

4. Судир на надлежностите**Член 30**

(1) Судирот на надлежностите меѓу органите на државната управа го решава Владата на Република Македонија.

(2) Судирот на надлежностите меѓу органите на државната управа и правни и други лица, на кои со закон им се доверени јавни овластувања, го решава Владата на Република Македонија.

(3) Судирот на надлежностите меѓу организациони единици кои се основани со задача да вршат определени управни работи од надлежност на органот на државната управа - ги решава органот на државната управа од чија надлежност вршат работи организационите единици.

Член 31

(1) Кога два органи ќе се изјаснат за надлежни или за ненадлежни за решавање во иста управна работа, предлог за решавање на судирот на надлежностите го поднесува органот кој последен одлучувал за својата надлежност, а може да го поднесе и странката.

(2) Органот што го решава судирот на надлежностите истовремено ќе го поништи решението кое во управната работа го донел ненадлежниот орган, односно ќе го поништи заклучокот со кој надлежниот орган се изјаснил како ненадлежен и списите на предметот ќе ги достави до надлежниот орган.

(3) Против решение со кое се одлучува за судирот на надлежностите странката не може да изјави посебна жалба, ниту да води посебен управен спор.

Член 32

(1) Ако органот во судирот на надлежноста смета дека со решението со кое се одлучува за судирот на надлежностите му е повредено некое право, може да изјави жалба.

(2) Ако органот надлежен за решавање по жалбата од ставот (1) на овој член утврди дека решението за судирот на надлежноста не е засновано врз закон или пропис, ќе ги расправи односите кои поради тоа настанале меѓу органот што се жалел и органот кој со решението на судирот на надлежностите е огласен за надлежен, водејќи сметка за правата кои според закон или друг пропис му припаѓаат на органот што се жалел. Решението донесено по жалбата се смета како првостепено решение за односите кои се решаваат со него.

(3) Жалбата од ставот (1) на овој член и решението донесено по неа немаат влијание врз управната постапка во конкретниот предмет.

5. Службено лице овластено за водење на постапката и за решавање**Член 33**

(1) Во управна работа за чие решавање е надлежен орган на државната управа, решението во управната постапка го донесува функционерот што раководи со органот.

(2) Функционерот што раководи со органот на државната управа, може да овласти друго службено лице од истиот орган за донесување на решение во управните работи од определен вид.

(3) Овластувањето од ставот (2) на овој член, го опфаќа и водењето на постапката што му претходи на решавањето.

Член 34

Во колегијалните органи решението во управни работи го донесува колегијалниот орган, ако со закон или друг пропис не е определено член на колегијалниот орган да донесува решенија во управната постапка.

Член 35

(1) Ако за решавање во управна работа е надлежна Владата на Република Македонија, орган на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, постапката ја води органот на управата во чиј делокруг спаѓа таа работа, ако со закон или пропис не е определено постапката да ја води друг орган.

(2) Во случајот од ставот (1) на овој член органот, односно другото службено лице кое ја водело постапката му поднесува на органот надлежен за решавање писмен извештај и предлог на решение, ако со посебни прописи не е определено таков извештај да поднесува комисија или друг орган.

Член 36

Во управните работи во кои решава правно и друго лице на кое со закон му е доверено јавно овластување, решението го донесува индивидуалниот орган, односно лицето кое врши соодветна функција, ако со закон, односно со општ акт на правното лице не е определен друг орган или лице кое ќе решава во управната работа.

Член 37

(1) Функционерот што раководи со органот, односно друг носител на јавна функција може да овласти друго службено лице на тој орган да презема дејствија во постапката пред донесувањето на решението.

(2) Ако во даденото овластување нема ограничување, службеното лице е овластено да ги врши сите дејствија во постапката, освен донесување на решенија или заклучоци со кои се оневозможува натамошно водење на постапката.

6. Правна помош

Член 38

(1) За извршување на одделни дејствија во постапката што треба да се преземат надвор од подрачјето на надлежниот орган, овој орган ќе го замоли органот на чие подрачје треба да се преземе дејствието.

(2) Органот надлежен за решавање во управната работа може, заради полесно и побрзо извршување на дејствието или заради одбегнување на непотребни трошоци, вршењето на одделно дејствие во постапката да му го довери на друг орган овластен за преземање на такво дејствие.

Член 39

(1) Органите на државната управа, другите државни органи, органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, правни и други лица кои имаат јавно овластување за решавање во управните работи, должни се едни на други да укажуваат правна помош во управната постапка. Оваа помош се бара со посебна молба.

(2) Замоленіот орган е должен да постапи по молбата во рамките на своето подрачје и надлежностите без одлагање, а најдоцна во рок од 15 дена од денот на приемот на замолницата.

(3) Правна помош за извршување на одделни дејствија во постапката може да се бара од судовите, само ако тоа е предвидено со закон или друг пропис. По исклучок органите од ставот (1) на овој член можат да бараат од судовите да им се достават списите што се потребни за водење на управната постапка. Судовите се должни да постапуваат по барањето ако со тоа не се попречува самата судска постапка. Судот може да го определи рокот во кој списите мора да му се вратат.

(4) За правна помош до органите на странска држава, важат одредбите на меѓународните договори, а ако нема договори се применува начелото на заемност. Во случај на сомневање за постоење на заемност, објаснување дава органот на државната управа надлежен за надворешни работи. Во таков случај надлежниот орган ќе се обрати за објаснување преку органот на државната управа надлежен за правда.

(5) Органите на Република Македонија им укажуваат правна помош на органите на странски држави на начин определен во законите на Република Македонија. Органот ќе ја одбие правната помош ако се бара дејствие што му е спротивно на правниот поредок на Република Македонија. Дејствието што е предмет на молбата може да се изврши и на начин што го бара органот на странската држава, ако таа постапка не е спротивна на правниот поредок на Република Македонија.

(6) Ако со меѓународни договори не е предвидена можност за непосредна комуникација со странски органи, органите комуницираат со странските органи преку органот на државната управа надлежен за надворешни работи.

7. Изземање

Член 40

Службеното лице кое е овластено да решава или да извршува одделни дејствија во постапката, ќе се из земе од работата во предметот, ако:

1) во предметот во кој се води постапката е странка, сопственик односно сообврзник, сведок, вештак, полномошник или законски застапник на странката;

2) со странката, со застапникот или со полномошникот на странката е роднина по крв во права линија, а во странична линија заклучно до четврти степен, брачен другар или роднина по брачниот другар заклучно до втор степен и тогаш кога бракот престанал;

3) со странката, со застапникот или со полномошникот на странката е во однос на старател, посвоител, посвоеник или хранител и

4) во првостепената постапка учествувал во водењето на постапката или донесувањето на решението.

Член 41

Службеното лице кое треба да решава во определена управна работа или да изврши некое дејствие во постапката, штом ќе дознае дека постои некоја причина за изземање од членот 40 на овој закон, должно е да ја прекине секоја натамошна работа врз предметот и за тоа да го извести органот надлежен за решавање за изземањето. Ако службеното лице смета дека постојат други околности кои го оправдуваат неговото изземање, за тоа ќе го извести истиот орган, не прекинувајќи ја работата.

Член 42

(1) Странката може да бара изземање на службеното лице од причините наведени во членот 40 на овој закон, како и кога постојат други околности што ја доведуваат во сомневање неговата непристрасност. Во своето барање странката мора да ги наведе околностите за кои смета дека постои некоја од причините за изземање.

(2) Службеното лице за кое странката барала изземање поради некоја од причините наведени во членот 40 на овој закон, не може сè до донесувањето на заклучокот за ова барање да врши никакви дејствија во постапката, освен оние што не трпат одлагање.

Член 43

(1) За изземање на член на колегијално тело на Собранието на Република Македонија, одлучува самото тело, а за изземање на претседателот на колегијалното тело одлучува Собранието на Република Македонија.

(2) За изземање на службеното лице на органот на државната управа одлучува функционерот кој раководи со тој орган.

(3) За изземање на функционерот кој раководи со органот на државната управа одлучува Владата на Република Македонија.

(4) За изземање на член на колегијален орган на Владата на Република Македонија, одлучува самиот колегијален орган, а за изземање на претседателот на колегијалниот орган одлучува Владата на Република Македонија.

(5) За изземање на службеното лице во органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, одлучува градоначалникот.

(6) За изземање на градоначалникот кога решава во управната постапка, одлучува министерот кој раководи со министерството од соодветната област.

(7) За изземањето се одлучува со заклучок кој мора да се донесе во рок од осум дена од денот на поднесувањето на барањето.

Член 44

(1) Во заклучокот за изземањето ќе се определи друго службено лице кое ќе решава, односно ќе врши одделни дејствија во постапката во врска со предметот во кој е определено изземањето.

(2) Против заклучокот со кој се определува изземањето не е допуштена посебна жалба.

Член 45

(1) Одредбите на овој закон за изземање согласно се применуваат и врз записничарот.

(2) Заклучокот за изземање на записничарот го донесува службеното лице кое ја води постапката.

Г л а в а III

СТРАНКА И НЕЈЗИНОТО ЗАСТАПУВАЊЕ

1. Странка

Член 46

Странка во управната постапка е лице по чие барање е поведена постапката или против кое се води постапката, или кое заради заштита на своите права и интереси има право да учествува во постапката.

Член 47

(1) Странка во управната постапка може да биде секое физичко и правно лице.

(2) Државни органи, деловна единица на претпријатие, здруженија, населба, група лица и други кои немаат својство на правно лице, можат да бидат странки, ако можат да бидат носители на правата и обврските за кои се решава во управната постапка.

(3) Странка може да биде и синдикална организација, ако управната постапка се однесува на некакво право или правен интерес на член на таа организација.

Член 48

(1) Странки во управната постапка можат да бидат здруженијата на граѓани, фондации и политички партии што според општиот акт имаат за цел да штитат определени права и интереси на своите членови, кои во согласност на својот член можат од негово име да поднесат барање што се однесува на такви права и интереси, како и да стапат во веќе поведената постапка со сите права на странка.

(2) Ако со општиот акт на субјектите од ставот (1) на овој член е предвидено, можат да го застапуваат членот на негово барање.

Член 49

(1) Ако јавниот обвинител, јавниот правобранител или други државни органи со закон се овластени во управната постапка да ги застапуваат јавните интереси, имаат права и должности на странка, во рамките на овластувањата утврдени со закон.

(2) Органите од ставот (1) на овој член во управната постапка не можат да имаат пошироки овластувања отколку што ги имаат странките, освен ако такви овластувања им се дадени со закон.

2. Процесна способност и застапник по закон**Член 50**

(1) Странка која е наполно деловно способна може сама да ги врши дејствијата во постапката (процесна способност).

(2) За процесно неспособно лице дејствијата во постапката ги врши неговиот застапник по закон. Застапник по закон се определува врз основа на закон или со акт на надлежниот орган на државната управа, донесен врз основа на закон.

(3) Правното лице ги врши дејствијата на постапката преку својот претставник, односно застапник по закон. Претставникот, односно застапник по закон на правното лице се определува со општиот акт на правното лице, ако не е определен со закон или со акт на надлежниот државен орган донесен врз основа на закон.

(4) Државниот орган ги врши дејствијата во постапката преку претставникот определен со закон, деловната единица на организацијата или заедницата - преку лицето кое раководи со работата на деловната единица, населба, односно групи лица кои немаат својство на правно лице - преку лицето кое ќе го определат, ако со посебни прописи поинаку не е определено.

(5) Кога органот што ја води постапката ќе утврди дека застапник по закон на лице под старателство не покажува потребно внимание во застапувањето, за тоа ќе го извести органот за старателство.

Член 51

(1) Во текот на целата постапка органот по службена должност внимава дали лицето кое се појавува како странка може да биде странка во постапката и дали странката ја застапува нејзиниот застапник по закон.

(2) Ако во текот на постапката настапи смрт на странката, постапката може да се запре или продолжи, зависно од природата на управната работа која е предмет на постапката. Ако според природата на работата постапката не може да се продолжи, органот ќе ја запре постапката со заклучок против кој е допуштена посебна жалба.

3. Привремен застапник**Член 52**

(1) Ако процесно неспособната странка нема застапник по закон, или некое дејствие треба да се преземе против лице чие живеалиште или престојувалиште не е познато, а кое нема полномошник, органот што ја води постапката на таквата странка ќе ја определи привремен застапник, ако тоа го бара итноста на предметот, а постапката мора да се спроведе. Овој орган веднаш за тоа ќе го извести органот за старателство, а ако привремен застапник му е определен на лице чие престојувалиште не е познато, својот заклучок ќе го објави на вообичаен начин.

(2) Ако правно лице нема застапник по закон, претставник ниту полномошник, органот што ја води постапката, под условите од ставот (1) на овој член, ќе ја определи на таквата странка привремен застапник, по правило, од редот на службените лица на правното лице и за тоа без одлагање ќе го извести правното лице.

(3) На начинот предвиден во ставовите (1) и (2) на овој член ќе се определи привремен застапник и кога треба да се изврши дејствие кое не може да се одложи, а странката односно нејзиниот полномошник или застапник не е можно навремено да се повика. За тоа странката, полномошникот или застапникот ќе се известат веднаш.

(4) Привремениот застапник е должен да го прими застапувањето, а застапувањето може да го одбие само од причините кои се предвидени со посебни прописи. Привремениот застапник учествува само во постапката за која изрично е определен, и тоа додека не се појави застапник по закон или претставникот, односно самата странка или нејзиниот полномошник.

4. Заеднички претставник**Член 53**

(1) Две или повеќе странки можат, ако со посебен пропис поинаку не е определено, во ист предмет да настапуваат заеднички. Во таков случај тие се должни да определат кој од нив ќе настапува како нивен заеднички претставник, или да определат заеднички полномошник.

(2) Органот што ја води постапката може, ако тоа не го забранува посебен правен пропис, на странките кои учествуваат во постапката со идентични барања со заклучок да им определи во определен рок да назначат кој меѓу нив ќе ги претставува или да постават заеднички полномошник. Ако странките не постапат по таквиот заклучок, тоа може да го определи самиот орган што ја води постапката во кој случај заедничкиот претставник, односно полномошник го задржува тоа својство сè додека странките не определат друг. Против таквиот заклучок странките имаат право на посебна жалба, која не го одлага извршувањето.

(3) И во случај на определување на заеднички претставник, односно полномошник, секоја странка го задржува правото да истапува како странка во постапката, да дава изјави и самостојно да изјавува жалби и да користи други правни средства.

5. Полномошник**Член 54**

(1) Странката, односно нејзиниот законски застапник може да определи полномошник што ќе ги застапува во постапката освен во дејствијата во кои е потребно самата странка да дава изјави.

(2) Дејствијата во постапката што ги презема полномошникот во границите на полномошното имаат исто правно дејство како да ги презела самата странка.

(3) Покрај полномошникот и самата странка може да дава изјава, како непосредно, така и по барање на органот.

(4) Странката што е присутна кога нејзиниот полномошник дава усна изјава, може непосредно по дадената изјава да ја измени или отповика изјавата на својот полномошник. Ако во писмените или усните изјави кои се однесуваат на фактите постои неусогласеност меѓу изјавите на странката и на нејзиниот полномошник, органот што ја води постапката ќе ги цени двете изјави во согласност со членот 13 од овој закон.

Член 55

(1) Полномошник може да биде секое лице кое е на полно деловно способно, освен лица кои се занимаваат со надриписарство.

(2) Ако како полномошник се појави лице кое се занимава со надриписарство, органот на таквото лице ќе му го одземе натамошното застапување и за тоа веднаш ќе ја извести странката.

(3) Против заклучокот за одземање на застапувањето може да се изјави посебна жалба која не го одлага извршувањето на заклучокот.

Член 56

(1) Полномошното може да се даде писмено и усно на записник. За усното полномошно ќе се стави забелешка во списокот на предметот.

(2) Странка што не е писмена или не е во состојба да се потпише, наместо потпис на писменото полномошно ќе го стави отпечатокот на показалецот.

(3) По исклучок, службеното лице кое ја води постапката или врши одделни дејствија во постапката може да допушти од името на странката, како нејзини полномошници да извршат определено дејствие без полномошно членовите на нејзиното семејство или домаќинство, лица во работен однос со неа или функционери, ако се работи за познати лица и ако нема сомневање за постоење и обемот на полномошното. Ако таквото лице поставува барање за поведување постапка или во текот на постапката дава изјава спротивна на поранешната изјава на странката, од него ќе се побара во определен рок дополнително да поднесе полномошно.

Член 57

(1) Ако полномошното е дадено во форма на приватна исправа, се поднесува заверено полномошно.

(2) Адвокат не поднесува заверено полномошно.

Член 58

(1) За содржината и обемот на полномошното се меродавни одредбите од полномошното. Полномошно може да се даде за целата постапка или само за одделни дејствија, а може и временски да се ограничи.

(2) Полномошното не престанува со смртта на странката, со губење на нејзината процесна способност или со промена на нејзиниот законски застапник, но правниот следбеник на странката, односно нејзиниот нов законски застапник може да го отповика поранешното полномошно.

(3) За прашањата во врска со полномошното кои не се уредени со одредбите на овој закон ќе се применуваат одредбите на Законот за парничната постапка.

Член 59

Одредбите на овој закон кои се однесуваат на странките, важат и за нивните законски застапници, полномошници, привремени застапници и заеднички претставници.

Член 60

(1) На странката ќе и се дозволи во работите за кои се бара стручно познавање на прашањата во врска со предметот на постапката да доведе стручно лице кое ќе и дава известување и совети (стручен помагач). Ова лице не ја застапува странката.

(2) Странката не може да доведе како стручен помагач лице кое не е деловно способно или кое се занимава со надриписарство.

Г л а в а IV

КОМУНИЦИРАЊЕ НА ОРГАНИТЕ И СТРАНКИТЕ

1. Поднесоци

Член 61

(1) Под поднесоци се подразбираат барања, обрасци кои се користат за автоматска обработка на податоци, предлози, пријави, молби, жалби, приговори и други соопштенија со кои странките се обраќаат до органот.

(2) Поднесоците по правило се предаваат непосредно или се испраќаат по пошта писмено или усно се соопштуваат на записник, а можат, ако поинаку не е пропишано, да се изјавуваат телеграфски и по телефакс. Кратки и итни соопштенија можат да се даваат и телефонски, ако според природата на работата тоа е можно.

(3) Правото од членот 19 став (2) на овој закон, може да го користи кој било граѓанин, кој живее во единица на локалната самоуправа во која најмалку 20% од граѓаните зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик, во комуникацијата со подрачните единици на министерствата, може да употреби кој било од службените јазици и неговото писмо. Подрачните единици надлежни за тие единици на локалната самоуправа одговараат на македонски јазик и неговото кирилско писмо, како и на службениот јазик и писмо што го употребува граѓанинот. Секој граѓанин во комуникација со министерствата, може да употребува еден од службените јазици и неговото писмо, а министерствата одговараат на македонски јазик и неговото кирилско писмо, како и на службениот јазик и писмо што го употребува граѓанинот.

(4) Странките во постапката што зборуваат јазик различен од македонскиот јазик кој, исто така, е службен јазик, поднесоците можат да ги поднесуваат на тој јазик и писмо. Ваквите поднесоци, органите пред кои се води постапката ги преведуваат на македонски јазик и неговото кирилско писмо и постапуваат по нив.

(5) Органите пред кои се води управната постапка кога решаваат во управни работи, одговараат на службен македонски јазик и неговото кирилско писмо, како и на службениот јазик и писмото што го употребила странката.

Член 62

(1) Поднесокот му се предава на органот надлежен за прием на поднесокот, а може да се предаде секој работен ден во текот на работното време.

(2) Усните поднесоци што не се врзани со рок или не се неодложни, можат да се предаваат само во определени часови во текот на работното време.

(3) Времето за предавање на поднесоците од ставот (2) на овој член го објавува органот во своите работни простории на видно место.

Член 63

(1) Органот што е надлежен за прием на поднесокот, односно за усното соопштение е должен да го прими поднесокот што му се предава, односно да го земе на записник усното соопштение.

(2) Службеното лице кое ќе го прими поднесокот е должно и на усно барање од подносителот да му го потврди приемот на поднесокот.

(3) Ако органот не е надлежен за прием на писмениот поднесок, односно на соопштението на записник, службеното лице на овој орган ќе го предупреди на тоа подносителот и ќе го упати до органот надлежен за прием. Ако подносителот и покрај тоа бара неговиот поднесок да се прими, службеното лице е должно да го прими таквиот поднесок, односно усното соопштение. Ако органот најде дека не е надлежен за работа по таквиот поднесок, ќе донесе заклучок со кој ќе го отфрли поднесокот поради ненадлежност.

(4) Кога органот ќе добие по пошта поднесок за чиј прием не е надлежен, а е несомнено кој орган е надлежен за прием, без одлагање поднесокот ќе му го испрати на надлежниот орган, односно на судот и за тоа ќе ја извести странката. Ако органот што го добил поднесокот не може да утврди кој орган е надлежен за работа по поднесокот, без одлагање ќе донесе заклучок со кој ќе го отфрли поднесокот поради ненадлежност и заклучокот веднаш ќе го достави до странката.

(5) Против заклучокот донесен според ставовите (3) и (4) на овој член е допуштена посебна жалба.

(6) Ако органот добие по пошта тужба за поведување на управен спор, без одлагање тужбата ќе ја достави до надлежниот суд, за што ќе го извести подносителот на тужбата.

Член 64

(1) Поднесокот мора да биде разбирлив и да содржи сè што е потребно за да може да се постапува по него. Тој особено треба да содржи: означување на органот до кој се упатува; предмет на кој се однесува барањето, односно предлогот; кој е застапник или полномошник ако го има, како и име и презиме и престојувалиште (адреса) на подносителот, односно на застапникот или на полномошникот.

(2) Подносителот е должен своерачно да го потпише поднесокот. По исклучок, поднесокот може да го потпише наместо подносителот неговиот брачен другар, некој од неговите родители, полнолетните деца или адвокатот кој по овластување на странката го составил поднесокот. Лицето кое го потпишало подносителот е должно на поднесокот да го потпише своето име и да ја стави својата адреса.

(3) Ако подносителот е неписмен или не е во состојба да се потпише, ќе го потпише друго писмено лице, кое ќе го потпише и своето име и адреса.

Член 65

(1) Ако поднесокот содржи некој формален недостаток што го спречува постапувањето по поднесокот, или поднесокот е неразбирлив или нецелосен, не може само поради тоа да биде отфрлен. Органот што примил таков поднесок ќе направи сè што треба недостатоците да се отстранат и на подносителот ќе му определи рок во кој е должен да го стори тоа. Ова може да му се соопшти на подносителот по телефон, а и усно ако подносителот се затече кај органот кој ова го соопштува. За стореното соопштение органот ќе стави забелешка на списокот.

(2) Ако подносителот ги отстрани недостатоците во определениот рок, ќе се смета дека поднесокот бил од почеток уреден. Ако подносителот не ги отстрани недостатоците во определениот рок, па поради тоа не може да се постапува по поднесокот, ќе се смета дека поднесокот не е ни поднесен, за тоа органот ќе донесе заклучок против кој може да се изјави посебна жалба. На оваа последица подносителот особено ќе се предупреди во поканата за исправка на поднесокот.

(3) Кога поднесокот е испратен телеграфски, по телефакс или е примено телефонско соопштение, па се посомнева дека поднесокот го поднело лице чие име е означено на поднесокот, односно дека потекнува од лице кое при телефонското соопштение го кажало своето име, надлежниот орган ќе поведе постапка за утврдување на овие факти и ако недостатоците не се отстранат, ќе постапи на начин пропишан во ставот (2) на овој член.

Член 66

Ако поднесокот содржи повеќе барања кои мораат да се решаваат одвоено, органот што ќе го прими поднесокот ќе ги земе во решавање барањата за чие решавање е надлежен, а со другите барања ќе постапи во смисла на членот 63 став (4) од овој закон.

2. Повикување

Член 67

(1) Органот што ја води постапката е овластен да го повика лицето чие присуство во постапката е потребно, а кое престојува на неговото подрачје. По правило, повикување не може да се врши заради доставување на решенија и заклучоци или заради соопштенија што можат да се извршат по пошта и на друг начин што е погоден за лицето на кое соопштението треба да му се достави.

(2) По исклучок, на усна расправа може да биде повикано лице кое престојува надвор од подрачјето на органот што ја води постапката, ако со тоа постапката се забрзува или се олеснува, а доаѓањето не предизвикува поголеми трошоци или поголемо денгубење за повиканиот.

(3) Повикувањето се врши со писмена покана, ако со посебен закон или пропис не е предвиден друг начин на повикување.

Член 68

(1) Во писмената покана ќе се означи називот на органот кој повикува, име, презиме и адреса на лицето кое се повикува, местото, денот, а кога е тоа можно и часот на доаѓањето на повиканиот, предметот поради кој се повикува и во кое својство (како странка, сведок, вештак итн.), а потоа и кои помошни доказни средства повиканиот треба да ги земе со себе. Во поканата мора да се наведе дали повиканото лице е должно да дојде лично или може да испрати полномошник што ќе го застапува, а потоа ќе се предупреди дека во случај на спреченост да се јави на поканата е должно да го извести органот што ја издал поканата. Повиканиот, исто така, ќе се предупреди на последиците ако не се јави на поканата, или не извести дека е спречен да дојде.

(2) Во поканата за усна расправа странката може да се повика да поднесе писмени и други докази, а може да се предупреди дека може да доведе сведоци на кои има намера да се повика.

(3) Кога тоа го допушта природата на работата, може да му се стави на волја на повиканото лице наместо лично доаѓање да предаде до определен ден потребна писмена изјава.

Член 69

(1) При повикувањето органот ќе води сметка лицето чие присуство е потребно да се повика да дојде во време кое најмалку ќе го попречува повиканиот во вршењето на неговата редовна работа.

(2) Никој не може да биде повикан да дојде во текот на ноќта, освен ако се работи за итни и неотложни мерки.

Член 70

(1) Повиканото лице е должно да се јави на поканата.

(2) Ако повиканото лице поради болест или некоја друга оправдана причина е спречено да дојде, должно е веднаш по приемот на поканата за тоа да го извести органот што ја издал поканата, а ако причината за спреченост настанала подоцна, тогаш веднаш по дознавањето на таа причина.

(3) Ако лицето на кое поканата лично му е доставена (член 80) не се јави на поканата, а изостанокот не го оправда, може да биде приведено, а покрај тоа и казнето со парична казна од 1.000 денари. Овие мерки ќе се применат само ако во поканата било означено дека тие ќе се применат. Ако поради неоправданиот изостанок на повиканото лице настанале трошоци во постапката, може да се определи тие трошоци да ги поднесе лицето кое изостанало. Заклучокот за приведување, за плаќање на трошоците или за поведување на прекршочна постапка го донесува службеното лице кое ја води постапката во согласност со службеното лице овластено за решавање на работата, а кај замолениот орган - во согласност на функционерот на тој

орган, односно со службеното лице овластено за решавање во слични работи. Против овој заклучок е допуштена посебна жалба.

(4) Ако на поканата не се јави воено лице или работник на полицијата, органот ќе се обрати до командата на тоа лице со барање тоа да се доведе, а може и да се казни според ставот 3 на овој член, односно да определи да ги поднесе трошоците.

3. Записник

Член 71

(1) За усна расправа или за друго поважно дејствие во постапката, како и за поважни усни изјави на странките или на трети лица во постапката, се составува записник.

(2) За помалку важни дејствија и изјави на странките и на трети лица кое немаат суштествено влијание врз решавањето на работата, за управувањето со текот на постапката, за соопштенијата, за службените забележувања, усните упатства и наоди, како и за околностите што се однесуваат само на внатрешната работа на органот кај кого се води постапката, по правило, нема да се составува записник, туку на самиот спис ќе се стави забелешка што ја потврдува службеното лице кое ја ставило, со означување на датумот. Не мора да се составува записник ни за оние усни барања на странката за кои се одлучува по скратена постапка, а кои се задоволуваат, туку таквите барања можат само да се евидентираат.

Член 72

(1) Во записникот се внесува: називот на органот што го врши дејствието, местото, денот и часот кога се врши дејствието, предметот во кој тоа се врши, имињата на службените лица, на присутните странки и на нивните застапници или полномошници.

(2) Записникот треба да ги содржи точно и кратко текот и содржината на постапката на извршеното дејствие и на дадените изјави. Притоа, записникот треба да се ограничи на она што се однесува на самата работа што е предмет на постапката. Во записникот се наведуваат сите исправи што на усната расправа се употребени за која и да е цел. По потреба, овие исправи се приложуваат кон записникот.

(3) Изјавите на странките, на сведоците, на вештаците и на други лица кое учествуваат во постапката, а кои се од значење за донесувањето на решението, се запишуваат во записникот што поточно, а по потреба и со нивни зборови. Во записникот се запишуваат и сите заклучоци што ќе се донесат во текот на дејствието.

(4) Ако некое сослушување се врши преку преведувач, ќе се означи на кој јазик зборувал сослушаниот и кој бил преведувач.

(5) Записникот се води за преземените процесни дејствија. Ако дејствието не може да се заврши истиот ден во записникот, ќе се внесе сè она што е сработено тој ден и тоа ќе се потпише.

(6) Ако дејствието за кое се води записник не може да се изврши без прекин, во записникот ќе се означи дека имало прекин.

(7) Ако во текот на дејствието се изработени или прибавени планови, скици, цртежи, фотографии и слично на тоа, тие ќе се заверат и ќе се приклучат кон записникот.

(8) Со прописи може да се определи дека записникот во определени работи може да се води во вид на книга или на други средства за евиденција.

Член 73

(1) Записникот мора да се води уредно и во него ништо не смее да се брише. Местата што се препртани до заклучувањето на записникот мораат да останат читливи и нив ги заверува со потпис службеното лице кое раководи со дејствието на постапката.

(2) Во заклучениот записник не смее ништо да се додава ниту да се менува. Дополнение и менување во заклучен записник се внесува во додаток кон записникот.

Член 74

(1) Пред заклучувањето, записникот ќе им се прочита на сослушаните лица и на другите лица кои учествуваат во дејствието на постапката. Овие лица имаат право и сами да го прегледуваат записникот и да ставаат свои забелешки. На крајот на записникот ќе се наведе дека записникот е прочитан и дека не се ставени никакви забелешки, или ако се ставени, накратко ќе се запише содржината на забелешките. Потоа, записникот ќе го потпише лицето кое учествувало во дејствието, а на крајот ќе го завери службеното лице кое раководело со дејствието, како и записничарот ако таков имало.

(2) Ако записникот содржи сослушување на повеќе лица, секое од нив ќе се потпише под оној дел од записникот каде што е запишана неговата изјава.

(3) Ако се вршени соочувања, делот од записникот за тоа ќе го потпишат лицата кои се соочени.

(4) Ако записникот се состои од повеќе листови, тие ќе се означат со редни броеви, а секој лист на крајот ќе го завери со својот потпис службеното лице кое раководи со дејствието на постапката и лицето чија изјава е запишана на крајот на листот.

(5) Дополненијата на заклучениот записник повторно ќе се потпишат и заверат.

(6) Ако лицето кое треба да го потпише записникот не е писмено или не може да пишува, ќе го потпише писмено лице кое ќе го стави и својот потпис. Ова не може да биде службеното лице кое раководи со дејствието на постапката, ниту записничарот.

(7) Ако некое лице не сака да го потпише записникот или си отиде пред заклучувањето на записникот, тоа ќе се запише во записникот и ќе се наведе причината поради која потписот не е даден.

Член 75

(1) Записникот составен согласно со одредбите на членот 74 од овој закон е јавна исправа. Записникот е доказ за текот и содржината на дејствието на постапката и на дадените изјави, освен оние делови од записникот на кои сослушаното лице ставило забелешка дека не е правилно составени.

(2) Дозволено е да се докажува неточноста на записникот со жалба против актот со кој е решена управната работа.

Член 76

(1) Кога во управната постапка решава колегијален орган, за советувањето и гласањето се составува записник.

(2) Во записникот за советувањето и гласањето се запишува, покрај податоците за личниот состав на колегијалниот орган, предметот што е во прашање и кратка содржина на она што е решено, како и одвоените мислења ако ги имало. Записникот го потпишува лицето кое претседавало, присутните членови на колегијалниот орган и записничарот.

(3) Кога во управната постапка решава Собранието на Република Македонија, Владата на Република Македонија, односно орган на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, нема да се води посебен записник за советувањето и гласањето, туку заклучокот донесен во управната работа ќе се внесе во записникот, како и другите заклучоци на тие органи.

4. Разгледување на списите и известување за текот на постапката

Член 77

(1) Странките имаат право да ги разгледуваат списите на предметот и на свој трошок да ги препишат потребните списи. Разгледувањето и препишувањето на списите се врши во присуство и под надзор на службено лице.

(2) Право да ги разгледува списите и на свој трошок да препише одделни списи има и секое друго лице кое ќе го стори веројатен својот правен интерес за тоа.

(3) Барањето за разгледување и препишување на списите може да се даде и усно. Органот може да бара од лицето од ставот (2) на овој член писмено или усно на записник да го образложи постоењето на својот правен интерес.

(4) Не можат да се разгледуваат ниту да се препишуваат: записникот за советувањето и гласањето, службените реферати и нацртите на решенијата, како ни другите списи што се водат како доверливи, ако со тоа би можела да се осуети целта на постапката, или ако тоа му се противи на јавниот интерес или на оправдан интерес на една странка или на трети лица.

(5) Странката и секое друго лице кое ќе го стори веројатен својот правен интерес во предметот, како и заинтересираните државни органи, имаат право да бидат известувани за текот на постапката.

(6) Кога барањето од претходните ставови е одбиено и кога заклучокот не е издаден писмено, допуштена е посебна жалба. Жалбата може да се изјави веднаш.

Г л а в а V

ДОСТАВУВАЊЕ

1. Начин на доставување

Член 78

(1) Доставувањето на писменото (поканата, решението, заклучоците и на другите службени списи) се врши на следниве начини:

- со предавање од страна на органот,
- по пошта и
- со јавна објава.

(2) Доставувањето се врши според редоследот утврден во ставот (1) на овој член.

Член 79

(1) Еднаш воспоставената уредна достава, ги обврзува странките тие самите, во натамошниот тек на постапката да се грижат за непречен и ефикасен тек на управната постапка.

(2) Доколку странката со уредно воспоставена достава е поканета или известена за одредено дејствие, решение, заклучок или други службени списи, а не се појави пред органот или пак не постапи по списите, органот нема натамошна обврска да комуницира со странката, ниту пак одговара за негативните последици кои можат да настанат за странката.

1.1. Доставување со предавање

Член 80

(1) Доставувањето на писменото, по правило се врши со предавање на писменото на лицето кому е наменето.

(2) Доставувањето го врши органот.

Член 81

(1) Доставувањето се врши во работен ден во периодот од 6,00 -21,00 часот.

(2) Органот чие писмено треба да се достави може од особено важни причини да определи доставувањето да се изврши и во неработни денови, денови на државни и други празници и неработни денови кои се празнуваат и по 21,00 часот, ако тоа е неопходно потребно.

Член 82

(1) Органот е должен во периодот од 15 дена, сметано од денот кога ќе се утврди потреба од доставување, да направи два обиди да изврши уредно доставување со предавање до странките.

(2) Доставувачот е должен да го образложи неуспешниот обид за достава и истото да го верифицира со свој потпис.

Член 83

(1) Доставувањето извршено со предавање на писменото се потврдува со доставница која ја потпишуваат примачот и доставувачот. Примачот на доставницата со букви сам ќе го означи денот на приемот.

(2) Ако примачот е неписмен или не може да се потпише, доставувачот на доставницата ќе го означи неговото име и денот на предавањето и ќе стави забелешка зошто примачот не го ставил својот потпис.

(3) Ако примачот одбие да го прими писменото, доставувачот тоа ќе го забележи на доставницата, ќе го остави писменото на адресата на примачот и со букви ќе го запише датумот на оставањето и со тоа се смета дека доставувањето е извршено.

(4) Ако доставувањето е извршено на некои од лицата од членот 89 на овој закон, доставувачот ќе го означи на доставницата лицето на кое му е предадено писменото и односот на тоа лице спрема лицето на кое требало да му се изврши доставувањето.

1.2. Доставување по пошта

Член 84

Доставување по пошта се врши доколку органот не успее да изврши достава до странките со предавање во периодот утврден во членот 82 став (1) од овој закон.

Член 85

(1) Доставувањето по пошта се врши по пат на препорачана поштенска пратка. Доставата е уредна доколку странката со свој потпис го потврди приемот на писменото и датумот на доставата, а поштата ја врати повратницата до органот кој ја барал доставата.

(2) Доколку поштата не успее да го реализира доставувањето на писменото во два последователни обиди, органот доставувањето го врши по пат на обична поштенска пратка.

(3) Доколку странката по истекот на 30 дена, сметано од денот на испраќањето на обичната поштенска пратка, не се појави пред органот или пак не преземе никакви активности на кои била упатена со писменото, органот е должен доставата да ја изврши по пат на јавна објава.

1.3. Достава со јавна објава

Член 86

(1) Доколку живеалиштето, односно седиштето на странката е непознато за органот чие писмено се доставува, или пак органот не можел да изврши уредна достава до странката по пат на предавање или по пошта, или кога се работи за акти кои се однесуваат на повеќе странки, органот доставата ја врши со јавна објава.

(2) Објавата органот ја врши преку дневен печат кој е дистрибуиран на целата територија на Република Македонија, во текот на два последователни дена.

(3) По објавите од ставот 2 на овој член, органот на свој трошок ќе изврши и еднакратна објава во "Службен весник на Република Македонија", односно во службеното гласило на општината, градот Скопје и општините во градот Скопје.

(4) По извршените објави од ставовите (2) и (3) на овој член, се смета дека странката е уредно известена за писменото.

Член 87

(1) Објавата ги содржи: називот на органот, името на странката, називот на фирмата, последната адреса на живеалиштето/седиште на правното лице, бројот на предметот, краток приказ на основата на предметот и периодот во којшто странката треба да се обрати до органот.

(2) Објавата содржи и предупредување за странката дека таквиот начин на доставување се смета за уредна достава и дека за негативните последици кои можат да настанат ги сноси самата странка.

2. Кому, каде и како се врши доставувањето

2.1 Доставување на физичко лице

Член 88

(1) Доставување на физичко лице се врши, по правило, во станот на лицето на адресата која е заведена во неговата лична карта, во деловна просторија или во работилница, каде што е вработено лицето, а на адвокат во неговата адвокатска канцеларија, а ако такви простории нема, на такво лице доставувањето може да му се изврши секаде каде што ќе се затече тоа.

(2) Кога лицето на кое треба да му се изврши доставување не се затече во својот стан, доставувањето се врши со предавање на писменото на некој од полнолетните членови на неговото домаќинство.

(3) Ако доставувањето се врши на работното место на лицето на кое писменото треба да му се достави, а тоа лице не се затече тука, доставувањето може да му се изврши на лицето кое е вработено на истото работно место, ако тоа се согласи да го прими писменото.

(4) Доставувањето на адвокат може да се изврши и со предавање на писменото на лице вработено во адвокатската канцеларија.

(5) Доставувањето според ставовите (2) и (3) на овој член не може да му се изврши на лице кое во истата постапка учествува со спротивен интерес.

Член 89

Доставувањето мора да му се изврши лично на лицето на кое му е наменето писменото кога такво доставување е определено со овој закон или со друг пропис, кога од денот на доставувањето почнува да тече рокот кој не може да се продолжува, или кога тоа особено ќе го определи органот што го наредил доставувањето. Се смета дека е извршено лично доставување на адвокат и со предавање на писменото на лице вработено во адвокатската канцеларија.

2.2 Доставување на правно лице

Член 90

(1) Доставување на правно лице се врши во деловните простории на правното лице или на адресата која е означена како седиште на лицето во трговскиот/судскиот регистар.

(2) Доставувањето со предавање на писменото се врши со предавање на писменото на лицето определено за примање на писмена, ако за посебни случаи поинаку не е пропишано.

2.3. Доставување до застапникот по закон и до полномошникот

Член 91

(1) Доколку лицето кому треба да се изврши доставувањето има застапникот по закон или полномошник, доставувањето се врши на начин пропишан со членовите 78 до 88 на овој закон.

(2) Ако повеќе странки имаат заеднички застапникот по закон или полномошник во ист предмет, доставувањето за сите нив се врши до застапникот по закон, односно полномошник. Ако странката има повеќе полномошници, доволно е доставувањето да се изврши само до еден од нив.

2.4. Доставување до полномошникот за примање на писмена

Член 92

(1) Странката може да овласти определено лице до кое ќе се вршат сите доставувања за неа. Кога странката ќе го извести за тоа овластување органот што ја води постапката, сите доставувања органот ќе ги врши до овој полномошник (полномошник за примање на писмена).

(2) Полномошникот за примање на писмената е должен секој акт да го испрати до странката без одлагање.

Член 93

(1) Ако непосредното доставување до странката, до полномошникот или до застапникот по закон значително би ја одолжувало постапката, службеното лице кое ја води постапката може и наложи на странката по определен предмет, а во определен рок да определи во седиштето на органот полномошник за примање на писмена. Ако странката не постапи по овој налог, органот може да постапи согласно со членот 52 на овој закон.

(2) Кога странката или нејзиниот застапникот по закон се наоѓаат во странство, а немаат полномошник во Република Македонија, при доставувањето на првото писмено ќе се повикаат во определен рок да определат полномошник или полномошник за примање писмена и ќе се предупредат дека, ако во оставениот рок не определат полномошник, по службена должност ќе им се определи полномошник за примање на писмена, односно привремен застапник.

Член 94

Со доставувањето на писменото до полномошникот за примање на писмена се смета дека доставувањето и е извршено на странката на која писменото требало да и биде доставено.

Член 95

(1) Кога повеќе странки што заеднички учествуваат во постапката со идентични барања немаат заеднички полномошник, должни се при првото дејствие во постапката да го известат органот за заеднички полномошник за примање на писмена, по можност таков што живее во седиштето на органот. Додека странките не го известат органот за заеднички полномошник за примање на писмена ќе се смета за таков полномошник онаа странка меѓу нив која на првиот заеднички поднесок прва е потпишана или означена. Ако на таков начин не може да се определи полномошник, службеното лице кое ја води постапката може за полномошник да ја определи која и да е од тие странки. Ако бројот на странките е голем или се од разни места, странките можат да определат, а и самото службено лице може да определи повеќе такви полномошници и да означи која од странките секој од нив ќе ја застапува.

(2) Заедничкиот полномошник за примање на писмената е должен без одлагање да ги извести сите странки за писменото што го примил за нив и да им овозможи да го прегледаат, препишат и заверат писменото што, по правило, тој треба да го чува.

(3) Во писменото што се доставува до полномошникот за примање на писмена ќе се означат сите лица за кои се врши доставување.

2.5. Доставување до државните органи, органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје правни и други лица на кои со закон им е доверено вршење на јавни овластувања

Член 96

(1) Доставување до државните органи, органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје правни и други лица на кои со закон им е доверено вршење на јавни овластувања, се врши со предавање на писменото на службеното лице, односно на лицето определено за примање на писмена, ако за посебни случаи поинаку не е пропишано.

(2) Ако во постапката учествуваат субјектите од членот 47 став (2) на овој закон, доставување се врши со предавање на писменото на лицето кое тие го определиле (член 50 став (4)).

(3) Ако доставувачот во определеното работно време не најде лице определено за примање на писмена, предавањето може да се изврши на кое и да е лице вработено во тој орган, односно организација што ќе се затече во нивните простории.

2.6. Доставување на други лица

Член 97

(1) Доставувањето на писмената на лицата и установите во странство, како и до лицата кои во Република Македонија уживаат дипломатски имунитет, се врши преку органот на државната управа надлежен за надворешни работи, ако со меѓународни договори поинаку не е определено.

(2) Доставувањето на писмената до државјаните на Република Македонија во странство на писмена издадени по нивни барања може да се врши непосредно и посредно преку дипломатските и конзуларните претставништва на Република Македонија во странство.

Член 98

(1) Доставувањето на писмената до воените лица, службениците на полицијата и до лицата вработени во сувоземниот, езерскиот и воздушниот сообраќај, може да се изврши и преку нивната команда, односно органот или претпријатието во кое се вработени.

(2) Доставувањето на писмената до лицата лишени од слобода, се врши преку управата на установата во која се наоѓаат.

3. Одбивање на прием

Член 99

(1) Ако лицето до кое е упатено писменото, односно полнолетен член на неговото домаќинство, без законска причина одбие да го прими писменото или ако тоа го стори лице вработено во државен орган, во правно и друго лице, или во адвокатска канцеларија, односно ако тоа го стори лице кое за приемот на писмена го определите населбата, група лица и други (член 47 став (2)), доставувачот ќе го остави писменото во станот или во просторијата во која односното лице живее, односно каде што е вработено, или писменото ќе го закачи на вратата од станот или просторијата.

(2) Кога доставувањето е извршено на начинот предвиден од ставот (1) на овој член, доставувачот на доставницата ќе го забележи денот, часот и причината за одбивање на приемот, како и местото каде што го оставил писменото и со тоа се смета дека доставувањето е извршено.

4. Промена на живеалиште, стан или седиште

Член 100

(1) Кога странката или нејзиниот застапник по закон во текот на постапката ќе го променат своето живеалиште/стан или седиште, тие се должни за тоа веднаш да го известат органот што ја води постапката.

(2) Доколку странката или нејзиниот застапник по закон не постапат согласно со ставот (1) на овој член, органот нема да одговара за негативните последици кои можат да настанат за странката.

5. Грешки во доставувањето

Член 101

(1) Ако при доставувањето е направена грешка, ќе се смета дека доставувањето е извршено на денот за кој ќе се утврди дека лицето на кое писменото му е наменето навистина го добило тоа писмено.

(2) Ако доставницата исчезнала, доставувањето може да се докажува и со други средства.

Г л а в а VI

РОКОВИ

Член 102

(1) За преземање на одделни дејствија во постапката можат да бидат определени рокови.

(2) Ако роковите не се определени со закон или со друг пропис, нив ги определува, со оглед на околностите на случајот, службеното лице кое ја води постапката.

(3) Рокот што го определил службеното лице кое ја води постапката, како и рокот определен со прописите за кои е предвидена можност за продолжување, може да се продолжи по молба од заинтересираното лице поднесена пред истекот на рокот, ако постојат оправдани причини за продолжување.

Член 103

(1) Роковите се сметаат на денови, месеци и години.

(2) Кога рокот е определен по денови, денот во кој е извршено доставувањето или соопштението, односно во кој паѓа настанот од кој треба да се смета траењето на рокот, не се засметува во рокот туку за почеток на рокот се зема првиот нареден ден. Рокот што е определен по месеци, односно по години, се завршува со истекот на оној ден, месец односно година, кој по својот број му одговара на денот кога е извршено доставувањето или соопштението, односно на денот во кој паѓа настанот од кој се смета траењето на рокот. Ако тој ден го нема во последниот месец, рокот се завршува со последниот ден на тој месец.

(3) Завршувањето на рокот може да се означи и со извесен календарски ден.

Член 104

(1) Почетокот и текот на роковите не го спречуваат неработни денови, деновите на државни и други празници и неработни денови кои се празнуваат.

(2) Ако последниот ден на рокот паѓа во деновите од ставот (1) на овој член, рокот истекува на првиот нареден работен ден.

Член 105

(1) Поднесокот е поднесен во рокот, ако пред да истече рокот стигнал до органот на кој требало да му биде предаден.

(2) Кога поднесокот е упатен препорачано по пошта, или по друг електронски пат, денот на предавањето на поштата, односно денот кога е упатен до органот по електронски пат, се смета како ден на предавање на органот до кого е упатен.

(3) За лицата кои се наоѓаат во вооружените сили на Република Македонија денот на предавањето на поднесокот на воената единица, на воената установа или на штабот се смета како ден на предавање на органот до кого е упатен.

(4) За лица лишени од слобода, денот на предавањето на поднесокот до управата на установата во која се наоѓаат се смета како ден на предавање на органот до кого е упатен.

(5) Ако надлежниот орган го определил денот кога ќе се расправа за поднесокот што е должна да го поднесе странката, па ја повикал странката да го достави поднесокот до определениот ден, органот е должен да го земе во разгледување поднесокот што е примен пред почетокот на расправата.

Г л а в а VII

ВРАЌАЊЕ ВО ПОРАНЕШНА СОСТОЈБА

Член 106

(1) На странката која од оправдани причини пропуштила во определен рок да изврши некое дејствие на постапката и поради тоа пропуштање е исклучена од вршење на ова дејствие, ќе и се дозволи по нејзин предлог враќање во поранешна состојба.

(2) На предлог од странката која пропуштила во рокот да го предаде поднесокот, ќе и се дозволи враќање во поранешна состојба и кога таа од незнаење или очигледен пропуст поднесокот навремено го испратила по пошта или непосредно му го предала на надлежен орган.

(3) Враќање во поранешна состојба ќе се дозволи и во случај кога странката со очигледен пропуст го прекорчила рокот, но поднесокот е сепак примен од надлежниот орган најдоцна за три дена по истекот на рокот, ако странката поради задоцнувањето би загубила некое право.

Член 107

(1) Странката е должна во предлогот за враќање во поранешна состојба да ги изнесе околностите поради кои била спречена во рокот да го изврши пропуштеното дејствие и тие околности да ги стори барем веројатни (член 106).

(2) Предлогот за враќање во поранешна состојба не може да се заснова врз околност што органот веќе порано ја оценил како недоволна за продолжување на рокот или за одлагање на расправата.

(3) Ако враќањето во поранешна состојба се бара поради тоа што е пропуштено да се поднесе поднесокот, кон предлогот треба да се приложи и тој поднесок.

Член 108

(1) Предлогот за враќање во поранешна состојба се поднесува во рок од осум дена од денот кога престанала причината што го предизвикала пропуштањето, а ако странката дури подоцна дознала за пропуштањето, тогаш од денот кога тоа го дознала.

(2) По истекот на три месеца од денот на пропуштањето не може да се бара враќање во поранешна состојба.

(3) Ако се пропушти рокот за поднесување на предлог за враќање во поранешна состојба, не може да се бара враќање поради пропуштањето на овој рок.

Член 109

(1) Предлогот за враќање во поранешна состојба се поднесува до органот кај кого требало да се изврши пропуштеното дејствие.

(2) За предлогот одлучува со заклучок органот кај кого требало да се изврши пропуштеното дејствие.

(3) Ненавремено поднесениот предлог ќе се отфрли без натамошна постапка.

(4) Ако фактите врз кои се заснова предлогот се општо познати, надлежниот орган може да одлучи за предлогот без изјаснување на спротивната странка.

Член 110

(1) Против заклучокот со кој се дозволува враќање во поранешна состојба не е допуштена жалба, освен ако враќањето е дозволено по предлог што е поднесен ненавремено или е недопуштен (член 108 став (3)).

(2) Против заклучокот со кој е одбиен предлогот за враќање во поранешна состојба е допуштена посебна жалба, само ако заклучокот го донел првостепен орган.

(3) Против заклучокот по предлогот за враќање во поранешна состојба што го донел органот надлежен за решавање во втор степен за главната работа, не е допуштена посебна жалба.

Член 111

(1) Предлогот за враќање во поранешна состојба не го запира текот на постапката, но органот надлежен за одлучување за предлогот може привремено да ја прекине постапката додека заклучокот за предлогот не ќе стане конечен.

(2) Кога враќање во поранешна состојба е дозволено, постапката се враќа во онаа состојба во која се наоѓала пред пропуштањето, а се поништуваат сите решенија и заклучоци што ги донел органот во врска со пропуштањето.

Г л а в а VIII

ОДРЖУВАЊЕ НА РЕДОТ

Член 112

(1) Службеното лице кое раководи со дејствието на постапката е должно да се грижи за одржување на редот при работа.

(2) За таа цел службеното лице е овластено да ги опоменува лицата кои ја попречуваат работата и да определува што е потребно за да се одржи редот.

(3) Лицата кои присуствуваат на некое дејствие на постапката не смеат да носат оружје или опасно оружје.

Член 113

(1) Лицето кое и покрај опомената ја попречува работата или ќе направи непристојност при вршењето на дејствието на постапката може да биде отстрането. Лицето кое учествува во дејствието на постапката може да биде отстрането дури откако претходно било опоменато дека ќе биде отстрането и откако му биле предложени правните последици од таквата мерка. Отстранувањето поради нарушување на редот или поради непристојност го изрекува службеното лице кое раководи со дејствието на постапката.

(2) Ако врз основа на ставот (1) од овој член биде отстранета странката која нема полномошник или ако биде отстранет полномошникот, чиј давател на полномошното не е присутен, службеното лице кое раководи со дејствието на постапката ќе го повика лицето кое се отстранува за да определи свој полномошник. Ако повиканото лице не го стори тоа, службеното лице може да го одложи дејствието на трошок на лицето кое одбило да определи свој полномошник, а може и сам да му определи полномошник, ако е тоа потребно. Ваквиот полномошник може да застапува само во она дејствие на постапката од кое странката е отстранета.

Член 114

(1) Тој што во дејствието на постапката потешко ќе го наруши редот или ќе стори поголема непријатност може, покрај отстранувањето, да се казни со парична казна од 1.000 денари.

(2) Оваа казна не ја исклучува кривичната или дисциплинската одговорност.

(3) Со казната од ставот (1) на овој член може да биде казнето и лице кое со својот поднесок ќе ги повреди обичаите на однесувањето кон органот или службеното лице кое ја води постапката.

Член 115

Паричната казна поради дејствијата предвидени во членот 114 ставови (1) и (3) на овој закон, ја изрекува надлежниот суд по поднесено барање за поведување прекршочна постапка, од страна на органот што ја води управната постапка.

Г л а в а IX

ТРОШОЦИ НА ПОСТАПКАТА

1. Трошоци на органот и на странките

Член 116

(1) Посебните издатоци во готови пари на органот што ја води постапката, како што се: патните трошоци на службените лица, издатоците за сведоци, вештаци, толкувачи, увид, огласи и слично, а кои настанале со спроведувањето на постапката по некоја управна работа, по правило ги поднесува оној што ја предизвикал целата постапка.

(2) Кога лицето кое учествува во постапката по своја вина или несоодветно однесување ќе предизвика трошоци за одделни дејствија во постапката, должно е да ги поднесе тие трошоци.

(3) Кога постапката што е поведена по службена должност е завршена поволно за странката, трошоците на постапката ги поднесува органот што ја повел постапката.

Член 117

(1) Секоја странка по правило сама ги поднесува своите трошоци предизвикани со постапката, како што се трошоците за доаѓање, денгуба, издатоците за такси, за правно застапување, стручно помагање и друго.

(2) Кога во постапката учествуваат две или повеќе странки со спротивни интереси, странката што ја предизвикала постапката, а на чија штета е завршена постапката, должна е на спротивната странка да и ги надомести оправданите трошоци што за неа настанале со учеството во постапката. Кога некоја од странките делумно успеала во своето барање, таа е должна на спротивната странка да и ги надомести трошоците сразмерно на делот на своето барање со кое не успеала. Странката која со несоодветно однесување и предизвикала на спротивната странка трошоци во постапката, должна е да и ги надомести тие трошоци.

(3) Трошоците за правно застапување се надоместуваат само во случаите кога такво застапување било неопходно и оправдано.

(4) Барањето за надоместок на трошоците според одредбите од ставовите (2) и (3) на овој член мора да биде ставено на време, така што органот што ја води постапката да може за него да одлучи во решението. Во спротивно, странката го губи правото на надоместок на трошоците. Службеното лице кое ја води постапката е должно за ова да ја предупреди странката.

(5) Секоја странка ги поднесува своите трошоци на постапката што е завршена со порамнување, ако во порамнувањето поинаку не е определено.

(6) Трошоците на странката или на друго лице во постапката, предизвикани со постапката поведена по службена должност или во јавен интерес, кои странката, односно друго лице во постапката не ги предизвикало со своето однесување, ги поднесува органот што ја повел постапката.

Член 118

Трошоците на постапката во врска со извршувањето ги поднесува извршеникот. Ако овие трошоци не можат да се наплатат од него, ги поднесува странката по чиј предлог е спроведено извршувањето.

Член 119

Ако постапката се поведува по барање од странката, а со сигурност може да се предвиди дека ќе предизвика посебни издатоци во готови пари во врска со увидот, вештачењето, доаѓањето на сведоци и слично, органот што ја води постапката со заклучок може да определи странката однапред да положи потребен износ за покривање на тие трошоци. Ако странката не го положи тој износ во определениот рок, органот може да се откаже од изведувањето на тие докази или да ја запре постапката, освен ако продолжувањето на постапката го бара јавниот интерес.

Член 120

(1) Во решението со кое се завршува постапката органот што го донесува решението определува кој ги поднесува трошоците на постапката, нивниот износ и на кого и во кој рок треба да му се исплатат.

(2) Во решението мора посебно да се наведе дали оној што ги поднесува трошоците ќе треба да и ги надомести трошоците на другата странка (член 117 ставови (2) и (3)).

(3) Ако трошоците на постапката ги поднесуваат повеќе лица, трошоците меѓу нив ќе се поделат на еднакви делови, односно во соодветен сразмер.

(4) Ако органот во решението не одлучи за трошоците, тогаш во него ќе наведе дека за трошоците ќе донесе посебен заклучок.

Член 121

(1) Сведоците, вештаците, толкувачите и службените лица имаат право на надоместок на трошоците за патување, на издатоците предизвикани со престојот во местото, а ако за тоа време не им припаѓа заработка, имаат право уште и на надоместок на загубената заработувачка. Покрај надоместокот, вештаците и толкувачите имаат право и на посебна награда.

(2) Барањето за надоместок односно за награда, сведоците, вештаците и толкувачите се должни да го постават при сослушувањето, толкувањето, односно давањето на мислење на вештакот. Во спротивно го губат тоа право, а службеното лице кое ја води постапката е должен за ова да ги предупреди сведокот, вештакот и толкувачот.

(3) Износот на надоместокот го утврдува со посебен заклучок органот што ја води постапката, определувајќи кој е должен да го плати и во кој рок. Против овој заклучок допуштена е посебна жалба. Овој заклучок претставува основа за извршување.

Член 122

(1) Надоместоците на трошоците, издатоците и на загубената заработувачка на сведоците, вештаците и толкувачите, односно посебните награди на вештаците и толкувачите, начинот на наплата и исплата на тие надоместоци и награди, како и ослободување од плаќање на трошоците се уредуваат со закон.

(2) Во однос на надоместокот на службените лица се применуваат прописите што се однесуваат на тие лица.

2. Ослободување од плаќање на трошоци

Член 123

(1) Органот што ја води постапката може да ја ослободи странката од поднесување на трошоците во целост или делумно, ако најде дека таа не може да ги поднесе трошоците без штета за своето нужно издржување и на своето семејство. Органот донесува заклучок за тоа по предлог од странката врз основа на уверението за нејзината имотна состојба издадено од надлежен орган.

(2) Ослободувањето од поднесување на трошоците се однесува на ослободувањето од такси, од издатоците на органот што ја води постапката, како што се патните трошоци на службените лица, издатоци за сведоци, вештаци, толкувачи, увид и огласи, како и на ослободување од полагање на обезбедување на трошоците.

(3) Странските државјани ќе се ослободат од поднесување на трошоците само под услови на заемност. Во случај на сомневање за постојењето на заемност, објаснување дава органот на државната управа надлежен за надворешни работи.

Член 124

Органот што ја води постапката може во текот на постапката да го укине заклучокот за ослободување од поднесување на трошоците ако утврди дека повеќе не постојат причините поради кои странката била ослободена од поднесување на трошоците.

Член 125

Против заклучокот со кој се одбива барањето на странката за ослободување од поднесување на трошоците, како и против заклучокот од членот 124 на овој закон, странката може да изјави посебна жалба.

ВТОР ДЕЛ

ПРВОСТЕПЕНА ПОСТАПКА

Г л а в а Х

ПОВЕДУВАЊЕ НА ПОСТАПКАТА И БАРАЊА НА СТРАНКИТЕ

1. Поведување на постапка

Член 126

Управната постапка ја поведува надлежниот орган по службена должност или по повод барање од странката.

Член 127

(1) Надлежниот орган ќе поведе постапка по службена должност кога тоа е утврдено со закон и кога ќе утврди или дознае дека со оглед на постојната фактичка состојба, треба заради заштита на јавниот интерес да се поведе управна постапка.

(2) При поведувањето на управната постапка по службена должност надлежниот орган ги зема предвид и евентуалните претставки од граѓаните и од други субјекти.

Член 128

(1) Управната постапка е поведена кога надлежниот орган го извршил кое и да е дејствије со цел за водење на постапката.

(2) Ако надлежниот орган по барањето на странката најде дека според важечките прописи нема услови за поведување на постапката, ќе донесе заклучок за тоа, против кој е допуштена посебна жалба.

Член 129

Во работите во кои според законот или според приодата на работата за поведување и водење на управната постапка е потребно барање од странката, надлежниот орган може да ја поведе и да ја води постапката само ако постои такво барање.

2. Спојување на работи во една постапка

Член 130

(1) Ако правата или обврските на странките се засноваат врз иста или слична фактичка состојба и врз иста правна основа и ако органот што ја води постапката во однос на сите предмети е стварно надлежен, може да се поведе и да се води една постапка и тогаш кога се работи за права и обврски на повеќе странки.

(2) Под исти услови една или повеќе странки можат во една постапка да остваруваат и повеќе различни барања.

(3) За водењето на една постапка во вакви случаи надлежниот орган ќе донесе посебен заклучок против кој може да се изјави жалба, освен ако заклучокот го донел второстепениот орган.

Член 131

Надлежниот орган може преку јавно соопштение да поведе управна постапка спрема поголем број лица кои на органот не му се познати или не можат да се определат, а кои во постапката можат да имаат положба на странки, ако се работи за суштествено исто барање спрема сите нив.

Член 132

(1) Кога во смисла на членот 130 од овој закон се води една постапка или кога постапката е поведена преку јавно соопштение во смисла на членот 131 од овој закон, секоја странка настапува во постапката самостојно.

(2) Во заклучоците со кои во таквата постапка се преземаат извесни мерки спрема странките, мора да се определи која од тие мерки се однесува на која странка, освен ако се во прашање странки што во постапката заеднички учествуваат со идентични барања, или ако со закон поинаку не е пропишано.

3. Измена на барањето

Член 133

(1) По поведувањето на постапката, странката до донесување на решението во прв степен може да го прошири барањето, или наместо поранешното барање да поднесе друго, без оглед дали проширеното или изменетото барање се заснова врз истата правна основа, под услов таквото барање да се заснова врз суштествено иста фактичка состојба.

(2) Ако органот што ја води постапката не дозволи проширување или изменување на барањето за тоа ќе донесе заклучок. Против заклучокот е допуштена посебна жалба.

4. Откажување од барањето

Член 134

(1) Странката може да се откаже од своето барање во текот на целата постапка.

(2) Кога постапката е поведена по барање од странката, а странката ќе се откаже од своето барање, органот што ја води постапката ќе донесе заклучок со кој се запира постапката. За тоа ќе биде известена спротивната странка.

(3) Ако натамошното водење на постапката е потребно во јавен интерес или ако тоа го бара спротивната странка, надлежниот орган ќе го продолжи водењето на постапката.

(4) Кога постапката е поведена по службена должност, органот може да ја запре постапката. Ако постапката во истата работа можела да биде поведена и по барање од странката, постапката ќе продолжи ако странката го бара тоа.

(5) Против заклучокот со кој се запира постапката е допуштена посебна жалба.

Член 135

(1) Странката се откажува од своето барање со изјава што му ја дава на органот што ја води постапката. Додека органот што ја води постапката не донесе заклучок за запирање на постапката и не го достави до странката, странката може да го отповика своето откажување од барањето.

(2) Одделно дејствие или пропуштање на странката може да се смета како нејзино откажување од барањето само кога тоа е определено со закон.

(3) Ако странката се откажала од своето барање по донесувањето на првостепеното решение, а пред истекот на рокот за жалба, со заклучокот за запирање на постапката се поништува и првостепеното решение, доколку со него барањето на странката било позитивно или делумно позитивно решено. Ако странката се откажала од своето барање по изјавената жалба, а пред да и биде доставено решение донесено по жалбата, со заклучокот за запирање на постапката се поништува првостепеното решение со кое барањето на странката било усвоено во целост или делумно, ако странката во целост се откажала од своето барање.

Член 136

Странката што се откажала од барањето е должна да ги поднесе сите трошоци што настанале до запирањето на постапката, освен ако со посебни прописи поинаку не е определено.

5. Порамнување

Член 137

(1) Ако во постапката учествуваат две или повеќе странки со спротивни барања, службеното лице кое ја води постапката ќе настојува во текот на целата постапка странките да се порамнат целосно или барем во одделни спорни точки.

(2) Порамнувањето мора да биде секогаш јасно и определено и не смее да биде на штета на јавниот интерес, на јавниот морал или на правниот интерес на трети лица. Службеното лице кое ја води постапката мора на тоа да внимава по службена должност. Ако се утврди дека порамнувањето би било на штета на јавниот интерес, на јавниот морал или на правниот интерес на трети лица, органот што ја води постапката нема да прифати да се склучи порамнување и за тоа ќе донесе посебен заклучок.

(3) Порамнувањето се запишува во записник. Порамнување е склучено кога странките по прочитаниот записник за порамнувањето ќе го потпишат записникот. Заверениот препис на записникот ќе им се предаде на странките ако го бараат.

(4) Порамнувањето има сила на извршно решение донесено во управната постапка.

Г л а в а X I

ПОСТАПКА ДО ДОНЕСУВАЊЕ НА РЕШЕНИЕ

А. Општи начела

1. Заеднички одредби

Член 138

(1) Пред донесување на решението ќе се утврдат сите факти и околности што се од значење за решението и на странките ќе им се овозможи да ги остварат и заштитат своите права и правни интереси.

(2) Дејствијата од ставот (1) на овој член, можат да се извршат во скратена постапка или во посебна испитна постапка.

Член 139

(1) Службеното лице кое ја води постапката може во текот на целата постапка да ја надополнува фактичката состојба и да изведува докази и за оние факти кои порано во постапката не биле изнесени или уште не се утврдени.

(2) Службеното лице кое ја води постапката ќе нареди по службена должност изведување на секој доказ, ако најде дека тоа е потребно заради разјаснување на работата.

(3) Службеното лице кое ја води постапката по службена должност ќе прибави податоци за фактите за кои службена евиденција води органот надлежен за решавање. Службеното лице ќе постапи на истиот начин во однос на фактите за кои службена евиденција води друг државен орган, односно друг субјект.

Член 140

(1) Странката е должна да ја изнесе точно, вистинито и определено фактичката состојба врз која го заснова своето барање.

(2) Ако не се во прашање факти што се општо познати, странката е должна за своите наводи да понуди докази и по можност да ги поднесе. Ако самата странка не постапи така, службеното лице кое ја води постапката ќе ја повика да го стори тоа. Од странката нема да се бара да прибави и да поднесе докази што побрзо и полесно може да ги прибави органот што ја води постапката, ниту да поднесува такви уверенија за кои организите не се должни да ги издаваат според членот 175 од овој закон.

(3) Ако странката во дополнително определениот рок не поднела докази, органот не може поради тоа да го отфрли барањето како да не е поднесено, туку е должен да ја продолжи постапката и во согласност со правилата на постапката и според материјалниот пропис, да ја реши управната работа.

Член 141

(1) Странката својата изјава, по правило, ја дава усно, а може да ја даде и писмено.

(2) Кога е во прашање сложена работа или кога се потребни поопширни стручни објаснувања, службеното лице кое ја води постапката може да и наложи на странката да поднесе писмена изјава, определувајќи и рок за тоа. Во тој случај и странката има право да бара да и се допушти давање на писмена изјава.

(3) Ако на странката и е наложено или допуштено да поднесе писмена изјава, поради тоа не може да и се одземе правото својата изјава да ја даде и усно.

Член 142

Ако во текот на постапката се појави лице кое до тогаш не учествувало во постапката како странка и бара да учествува во постапката како странка, службеното лице кое ја води постапката ќе го испита неговото право да биде странка и за тоа ќе донесе заклучок. Против заклучокот со кој не се признава тоа својство е допуштена посебна жалба.

Член 143

Службеното лице кое ја води постапката е должно по потреба да ја предупреди странката на нејзините права во постапката и да и укажува на правните последици од нејзините дејствија или пропуштање во постапката.

2. Скратена постапка

Член 144

(1) Органот може по скратена постапка да ја реши работата непосредно:

1) ако странката во своето барање навела факти или поднела докази врз основа на кои може да се утврди состојбата на работата, или ако таа состојба може да се утврди врз основа на општо познати факти или факти што му се познати на органот;

2) ако состојбата на работата може да се утврди врз основа на службени податоци со кои органот располага, а не е потребно посебно сослушување на странката заради заштита на нејзините права, односно правни интереси;

3) во случај кога со пропис е предвидено дека работата може да се реши врз основа на факти или околности кои не се целосно докажани или со доказите само посредно се утврдуваат, па фактите или околностите се сторени веројатни, а од сите околности произлегува дека барањето на странката треба да се задоволи и

4) кога е во прашање преземање на итни мерки во јавен интерес што не можат да се одлагаат, а фактите врз кои решението треба да биде засновано се утврдени или барем се сторени веројатни.

(2) Решенијата од ставот (1) точки 1 и 2 на овој член, можат да се изработуваат електронски.

3. Посебна испитна постапка

Член 145

(1) Посебна испитна постапка се спроведува кога тоа е потребно заради утврдување на фактите и околностите што се од значење за разјаснување на работата или заради давање на странките можност да ги остварат и заштитат своите права и правни интереси.

(2) Текот на испитната постапка го определува, според околностите на одделен случај службеното лице кое ја води постапката, придржувајќи се кон одредбите на овој закон и прописите што се однесуваат на работата што е во прашање.

(3) Во овие граници службеното лице кое ја води постапката особено: определува кои дејствија во постапката треба да се извршат и издава наредби за нивно извршување, го определува редот по кој одделни дејствија ќе се вршат, роковите во кои ќе се извршат ако тие не се пропишани со закон, определува усни расправи и сослушувања, како и сè што е потребно за нивно одржување, одлучува кои докази треба да се изведат и со кои доказни средства и одлучува за сите предлози и изјави.

(4) Службеното лице кое ја води постапката одлучува дали расправањето и докажувањето ќе се врши одвоено за одделни спорни прашања или заедно за целиот предмет.

Член 146

(1) Странката има право да учествува во испитната постапка и заради остварување на целта на постапката, да дава потребни податоци и да ги брани своите права и со закон заштитените интереси.

(2) Странката може да изнесува факти што можат да бидат од влијание за решавањето на работата и да ја побива точноста на наводите што не се согласуваат со нејзините наводи. Таа има право сè до донесување на решението да ги дополнува и објаснува своите тврдења, а ако тоа го прави по одржаната усна расправа, должна е да оправда поради што тоа не го сторила на расправата.

(3) Службеното лице кое ја води постапката е должно да и даде можност на странката: да се изјасни за сите околности и факти што се изнесени во испитната постапка, за предлозите и понудените докази, да учествува во изведувањето на доказите и да им поставува прашања на другите странки, на сведоците и вештаците преку службеното лице кое ја води постапката, а со негова дозвола и непосредно, како и да се запознае со резултатот од изведувањето на доказите и за тоа да се изјасни. Надлежниот орган нема да донесе решение пред да и даде можност на странката да се изјасни за фактите и околностите врз кои треба да се заснова решението, а за кои на странката не и била дадена можност да се изјасни.

4. Претходно прашање

Член 147

(1) Ако органот што ја води постапката наиде на прашања без чие решение не може да се реши самата работа, а тоа прашање претставува самостојна правна целина за чие решение е надлежен суд или некој друг орган (претходно прашање), органот може под услови утврдени во овој закон да ја прекине постапката додека надлежниот орган не го реши тоа прашање. За прекинет на постапката се донесува заклучок против кој е допуштена посебна жалба, освен ако заклучокот го донел второстепен орган.

(2) Ако органот го расправил претходното прашање, решението за прашањето има правно дејство само во работата во која е решено тоа прашање.

(3) Ако постои кривично дело и кривична одговорност на сторителот, органот што ја води постапката е врзан со правосилната пресуда на судот со која обвинетиот се огласува за виновен.

Член 148

(1) Органот што ја води постапката мора да ја прекине постапката кога претходното прашање се однесува на постоење на кривично дело, на постоење на брак, на утврдување на татковство или кога тоа е определено со закон.

(2) Кога претходното прашање се однесува на кривично дело, а нема можност за кривично гонење по службена должност, органот што ја води постапката ќе одлучува по завршувањето на судската постапка покрената по приватна тужба.

Член 149

Во случај кога поради претходно прашање не мора да се прекине постапката според членот 148 на овој закон, органот што ја води постапката може сам да го земе во претрес претходното прашање и да го расправи како составен дел на работата, и врз таа основа да ја реши самата работа.

Член 150

(1) Ако органот што ја води управната постапка не го земе претходното прашање во претрес во смисла на членот 149 од овој закон, а постапката за решавање на претходното прашање што може да се води само по службена должност уште не е поведена кај надлежниот орган, тој ќе побара надлежниот орган да поведе постапка по тоа прашање.

(2) Во работата во која постапката за решавање на претходното прашање се поведува по повод барање од странката, органот што ја води управната постапка може со заклучок да и наложи на една од странките да бара од надлежниот орган решавање на претходното прашање со поведување на постапка, определувајќи и рок во кој е должна да го стори тоа, и за поднесеното барање да му поднесе доказ. Притоа, органот што ја води управната постапка ќе ја предупреди странката на последиците од пропуштањето. Рокот за барање да се поведе постапка за решавање на претходното прашање, почнува да тече од денот на конечноста на заклучокот.

(3) Ако странката не поднесе во определениот рок доказ дека од надлежниот орган барала поведување на постапка по претходно прашање, ќе се смета дека странката што го поднела барањето се откажала од него, а органот што ја води управната постапка ќе ја запре постапката. Ако тоа не го сторила спротивната странка, органот ќе ја продолжи постапката и сам ќе го расправи претходното прашање.

(4) Против заклучокот од ставот (2) на овој член е допуштена жалба.

Член 151

Ако постапката е прекината поради решавање на претходно прашање кај надлежен орган, таа ќе се продолжи откако решението донесено за тоа прашање ќе стане конечно.

5. Усна расправа

Член 152

Службеното лице кое ја води постапката определува, по своја иницијатива или по предлог од странката усна расправа во секој случај кога тоа е корисно за разјаснување на работата, а мора да ја определи:

1) во работите во кои учествуваат две или повеќе странки со спротивни интереси или

2) кога треба да се изврши увид или сослушување на сведоци или на вештаци.

Член 153

(1) Усната расправа е јавна.

(2) Службеното лице кое ја води постапката може да ја исклучи јавноста за целата усна расправа или само за еден нејзин дел, ако:

1) тоа го бараат причините на моралот или на јавната безбедност;

2) постои сериозна и непосредна опасност од попречување на усната расправа;

3) треба да се расправа за односите во некое семејство и

4) треба да се расправа за околности кои претставуваат службена, деловна, професионална, научна или уметничка тајна.

(3) Предлог за исклучување на јавноста може да стави и заинтересираното лице.

(4) За исклучувањето на јавноста се донесува заклучок кој мора да биде образложен и јавно објавен.

(5) При соопштувањето на решението јавноста не може да се исклучи.

Член 154

(1) Исклучувањето на јавноста не се однесува на странките, нивните полномошници и стручните помагачи.

(2) Службеното лице кое ја води постапката може да допушти на усната расправа од која е исклучена јавноста да присуствуваат одделни службени лица, научни и јавни работници, ако е тоа од интерес за нивната служба, односно научна работа. Службеното лице кое ја води постапката ќе ги предупреди овие лица дека се должни да го чуваат како тајна она што ќе го дознаат на расправата.

Член 155

(1) Органот што ја води постапката е должен да преземе се што е потребно усната расправа да се изврши без одолжување и по можност без прекинување и одлагање.

(2) На лицата кои се повикуваат на усна расправа мора да им се остави доволно време да се подготват за расправата и на неа да дојдат навреме и без вонредни трошоци. На повиканите лица ќе им се остави, по правило, осум дена од денот на доставувањето на поканата до денот на расправата.

Член 156

Кога за расправање на усната расправа е потребно познавање на планови, списи или други предмети, овие предмети треба да им се стават на увид на повиканите лица истовремено со определувањето на расправата, а во поканата за расправата да се назначи времето и местото кога и каде тие можат да се разгледаат.

Член 157

(1) Органот што ја води постапката е должен и јавно да го објави определувањето на усната расправа: кога постои опасност дека поединечните покани не ќе можат да се достават навреме, кога постои веројатност дека има заинтересирани лица кои уште не се појавиле како странки или кога тоа го налагаат други слични причини.

(2) Јавната објава на усната расправа треба да ги содржи сите податоци кои мораат да бидат наведени во поединечната покана, како и покана да дојде на расправата секој што смета дека работата се однесува на неговите правно заштитени интереси. Оваа објава се соопштува на начин пропишан во членот 86 на овој закон.

Член 158

Усната расправа по правило, се одржува во седиштето на органот што ја води постапката. Ако е потребен увид во местото надвор од седиштето на органот, усната расправа може да се одржи на местото на увидот. Органот што ја води постапката може за усна расправа да определи и друго место кога е тоа потребно поради значително намалување на трошоците и поради потемелно, побрзо или поедноставно расправање на работата.

Член 159

(1) Службеното лице кое ја води постапката е должно на почетокот на усната расправа да утврди кои од повиканите лица се присутни, а за отсутните лица да провери дали поканите им се доставени правилно.

(2) Ако некоја од странките што уште не е сослушана не дошла на расправата, а не е утврдено дека поканата правилно и е доставена, службеното лице кое ја води постапката ќе ја одложи расправата, освен во случаите кога усната расправа е објавена навреме со јавна објава.

(3) Ако на усната расправа не дојде странката по чие барање е поведена постапката, иако е уредно повикана, а од целокупната состојба на работата може да се претпостави дека странката го повлекла предлогот, органот што ја води постапката ќе ја запре постапката. Против заклучокот е допуштена посебна жалба. Ако не може да се претпостави дека странката го повлекла предлогот, или ако постапката што се води е во јавен интерес и мора да се продолжи по службена должност, службеното лице според околностите на случајот ќе ја спроведе расправата без тоа лице или ќе ја одложи.

(4) Ако странката против која е поведена постапка неоправдано изостане, иако е уредно повикана, службеното лице кое ја води постапката може да ја спроведе расправата и без неа, а може на нејзин трошок и да ја одложи усната расправа, ако е тоа потребно заради правилно решавање на работата.

Член 160

(1) Ако присутната странка и покрај предупредувањето за последиците, во текот на самата расправа не стави забелешка на работата што се врши на расправата, се смета дека нема забелешки. Ако таа странка подоцна стави забелешка на работата извршена на расправата, органот што решава за работата ќе ја цени и таа забелешка, ако таа може да има влијание врз решавањето на работата и ако не е дадена по расправата со цел за одолжување на постапката.

(2) Ако странката што е повикана со јавно соопштение на поканата не дошла на расправа, а забелешки на работата извршена на расправата стави по расправата, овие забелешки ќе се земат предвид под условот од ставот (1) на овој член.

Член 161

(1) На усната расправа треба да се претресе и утврди она што е предмет на испитната постапка.

(2) Ако предметот не може да се претресе на една расправа, службеното лице кое ја води постапката ќе ја прекине расправата и што побрзо ќе закаже нејзино продолжување. За ова продолжување службеното лице ќе ги преземе сите мерки што се пропишани за определување на усна расправа, а на присутните лица може усно да им ги соопшти тие мерки, како и времето и местото на продолжувањето на расправата. При продолжувањето на усната расправа, службеното лице кое ја води постапката во главни црти ќе го изнесе текот на дотогашната расправа.

(3) За изведување на писмени докази што дополнително ќе се поднесат не мора повторно да се определува усна расправа, но на странката ќе и се даде можност да се изјасни за изведените докази.

Б. Докажување

1. Општи одредби

Член 162

(1) Фактите врз основа на кои се донесува решение се утврдуваат со докази.

(2) Како доказно средство ќе се употреби сè што е погодно за утврдување на состојбата на работата и што му одговара на одделен случај, како што се исправи, односно микрофилмска копија на исправата или репродукција на таа копија, сведоци, изјави на странката, вештаци, увид и друго.

Член 163

(1) Дали некој факт треба да се докажува или не, одлучува службеното лице кое ја води постапката, според тоа дали тој факт може да има влијание врз решавањето на работата. Доказите по правило се изведуваат откако ќе се утврди што во фактичен поглед е спорно или што треба да се докажува.

(2) Не треба да се докажуваат факти што се општо познати.

(3) Не треба да се докажуваат факти чие постоење законот го претпоставува, но е допуштено да се докажува непостоењето на тие факти, ако со закон поинаку не е определено.

Член 164

Ако докажувањето пред органот што ја води постапката е неизводливо, сврзано со несразмерни трошоци или со големо губење на време, докажувањето или одделни докази можат да се изведуваат пред замолен орган.

Член 165

Кога со закон или пропис е предвидено дека работата може да се реши врз основа на факти или околности што не се наполно докажани или со докази само посредно се утврдуваат (факти и околности што се направени веројатни), изведувањето на доказите за таа цел не е врзано за одредбите на овој закон за изведување на доказите.

Член 166

(1) Ако на органот што решава за работата не му е познато правото кое важи во странска држава, може да се извести за тоа од органот на државната управа надлежен за правда.

(2) Органот што решава за работата може од странката да побара да поднесе јавна исправа издадена од надлежен странски орган, со која се потврдува кое право важи во странската држава. Допуштено е докажување на странско право спротивно на ваква јавна исправа, ако со меѓународен договор поинаку не е предвидено.

2. Исправи

Член 167

(1) Исправата што во пропишана форма ја издал државен орган во рамките на својата надлежност, а која може да биде приспособена за електронска обработка на податоци, како и исправата што во таква форма ја издало правно и друго лице во работите што ги врши врз основа на јавни овластувања (јавна исправа), го докажува она што во неа се потврдува или определува.

(2) Во постапката на докажување, микрофилмската копија на исправата, односно репродукцијата на таа копија се изедначува со исправата од ставот (1) на овој член, ако микрофилмската копија, односно репродукцијата на таа копија ја издал орган во рамките на својата надлежност, односно правно и друго лице во работите што ги врши врз основа на јавни овластувања.

(3) Допуштено е да се докажува дека во таква исправа, односно микрофилмска копија на исправата или репродукција на таа копија фактите се неистинити потврдени или дека самата исправа, односно микрофилмска копија на исправата или репродукција на таа копија е неисправно составена.

(4) Допуштено е да се докажува дека микрофилмската копија, односно репродукцијата на таа копија не му е верна на оригиналот.

Член 168

Ако на исправата е нешто прецртано, истрожено, или инаку избришано, вметнато или ако на исправата постојат некои други надворешни недостатоци, службеното лице кое ја води постапката ќе оцени според сите околности дали со тоа и во која мера е намалена доказната вредност на исправата, или исправата наполно ја загубила доказната вредност за решавање на работата во која се води постапката.

Член 169

(1) Исправите што служат како доказ ги поднесуваат странките или ги прибавува органот што ја води постапката. Странката ја поднесува исправата во оригинал, микрофилмска копија на исправата или репродукција на таа копија или во заверен препис, а може да ја поднесе и во прост препис. Кога странката ќе поднесе исправа во заверен препис, службеното лице кое ја води постапката може да бара странката да ја покаже оригиналната исправа, а кога ќе поднесе исправа во прост препис, службеното лице ќе утврди дали тој препис е верен на оригиналот. Микрофилмската копија на исправата или репродукцијата на таа копија што на пропишан начин ја издал орган во рамките на својата надлежност, или правно и друго лице во работите што ги врши врз основа на јавно овластување, во управната постапка има доказна вредност на оригинал на исправа, во смисла на членот 167 ставови (1) и (2) од овој закон, за решавање на работата за која се води постапката.

(2) Ако некои факти или околности од страна на органот што за тоа бил надлежен се веќе утврдени или се посведочени во јавната исправа (како лична карта, извод од матичната книга), органот што ја води постапката ќе ги земе овие факти и околности за докажани. Кога е во прашање стекнување или губење на права, а постои веројатност дека тие факти и околности дополнително се измениле или врз основа на посебни прописи треба посебно да се докажат, службеното лице ќе бара странката да поднесе посебни докази за тие факти и околности или органот сам ќе ги прибави.

Член 170

(1) Службеното лице кое ја води постапката може да ја повика странката што се повикува на некаква исправа да ја поднесе, ако со неа располага или ако може да ја прибави.

(2) Ако исправата се наоѓа кај спротивната странка, а таа не сака доброволно да ја поднесе или покаже, службеното лице кое ја води постапката ќе ја повика таа странка да ја поднесе или покаже исправата на расправата за да можат другите странки да се изјаснат за неа.

(3) Ако странката што е повикана да ја поднесе, односно покаже исправата не постапи по поканата, органот што ја води постапката ќе оцени, со оглед на сите околности на случајот, од какво влијание е тоа за решавањето на работата.

Член 171

Ако исправата што треба да се употреби како доказ во постапката се наоѓа кај орган или правно и друго лице кое има јавно овластување за решавање во управни работи, а странката што се повикала на таа исправа не успеала да ја прибави, органот што ја води постапката ќе ја прибави оваа исправа по службена должност.

Член 172

(1) Ако исправата се наоѓа кај трето лице, а тоа не сака доброволно да ја покаже, органот што ја води постапката ќе го повика со заклучок тоа лице да ја покаже исправата на расправата, за да можат да се изјаснат странките за неа.

(2) Трето лице може да одбие да ја покаже исправата од истите причини како и да сведочи.

(3) Против трето лице кое без оправдана причина ќе одбие да ја покаже исправата, ќе се постапи на ист начин како против оној што ќе одбие да сведочи.

(4) Против заклучокот со кој му се наредува да ја покаже исправата, како и трето лице има право на жалба која го одлага извршувањето на заклучокот.

(5) Странката што се повикува на исправата што се наоѓа кај трето лице е должна да ги надомести трошоците што тоа лице ги има во врска со покажувањето на исправата.

Член 173

(1) Исправите што се издадени на странски јазик се поднесуваат во заверен превод.

(2) Исправите издадени од орган на странска држава, ако во местото каде што се издадени важат како јавни исправи, имаат под услови на заемност, иста доказна сила како и домашните јавни исправи, ако се прописно заверени.

Уверенија**Член 174**

(1) Органите на државната управа и државните органи издаваат уверенија и други исправи (сертификати, потврди и друго) за фактите за кои водат службена евиденција.

(2) Под условите од ставот (1) на овој член правните и други лица на кои со закон им е доверено вршење на јавни овластувања издаваат уверенија, односно други исправи за фактите во врска со работите што ги вршат врз основа на јавното овластување.

(3) Уверенијата и другите исправи за фактите за кои се води службена евиденција мораат да се издаваат согласно со податоците на службената евиденција. Таквите уверенија и исправи имаат значење на јавна исправа.

(4) Под службена евиденција се подразбира евиденцијата што е установена со пропис, односно со општ акт на правното и друго лице на кое со закон му е доверено вршење на јавно овластување.

(5) Уверенија и други исправи за фактите за кои се води службена евиденција и се издаваат на странката на усно барање, по правило, истиот ден кога странката побарала издавање на уверение, односно друга исправа, а најдоцна во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето, ако со прописот со кој е установена службената евиденција поинаку не е определено.

(6) Ако органите од ставовите (1) и (2) на овој член го одбијат барањето за издавање на уверението, односно друга исправа, должни се за тоа да донесат посебно решение. Ако во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето не издадат уверение, односно друга исправа, ниту донесат и достават до странката решение за одбивање на барањето, се смета дека барањето е одбиено.

(7) Ако странката, врз основа на доказите со кои располага, смета дека уверението или другата исправа не е издадена во согласност со податоците од службената евиденција, може да бара измена на уверението односно на другата исправа. Органот е должен да донесе посебно решение ако го одбие барањето на странката да го измени, односно да издаде ново уверение или друга исправа. И во тој случај важи рокот од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето за издавање ново уверение, односно друга исправа, а ако тоа не биде сторено во тој рок, се смета дека барањето е одбиено.

Член 175

(1) Органите на државната управа, државните органи, правните и други лица кои имаат јавни овластувања утврдени со закон издаваат уверенија, односно други исправи и за фактите за кои не водат службена евиденција ако е тоа определено со закон. Во тој случај фактите се утврдуваат во постапката пропишана со одредбите на оваа глава.

(2) Уверението, односно друга исправа издадена на начин предвиден во ставот (1) на овој член не го обврзува органот кому му е поднесена како доказ и кој треба да решава за работата. Овој орган може повторно да ги утврдува фактите наведени во уверението или во друга исправа.

(3) Уверение или друга исправа и се издава на странката односно решение за одбивање на барањето се донесува и се доставува до странката во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето, а ако не се постапи така, се смета дека барањето на странката е одбиено.

3. Сведоци**Член 176**

(1) Сведок може да биде секое лице кое било способно да го забележи фактот за кој ќе сведочи и што е во состојба тоа свое забележување да го соопшти.

(2) Лицето кое учествува во постапката во својство на државен службеник не може да биде сведок.

Член 177

Секое лице кое се повикува како сведок е должно да се јави на поканата, а и да сведочи, ако со овој закон поинаку не е определено.

Член 178

Не може да се испита како сведок лице кое со својот исказ би ја повредило должноста за чување на информацијата со соодветен степен на тајност, додека надлежниот орган не го ослободи од таа должност.

Член 179

(1) Сведок може да одбие да сведочи:

1) на одделни прашања на кои одговорот би го изложил на тежок срам, значителна имотна штета или негово кривично гонење, негов роднина по крв во права линија, а во странична линија до трети степен заклучно, неговиот брачен другар или роднина по жена заклучно до вториот степен и тогаш кога бракот престанал, како и неговиот старател или лице под старателство, посвоител или посвоеник;

2) на одделни прашања на кои би можел да одговори, а да не ја повреди обврската, односно правото да чува деловна, професионална, уметничка или научна тајна;

3) за она што странката му го доверила на сведокот како на свој полномошник и

4) за она за кое странката или друго лице му се исповедало на сведокот како на верски исповедник.

(2) Сведокот може да се ослободи од должноста за сведочење и за одделни други факти кога ќе изнесе важни причини за тоа. Ако е потребно тој треба тие причини да ги направи веројатни.

(3) Сведокот не може поради опасност од некаква имотна штета да одбие да сведочи за правни работи при кои бил присутен како сведок, записничар и посредник, за дејствија што ги презел во врска со спорниот однос како правен претходник или застапник на една од странките, како и за секое она дејствие за кое врз основа на посебни прописи е должен да поднесе пријава или да даде изјава.

Член 180

(1) Сведоците се сослушуваат поединечно, без присуство на оние сведоци што подоцна ќе се сослушаат.

(2) Сослушаниот сведок не смее да си отиде без дозвола од службеното лице кое ја води постапката.

(3) Службеното лице кое ја води постапката може сослушаниот сведок да го сослуша повторно, а сведоците чии искази не се согласуваат може да ги соочи.

(4) Лицето кое поради болест или телесна неспособност не може да дојде по поканата, ќе се испита во својот стан.

Член 181

(1) Сведокот претходно ќе се предупреди дека е должен да ја зборува вистината, дека не смее ништо да премолчи и дека може на својот исказ да биде заколнат, па ќе му се предочат последиците од давање на лажан исказ.

(2) Од сведокот потоа ќе се земат општите лични податоци по овој ред: име и презиме, занимање, престојувалиште, место на раѓање, години на возраст и брачна состојба. Ако е потребно, сведокот ќе биде испитан и за околностите што се однесуваат на неговата веродостојност, како сведок во предметот за кој се работи, а особено за неговите односи спрема странките.

(3) Службеното лице кое ја води постапката ќе го поучи сведокот на кои прашања може да одбие да сведочи.

(4) На сведокот му се поставуваат прашања за самиот предмет и се повикува да изнесе што му е познато за тоа.

(5) Не е допуштено да се поставуваат такви прашања кои укажуваат на тоа како би требало да се одговори.

(6) Сведокот секогаш ќе се праша од каде му е познато она за што сведочи.

Член 182

(1) Ако сведокот не го знае јазикот на кој се води постапката, ќе се испита преку преведувач.

(2) Ако сведокот е глуп, прашањата ќе му се поставуваат писмено, а ако е нем ќе се повика да одговара писмено. Ако испитувањето не може да се изврши на овој начин, ќе се повика како толкувач лице кое може со сведокот да се разбере.

Член 183

(1) Откако ќе го сослуша сведокот, службеното лице кое ја води постапката може да одлучи сведокот да положи заклетва за својот исказ. Нема да се заколнува сведокот што е малолетен или кој не може да го сфати значењето на заклетвата.

(2) Заклетвата се полага усно со изговарање на зборовите: "Се заколнувам во честа дека за сето за што ме прашал органот ја зборувам вистината и дека ништо што знаев за оваа работа не премолчив."

(3) Немите сведоци што знаат да читаат и да пишуваат, се заколнуваат на тој начин што го потпишуваат текстот на заклетвата, а глумите сведоци ќе го прочитаат текстот на заклетвата. Ако немите или глумите сведоци не знаат да читаат и да пишуваат, ќе се заколнат преку толкувач.

Член 184

(1) Ако сведокот што е уредно повикан не дојде, а изостанокот не го оправда или без одобрение или оправдана причина се оддалечи од местото каде што треба да биде сослушан, органот што ја води постапката може да нареди присилно да се доведе и да ги поднесе трошоците за доведувањето, а може да се казни парично со 1.000 денари.

(2) Ако сведокот дојде, па без оправдани причини одбие да сведочи иако е предупреден за последиците од одбивањето, може да се казни парично со 1.000 денари, а ако и потоа одбива да сведочи, може повторно да се казни со 1.000 денари. Службеното лице кое ја води постапката во согласност со службеното лице овластено за решавање на работата, а кај замолен орган во согласност со функционерот на тој орган, односно со службеното лице овластено за решавање во слични работи, поднесува барање за поведување прекршочна постапка.

(3) Ако сведокот дополнително го оправда својот изостанок, службеното лице кое ја води постапката ќе го поништи заклучокот за трошоците.

(4) Службеното лице кое ја води постапката може да одлучи сведокот да ги надомести трошоците што ги предизвикал со својот изостанок или одбивањето да сведочи.

(5) Против заклучокот за трошоците донесен врз основа на овој член, допуштена е посебна жалба.

4. Изјава на странката

Член 185

(1) Ако за утврдување на определен факт не постои непосреден доказ или таков факт не може да се утврди врз основа на други доказни средства, за утврдување на тој факт може како доказно средство да се земе и усно дадена изјава на странката. Изјавата на странката може да се земе како доказно средство и во работи со мало

значење, ако определен факт е потребно да се утврдува со сослушување на сведок кој живее во место оддалечено од седиштето на органот или инаку, поради прибавување на други докази, би било отежнато остварувањето на правото на странката.

(2) Со закон може да се пропише дека и во случаи, освен оние од ставот 1 на овој член, определени факти можат да се докажуваат со изјава на странката.

(3) Веродостојноста на изјавата на странката се цени според начелото пропишано во членот 12 на овој закон.

(4) Пред земањето на изјавата на странката, службеното лице кое ја води постапката е должно да ја предупреди странката за кривичната и материјалната одговорност за давање на лажна изјава.

5. Вештаци

Член 186

Кога за утврдување или оценка на некој факт важен за решавање на работата е потребно стручно знаење со кое не располага службеното лице кое ја води постапката, ќе се изведе доказ со вештачење.

Член 187

(1) Ако докажувањето со вештачење би било несоразмерно скапо според значењето или вредноста на предметот, работата ќе се реши врз основа на други доказни средства.

(2) Во случајот од ставот (1) на овој член, вештачењето ќе се изврши ако странката го бара тоа и се согласи да ги поднесе трошоците.

Член 188

(1) Со цел да се изведе доказ со вештачење, службеното лице кое ја води постапката по службена должност или на предлог од странката определува еден вештак, а кога ќе оцени дека вештачењето е сложено може да определи двајца или повеќе вештаци.

(2) За вештаци ќе се определат лица кои се стручни, и тоа првенствено оние кои имаат посебно овластување за давање мислења по прашања на соодветната струка.

(3) Странката, по правило, претходно ќе се сослуша за личноста на вештакот.

(4) За вештак не може да се определи лице кое не може да биде сведок.

Член 189

(1) Секој што има потребна стручна подготовка мора да ја прими должноста на вештак, освен ако службеното лице кое ја води постапката го ослободи од тоа од оправдани причини, како што се преоптовареност со вештачења, други работи и слично.

(2) Ослободување од должноста за вештачење може да бара и одговорното лице каде што работи вештакот.

Член 190

(1) Вештакот може да одбие да вештачи од истите причини од кои сведокот може да одбие да сведочи.

(2) Лицето вработено во орган на државната управа и во друг државен орган ќе биде ослободено од должноста за вештачење, кога врз основа на посебни прописи е ослободено од таа должност.

Член 191

(1) Во однос на изземањето на вештаците, согласно ќе се применуваат одредбите за изземање на службени лица.

(2) Странката може да бара изземања на вештакот и ако ги направи веројатни околностите што го доведуваат во прашање неговото стручно знаење.

(3) За изземањето на вештакот одлучува со заклучок службеното лице кое ја води постапката.

Член 192

(1) Пред почетокот на вештачењето, вештакот треба да се предупреди дека е должен предметот на вештачењето грижливо да го разгледа и во својот наод точно да наведе што ќе забележи и најде, како и своето образложено мислење да го изнесе непристрасно и во согласност со правилата на науката и вештината.

(2) Службеното лице кое ја води постапката потоа му ги покажува на вештакот предметите што овој треба да ги разгледа.

(3) Кога вештакот ќе го изложи својот наод и мислење, службеното лице кое ја води постапката, како и странките можат да му поставуваат прашања и да бараат објаснување во однос на дадениот наод и мислење.

(4) Во однос на сослушувањата на вештакот согласно ќе се применуваат одредбите на членот 180 од овој закон.

(5) Вештакот не полага заклетва.

Член 193

(1) На вештакот може да му се наложи да изврши вештачење и надвор од усната расправа. Во тој случај може да се бара вештакот на усната расправа да го образложи својот писмен наод и мислење.

(2) Ако се поставени повеќе вештаци, тие можат својот наод и мислење да го дадат заеднички. Ако не се согласуваат, секој од нив одвоено ќе го изложи својот наод и мислење.

Член 194

(1) Ако наодот и мислењето на вештакот не се јасни или целосни или ако наодите и мислењата на вештакот суштествено се разликуваат или мислењето не е доволно образложено или се појави основано сомневање во точноста на даденото мислење, а тие недостатоци не можат да се отстранат ниту со повторно сослушување на вештаците, ќе се обнови вештачењето со истите или со други вештаци, а може да се побара и мислење од некоја научна или стручна установа.

(2) Мислење од некоја научна или стручна установа може да се бара и тогаш кога поради сложеноста на случајот или поради потребата од вршење анализа може оправдано да се претпостави дека на тој начин ќе се дојде до поточно мислење.

Член 195

(1) Ако вештакот кој е уредно повикан не дојде, а изостанокот не го оправда или дојде, но одбие да вештачи, или кога во оставениот рок не го поднесе својот писмен наод и мислење, може да се казни парично со 1.000 денари. Ако поради неоправданиот изостанок на вештакот, поради неговото одбивање да вештачи или поради пропуштањето да го поднесе писмениот наод и мислење настанале трошоци во постапката, може да се определи тие трошоци да ги поднесе вештакот.

(2) Заклучок за плаќање на трошоците донесува службеното лице кое ја води постапката во согласност со службеното лице овластено за решавање на работата, а кај замоленитиот орган - во согласност со функционерот на тој орган, односно со службеното лице овластено за решавање во слични работи.

(3) Ако вештакот дополнително го оправда својот изостанок, или дополнително го оправда тоа што својот писмен наод и мислење не го поднел навреме, службеното лице кое ја води постапката ќе го поништи заклучокот за трошоците.

(4) Против заклучокот за трошоците донесен врз основа на ставот (1) или (2) на овој член е допуштена посебна жалба.

6. Толкувачи**Член 196**

За толкувачите соодветно се применуваат одредбите на овој закон што се однесуваат на вештаците.

7. Увид**Член 197**

Увид се врши кога за утврдување на некој факт или за разјаснување на суштествени околности е потребно непосредно забележување на службеното лице кое ја води постапката.

Член 198

(1) Странките имаат право да присуствуваат на увидот. Кои лица покрај странките ќе присуствуваат на увидот, определува службеното лице кое ја води постапката.

(2) Увид може да се изврши и со учество на вештаци.

Член 199

Увидот на предметот што без тешкотија може да се донесе на местото каде што постапката се води, ќе се изврши на тоа место, а во други случаи на местото каде што се наоѓа предметот.

Член 200

(1) Сопственикот, корисникот или владетелот на предметите, на просториите или земјиштата што треба да се разгледаат, или во кои односно на кои се наоѓаат предметите на увидот или преку кои е потребно да се помине, е должен да допушти да се изврши увидот.

(2) Ако лицето од ставот (1) на овој член не допушти да се изврши увид, согласно ќе се применат одредбите на овој закон за одбивање на сведочење.

(3) Кон лицето од ставот (1) на овој член кое без оправдана причина нема да допушти да се изврши увид, можат да се применат истите мерки што се применуваат спрема сведок што ќе одбие да сведочи (член 184 ставови (2), (3) и (4)).

(4) Штетата што е нанесена при вршењето на увидот спаѓа во трошоците на постапката (член 116 став (1)) и ќе му се надомести на сопственикот, корисникот или владетелот, а за тоа донесува заклучок органот што ја води постапката. Против заклучокот е допуштена посебна жалба.

Член 201

Службеното лице кое раководи со увидот ќе внимава увидот да не биде злоупотребен и да не биде повредена ничија деловна, професионална, научна или уметничка тајна.

8. Обезбедување на докази**Член 202**

(1) Ако постои оправдан страв дека некој доказ не ќе може подоцна да се изведе или дека неговото обезбедување ќе биде отежнато, може заради обезбедување на доказите во секоја состојба на постапката, па и пред да се поведе постапката, тој доказ да се изведе.

(2) Обезбедувањето на доказите се врши по службена должност или по предлог од странката, односно од лицето кое има правен интерес.

Член 203

(1) За обезбедување на доказите во текот на постапката е надлежен органот што ја води постапката.

(2) За обезбедување на доказите пред поведувањето на постапката е надлежен органот на чие подрачје се наоѓаат предметите што треба да се разгледаат, односно на чие подрачје престојуваат лицата кои треба да се сослушаат.

Член 204

(1) За обезбедување на доказите се донесува посебен заклучок.

(2) Против заклучокот со кој се одбива предлогот за обезбедување на доказите не е допуштена посебна жалба.

Г л а в а XII

РЕШЕНИЕ

1. Орган што донесува решение

Член 205

(1) Врз основа на фактите утврдени во постапката, органот надлежен за решавање донесува решение за работата што е предмет на постапката.

(2) Кога за работата решава колегијален орган, тој може да решава кога се присутни повеќе од половината негови членови, а решението го донесува со мнозинство гласови од присутните членови, ако со закон или со друг пропис не е определено посебно мнозинство.

Член 206

(1) Кога со закон или со други прописи засновани врз закон, е определено за една работа да решаваат два или повеќе органи, секој од нив е должен да реши за таа работа.

(2) Овие органи ќе се спогодат кој од нив ќе издаде решение, а во решението мора да биде наведен актот на другиот орган.

Член 207

(1) Кога со закон или во пропис заснован врз закон е определено решение да донесува еден орган со претходна согласност од друг орган, решението се донесува откако другиот орган дал согласност. Органот што донесува решение е должен во своето решение да го наведе актот со кој другиот орган дал или одбил согласност, односно да наведе дека во пропишаниот рок другиот орган ниту дал, ниту одбил согласност.

(2) Кога со закон или со пропис заснован врз закон е определено решение да донесува еден орган во согласност со друг орган, органот што донесува решение го составува и со списите на предметот му го праќа на согласност на другиот орган, кој може да даде согласност со потврда на самото решение или со посебен акт. Во таков случај решението е донесено кога другиот орган дал согласност, а се смета како акт на органот што го донел.

(3) Ставот (2) од овој член соодветно се применува и во случаите кога со закон е пропишано решение да донесува еден орган со потврда или одобрение од друг орган.

(4) Кога со закон или со друг пропис е определено дека надлежниот орган е должен пред донесувањето на решението да прибави мислење од друг орган, решение може да се донесе само по прибавеното мислење.

(5) Органот чија согласност или мислење е потребно за донесување на решение е должен согласност, односно мислењето да го даде во рок од 15 дена од денот кога му е побарано, ако со посебни прописи не е определен друг рок. Ако овој орган во тој рок не го извести органот што го донесува решението дека дава или одбива согласност, се смета дека дал согласност, а ако не даде никакво мислење, надлежниот орган може да донесе решение и без прибавено мислење ако со посебни прописи поинаку не е определено.

Член 208

Ако службеното лице кое ја водело постапката не е овластено да донесе решение, должно е нацрт на решението да му го поднесе на органот што донесува решение. Ова службено лице го потпишува нацртот на решението.

2. Форма и составни делови на решението

Член 209

(1) Секое решение мора како такво да сезначи. По исклучок, со посебни прописи може да се предвиди дека на решението може да му се даде и друг назив.

(2) Решението се донесува писмено. По исклучок, во случаи предвидени со овој закон или со прописи донесени врз основа на закон, решението може да се донесе и усно.

(3) Писменото решение содржи: увод, диспозитив (изрека), образложение, упатство за правно средство, назив на органот, со број и датум, потпис на службеното лице и печат на органот. Во случаите предвидени со закон или со пропис донесен врз основа на закон, решението не мора да содржи одделни делови. Ако решението се обработува механографски, наместо потпис и печат може да содржи факсимил.

(4) Кога решението ќе се објави усно, мора да се издаде и напишмено, освен ако со закон поинаку е определено.

(5) Решението мора да и се достави на странката во оригинал или во заверен препис.

Член 210

(1) Уводот на решението содржи: назив на органот што го донесува решението, пропис за надлежноста на тој орган, име на странката и на нејзиниот законски застапник или полномошник, ако го има и кратко означување на предметот на постапката.

(2) Ако решението е донесено од страна на два или повеќе органи, или со согласност, потврда или по прибавено мислење од друг орган, тоа треба да се наведе во уводот, а ако работата ја решил колегијален орган, во уводот се означува денот на седницата на која е решена работата.

Член 211

(1) Со диспозитивот се решава за предметот на постапката во целост и за сите барања на странките за кои во текот на постапката не е решено посебно.

(2) Диспозитивот мора да биде краток и определен, а кога е потребно може да се подели и на повеќе точки.

(3) Со диспозитивот може да се реши и за трошоците на постапката, ако ги имало, определувајќи го нивниот износ и кој е должен да ги плати, на кого и во кој рок. Ако во диспозитивот не се решава за трошоците, ќе се наведе дека за нив ќе се донесе посебен заклучок.

(4) Ако со решението се налага извршување на некакво дејствие, во диспозитивот ќе се определи и рокот во кој треба да се изврши тоа дејствие.

(5) Кога е пропишано дека жалбата не го одлага извршувањето на решението, тоа мора да биде наведено во диспозитивот.

Член 212

(1) Во едноставни работи во кои учествува само една странка, како и во едноставни работи во кои во постапката учествуваат две или повеќе странки, но ниту една не приговара на поставеното барање, а барањето се уважува, образложението на решението може да содржи само кратко излагање на барањето на странката и повикување на правните прописи врз основа на кои е решена работата. Во вакви работи решение може да се издаде и на пропишан образец.

(2) Во други работи образложението на решението содржи: кратко излагање на барањето на странките, утврдената фактичка состојба, по потреба и причините кои биле решавачки при оцената на доказите, причините поради кои не е уважено некое од барањата на странките, правните прописи и причините кои со оглед на утврдената фактичка состојба упатуваат на онакво решение какво што е дадено во диспозитивот. Ако жалбата не го одлага извршувањето на решението, образложението содржи и повикување на прописот кој го предвидува тоа. Во образложението на решението мораат да бидат образложени и оние заклучоци против кои не е допуштена посебна жалба.

(3) Кога надлежниот орган со закон е овластен да ја реши работата по слободна оценка, должен е во образложението, покрај податоците од ставот (2) на овој

член, да го наведе тој пропис и да ги изложи причините од кои се раководел при донесувањето на решението. Овие причини не мораат да се наведат кога тоа во јавен интерес со закон е изрично предвидено.

(4) Ако со закон посебно е предвидено дека во решението донесено по слободна оценка, не мораат да се наведат причините од кои органот се раководел при донесувањето на решението, во образложението на решението се наведуваат податоците од ставот (2) на овој член, прописот со кој е овластен органот да ја реши работата по слободна оценка и прописот со кој е овластен дека не мора да ги наведе причините од кои се раководел при донесувањето на решението.

Член 213

(1) Со упатството за правно средство странката се известува дали против решението може да изјави жалба или да поведе управен спор или друга постапка пред суд.

(2) Кога против решението може да се изјави жалба, во упатството се наведува на кого му се изјавува, на кој орган, во кој рок, во колку примероци, износот на административната такса, како и дека може да се изјави и на записник.

(3) Кога против решението може да се поведе управен спор, во упатството се наведува на кој суд се поднесува тужбата и во кој рок, а кога може да се поведе друга постапка пред суд, се наведува судот на кој може да му се обрати и во кој рок.

(4) Кога во решението е дадено погрешно упатство, странката може да постапи според важечките прописи или според упатството. Странката што ќе постапи според погрешно даденото упатство, не може поради тоа да има штетни последици.

(5) Кога во решението не е дадено никакво упатство или упатството е нецелосно, странката може да постапи според важечките прописи, а може во рок од осум дена од денот на приемот на решението да бара од органот што го донел решението да го дополни решението. Во таков случај рокот за жалба, односно за тужба тече од денот на доставувањето на дополнетото решение.

(6) Кога против решението е можно да се изјави жалба, а странката погрешно е упатена дека против тоа решение нема место за жалба, или дека против него може да поведе управен спор, рокот за жалба тече од денот на доставувањето на решението на судот со кое тужбата е отфрлена како недопуштена, ако странката веќе пред тоа не поднела жалба до надлежниот орган.

(7) Кога против решението не е можно да се изјави жалба, а странката е погрешно упатена дека против тоа решение може да се жали, па таа изјавила жалба и поради тоа го пропуштила рокот за поведување на управен спор, овој рок и тече од денот на доставувањето на решението со кое жалбата е отфрлена, ако странката веќе пред тоа не повела управен спор.

(8) По образложението се наведува упатството за правно средство, како посебен составен дел на решението (член 209 став (3)) од овој закон.

Член 214

(1) Решението го потпишува службеното лице кое го донесува.

(2) Решението што го донело колегијално тело на Собранието на Република Македонија, односно колегијален орган на Владата на Република Македонија го потпишува претседателот односно претседавачот, ако со овој или друг закон поинаку не е определено.

(3) Кога колегијалниот орган донел целосно решение на странките им се издава заверен препис од решението, а кога работата ја решил со заклучок, решението се изработува во согласност со тој заклучок и заверен препис од таквото решение им се издава на странките.

Член 215

(1) Кога е во прашање работа што се однесува до поголем број определени лица, може за сите тие лица да се донесе едно решение, но тие мора да бидат именувани во диспозитивот, а во образложението на решението мораат да бидат изложени причините што се однесуваат на секое од нив. Ваквото решение мора да му се достави на секое од тие лица, освен во случајот предвиден во членот 95 од овој закон.

(2) Ако е во прашање работа што се однесува до поголем број лица кои на органот не му се познати, може за сите нив да се донесе едно решение, но тоа мора да содржи такви податоци што од нив да може лесно да се утврди на кои лица се однесува решението (на пример, жители или сопственици на имот во определена улица и слично).

Член 216

(1) Во работи од помало значење во кои се задоволува барањето на странката, а не се засега во јавниот интерес, ниту во интерес на друго лице, решението може да се состои само од диспозитив во вид на забелешка на листот, ако причините за таквото решение се очигледни и ако поинаку не е пропишано.

(2) Таквото решение, по правило, и се соопштува на странката усно, а на писмено мора да и се издаде ако тоа го бара таа.

(3) Таквото решение, по правило, не содржи образложение, освен ако тоа по природата на работата е потребно. Ваквото решение може да се издаде на пропишаниот образец.

Член 217

(1) Кога е во прашање преземање на исклучително итни мерки, со цел за обезбедување на јавниот мир и безбедност или заради отстранување на непосредна опасност за животот и здравјето на луѓето или за имотот, надлежниот орган, односно овластеното службено лице на надлежниот орган (член 33) од овој закон може да донесе и усно решение.

(2) Органот кој според ставот (1) на овој член донел усно решение, може да го нареди неговото извршување без одлагање.

(3) Органот што донел усно решение е должен да и го издаде на странката во писмена форма најдоцна во рок од осум дена од денот на донесувањето на усното решение.

3. Делумно, дополнително и привремено решение

Член 218

(1) Кога за една работа се решава во повеќе точки, а само некои од нив се дозреани за решавање и кога ќе се покаже како целесобразно за тие точки да се реши со посебно решение, надлежниот орган може да донесе решение само за тие точки (делумно решение).

(2) Делумното решение во однос на правните средства и извршувањето се смета како самостојно решение.

Член 219

(1) Ако надлежниот орган со решението не одлучил за сите прашања што биле предмет на постапката, тој може, по предлог од странката или по службена должност, да донесе посебно решение за прашањата кои со веќе донесеното решение не се опфатени (дополнително решение). Ако предлогот на странката за донесување на дополнително решение е одбиен, против заклучокот за тоа е допуштена посебна жалба.

(2) Ако предметот е доволно расправен, дополнително решение може да се донесе без повторно спроведување на испитна постапка.

(3) Дополнителното решение во однос на правните средства и извршувањето се смета како самостојно решение.

Член 220

(1) Ако според околностите на случајот е неопходно пред завршувањето на постапката да се донесе решение со кое привремено се уредуваат спорни прашања или односи, такво решение се донесува врз основа на податоците што постојат во моментот на неговото донесување. Во таквото решение мора да биде изрично назначено дека е привремено.

(2) Донесувањето на привремено решение по предлог од странката, надлежниот орган може да го услови со давање на обезбедување за штетата што би можела поради извршувањето на тоа решение да настапи за спротивната странка, во случај основното барање на предлагачот да не е уважено.

(3) Со решението за главната работа што се донесува по окончувањето на постапката, се укинува привременото решение донесено во текот на постапката.

(4) Привремено решение во однос на правните средства и извршувањето, се смета како самостојно решение.

4. Рок за издавање на решение**Член 221**

(1) Кога постапката се поведува по барање на странката односно по службена должност, ако е тоа во интерес на странката, а пред донесување на решението не е потребно да се спроведува посебна испитна постапка, ниту постојат други причини поради кои не може да се донесе решение без одлагање (решавање на претходно прашање и друго), надлежниот орган е должен да донесе решение и да и го достави на странката што побрзо, а најдоцна во рок од еден месец, сметајќи од денот на предавањето на уредното барање, односно од денот на поведувањето постапка по службена должност, ако со посебен пропис не е определен пократок рок. Во другите случаи кога постапката се поведува по повод барање на странката, односно по службена должност ако е тоа во интерес на странката, надлежниот орган е должен да донесе решение и да го достави до странката најдоцна во рок од два месеца ако со посебен пропис не е определен пократок рок.

(2) Ако надлежниот орган против чие решение е допуштена жалба, не го донесе решението и не го достави до странката во пропишаниот рок, странката има право на жалба како да е одбиено нејзиното барање.

(3) Надлежниот орган, ако не е во можност да го донесе решението во законскиот рок (од еден месец, односно два месеца) е должен најдоцна во рок од осум дена по истекот на законскиот рок за решавање, писмено да ја извести странката за причините поради кои не го донел решението во определениот рок.

(4) Надлежниот орган е должен да го определи новиот дополнителен рок за донесување на решението, односно да ја упати странката за можноста да покрене постапка поради молчење на администрацијата.

5. Исправање на грешки во решението**Член 222**

(1) Органот што го донел решението, односно службеното лице кое го потпишало или издало решението, може во секое време да ги исправи грешките во имињата или броевите, пишувањето или сметањето, како и други очигледни неточности во решението или неговите заверени преписи. Исправката на грешки произведува правно дејство од денот од кој произведува правно дејство решението што се исправа.

(2) За исправката се донесува посебен заклучок. Забелешката за исправката се запишува во оригиналот на решението, а ако е можно тоа и во сите заверени преписи што им се доставени на странките. Забелешката ја потпишува службеното лице кое го потпишало заклучокот за исправката.

(3) Против заклучокот со кој веќе донесеното решение се исправа или со кој се одбива предлогот за исправање, е допуштена посебна жалба.

Г л а в а XIII**ЗАКЛУЧОК****Член 223**

(1) Со заклучок се одлучува за прашања што се однесуваат на постапката.

(2) Со заклучок се одлучува и за оние прашања што како споредни ќе се појават во врска со спроведувањето на постапката, а кои не се решаваат со решение.

Член 224

(1) Заклучокот го донесува службеното лице кое го врши она дејствие на постапката при кое се појавило прашањето што е предмет на заклучокот, ако со овој закон или други прописи поинаку не е определено.

(2) Ако со заклучокот се налага извршување на некое дејствие, ќе се определи и рокот во кој тоа дејствие ќе се изврши.

(3) Заклучокот им се соопштува на заинтересираниите лица усно, а се издава во писмена форма по барање од лицето кое може против заклучокот да изјави посебна жалба или кога може веднаш да се бара извршување на заклучокот.

Член 225

(1) Против заклучокот може да се изјави посебна жалба, само кога е тоа изрично предвидено со закон. Таквиот заклучок мора да биде образложен и да содржи упатство за жалба.

(2) Жалбата се изјавува во истиот рок, на ист начин и на ист орган, како и жалбата против решението.

(3) Заклучоците против кои не е допуштена посебна жалба, заинтересираните лица можат да ги побиваат со жалба против решението, освен ако жалбата против заклучокот со овој закон е исклучена.

(4) Жалбата не го одлага извршувањето на заклучокот, освен ако со закон или со самиот заклучок поинаку е определено.

Т Р Е Т Д Е Л**ПРАВНИ СРЕДСТВА****Г л а в а XIV****ЖАЛБА****1. Право на жалба****Член 226**

(1) Против решението донесено во прв степен странката има право на жалба.

(2) Јавниот обвинител, јавниот правобранител и други државни органи, кога со закон се овластени, можат да изјават жалба против решение со кое е повреден закон во корист на поединци или на правно лице, а на штета на јавниот интерес.

2. Надлежност на органите за решавање по жалба**Член 227**

(1) По жалба против првостепено решение на органите на државна управа, решава комисија за решавање во управна постапка во втор степен при Владата на Република Македонија.

(2) По жалба против првостепено решение на орган во состав на органот на државната управа, решава функционерот кој раководи со органот на државната управа.

(3) По жалба против првостепено решение на правно и друго лице со јавни овластувања, решава органот определен со закон.

(4) Против решение на Владата на Република Македонија не може да се изјави жалба.

Член 228

По жалба против решенијата донесени од градоначалникот, решава надлежното министерство.

Член 229

(1) По жалбата против решението донесено врз основа на членовите 207 и 208 од овој закон, решава органот што е надлежен за решавање по жалбата против решение на органот што го издал, односно донел побиваното решение, ако со посебен пропис не е определено по жалбата да решава друг орган. Второстепениот орган може само да го поништи побиваното решение, а не може да го измени.

(2) Ако органот што според ставот (1) на овој член треба да решава по жалбата дал согласност, одобрение или потврда на првостепеното решение, по жалбата решава органот определен со закон, а ако таков орган не е определен, против тоа решение може непосредно да се поведе управен спор.

3. Рок за жалба

Член 230

(1) Жалбата се поднесува во рок од 15 дена од денот на приемот на решението, ако со закон поинаку не е определено.

(2) Рокот за жалба за секое лице и за секој орган на кои им се доставува решението, се смета од денот на доставувањето на решението.

Член 231

(1) Во текот на рокот за жалба решението не може да се изврши. Кога жалбата е прописно изјавена, решението не може да се изврши сè додека решението што е донесено по жалбата не и се достави на странката.

(2) По исклучок, решението може да се изврши во жалбениот рок, како и откако жалбата е изјавена, ако тоа е предвидено со закон, ако се работи за преземање на итни мерки (член 144 точка 4), или ако поради одлагање на извршувањето на некоја странка би и била нанесена штета што не би можела да се надомести. Во последниот случај, може да се бара соодветно обезбедување од странката во чиј интерес се спроведува извршувањето и со ова обезбедување да се услови извршувањето.

4. Содржина на жалбата

Член 232

(1) Во жалбата мора да се наведе решението што се побива, со означување на називот на органот што го донел, како и бројот и датумот на решението. Доволно е жалителот да изложи во жалбата во кој поглед е незадоволен со решението, но жалбата не мора да ја образложи посебно.

(2) Во жалбата можат да се изнесуваат нови факти и нови докази, но жалителот е должен да образложи поради што не ги изнел во првостепената постапка.

(3) Ако во жалбата се изнесени нови факти и нови докази, а во постапката учествуваат две или повеќе странки со спротивни интереси, кон жалбата се прилагаат уште и онолку преписи колку што има такви странки. Во таков случај органот доставува до секоја таква странка препис од жалбата и и остава рок да се изјасни за новите факти и докази. Овој рок не може да биде пократок од осум, ниту подолг од 15 дена.

5. Предавање на жалбата

Член 233

(1) Жалбата непосредно му се предава или му се праќа по пошта на органот што го донел првостепеното решение.

(2) Ако жалбата му е предадена или испратена непосредно на второстепениот орган, тој веднаш му ја испраќа на органот од прв степен.

(3) Жалбата предадена или испратена непосредно на второстепениот орган во однос на рокот, се смета како да му е предадена на првостепениот орган.

6. Работа на првостепениот орган по жалбата

Член 234

(1) Органот од прв степен испитува дали жалбата е допуштена, навремена и изјавена од овластено лице.

(2) Недопуштената, ненавремената или од неовластено лице изјавената жалба органот од прв степен ќе ја отфрли со решение.

(3) Навременоста на жалбата што му е предадена или испратена непосредно на второстепениот орган, органот од прв степен ја цени според денот кога му е предадена, односно испратена на второстепениот орган.

(4) Против решението со кое е отфрлена жалбата врз основа на ставот (2) од овој член, странката има право на жалба. Ако органот што решава по жалбата најде дека жалбата е оправдана, ќе реши истовремено и по жалбата што била отфрлена.

Член 235

(1) Ако органот што го донел решението најде дека жалбата е оправдана, а не е потребно да се спроведува нова испитна постапка, може работата поинаку да ја реши и со ново решение да го замени решението што се побива со жалбата.

(2) Против новото решение странката има право на жалба.

Член 236

(1) Ако органот што го донел решението најде по повод жалбата дека спроведената постапка била нецелосна, а дека тоа можело да биде од влијание врз решавањето за работата, тој може постапката да ја надополни согласно со одредбите на овој закон.

(2) Органот што го донел решението ќе ја надополни постапката и тогаш кога жалителот ќе изнесе во жалбата такви факти и докази што би можеле да бидат од влијание за поинакво решение на работата, ако на жалителот морало да му биде дадена можност да учествува во постапката што му претходела на донесувањето на решението, а таа можност не му била дадена, или му била дадена, а тој пропуштил да ја користи, но во жалбата го оправдал тоа пропуштање.

(3) Според резултатот на дополнетата постапка, органот што го донел решението може во границите на барањето на странката да ја реши поинаку работата и со ново решение да го замени решението што се побива со жалбата.

(4) Против новото решение странката има право на жалба.

Член 237

(1) Кога решението е донесено без претходно спроведена посебна испитна постапка што била задолжителна, или кога е донесено според членот 144 точки 1, 2 и 3 на овој закон, но на странката не и била дадена можност да се изјасни за фактите и околностите што се од важност за донесување на решението, а странката во жалбата бара испитната постапка да се спроведе, односно да и се даде можност да се изјасни за таквите факти и околности, првостепениот орган е должен да ја спроведе таа постапка. По спроведувањето на постапката првостепениот орган може да го уважи барањето од жалбата и да донесе ново решение.

(2) Против новото решение странката има право на жалба.

Член 238

(1) Кога органот што го донел решението ќе најде дека поднесената жалба е допуштена, навремена и изјавена од овластено лице, а со ново решение не го заменил решението што се побива со жалбата, должен е без одлагање, а најдоцна во рок од 15 дена од денот на приемот на жалбата, да му ја испрати жалбата на органот надлежен за решавање по жалбата.

(2) Кон жалбата е должен да ги приложи сите списи што се однесуваат на предметот.

7. Решавање на второстепениот орган по жалбата**Член 239**

(1) Ако жалбата е недопуштена, ненавремена или изјавена од неовластено лице, а првостепениот орган пропуштил да ја отфрли поради тоа, ќе ја отфрли органот што е надлежен за решавање по жалбата.

(2) Ако жалбата не ја отфрли, второстепениот орган го зема предметот во решавање.

(3) Второстепениот орган може да ја одбие жалбата, да го поништи решението во целост или делумно, или да го измени.

Член 240

(1) Второстепениот орган ќе ја одбие жалбата кога ќе утврди дека постапката што му претходела на решението е спроведена правилно и дека решението е правилно и врз закон засновано, а жалбата неоснована.

(2) Второстепениот орган ќе ја одбие жалбата и кога ќе најде дека во првостепената постапка имало недостатоци, но дека тие се такви што не можеле да имаат влијание врз решавањето на работата.

(3) Кога второстепениот орган ќе најде дека првостепеното решение е врз закон засновано, но поради други причини, а не поради оние кои се наведени во решението, тој во своето решение ќе ги изложи тие причини, а жалбата ќе ја одбие.

Член 241

(1) Ако второстепениот орган утврди дека во првостепената постапка е сторена неправилност која решението го прави ништовно (член 267), ќе го огласи таквото решение за ништовно, како и оној дел од постапката што е извршена по таа неправилност.

(2) Ако второстепениот орган утврди дека првостепеното решение го донел ненадлежен орган, ќе го поништи тоа решение по службена должност и предметот ќе му го достави на надлежниот орган на решавање.

Член 242

(1) Кога второстепениот орган ќе утврди дека во првостепената постапка фактите се нецелосно или погрешно утврдени дека во постапката не се водело сметка за правилата на постапката што би биле од влијание врз решавањето на работата, или дека диспозитивот на побиваното решение е нејасен или е во противречност со образложението, тој ќе ја надопolni постапката и ќе ги отстрани изложените недостатоци било сам, било преку првостепениот орган или некој замолен орган. Ако второстепениот орган најде дека, врз основа на фактите утврдени во надополнетата постапка, работата мора да се реши поинаку отколку што е решена со првостепеното решение, тој со свое решение ќе го поништи првостепеното решение и сам ќе ја реши работата.

(2) Ако второстепениот орган најде дека недостатоците на првостепената постапка побрзо и поекономично ќе ги отстрани првостепениот орган, тој со свое решение ќе го поништи првостепеното решение и предметот ќе му го врати на првостепениот орган на повторна постапка. Во тој случај второстепениот орган е должен со своето решение да му укаже на првостепениот орган во кој поглед треба да се надопolni постап-

ката, а првостепениот орган е должен во сè да постапи по второстепеното решение и без одлагање, а најдоцна во рок од 30 дена од денот на приемот на предметот, да донесе ново решение. Против новото решение странката има право на жалба.

Член 243

(1) Ако второстепениот орган утврди дека во првостепеното решение погрешно се оценети доказите, дека од утврдените факти е изведен погрешен заклучок во однос на фактичката состојба, дека погрешно е применет правниот пропис врз основа на кој се решава работата, или ако најде дека врз основа на слободна оценка требало да се донесе поинаку решение, тој со свое решение ќе го поништи првостепеното решение и сам ќе ја реши работата.

(2) Ако второстепениот орган утврди дека решението е правилно во однос на утврдените факти и во однос на примената на законот, но дека целта поради која е донесено решението може да се постигне и со други средства поповолни за странката, тогаш ќе го измени првостепеното решение во таа смисла.

Член 244

(1) Со цел за правилно решавање на работата, второстепениот орган може по повод жалбата да го измени првостепеното решение во корист на жалителот и покрај барањето поставено во жалбата, а во рамките на барањето поставено во првостепената постапка, ако со тоа не се повредува правото на друго лице.

(2) Со истата цел второстепениот орган може по повод жалбата да го измени првостепеното решение на штета на жалителот, но само од некоја од причините предвидени во членовите 263, 266 и 267 на овој закон.

Член 245

(1) Одредбите на овој закон што се однесуваат на решението согласно се применуваат и врз решенијата што се донесуваат по жалбата.

(2) Во образложението на второстепеното решение мораат да се оценат и сите наводи од жалбата. Ако веќе првостепениот орган во образложението на своето решение правилно ги оценил наводите што се изнесуваат во жалбата, второстепениот орган може да се повика на причините на првостепеното решение.

8. Жалба кога првостепеното решение не е донесено**Член 246**

(1) Ако жалба изјавила странка по чие барање првостепениот орган не донел решение (член 221 став (2)) од овој закон, второстепениот орган ќе бара првостепениот орган да му ги соопшти причините поради кои не е донесено решение во рокот. Ако најде дека не е донесено решение во рокот поради оправдани причини, или поради вина на странката, на првостепениот орган ќе му определи рок за донесување на решение, кој не може да биде подолг од 30 дена. Ако причините поради кои не е донесено решение во рокот не се оправдани, второстепениот орган ќе бара првостепениот орган да му ги испрати списите на предметот.

(2) Ако второстепениот орган може да ја реши работата според списите на предметот, ќе донесе свое решение, а ако не може, сам ќе ја спроведе постапката и со свое решение ќе ја реши работата. По исклучок, ако второстепениот орган најде дека постапката побрзо и поекономично ќе ја спроведе првостепениот орган, ќе му наложи да го стори тоа и собраните податоци да му ги достави во определен рок и потоа сам ќе ја реши работата. Ваквото решение е конечно.

9. Рок за донесување решение по жалба

Член 247

(1) Решение по жалбата мора да се донесе и да и се достави на странката штом е тоа можно, а најдоцна во рок од два месеца сметајќи од денот на предавањето на жалбата, ако со посебен пропис не е определен рок.

(2) Ако странката се откаже од жалбата, постапката по жалбата се запира со заклучок.

10. Доставување на второстепено решение

Член 248

Органот што ја решил работата во втор степен го испраќа своето решение, со списите на предметот до првостепениот орган, кој е должен решението да го достави до странките во рок од осум дена од денот на приемот на решението со списите.

Г л а в а XV

ПОВТОРУВАЊЕ НА УПРАВНАТА ПОСТАПКА

1. Поведување на повторување на постапката

Член 249

Постапката окончана со решение против кое нема редовно правно средство во управната постапка (кој нечно во управната постапка) ќе се повтори, ако:

1) се дознае за нови факти, или се најде или се стекне можност да се употребат нови докази кои, сами или во врска со веќе изведените и употребените докази, би можеле да доведат до поинакво решение ако тие факти, односно докази биле изнесени или употребени во поранешната постапка;

2) решението е донесено врз основа на лажна исправа или лажен исказ на сведок или вештак, или ако дошло како последица од некакво дело казниво според Кривичниот законик;

3) решението се заснова врз пресуда донесена во кривична постапка, а таа пресуда е правосилно укината;

4) решението е повољно за странката и е донесено врз основа на неистинити наводи на странката, со кои органот што ја водел постапката бил доведен во заблуда;

5) решението на органот што ја водел постапката се заснова врз некое претходно прашање, а надлежниот орган тоа прашање подоцна го решил поинаку во сушествените точки;

6) во донесувањето на решението учествувало службеното лице кое според законот морало да биде изземено;

7) решението го донело службеното лице на надлежниот орган што не било овластено за негово донесување;

8) колегијалниот орган што го донел решението не решавал во составот предвиден со важечките прописи или ако за решението не гласало пропишаното мнозинство;

9) на лицето кое требало да учествува во својство на странка не му била дадена можност да учествува во постапката и

10) странката не ја застапувал застапникот по закон, а според законот требало да ја застапува.

Член 250

(1) Повторување на управната постапка може да бара странката, а органот што го донел решението со кое постапката е окончана може да поведе повторување на постапката по службена должност.

(2) Поради околностите наведени во членот 249 точки 1, 6, 7 и 8 на овој закон, странката може да бара повторување на постапката само ако без своја вина не била во состојба во поранешната постапка да ги изнесе околностите поради кои бара повторување.

(3) Од причините наведени во членот 249 точки 6 до 10 на овој закон, странката не може да бара повторување на постапката, ако тие причини без успех биле изнесени во поранешната постапка.

(4) Јавниот обвинител може да бара повторување на постапката под истите услови како и странката.

Член 251

Ако решението по кое се бара повторување на управната постапка било предмет на управен спор, повторување може да се дозволи само поради оние факти кои органот ги утврдил во поранешната управна постапка, а не и поради оние што ги утврдил судот во својата постапка.

Член 252

(1) Странката може да бара повторување на постапката во рок од еден месец, и тоа:

1) во случајот од членот 249 точка 1 на овој закон - од денот кога странката можела да изнесе нови факти, односно да употреби нови докази;

2) во случајот од членот 249 точки 2 и 3 на овој закон - од денот кога странката дознала за правосилна пресуда донесена во кривичната постапка, а ако постапката не може да се спроведе, од денот кога дознала за запирањето на таа постапка или за околностите поради кои постапката не може да се поведе, односно за околностите поради кои нема можности за кривично гонење;

3) во случајот од членот 249 точка 5 на овој закон - од денот кога странката можела да употреби нов акт (пресуда, решение);

4) во случајот од членот 249 точки 4, 6, 7 и 8 на овој закон - од денот кога странката дознала за причината за повторување и

5) во случајот од членот 249 точки 9 и 10 на овој закон - од денот кога решението и е доставено на странката.

(2) Ако рокот определен во ставот (1) на овој член би почнал да тече пред да стане решението конечно во управната постапка, тој рок ќе се смета од денот кога решението станало конечно, односно од доставувањето на конечното решение од надлежниот орган.

(3) По истекот на рокот од пет години од доставувањето на решението на странката, повторување не може да се бара ниту може да се поведе по службена должност.

(4) По исклучок и по рокот од пет години повторување може да се бара, односно да се поведе само од причините наведени во членот 249 точки 2, 3 и 5 од овој закон.

Член 253

(1) Управната постапка може да се повтори од причините наведени во членот 249 точка 2 на овој закон и ако кривичната постапка не може да се спроведе или ако постојат околности поради кои не може да се поведе постапка.

(2) Пред донесување на заклучокот за повторување на управната постапка од причините наведени во членот 249 точка 2 на овој закон, службеното лице ќе побара известување од органот надлежен за кривично гонење, за тоа дали кривичната постапка е запрена, односно дали постојат околности поради кои постапката не може да се поведе. Службеното лице не мора да побара такво известување ако настапила застареност на кривичното гонење, или ако настапила смрт на лицето на чија кривична одговорност се укажува во барањето за повторување на управната постапка, односно ако околностите поради кои постапката не може да се поведе самото службено лице може со сигурност да ги утврди.

Член 254

Странката е должна во предлогот за повторување на постапката да ги направи веројатни околностите врз кои го заснова предлогот, како и околноста дека предлогот е ставен во законски рок.

2. Решавање за повторување на постапката

Член 255

(1) Предлогот за повторување на постапката странката му го предава или испраќа на органот што за предметот решавал во прв степен или на органот што го донел решението со кое е окончана постапката.

(2) За предлогот за повторување решава оној орган што го донел решението со кое е окончана постапката.

(3) Кога повторување се бара по решение што е донесено во втор степен, првостепениот орган што ќе го прими предлогот за повторување, ќе ги приклучи списите на предметот кон предлогот и ќе му ги испрати на органот што решавал во втор степен.

Член 256

(1) Кога органот што е надлежен за решавање по предлогот за повторување ќе го прими предлогот, должен е да испита дали предлогот е навремен и изјавен од страна на овластено лице, и дали околноста на која се заснова предлогот е сторена веројатна.

(2) Ако условите од ставот (1) на овој член не се исполнети, надлежниот орган со свој заклучок ќе го отфрли предлогот.

(3) Ако условите од ставот (1) на овој член се исполнети, надлежниот орган ќе испита дали околностите, односно доказите што се изнесуваат како причина за повторување се такви што да можат да доведат до поинакво решение, па ако утврди дека не се, ќе го одбие предлогот со свое решение.

Член 257

(1) Ако надлежниот орган не го отфрли ниту одбие предлогот за повторување врз основа на членот 256 од овој закон, ќе донесе заклучок да се дозволи повторување на постапката и ќе определи во кој обем ќе се повтори постапката. Во повторувањето на постапката по службена должност, надлежниот орган ќе донесе заклучок со кој се дозволува повторување, ако претходно утврди дека за повторувањето се исполнети законските услови. Поранешните дејствија во постапката врз кои не влијаат причините за повторување нема да се повторуваат.

(2) Кога тоа според околностите на случајот е можно, а е во интерес на забрзувањето на постапката, надлежниот орган може, штом ќе го утврди постоењето на условите за повторување, да премине на оние дејствија од постапката што треба да се повторат, не донесувајќи посебен заклучок со кој се дозволува повторувањето.

(3) Кога по предлогот за повторување одлучува второстепениот орган, тој сам ќе ги изврши потребните дејствија во повторената постапка, а по исклучок, ако најде дека тие дејствија побрзо и поекономично ќе ги изврши првостепениот орган, ќе му наложи да го стори тоа и материјалот за тоа да му го достави во определен рок.

Член 258

Врз основа на податоците прибавени во поранешната и во повторената постапка, надлежниот орган донесува решение за работата што била предмет на постапката, и со него поранешното решение што било предмет на повторувањето може да го остави во сила или да го замени со ново. Во овој друг случај, а со оглед на сите околности на одделен случај, органот може поранешното решение да го поништи или да го укине.

Член 259

Против заклучокот донесен по предлогот за повторување на постапката, како и против решението донесено во повторената постапка, може да се изјави жалба само кога тој заклучок, односно решение го донел првостепениот орган. Ако заклучокот или решението го донел второстепениот орган, може непосредно да се поведе управен спор.

Член 260

(1) Предлогот за повторување на постапката, по правило, не го одлага извршувањето на решението по кое се бара повторување, но органот што е надлежен за одлучување за предлогот, ако смета дека предлогот за повторување ќе биде уважен, може да реши да се одложи извршувањето додека не се одлучи за прашањето за повторување на постапката.

(2) Заклучокот со кој се дозволува повторување на постапката, го одлага извршувањето на решението против кое е дозволено повторувањето.

Г л а в а XVI

ОСОБЕНИ СЛУЧАИ НА ПОНИШТУВАЊЕ, УКИНУВАЊЕ И МЕНУВАЊЕ НА РЕШЕНИЕ

1. Менување и поништување на решение во врска со управен спор

Член 261

Органот против чие решение навремено е поведен управен спор може до окончавањето на спорот, ако ги уважува сите барања на тужбата, да го поништи или измени своето решение од оние причини од кои судот би можел да го поништи таквото решение, ако со тоа не се повредува правото на странката во управната постапка или на трето лице.

2. Барање за заштита на законитоста

Член 262

(1) Против правосилно решение донесено во работа во која не може да се води управен спор, а судска заштита не е обезбедена ни надвор од управниот спор, јавниот обвинител на Република Македонија има право да поднесе барање за заштита на законитоста, ако смета дека со решението е повреден законот.

(2) Барање за заштита на законитоста според ставот (1) од овој член, може да се поднесе во рок од еден месец од денот кога решението му е доставено на јавниот обвинител на Република Македонија, а ако не му е доставено, во рок од шест месеца од денот на доставувањето на странката.

(3) За барање за заштита на законитоста против решение што во управна постапка го донел орган на државната управа или правно и друго лице на кое со закон му е доверено да врши јавно овластување, решава органот определен со закон кој е надлежен за решавање по жалба против побиваното решение.

(4) По повод барањето за заштита на законитоста, надлежниот орган може да го укине побиваното решение или да го одбие барањето. Против решението донесено по барањето за заштита на законитоста не е допуштена жалба.

3. Поништување и укинување по правото на надзор

Член 263

(1) Решението што е конечно во управната постапка надлежниот орган ќе го поништи по правото на надзор, ако:

1) решението го донел стварно ненадлежен орган, а не се работи за случај предвиден во членот 267 точка 1 на овој закон;

2) во истата работа порано е донесено правосилно решение со кое таа управна работа е решена поинаку;

3) решението го донел еден орган без согласност, потврда, одобрение или мислење на друг орган, а ова е потребно според законот или друг пропис заснован врз закон;

4) решението го донел месно ненадлежен орган и

5) решението е донесено како последица од принуда, изнуда, уцена, притисок или од друго недозволено дејствие.

(2) Решението што е конечно во управната постапка, може да се укине по правото на надзор, ако со него очигледно е повреден материјалниот закон. Во работите во кои учествуваат две или повеќе странки со спротивни интереси, решението може да се укине само по согласност на заинтересираните странки.

(3) Ако за донесувањето на решение е надлежен орган на државната управа, а решението го донело Собранието на Република Македонија, или Владата на Република Македонија, тоа решение не може да се поништи врз основа на ставот (1) точка 1 од овој член, поради тоа што не го донел надлежен орган.

Член 264

(1) Решението може да го поништи или да го укине по правото на надзор второстепениот орган. Ако нема второстепен орган, решението може да го поништи или да го укине органот што е овластен со закон да врши надзор над работата на органот што го донел решението.

(2) Надлежниот орган донесува решение за поништување на решението по службена должност, по барање од странката, од јавниот обвинител или од јавниот правобранител, а решение за укинување по службена должност или по барање од јавниот обвинител или јавниот правобранител.

(3) Решение за поништување врз основа на членот 263 став (1) точки 1, 2 и 3 од овој закон, може да се донесе во рок од три години, а врз основа на членот 263 став 1 точка 4 од овој закон - во рок од една година од денот кога решението станало конечно во управната постапка. Решение за укинување врз основа на членот 263 став 2 од овој закон, може да се донесе во рок од една година од денот кога решението станало конечно во управната постапка.

(4) Решение за поништување на решението врз основа на членот 263 став (1) точка 5 од овој закон, може да се донесе без оглед на роковите утврдени во ставот (3) од овој член.

(5) Против решението донесено врз основа на членот 263 на овој закон, не е допуштена жалба, туку против него може непосредно да се поведе управен спор.

4. Укинување и менување на правосилно решение со согласност или по барање на странката

Член 265

(1) Ако со правосилно решение странката стекнала некое право, а органот што го донел тоа решение смета дека во тоа решение неправилно е применет материјалниот закон, може да го укине или да го измени решението заради негово усогласување со законот, само ако странката која врз основа на тоа решение стекнала право се согласи со тоа и ако со тоа не се повредува правото на трето лице. Согласноста на странката е задолжителна и за измена на штета на странката на правосилното решение со кое на странката и е определена обврска.

(2) Под условите од ставот (1) на овој член, а по барање на странката, може да се укине или измени и правосилно решение кое е неповолно за странката. Ако органот најде дека нема потреба да се укине или измени решението, должен е за тоа да ја извести странката.

(3) Измената на решението врз основа на овој член дејствува само во иднина.

(4) Решението врз основа на ставовите (1) и (2) од овој член, го донесува првостепениот орган што го донел решението, а второстепениот орган само кога со свое решение одлучил за работата. Ако тој орган е укинат или престанал да биде надлежен во работата за која се работи, решението го донесува органот што е надлежен за таа работа во време на донесувањето на решението.

(5) Жалба против новото решение донесено врз основа на овој член е допуштена само ако тоа решение го донел првостепениот орган. Ако решението го донел второстепениот орган, односно ако решението на првостепениот орган е конечно, против тоа решение може да се поведе управен спор.

5. Вонредно укинување

Член 266

(1) Извршното решение може да се укине само ако тоа е потребно со цел за отстранување на тешка и непосредна опасност по животот и здравјето на луѓето, јавната безбедност, јавниот мир и поредок или по јавниот морал, ако тоа не би можело да се отстрани успешно со други средства со кои помалку би се засегнувало во стекнатите права. Решението може да се укине само делумно, во обем колку што е неопходно да се отстрани опасноста или да се заштитат наведените општи јавни интереси.

(2) Ако решението го донел првостепениот орган, тоа решение може, во смисла на ставот (1) од овој член, да го укине второстепениот орган, а ако нема второстепен орган, органот што со закон е овластен да врши надзор над работата на органот што го донел решението.

(3) Против решението со кое се укинува поранешното решение е допуштена жалба, само кога тоа решение го донел првостепениот орган. Во спротивно, против таквото решение може непосредно да се поведе управен спор.

(4) Странката која поради укинување на решението трпи штета има право на надоместок само на стварната штета. За решавање по барањето за надоместокот на штетата е надлежен во прв степен судот кој според Законот за управните спорови би бил надлежен за решавање на управниот спор против решение донесено врз основа на овој член. За износот на надоместокот судот решава по свое уверување, земајќи ги предвид сите околности на случајот.

6. Огласување на решението за ништовно

Член 267

За ништовно се огласува решението:

1) кое во управната постапка е донесено во работа од судска надлежност, или во работа за која воопшто не може да се решава во управната постапка;

2) кое со своето извршување би можело да се предизвика некое дело казниво според Кривичниот законик и во други закони;

3) чие извршување воопшто не е можно;

4) што го донел органот без претходно барање на странката (член 129), а со кое решение странката дополнително, изречно или молкум се согласила и

5) што содржи неправилност, која според некоја изречна законска одредба е предвидена како причина за ништовност.

Член 268

(1) Решението може во секое време да се огласи за ништовно по службена должност, или по предлог од странката или од Јавниот обвинител на Република Македонија.

(2) Решението може да се огласи за ништовно во целост или делумно.

(3) Решението го огласува за ништовно органот што го донел или второстепениот орган, а ако нема второстепен орган, органот што со закон е овластен да врши надзор над работата на органот што го донел решението.

(4) Против решението со кое некое решение се огласува за ништовно или се одбива предлогот на странката или на Јавниот обвинител на Република Македонија за огласување на решението за ништовно е допуштена жалба. Ако нема орган што решава по жалбата, против таквото решение може непосредно да се поведе управен спор.

7. Правни последици од поништувањето и укинувањето

Член 269

(1) Со поништувањето на решението и со огласувањето за ништовно се поништуваат и правните последици што ги произвело таквото решение.

(2) Со укинување на решението не се поништуваат правните последици што решението веќе ги произвело, но се оневозможува натамошно произведување на правни последици од укинатото решение.

(3) Органот кој ќе дознае за решение со кое е повреден законот, а повредата може да биде причина за повторување на постапката, односно за поништување, укинување или менување на решението, должен е без одлагање за тоа да го извести органот надлежен за поведување постапка и за донесување решение.

Ч Е Т В Р Т И Д Е Л

ИЗВРШУВАЊЕ

Г л а в а X V I I

1. Општи одредби

Член 270

(1) Решението донесено во управната постапка се извршува откако ќе стане извршно.

(2) Првостепеното решение станува извршно со:

1) истекот на рокот за жалба, ако жалба не е изјавена;

2) доставување на странката, ако жалба не е допуштена;

3) доставување на странката, ако жалбата не го одлага извршувањето и

4) доставување на странката на решението со кое жалбата се отфрла или се одбива.

(3) Второстепеното решение со кое е изменето првостепеното решение станува извршно кога ќе и се достави на странката.

(4) Ако во решението е определено дека дејствието што е предмет на извршувањето може да се изврши во оставениот рок, решението станува извршно со истекот на тој рок. Ако со решението не е определен рок за извршување на дејствието, решението станува извршно во рок од 15 дена од денот на донесувањето на решението. Определениот рок за извршување на решението, односно пропишаниот рок од 15 дена за извршување почнува да тече од денот кога решението, во смисла на ставовите (2) и (3) од овој член, ќе стане извршно.

(5) Извршувањето може да се спроведе и врз основа на порамнување, но само против лице кое учествувало во порамнувањето.

(6) Ако решението се однесува на две или повеќе странки што во постапката учествуваат со идентични барања, жалбата само од една таква странка, ја спречува извршноста на решението.

Член 271

(1) Заклучокот донесен во управната постапка се извршува откако ќе стане извршен.

(2) Заклучокот против кој не може да се изјави посебна жалба, како и оној против кој може да се изјави посебна жалба што не го одлага извршувањето на заклучокот, станува извршен со соопштувањето односно со доставувањето на странката.

(3) Кога со закон или со самиот заклучок е определено дека жалбата го одлага извршувањето на заклучокот, заклучокот станува извршен со истекот на рокот за жалба, ако жалба не е изјавена, а ако е изјавена - со доставувањето на решението до странката со кое жалбата се отфрла или се одбива.

(4) Во другите случаи заклучокот станува извршен под условите пропишани за извршност на решението во членот 270 ставови (3), (4) и (6) на овој закон.

(5) Одредбите на овој закон за извршувањето на решението, важат и за извршувањето на заклучокот.

Член 272

Извршувањето на решението донесено во управната постапка, се спроведува заради остварување на парични побарувања или непарични обврски.

Член 273

(1) Кога постои можност извршувањето да се спроведе на повеќе начини и со примена на разни средства, извршувањето ќе се спроведе на оној начин и со примена на она средство кое доведува до целта, а што е за извршителот најповолно.

(2) Во неработни денови, во денови на државни и други празници и неработни денови кои се празнуваат, како и ноќе, дејствијата на извршување можат да се спроведат само ако постои опасност од одлагање и ако органот што го спроведува извршувањето издал писмен налог за тоа.

Член 274

(1) Извршувањето се спроведува против лице кое е должно да ја исполни обврската (извршител).

(2) Извршувањето се спроведува по службена должност или по предлог од странката.

(3) По службена должност извршувањето се спроведува кога тоа го налага јавниот интерес. Извршувањето што е во интерес на странката се спроведува по предлог од странката (барател на извршувањето).

Член 275

(1) Извршувањето на решението се спроведува по административен пат (административно извршување), а во случаите предвидени со овој закон - по судски пат (судско извршување).

(2) Административното извршување го спроведуваат органите на државната управа според одредбите на овој закон, односно на посебен закон, а судското извршување - надлежниот суд според прописите што важат за судското извршување.

Член 276

(1) Извршувањето заради исполнување на непарична обврска на извршителот, се спроведува по административен пат.

(2) Извршувањето заради исполнување на парични обврски, се спроведува по судски пат. По исклучок, извршувањето заради исполнување на парични обврски од примањата по основа на работен однос, може да се спроведе по административен пат по согласноста на извршителот.

Член 277

(1) Административното извршување го спроведува органот што решавал за работата во прв степен, ако со посебен пропис не е определен за тоа друг орган.

(2) Административното извршување на решенијата на оние органи што не се со закон овластени самите да ги извршуваат своите решенија, го дозволува и го спроведува органот на државната управа во чија надлежност спаѓаат работите на општата управа, ако со закон не е определена надлежност на друг орган.

(3) Органот за внатрешни работи е должен да му даде на органот надлежен за спроведување на извршувањето, на негово барање, помош во спроведувањето на извршувањето.

Член 278

(1) Органот надлежен за спроведување на административното извршување донесува по службена должност или по барање од барателот на извршувањето заклучок за дозвола на извршувањето. Со заклучокот се утврдува дека решението што треба да се изврши станало извршно и се определува начинот на извршувањето. Против овој заклучок е допуштена жалба до надлежниот второстепен орган.

(2) Заклучокот за дозвола на извршувањето на решението што е донесено во управна работа по службена должност, органот надлежен за спроведување на административното извршување е должен да го донесе без одлагање кога таквото решение станало извршно, а најдоцна во рок од 30 дена сметајќи од денот кога решението станало извршно, ако со посебни прописи поинаку не е определено. Недонесувањето на заклучок до тој рок, не ја исклучува обврската за негово донесување.

(3) Кога административното извршување не го спроведува органот што решавал во прв степен, барателот на извршувањето поднесува предлог за извршување до органот што го донел решението што треба да се изврши. Ако решението станало извршно, органот става на решението потврда дека станало извршно (потврда на извршноста) и го доставува заради извршување до органот надлежен за извршување. Тие истовремено ќе предложат начин на извршување.

(4) Кога по службена должност ќе се спроведе извршување на решение на орган, правни и други лица кое не се овластени за спроведување на извршувањето, тие заради извршување се обраќаат до органот надлежен за извршување на начинот пропишан во ставот (3) на овој член.

Член 279

(1) Административното извршување што го спроведува органот што решавал за работата во прв степен, се спроведува врз основа на решението што станало извршно и на заклучокот за дозвола на извршувањето.

(2) Административното извршување што го спроведува некој друг орган, се спроведува врз основа на решението на кое е ставена потврда на извршноста и на заклучокот за дозвола на извршувањето.

Член 280

(1) Во постапката на административното извршување, може да се изјави жалба која се однесува само на извршувањето, а со неа не може да се побива правилноста на решението кое се извршува.

(2) Жалбата му се изјавува на надлежниот второстепен орган. Жалбата не го одлага започнатото извршување. Во поглед на рокот за жалба и на органот надлежен за решавање по жалбата, се применуваат одредбите од членовите 227 до 231 на овој закон.

Член 281

(1) Административното извршување ќе се запре по службена должност и спроведените дејствија ќе се поништат, ако се утврди дека обврската е извршена, дека извршувањето не било воопшто допуштено, дека било спроведено спрема лице кое не е во обврска, или ако барателот на извршувањето се откаже од своето барање, односно ако извршниот наслов е поништен или укинат.

(2) Административното извршување ќе се одложи, ако се утврди дека во однос на извршувањето на обврската е дозволен почек, или наместо привремено решение што се извршува е донесено решение за главната работа кое се разликува од привременото решение. Одлагањето на извршувањето го одобрува органот што го донел заклучокот за дозвола на извршувањето.

Член 282

(1) Паричните казни изречени според овој закон се извршуваат согласно со Законот за прекршоците.

(2) Паричната казна се наплатува во корист на Буџетот на Република Македонија.

Член 283

(1) Кога треба да се спроведе судско извршување на решение донесено и во управната постапка, органот чие решение треба да се изврши става на решението потврда на извршноста (член 278 став (3)) и му го доставува заради извршување на судот надлежен за извршување.

(2) Решението донесено во управната постапка што содржи потврда на извршноста е основа за судското извршување. Тоа извршување се спроведува според прописите што важат за судското извршување.

2. Извршување на непарични обврски**Член 284**

Извршувањето заради остварување на непарични обврски на извршителот се спроведува преку други лица или по пат на принуда.

а) Извршување преку други лица**Член 285**

(1) Ако обврската на извршителот се состои во извршување на дејствие што може да го изврши и друго лице, а извршителот не го изврши воопшто или не го изврши во целост, ова дејствие ќе се изврши преку друго лице на трошок на извршителот. Извршителот мора претходно да биде опоменат на тоа.

(2) Во таков случај, органот што го спроведува извршувањето може со заклучок да му наложи на извршителот однапред да го положи износот што е потребен за намирување на трошоците на извршувањето, а пресметката да се изврши дополнително. Заклучокот за полагање на овој износ е извршен.

б) Извршување по пат на принуда**Член 286**

(1) Ако извршителот е должен нешто да допушти или да трпи, па постапува спротивно на таа обврска, или ако предмет на извршување е дејствие на извршителот што не може наместо него да го изврши друго лице, органот што го спроведува извршувањето ќе го принуди извршителот на исполнување на обврската со поднесување на барање за поведување на прекршочна постапка.

(2) Органот што го спроведува извршувањето најпрвин ќе му се закани на извршителот со примена на принудно средство, ако својата обврска не ја изврши во определениот рок. Ако извршителот во текот на тој рок преземе некое дејствие спротивно на својата обврска, или ако определениот рок безуспешно истече, принудното средство на заканата ќе се изврши веднаш, а истовремено ќе се определи нов рок за извршување на дејствието.

Член 287

Ако извршувањето на непарична обврска, не може воопшто или не може навремено да се спроведе со примена на средствата предвидени во членовите 285 и 286 на овој закон, извршувањето, според природата на обврската, може да се спроведе и со непосредна принуда, доколку со пропис е допуштено такво извршување.

Член 288

(1) Кога врз основа на решение е спроведено извршување, а решението подоцна е поништено или изменето, извршителот има право да бара да му се врати она што му е одземено, односно да се врати во состојбата која произлегува од новото решение.

(2) За барањето на извршителот решава органот што го донел заклучокот за дозвола на извршувањето.

Г л а в а XVIII

ИЗВРШУВАЊЕ ЗАРАДИ ОБЕЗБЕДУВАЊЕ
И ПРИВРЕМЕН ЗАКЛУЧОК

1. Извршување заради обезбедување

Член 289

(1) Заради обезбедување на извршувањето може со заклучок да се дозволи извршување на решението и пред тоа да стане извршно, ако без тоа би можело да биде осуетено или значително отежнато извршувањето по извршноста на решението.

(2) Ако се работи за обврски што се извршуваат принудно само по предлог од странката, предлагачот мора опасноста од осуетување или отежнување на исполнувањето да ја стори веројатна, а органот може извршувањето од ставот (1) на овој член да го услови со давање на обезбедување согласно со членот 220 став (2) на овој закон.

(3) Против заклучокот донесен по предлог од странката за извршување заради обезбедување, како и против заклучокот донесен по службена должност, е допуштена посебна жалба. Жалбата против заклучокот со кој е определено извршување заради обезбедување не го одлага спроведувањето на извршувањето.

Член 290

(1) Извршување заради обезбедување може да се спроведува по административен или судски пат.

(2) Кога извршувањето заради обезбедување се спроведува по судски пат, судот постапува според прописите што важат за судското извршување.

Член 291

Извршување на привременото решение (член 220) може да се спроведе само во оној обем и во оние случаи доколку е допуштено извршување заради обезбедување (членови 289 и 290).

2. Привремен заклучок за обезбедување

Член 292

(1) Ако постои или е сторена веројатна обврската на странката, а постои опасност дека обврзаната странка со располагање со имотот, со договор со трети лица или на друг начин ќе го осуети или значително ќе го отежне извршувањето на односната обврска, органот надлежен за донесување на решение за обврската на странката, може пред донесувањето на решението за таа обврска да донесе привремен заклучок со цел за обезбедување на извршување на обврската. При донесувањето на привремен заклучок, надлежниот орган е должен да води сметка за одредбата на членот 273 од овој закон и да го образложи заклучокот.

(2) Донесувањето привремен заклучок може да се услови со давање на обезбедувањето предвидено во членот 220 став (2) од овој закон.

(3) Во однос на привремениот заклучок донесен врз основа на ставот 1 на овој член, ќе се применуваат одредбите на членот 289 став (3) и членот 290 од овој закон.

Член 293

(1) Ако со правосилно решение е утврдено дека правно не постои обврска на странката за чие обезбедување бил донесен привремениот заклучок, или на друг начин е утврдено дека барањето за донесување на привремен заклучок било неоправдано, предлагачот во чија корист е донесен привремениот заклучок ќе и ја надомести на спротивната странка штетата што и е причинета со донесениот заклучок.

(2) За надоместокот на штетата од ставот (1) на овој член решава органот што го донел привремениот заклучок.

(3) Ако во случајот од ставот (1) на овој член е очигледно дека привремениот заклучок бил издејствуван од злонамера против предлагачот, може да се поднесе барање за поведување на прекршочна постапка.

П Е Т Т И Д Е Л

СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ, НАДЗОР
И ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Г л а в а XIX

СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Член 294

(1) Во државните органи, органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, правни и други лица на кои со закон им е доверено вршење на јавни овластувања, ако со закон поинаку не е определено, овластување за преземање на дејствија во управната постапка (член 37), може да му се даде на службеното лице кое има пропишана стручна подготовка.

(2) Органите од ставот (1) на овој член, се должни на соодветен начин да објават кои службени лица се овластени за решавање во управните работи (член 33), а кои за преземање на дејствија во постапката пред донесувањето на решение (член 37).

(3) Со закон ќе се пропише која стручна подготовка е потребна за вршење на работите од ставот (1) на овој член, како и начинот на проверување на стручната подготовка за преземање на дејствија во постапката.

Член 295

(1) Функционерот кој раководи со органот на државната управа, односно орган на управување во правното или друго лице на кое со закон му е доверено вршење на јавни овластувања надлежен за водење на постапката е должен да се грижи во органот односно во правното или друго лице на кое со закон му е доверено вршење на јавни овластувања правилно да се применува овој закон, а особено управните работи да се решаваат во пропишаните рокови, како и да се грижи за стручно усовршување на службените лица кои работат врз решавање на управните работи.

(2) Функционерот кој раководи со органот на државната управа, односно органот на управување во правното или друго лице на кое со закон му е доверено вршење на јавни овластувања е должен најмалку еднаш годишно да ја известува Владата на Република Македонија за работата на решавањето во управната постапка.

(3) Службеното лице на органот кое ја води управната постапка е одговорно, ако по негова вина дојде до неизвршување на определени процесни дејствија.

Член 296

(1) За спроведувањето на овој закон се грижи органот на управата надлежен за работите на државната управа.

(2) Функционерот кој раководи со органот на управата надлежен за работите на државната управа со упатство ќе ги пропише обрасците за поканите, доставниците, наредбите за доведување, записници, записниците во вид на книга, решенијата од членот 212 став (1) и членот 216 став (3) на овој закон, уверенијата од членовите 174 и 175 на овој закон, а по потреба и за другите акти во управната постапка.

Г л а в а XX

Н А Д З О Р

Член 297

(1) Инспекциски надзор над спроведувањето на одредбите на овој закон, како и на прописите донесени врз основа на него, врши управната инспекција.

(2) Организацијата и надлежноста на управната инспекција од ставот (1) на овој член се уредува со закон.

Г л а в а XXI

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 298

Решавањето на предметите во управната постапка започнато пред денот на влегувањето во сила на овој закон, ќе продолжи во согласност со одредбите на овој закон.

Член 299

Функционерот кој раководи со органот на државната управа, надлежен за работите на државната управа, ќе ги пропише обрасците од членот 296 став (2) на овој закон, во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 300

До денот на влегувањето во сила на упатството за пропишување на обрасците од членот 296 став (2) на овој закон, во управната постапка ќе се применуваат постојните обрасци.

Член 301

Со денот на влегувањето во сила на овој закон, престанува да се применува Законот за општата управна постапка ("Службен лист на ФНРЈ" број 52/56 и "Службен лист на СФРЈ" број 10/65, 4/77, 11/78 и 9/86) и да важи Законот за изменување и дополнување на Законот за општата управна постапка ("Службен весник на Република Македонија" број 44/2002).

Член 302

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

Л И Г Ј И ПËР PROCEDURE TË PERGJITHSHME ADMINISTRATIVE

ПЈЕСА Е PARE

DISPOZITAT E PERGJITHSHME

Kreu I

PARIMET THEMELORE

Neni 1

(1) Sipas ketij ligji obligohen të veprojnë ministritë, organet e tjera të administratës shtetërore, organizatata e percaktuara me ligj dhe organet e tjera shtetërore, kur në punet administrative, në mënyrë të drejtperdrejte duke i zbatuar dispozitat vendosin për të drejtat, obligimet ose interesat juridike të personave fizike, personave juridike ose paleve të tjera (në tekstin e metejme: palet).

(2) Sipas ketij ligji janë të obliguar të veprojnë edhe personat juridike dhe personat e tjere të cileve me ligj u është besuar të kryejnë autorizime publike kur vendosin për punet nga paragrafi (1) i ketij neni.

(3) Sipas ketij ligji janë të obliguar të veprojnë organet e komunës, të Qytetit të Shkupit dhe të komunave në Qytetin e Shkupit, kur në kryerjen e kompetencave vendosin për të drejtat në punet administrative, obligimet ose interesat juridike të paleve në pajtim me ligjin.

Punet administrative

Neni 2

(1) Sipas ketij ligji, punet administrative paraqesin të gjitha aktet dhe veprimet përmes të cilave shprehen dhe zbatohen kompetencat e administratës publike.

(2) Akte administrative sipas paragrafit (1) të ketij neni, janë të gjitha ato akte dhe veprime me të cilat vendoset për të drejtat, obligimet ose interesat e paleve në procedurën administrative.

Zbatimi subsidiar i ligjit

Neni 3

(1) Në sferat administrative për të cilat me ligj është e percaktuar procedura e vecante, veprohet sipas dispozitave të atij ligji.

(2) Sipas dispozitave të ketij ligji veprohet për të gjitha çështjet në lemenjtë administrative të cilat nuk janë rregulluar me ligj të vecante.

Parimi i ligjshmerise

Neni 4

(1) Organet nga neni 1 i ketij ligji, kur veprojnë në punet administrative, vendosin në baze dhe në kuader të ligjit, marrëveshjeve ndërkombëtare dhe dispozitave të tjera të organeve shtetërore dhe të personave juridike dhe personave të tjere në kryerjen e autorizimeve publike.

(2) Në punet administrative në të cilat organi i cili me ligj ose me dispozite të bazuar në ligj autorizohet të vendosë me vlerësim të lire, vendimi doemos duhet të miratohet në kuader të autorizimeve të percaktuara me ligj dhe në pajtim me qellimin për të cilin është dhënë autorizimi.

(3) Dispozitat e ketij ligji vlejnë edhe në rastet në të cilat organi është i autorizuar në punet administrative të vendosë me vlerësim të lire.

Mbrojtja e të drejtave të paleve dhe mbrojtja e interesit publik

Neni 5

(1) Organet nga neni 1 i ketij ligji obligohen që në kryerjen e punëve me interes publik, t'i respektojnë të drejtat dhe interesat e paleve të mbrojtura me ligj.

(2) Gjate udhëheqjes së procedurës dhe gjate vendosjes, organet nga neni 1 i ketij ligji obligohen t'u mundësojnë paleve që sa më lehtë t'i mbrojnë dhe realizojnë të drejtat e tyre, duke pasur parasysh gjatë kësaj që realizimi i të drejtave të tyre të mos jete në dëm të paleve të tjera, as në kundërshtim me interesat publike të percaktuara me ligj.

(3) Nëse personi zyrtar gjate procedurës do të njoftohet ose vlerësoje se pala e caktuar ka baze për realizimin e ndonjë të drejte, obligohet ta njoftoje për këtë.

(4) Nëse në baze të ligjit, paleve u jepen obligime, ndaj tyre do të zbatohen masat e parapara me ligj që janë më të volitshme për ato, nëse me keto masa arrihet qellimi i ligjit.

Parimi i barazise, paanshmerise dhe objektivitetit

Neni 6

Organet në procedurën administrative obligohen të sigurojnë zbatimin e barabartë, të paanshem dhe objektiv të ligjeve dhe dispozitave të tjera në zgjidhjen e punëve administrative.

Parimi i orientimit sherbyes të organeve

Neni 7

Nëse organet nga neni 1 i ketij ligji vendosin për punet administrative, në mënyrë sherbyese janë të orientuara në realizimin e të drejtave dhe interesave të paleve.

Parimi i efikasitetit

Neni 8

Nese organet nga neni 1 i ketij ligji, vendosin për punet administrative, obligohen të sigurojnë realizimin efikas të të drejtave dhe interesave të paleve në procedurën administrative.

Parimi i të vertetes materiale

Neni 9

Në procedurën administrative doemos duhet të konfirmohet gjendja faktike e puneve dhe për kete qellim doemos duhet të konfirmohen të gjitha faktet me rendesi për miratimin e vendimit të ligjshem dhe të drejte.

Parimi i degjimit të paleve

Neni 10

(1) Para miratimit të vendimit, pales duhet doemos t'i mundesohet të prononcohet për faktet dhe rrethanat me rendesi për miratimin e vendimit.

(2) Vendimi mund të miratohet pa prononcimin praktik të pales vetem në rastet e percaktuara me ligj.

Parimi i pergjegjesise

Neni 11

(1) Organet nga neni 1 i ketij ligji, kur vendosin për punet administrative, mbajne pergjegjesi për demet e shkaktuara me marrjen e veprimeve të paligjshme ose me refuzimin e paligjshem për të marre veprimin perkates.

(2) Organet nga neni 1 i ketij ligji, mbajne pergjegjesi edhe për informatat me shkrim që ua japin paleve, edhe nese dhenia e informatave nuk eshte e obliguar në procedure.

Vleresimi i deshmive

Neni 12

Cilat fakte do t'i marre si të deshmua vendos personi zyrtar i autorizuar sipas bindjes së tij, në baze të vleresimit të kujdesshem dhe të vetedijshem, për çdo deshmie veç e veç dhe për të gjitha deshmite bashkerisht, si dhe në baze të rezultatit të procedures së pergjithshme.

Pavaresia në vendosje

Neni 13

(1) Organi e udheheq procedurën administrative dhe merr vendim në menyre të pavarur, në kuader të autorizimeve të percaktuara me ligj dhe dispozite tjeter.

(2) Personi zyrtar i autorizuar i organit kompetent për udheheqjen e procedures, në menyre të pavarur i konfirmon faktet dhe rrethanat, e në baze të fakteve dhe rrethanave të konfirmuara i zbaton ligjet dhe dispozitat e tjera në rastin konkret.

E drejta për ankese

Neni 14

(1) Kunder vendimit të marre në shkallen e pare, pala ka të drejte për ankese.

(2) Në kushtet e percaktuara me kete ligj, pala ka të drejte për ankese edhe nese organi i shkalles së pare në afatin e caktuar nuk ka marre vendim pas kerkeses së saj.

(3) Kunder vendimit të marre në shkallen e dyte, nuk lejohet ankese.

Vendimi perfundimtar

Neni 15

(1) Vendimi kunder të cilit nuk eshte paraqitur ankese në procedurën administrative, ose ankesa eshte shfrytëzuar, e me të cilin pala ka fituar ndonje të drejte, perkatesisht me të cilin pales i eshte caktuar ndonje obligim, eshte perfundimtar në procedurën administrative.

(2) Vendimi perfundimtar në procedurën administrative mund të anulohet, nderpritet ose ndryshohet vetem në rastet e percaktuara me ligj.

Plotfuqishmeria e vendimit

Neni 16

(1) Vendimi kunder të cilit nuk mund të paraqitet ankese, as të ngrihet kontest administrativ, e me të cilin pala ka fituar të drejta të caktuara, perkatesisht me të cilin pales i jane caktuar obligime eshte vendim i plotfuqishem.

(2) Vendimi behet i plotfuqishem edhe nese pala terhiqet nga e drejta për ankese.

(3) Vendimi i plotfuqishem në procedurën administrative mund të anulohet, nderpritet ose ndryshohet vetem në rastet e percaktuara me ligj.

Menyra ekonomike dhe urgjente e procedures

Neni 17

Procedura udhehiqet në menyre ekonomike dhe urgjente pa prolongim, me sa më pak shpenzime dhe humbje të kohes për palen dhe personat e tjere që marrin pjese në procedure, ashtu që do të gjendet gjithcka që eshte e duhur për percaktimin e drejte të gjendjes faktike dhe për miratimin e ligjshem dhe të drejte të vendimit.

Ndihma për palen e padijshme

Neni 18

(1) Organi që e udheheq procedurën, kujdeset që mosnjohja dhe padituria e pales dhe personave të tjere që marrin pjese në procedure, të mos jene në dëm të të drejtave që u takojne sipas ligjit.

(2) Organi që e udheheq procedurën kujdeset edhe për informimin e pales për rrjedhen e procedures administrative.

Perdorimi i gjuheve dhe alfabeteve

Neni 19

(1) Në procedurën administrative gjuhe zyrtare eshte gjuha maqedonase dhe alfabeti i saj cirilik.

(2) Në procedurën administrative që udhehiqet në organet e administrates shtetore, organet e tjera shtetore, organet e komunes, Qytetit të Shkupit dhe komunave në Qytetin e Shkupit, personat juridike dhe të tjere të cileve me ligj u eshte besuar kryerja e autorizimeve publike, gjuha tjeter që e flasin së paku 20% të qytetareve dhe alfabet i saj perdoret në pajtim me kete ligj.

(3) Palet dhe pjesemarresit e tjere në procedure, të cilet nuk jane shtetas të Republikës së Maqedonise, e nuk e kuptojne gjuhen maqedonase dhe alfabetin e saj cirilik, kane të drejte për perkthyes.

Perdorimi i shprehjes "organi"

Neni 20

Si organ që e udheheq procedurën administrative, perkatesisht që vendos në punet administrative nenkuptohen, ministrite, organet e tjera të administrates shtetore, organet e tjera shtetore, organet e komunes, Qytetit të Shkupit dhe komunave në Qytetin e Shkupit, personat juridike e të tjere, të cileve me ligj u eshte besuar kryerja e autorizimeve publike, nese me ligj nuk eshte percaktuar ndryshe.

Kreu II

KOMPETENCA**Kompetenca reale dhe vendore**

Neni 21

(1) Kompetenca reale për vendosje në procedurën administrative caktohet me ligj me të cilin rregullohet sfera administrative ose caktohet kompetenca e organeve që vendosin në procedurën administrative.

(2) Kompetenca vendore percaktohet sipas akteve për organizimin e brendshem të organeve që vendosin në procedurën administrative.

Neni 22

Për zgjidhjen e puneve administrative në shkallen e parë, kompetente reale janë organet e percaktuara me nenin 20 të këtij ligji, përveç nese me ligj nuk është percaktuar kompetenca e organeve të tjera.

Neni 23

Në punet administrative kompetent është organi përkatës i administratës shtetërore, në kuader të kompetencës së tij të percaktuar me ligj.

Neni 24

(1) Asnje organ nuk mund të marrë punë të caktuar administrative nga kompetenca e organit tjetër.

(2) Organi kompetent për vendosje në një punë të caktuar administrative vetëm në baze të autorizimit të prërë ligjor mund ta barte te organi tjetër vendosjen për këtë punë.

(3) Kompetencat vendore dhe reale nuk mund të ndryshohen me marrëveshje ndërmjet paleve, me marrëveshje të organeve dhe paleve, as me marrëveshje të organeve, përveç nese me ligj nuk është percaktuar ndryshe.

Neni 25

(1) Në kuader të dispozitave të parapara në nenin 21 paragrafi (2) të këtij ligji, kompetenca vendore percaktohet:

1) për punët që kanë të bëjnë me patundshmerinë – sipas vendit ku gjendet ajo;

2) në punët që kanë të bëjnë me kompetencat e organeve të administratës shtetërore, organeve të tjera shtetërore dhe organeve të komunes, të Qytetit të Shkupit dhe të komunave në Qytetin e Shkupit – sipas vendit të selisë së tyre, për punët që kanë të bëjnë me veprimtarinë e personave juridike dhe të tjere të cileve me ligj u janë besuar autorizime publike – sipas vendit të selisë së tyre, e nese kanë njesi afariste – sipas selisë së njesisë afariste;

3) në punët që kanë të bëjnë me mbajtjen e dyqanit ose të veprimtarisë profesionale të personave të vecantë e cila kryhet ose do të kryhet në vendin e caktuar – sipas selisë së dyqanit perkatesisht sipas vendit ku kryhet veprimtaria;

4) për punë të tjera – sipas vendbanimit të pales. Kur ka më tepër pale, kompetenca percaktohet sipas pales ndaj të ciles është drejtuar kërkesa. Nese pala nuk ka vendbanim në Republikën e Maqedonisë, kompetenca percaktohet sipas vendit të vendqendrimit të tij, e nese nuk ka vendqendrim, sipas vendit të vendbanimit të fundit të tij, perkatesisht të vendqendrimit në Republikën e Maqedonisë;

5) nese kompetenca vendore nuk mund të percaktohet sipas paragrafit (1) pikat 1, 2, 3 dhe 4 nga ky nen, ajo percaktohet sipas vendit ku ka ndodhur shkaku për udheheqjen e procedurës.

(2) Për punët që kanë të bëjnë me anije ose fluturake, ose për të cilat shkaku për udheheqjen e procedurës ka ndodhur në anije ose në fluturake, kompetenca vendore percaktohet sipas portit të vendit të anijes, perkatesisht fluturakes.

(3) Dispozitat nga paragrafi (1) dhe (2) të këtij neni zbatohen nese me dispozita të tjera nuk është percaktuar ndryshe.

Neni 26

(1) Nese sipas dispozitave të këtij ligji, njekohesisht kanë qenë kompetente vendore dy apo më tepër organe, kompetent është organi i cili i pari e ka udhehequr procedurën.

(2) Organi i cili e ka nisur procedurën si kompetent vendor, e mban kompetencën edhe nese gjatë procedurës ndodhin rrethanë sipas të cilave do të behet kompetent vendor organi tjetër. Organi që e ka nisur procedurën, mund t'ia leshojë lenden organit i cili sipas rrethanave të reja është bere kompetent vendor, nese me këtë në mënyrë të konsiderueshme lehtësohet procedura, vecanerisht për palen.

Neni 27

(1) Secili organ me detyrë zyrtare, gjatë tërë procedurës, ka kujdes për kompetencën e tij reale dhe vendore.

(2) Nese organi heton se nuk është kompetent të veprime për një punë të caktuar administrative, do të veprime sipas nenit 63 paragrafi (3) dhe (4) të këtij ligji.

(3) Nese organi jo kompetent ka kryer ndonjë veprim në procedurë, organi kompetent të cilit i është leshuar puna, do të vleresoje nese ndonjë nga ato veprime duhet të perseritet.

2. Palet me imunitet diplomatik

Neni 28

(1) Nese në procedurën administrative pala është e huaj, që gëzon të drejtën e imunitetit diplomatik në Republikën e Maqedonisë, shtetin e huaj, ose organizatën ndërkombetare, vlejne rregullat e të drejtës ndërkombetare të pranuar nga Republika e Maqedonisë.

(2) Në rast të dyshimit për ekzistimin dhe madhësinë e të drejtës në imunitet diplomatik, sqarim jep organi i administratës shtetërore kompetent për punët e jashtme.

(3) Veprimet zyrtare për personat që gëzojnë të drejtën e imunitetit diplomatik behen me ndërmjetësimin e organit të administratës shtetërore, kompetent për punët e jashtme.

3. Kufizimi hapësor i kompetencës

Neni 29

(1) Secili organ punën zyrtare e kryen në kufijtë e rajonit të vet.

(2) Nese ekziston rreziku për prolongim, e veprimi zyrtar duhet të kryhet jashtë kufijve të rajonit të organit, organi mund ta kryejë edhe jashtë kufijve të rajonit të vet. Ai obligohet që për këtë menjëherë ta njoftojë organin në rajonin e të cilit e ka marrë veprimin.

(3) Nese veprimet zyrtare duhet të kryhen në objektin të cilin e shfrytëzojnë organet e mbrojtjes dhe të sigurisë, si dhe institucionet ndëshkuese-permiresuese e edukative-permiresuese, veprimet kryhen pas paraqitjes paraprake të personi pergjegjes i objektit dhe pas marrëveshjes me atë.

(4) Veprimet zyrtare që kryhen në rajonin eksterritorial behen me ndërmjetësimin e organit të administratës shtetërore, kompetent për punët e jashtme.

4. Konflikti i kompetencave

Neni 30

(1) Konfliktin e kompetencave ndërmjet organeve të administratës shtetërore e zgjidh Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

(2) Konfliktin e kompetencave ndërmjet organeve të administratës shtetërore dhe personave juridike e të tjere, të cileve me ligj u janë besuar autorizime publike, e zgjidh Qeveria e Republikës së Maqedonisë.

(3) Konfliktin e kompetencave ndërmjet njesive organizative që janë të themeluara me detyrë që të kryejnë punë të caktuara administrative nga kompetenca e organit të administratës shtetërore - e zgjidh organi i administratës shtetërore në kompetencën e të cilit i kryejnë punët njesitë organizative.

Neni 31

(1) Nese dy organe prononcohen si kompetente ose jo kompetente për vendosje për punën e njejte administrative, propozimin për zgjidhjen e konfliktin të kompetencave e paraqet organi i cili i fundit ka vendosur për kompetencën e vet, ndërsa mund ta paraqesë edhe pala.

(2) Organi që e zgjidh konfliktin e kompetencave, njekohesisht e anulon vendimin të cilin në procedurën administrative e ka marrë organi jo kompetent, perkatesisht do ta anulojë konkluzionin me të cilin organi kompetent është prononcuar si jo kompetent dhe shkresat e lendes do t'i paraqesë te organi kompetent.

(3) Kunder vendimit me të cilin vendoset për konfliktin e kompetencave, pala nuk mund të paraqese ankese të vecante, as të udheheqe kontest të vecante administrativ.

Neni 32

(1) Nese organi në ndeshjen e kompetences konsideron se me vendimin me të cilin vendoset për konfliktin e kompetencave i është cenuar ndonje e drejte, mund të paraqese ankese.

(2) Nese organi kompetent për zgjidhjen e ankesave nga paragrafi (1) i ketij neni, konfirmon se vendimi për konfliktin e kompetences nuk bazohet në ligj ose dispozite, do t'i shqyrtoje raportet që kane ndodhur për kete, ndermjet organit që është ankuar dhe organit i cili me vendimin për konfliktin e kompetencave është i shpallur si kompetent, duke pasur parasysh të drejtat të cilat sipas ligjit ose dispozites tjetër i takojne organit që është ankuar. Vendimi i marre pas ankeses konsiderohet si vendim i shkallës së pare, për raportet që zgjidhen me atë.

(3) Ankesa nga paragrafi (1) i ketij neni dhe vendimi i miratuar pas saj, nuk ndikojne në proceduren administrativë për lenden konkrete.

5. Personi zyrtar i autorizuar për udheheqjen e procedures dhe për vendosje

Neni 33

(1) Në punen administrative për vendosjen e të ciles është kompetent organi i administrates shtetërore, vendimin në proceduren administrative e merr funksionari që udheheq me organin.

(2) Funksionari që udheheq me organin e administrates shtetërore, mund ta autorizojë personin tjetër zyrtar nga i njëjti organ për marrjen e vendimit në punet administrative të llojit të caktuar.

(3) Autorizimi nga paragrafi (2) i ketij neni, e perfshin edhe udheheqjen e procedures që i paraprin vendosjes.

Neni 34

Në organet kolegjjale vendimin në punet administrative e merr organi kolegjjal, nese me ligj ose dispozite tjetër nuk është caktuar që anetari i organit kolegjjal të marre vendime në proceduren administrative.

Neni 35

(1) Nese për vendosje në punen administrative është kompetent të Qeverisë së Republikës së Maqedonise, Qeveria e Republikës së Maqedonise, organi i komunës, i Qytetit të Shkupit dhe i komunave të Qytetit të Shkupit, proceduren e udheheq organi i administrates në fusheveprimin e të cilit bën pjese ajo pune, nese me ligj ose dispozite nuk është caktuar që proceduren ta udheheq organi tjetër.

(2) Në rastin nga paragrafi (1) i ketij neni, organi perkatesisht personi tjetër zyrtar që e ka udhehequr proceduren, i paraqet organit kompetent për vendosje raport me shkrim dhe propozim-vendimin, nese me dispozita të vecanta nuk është caktuar që raport të ketille të paraqese komisioni ose organi tjetër.

Neni 36

Në punet administrative në të cilat vendos personi juridik dhe personi tjetër, të cilit me ligj i është besuar autorizimi publik, vendimin e merr organi individual, perkatesisht personi që kryen funksionin perkates, nese me ligj, perkatesisht me akt të pergjithshem të personit juridik nuk është caktuar që organi tjetër ose personi i cili do të vendose në punen administrative.

Neni 37

(1) Funksionari që udheheq me organin, perkatesisht bartesi tjetër i funksionit publik, mund ta autorizojë personin tjetër zyrtar nga ai organ të ndermarre veprime në proceduren para miratimit të vendimit.

(2) Nese në autorizimin e dhene nuk ka kufizim, personi zyrtar është i autorizuar t'i kryejë të gjitha veprimet në procedure, pervec miratimit të vendimeve ose konkluzioneve me të cilat pamundesohet udheheqja e metejme e procedures.

6. Ndhima juridike

Neni 38

(1) Për kryerjen e veprimeve të vecanta në proceduren që duhet të merren jashte rajonit të organit kompetent, ky organ do ta luse organin në rajonin e të cilit do të merret veprimi.

(2) Organi kompetent për vendosje në punen administrative, për kryerjen më të lehte dhe më të shpejte të veprimit, ose për të menjanuar shpenzimet e panevojshme, kryerjen e veprimit të vecante në procedure mund t'ia besojë organit tjetër të autorizuar për marrjen e veprimit të ketille.

Neni 39

(1) Organet e administrates shtetërore, organet e tjera shtetërore, organet e komunës, Qytetit të Shkupit dhe komunave në Qytetin e Shkupit, personat juridike e të tjere, të cilet kane autorizime publike për vendosje në punet administrative, jane të obliguar që njeri tjetrit t'i ofrojne ndihme juridike në proceduren administrative. Kjo ndihme kerkohet me lutje të vecante.

(2) Organi të cilit i është drejtuar lutja, obligohet të veprojë sipas lutjes në kuader të rajonit të vet dhe kompetencave pa prolongim, e më së voni në afat prej 15 diteve nga dita e pranimit të lutjes.

(3) Ndhima juridike për kryerjen e veprimeve të vecanta në procedure mund të kerkohet nga gjyqet, vetem nese kjo parashihet me ligj ose dispozite tjetër. Me perjashtim, organet nga paragrafi (1) i ketij neni, mund të kerkojne nga gjyqet t'u dorezohen shkresat e nevojshme për udheheqjen e procedures administrative. Gjyqet obligohen të veprojnë pas kerkeses, nese me kete nuk pengohet vete procedura gjyqësore. Gjyqi mund ta caktojë afatin në të cilin shkresat doemos duhet t'i kthehen.

(4) Për ndihmen juridike te organet e shtetit të huaj, vlejne dispozitat e marreveshjeve nderkombetare, e nese nuk ka marreveshje zbatohet parimi i reciprocitetit. Në rast të dyshimit për ekzistimin e reciprocitetit, sqarim jep organi i administrates shtetërore kompetent për punet e jashtme. Në kete rast organi kompetent do të paraqitet për sqarim, permes organit të administrates shtetërore kompetent për drejtesi.

(5) Organet e Republikës së Maqedonise, u ofrojne ndihme juridike organeve të shteteve të huaja, në menyren e percaktuar në ligjet e Republikës së Maqedonise. Organi do ta refuzojë ndihmen juridike, nese kerkohet veprimi që është në kundërshtim me rregullimin juridik të Republikës së Maqedonise. Veprimi që është lende e lutjes mund të kryhet edhe në menyren që e kerkon organi i shtetit të huaj, nese kjo procedure nuk është në kundërshtim me rregullimin juridik të Republikës së Maqedonise.

(6) Nese me marreveshjet nderkombetare nuk parashihet mundesia për komunikim të drejtperdrejte me organet e huaja, organet komunikojne me organet e huaja permes organit të administrates shtetërore, kompetent për punet e jashtme.

7. Perjashtimi

Neni 40

Personi zyrtar i autorizuar të vendose ose të kryejë veprime të vecanta në procedure, do të perjashtohet nga puna e lendes:

1) nese në lenden për të cilen udhehiqet procedura është pale, bashkepronare perkatesisht bashke-obligues, deshmitar, ekspert, i autorizuar ose perfaqesues ligjor i pales;

2) nese me palen, me perfaqesuesin ose me të autorizuarin e pales eshte në familje me gjak në vije të drejte, ndera në vije anesore perfundimisht deri në shkallen e katert, bashkeshort/e ose në familje nga bashkeshort-i/ja perfundimisht deri në shkallen e dyte edhe nese bashkeshortesia eshte nderprere;

3) nese me palen, me perfaqesuesin ose të autorizuarin e pales eshte në raport tutori, adoptues, i adoptuar ose ushqyes;

4) nese në proceduren e shkalles së pare ka marre pjese në udheheqjen e procedures ose marrjen e vendimit.

Neni 41

Personi zyrtar i cili duhet të vendose në një pune të caktuar administrative ose të kryeje ndonje veprim në procedure, pasi të njoftohet se ekziston ndonje shkak për perjashtim nga neni 40 i ketij ligji, obligohet ta nderprese çdo pune të metejme për lenden dhe për kete ta njoftoje organin kompetent për vendosje për perjashtimin. Nese personi zyrtar konsideron se ekzistojne rrethana të tjera që e arsyetojne perjashtimin e tij, për kete do ta njoftoje organin e njejte, pa e nderprere punen.

Neni 42

(1) Pala mund të kerkoje perjashtimin e personit zyrtar për shkaqet e shenuara në nenin 40 të ketij ligji, si dhe nese ekzistojne rrethana të tjera që e vene në dyshim paanshmerine e tij. Në kerkesen e vet pala duhet doemos t'i shenoje rrethanat për të cilat konsideron se ekziston ndonje nga shkaqet për perjashtim.

(2) Personi zyrtar për të cilin pala ka kerkuar perjashtim, për ndonje nga shkaqet e shenuara në nenin 40 të ketij ligji, deri në miratimin e konkluzionit për kete kerkese nuk mund të kryeje kurrfare veprimesh në procedure, pervec atyre që nuk presin prolongim.

Neni 43

(1) Për perjashtimin e anetarit të trupit kolegjal të Kuvendit të Republikes së Maqedonise, vendos vete trupi, ndera për perjashtimin e kryetarit të trupit kolegjal vendos Kuvendi i Republikes së Maqedonise.

(2) Për perjashtimin e personit zyrtar të organit të administrates shtetore vendos funksionari që udheheq me atë organ.

(3) Për perjashtimin e funksionarit që udheheq me organin e administrates shtetore vendos Qeveria e Republikes së Maqedonise.

(4) Për perjashtimin e anetarit të organit kolegjal të Qeverise së Republikes së Maqedonise, vendos vete organi kolegjal, ndera për perjashtimin e kryetarit të organit kolegjal vendos Qeveria e Republikes së Maqedonise.

(5) Për perjashtimin e personit zyrtar në organet e komunes, Qytetit të Shkupit dhe komunave të Qytetit të Shkupit, vendos prefekti.

(6) Për perjashtimin e prefektit, kur vendos në proceduren administrative, vendos ministri i cili udheheq me Ministrine e sferes perkatese.

(7) Për perjashtimin vendoset me konkluzion i cili doemos duhet të miratohet në afat prej tete diteve nga dita e paraqitjes së kerkeses.

Neni 44

(1) Në konkluzionin për perjashtim do të caktohet personi tjetër zyrtar që do të vendose, perkatesisht do të kryeje veprime të vecanta në procedure për lenden për të cilen eshte caktuar perjashtimi.

(2) Kunder konkluzionit me të cilin eshte caktuar perjashtimi nuk lejohet ankese e vecante.

Neni 45

(1) Dispozitat e ketij ligji për perjashtim, në menyre perkatese zbatohen edhe ndaj mbajtesit të procesverbalit.

(2) Konkluzionin për perjashtimin e mbajtesit të procesverbalit e miraton personi zyrtar që e udheheq me proceduren.

Kreu III

PALA DHE PERFAQESIMI I SAJ

1. Pala

Neni 46

Pala në proceduren administrative eshte personi me kerkesen e të cilit eshte ngritur procedura ose kunder të cilit udheheqet procedura, ose i cili për mbrojtjen e të drejtave dhe intereseve të veta, ka të drejte të marre pjese në procedure.

Neni 47

(1) Pale në proceduren administrative mund të jete se-cili person fizik dhe juridik.

(2) Organet shtetore, njesia punuese e ndermarrjes, shoqatat, vendbanimi, një grup personash e të tjere të cilet nuk kane cilesine e personit juridik, mund të jene pale, nese mund të behen bartes të të drejtave dhe obligimeve për të cilat vendoset në proceduren administrative.

(3) Pale mund të jete edhe organizata e sindikates, nese procedura administrative ka të beje me ndonje të drejte ose interes juridik të anetarit të asaj organizate.

Neni 48

(1) Pale në proceduren administrative mund të jene shoqatat e qytetareve, fondacionet dhe partite politike të cilat sipas aktit të pergjithshem, kane për qellim të mbrojne të drejtat dhe interesat e caktuara të anetareve të vet, të cilat në pajtim me anetarin e vet, në emer të tij mund të paraqesin kerkese që ka të beje me interesat dhe të drejtat e ketilla, si dhe të hyjne në proceduren e filluar me të gjitha të drejtat e pales.

(2) Nese me aktin e pergjithshem të subjekteve nga paragrafi (1) i ketij neni eshte e parapare, mund ta perfaqesojne anetarin me kerkesen e tij.

Neni 49

(1) Nese prokurori publik, avokati publik ose organet e tjera shtetore, me ligj jane të autorizuar që në proceduren administrative t'i perfaqesojne interesat publike, kane të drejtat dhe obligimet e pales, në kuader të autorizimeve të percaktuara me ligj.

(2) Organet nga paragrafi (1) i ketij neni, në proceduren administrative nuk mund të kene autorizime më të gjera nga që i kane palet, pervec nese autorizime të ketilla u jane dhene me ligj.

2. Aftesia për procesin dhe perfaqesuesi me ligj

Neni 50

(1) Pala që eshte plotesisht e afte për pune, mund t'i kryeje vete veprimet në procedure (aftesia për procesin).

(2) Për personin e paafte për procesin, veprimet në procedure i kryen perfaqesuesi i tij me ligj. Perfaqesuesi me ligj caktohet në baze të ligjit ose me aktin e organit kompetent të administrates shtetore, të miratuar në baze të ligjit.

(3) Personi juridik i kryen veprimet në procedure permes perfaqesuesit të tij perkatesisht perfaqesuesit me ligj. Perfaqesuesi perkatesisht perfaqesuesi me ligj i personit juridik, caktohet me aktin e pergjithshem të personit juridik, nese nuk eshte caktuar me ligj ose me aktin e organit kompetent shtetor të miratuar në baze të ligjit.

(4) Organi shtetor i kryen veprimet në procedure permes perfaqesuesit të caktuar me ligj, njesise punuese të organizates ose bashkesise-permes personit që udheheq me punen e njesise punuese, vendbanimit, perkatesisht grupeve të personave që nuk kane cilesine e personit juridik – permes personit që do ta caktojne, nese me dispozita të vecanta nuk eshte percaktuar ndryshe.

(5) Nese organi që e udheheq proceduren konfirmon se perfaqesuesi me ligj i personit me tutor, nuk tregon kujdesin e duhur në perfaqesim, për kete do ta njoftoje organin për tutori.

Neni 51

(1) Gjate tere procedures organi me detyre zyrtare kujdeset nese personi që paraqitet si pale mund të behet pale në procedurë, dhe nese palen e perfaqeson perfaqesuesi i tij me ligj.

(2) Nese gjate procedures ndodh vdekja e pales, procedura mund të nderpritet ose të vazhdoje, varesisht nga natyra e punes administrative që eshte lende e procedures. Nese sipas natyres së punes procedura nuk mund të vazhdoje, organi e nderpret proceduren me konkluzion kunder të cilit lejohet ankese e vecante.

3. Perfaqesuesi i perkohshem

Neni 52

(1) Nese pala e paaftë për procesin nuk ka perfaqesues me ligj, ose ndonje veprim duhet të merret kunder personit vendbani ose vendqendrimi i të cilit nuk eshte i njohur, e i cili nuk ka të autorizuar, organi që e udheheq proceduren e pales së ketille do t'i caktojë perfaqesues të perkohshem, nese kete e kerkon urgjenca e lendes, ndersa procedura duhet doemos të zbatohet. Ky organ menjehere për kete do ta njoftojë organin e tutorise, e nese perfaqesuesi i perkohshem i eshte caktuar personit vendqendrimi i të cilit nuk eshte i njohur, konkluzionin e vet do ta shpalle në menyren e rendomte.

(2) Nese personi juridik nuk ka perfaqesues me ligj, perfaqesues as të prokuruar, organi që e udheheq proceduren, me kushtet e paragrafit (1) të ketij neni, do t'i caktojë pales së ketille perfaqesues të perkohshem, sipas rregulles, nga radhet e personave zyrtare të personit juridik dhe për kete pa prolongim do ta njoftojë personin juridik.

(3) Në menyren e parapare në paragrafin (1) dhe (2) të ketij neni, do të caktohet perfaqesuesi i perkohshem, edhe nese duhet të kryhet veprimi që nuk mund të prolongohet, ndersa pala perkatesisht i autorizuari ose perfaqesuesi i tij nuk mund të thirret me kohe. Për kete pala, i autorizuari ose perfaqesuesi do të njoftohen menjehere.

(4) Perfaqesuesi i perkohshem, obligohet ta pranoje perfaqesimin, ndersa perfaqesimin mund ta refuzojë vetem për shkaqet e parapara me dispozita të vecanta. Perfaqesuesi i perkohshem, merr pjese vetem në proceduren për të cilën eshte caktuar në menyre të prere, derisa nuk paraqitet perfaqesuesi me ligj ose perfaqesuesi, perkatesisht vete pala ose i autorizuari i saj.

4. Perfaqesuesi i perbashket

Neni 53

(1) Dy apo më teper pale, nese me dispozite të vecante nuk eshte percaktuar ndryshe, për lenden e njejtë mund të marrin pjese bashkerisht. Në kete rast ato obligohen të caktojne se cili prej tyre do të paraqitet si perfaqesues i tyre i perbashket, ose të caktojne të autorizuarin e perbashket.

(2) Organi që e udheheq proceduren, nese kete nuk e ndalon dispozita e vecante juridike, paleve që marrin pjese në procedure me kerkese identike, me konkluzion mund t'u caktojë në afatin e caktuar që të emerojne cili prej tyre do t'i perfaqesojë ose të paraqesin të autorizuarin e perbashket. Nese palet nuk veprojnë sipas ketij konkluzioni, kete mund ta caktojë vete organi që e udheheq proceduren, me ç'rast perfaqesuesi i perbashket, perkatesisht i autorizuari e mban kete cilesi derisa palet nuk caktojne tjetrin. Kunder konkluzionit të ketille, palet kane të drejte për ankese të vecante, e cila nuk e prolongon zbatimin.

(3) Edhe në rastin e caktimit të perfaqesuesit të perbashket perkatesisht të të autorizuarit, secila pale e mban të drejten të paraqitet si pale në procedure, të paraqese deklarata dhe në menyre të pavarur të paraqese ankese dhe të shfrytetoje mjete të tjera juridike.

5. I autorizuari

Neni 54

(1) Pala, perkatesisht perfaqesuesi i saj me ligj mund të caktojë të autorizuarin që do t'i perfaqesojë në procedure pervec në veprimet ku duhet vete pala të paraqese deklarata.

(2) Veprimet në procedure që i ndermerr i autorizuari në kufijte e autorizimit kane veprimin e njejtë juridik, sikur i ndermerr vete pala.

(3) Pervец të të autorizuarit edhe vete pala mund të paraqese deklarate, si në menyre të drejtperdrejte, ashtu edhe me kerkesen e organit.

(4) Pala që eshte e pranishme kur i autorizuari i saj jep deklarate me goje, menjehere pas deklarates së dhene mund ta ndryshojë ose terheq deklaraten e të autorizuarit të saj. Nese në deklaratat me goje ose me shkrim që kane të bejne me faktet, ka disharmoni ndermjet deklaratave të pales dhe të të autorizuarit të saj, organi që e udheheq proceduren do t'i vleresojë të dy deklaratat në pajtim me nenin 13 të ketij ligji.

Neni 55

(1) I autorizuar mund të behet secili person i cili eshte plotesisht i afte për pune, pervец personave që merren me pseudo-sekretari.

(2) Nese si i autorizuar paraqitet personi i cili merret me pseudo-sekretari, organi personit të ketille ia heq perfaqesimin e metejme dhe për kete menjehere e njofton pales.

(3) Kunder konkluzes për heqjen e perfaqesimit mund të paraqitet ankese e vecante e cila nuk e prolongon zbatimin e vendimit.

Neni 56

(1) Autorizimi mund të jepet me goje dhe me shkrim në procesverbal. Për autorizimin me goje do të shenohet verezjtja në shkresen e lendes.

(2) Pala që nuk di të shkruaje ose nuk eshte në gjendje të nenshkruhet, në vend të nenshkrimit në autorizimin me shkrim do ta vë gjurmen e gishtit tregues.

(3) Me perjashtim, personi zyrtar që e udheheq proceduren ose kryen veprime të vecanta në procedure mund të lejojë që në emer të pales, si të autorizuar të saj, të kryejne veprim të caktuar pa autorizim anetaret e familjes ose të amviserise së tij, personat në marrëdhënie pune me të ose funksionare, nese behet fjale për persona të njohur dhe nese nuk ka dyshim për ekzistimin dhe madhesine e autorizimit. Nese personi i ketille paraqet kerkese për ngritjen e procedures ose gjate procedures jep deklarate të kundert me deklaraten e meparshme të pales, prej tij do të kerkohet që në afatin e caktuar në menyre plotesuese ta paraqese autorizimin.

Neni 57

(1) Nese autorizimi eshte dhene në forme të dokumentit privat, paraqitet autorizimi i vertetuar.

(2) Avokati nuk paraqet autorizim të vertetuar.

Neni 58

(1) Për permbajtjen dhe madhesine e autorizimit, jane kompetente dispozitat e autorizimit. Autorizimi mund të jepet për tere proceduren ose vetem për veprime të vecanta, e mund edhe të kufizohet në kohe.

(2) Autorizimi nuk pushon me vdekjen e pales, me humbjen e aftesise së saj për procesin ose me nderrimin e të autorizuarit të saj me ligj, por trashëgimtari juridik i pales perkatesisht i autorizuari i saj i ri me ligj, mund ta terheq autorizimin e meparshem.

(3) Për ceshtjet lidhur me autorizimin, të cilat nuk jane të rregulluara me dispozitat e ketij ligji, do të zbatohen dispozitat e Ligjit për proceduren ndergjyqesore.

Neni 59

Dispozitat e ketij ligji që kane të bejne me palet, vlejne edhe për perfaqesuesit e tyre me ligj, të autorizuarit, perfaqesuesit e perkohshem dhe perfaqesuesit e perbashket.

Neni 60

(1) Pales do t'i lejohet që në punet për të cilat kerkohet njohuri profesionale në ceshtjet lidhur me lenden e procedures, të sjelle personin profesional që do t'i ofrojë njoftime dhe keshilla (ndihmes profesional). Ky person nuk e perfaqeson palen.

(2) Pala nuk mund të sjelle si ndihmes profesional personin i cili nuk është i afte të punoje ose merret me pseudo-sekretari.

Kreu IV

KOMUNIKIMI I ORGANEVE DHE PALEVE

1. Parashtrës

Neni 61

(1) Me parashtrësia nenkuptohen kërkesat, formularët që shfrytëzohen për perpunimin automatik të të dhenave, propozimet, fletëparaqitjet, lutjet, ankesat, kundërshtimet dhe njoftimet e tjera me të cilat palet u drejtohen organit.

(2) Parashtrësia sipas rregullës dorezohet në mënyrë të drejtëpërdrejtë ose dërgohet me postë, me shkrim ose me gojë paraqiten në procesverbal, ndërsa nëse nuk është percaktuar ndryshe mund të paraqiten në mënyrë telegrafike dhe me telefaks. Njoftimet e shkurtër dhe urgjente mund të paraqiten edhe me telefon, nëse sipas natyrës së punës kjo është e mundur.

(3) Të drejtën nga neni 19 paragrafi (2) i këtij ligji, mund ta shfrytëzojë secili qytetar, i cili jeton në njësinë e vetadministrimit lokal në të cilën së paku 20% e qytetarëve flasin gjuhë zyrtare tjetër nga gjuha maqedonase, në komunikimin me njesitë rajonale të ministrive, mund të shfrytëzojë cilendo nga gjuhët zyrtare dhe shkrimin e saj. Njesitë rajonale kompetente për ato njesi të vetadministrimit lokal, përgjigjen në gjuhën maqedonase dhe shkrimin e saj cirilik, si dhe në gjuhën zyrtare dhe shkrimin që e përdor qytetari. Secili qytetar në komunikim me ministrinë, mund ta përdorë njerëz nga gjuhët zyrtare dhe shkrimin e saj, ndërsa ministrinë përgjigjen në gjuhën maqedonase dhe shkrimin e saj cirilik, si dhe në gjuhën zyrtare dhe shkrimin që e përdor qytetari.

(4) Palet në procedurë që flasin gjuhë që ndryshon nga gjuha maqedonase, e cila gjithashtu është gjuhë zyrtare, parashtrësia mund t'i paraqesin në atë gjuhë dhe shkrim. Keto parashtrësia, organet të cilat e udhëheqin procedurën e perkthejnë në gjuhën maqedonase dhe shkrimin e saj cirilik dhe procedojnë për ato.

(5) Organet që e udhëheqin procedurën administrative, kur vendosin në punët administrative, përgjigjen në gjuhën zyrtare maqedonase dhe shkrimin e saj cirilik, si dhe në gjuhën zyrtare dhe shkrimin që e përdor pala.

Neni 62

(1) Parashtrësia i paraqitet organit kompetent për pranimin e parashtrësies, e mund të paraqitet çdo ditë pune gjatë orarit të punës.

(2) Parashtrësia me gojë që nuk lidhet me afat ose nuk janë të paprolongueshme, mund të dorezohen vetëm në orët e caktuara gjatë orarit të punës.

(3) Kohën për dorezimin e parashtrësive nga paragrafi (2) i këtij neni, organi e shpall në lokalet e tij të punës në vend të dukshëm.

Neni 63

(1) Organi kompetent për pranimin e parashtrësies, perkatesisht për njoftimin me gojë, obligohet ta pranojë parashtrësien që i dorezohet, perkatesisht ta shenojë në procesverbal njoftimin me gojë.

(2) Personi zyrtar që e pranon parashtrësien, obligohet që edhe me kërkesë me gojë nga parashtrësi t'i afat konfirmojë pranimin e parashtrësies.

(3) Nëse organi nuk është kompetent për pranimin e parashtrësies me shkrim, perkatesisht njoftimit në procesverbal, personi zyrtar i këtij organi do ta paralajmërojë parashtrësin për këtë dhe do ta orientojë te organi kompetent për pranim. Nëse parashtrësi edhe pas kësaj kërkon që parashtrësia e tij të pranohet, personi zyrtar obligohet ta pranojë këtë parashtrësie, perkatesisht njoftimin me gojë. Nëse organi konstaton se nuk është kompetent të punojë për atë parashtrësie, do të miratojë konkluzion me të cilin e hedh parashtrësien për shkak të jo kompetencës.

(4) Nëse organi merr me postë parashtrësie për pranimin e së cilës nuk është kompetent, kurse s'ka dyshim se cili organ është kompetent për pranim, pa prolongim parashtrësien do t'i afat dërgojë organit kompetent, perkatesisht gjyqit dhe për këtë do ta njoftojë palen. Nëse organi që e ka marrë parashtrësien nuk mund të konfirmojë se cili organ është kompetent të punojë për parashtrësien, pa prolongim do të miratojë konkluzion me të cilin e hedh poshtë parashtrësien nga jo kompetenca dhe konkluzionin menjëherë ia dërgon palës.

(5) Kunder konkluzës së miratuar sipas paragrafit (3) dhe (4) të këtij neni, lejohet ankese e vecante.

(6) Nëse organi merr me postë padi për ngritjen e kontestit administrativ, pa prolongim padinë do t'i afat dërgojë gjyqit kompetent, për këtë do ta njoftojë parashtrësin e padisë.

Neni 64

(1) Parashtrësia duhet doemos të jetë e kuptueshme dhe të përmbajë gjithçka që është e duhur që të mund të procedojë për atë. Ajo duhet vecanerisht të përmbajë: shënime për organin të cilit i drejtohet; lenden për të cilën behet fjalë në parashtrësie perkatesisht propozim; kush është përfaqësues ose i autorizuar nëse ekziston; si dhe emrin e mbiemrin dhe vendqendrimin (adresën) e parashtrësit, perkatesisht përfaqësuesit ose të autorizuarit.

(2) Parashtrësi obligohet që me dorën e vet ta nënshkruajë parashtrësien. Me përjashtim, parashtrësien mund ta nënshkruajë në vend të parashtrësit bashkeshortja e tij, ndonjeri nga prinderit e tij, femijet e moshës madhore ose avokat i cili me autorizimin e palës e ka përpiluar parashtrësien. Personi që e ka nënshkruar, parashtrësi obligohet në parashtrësie ta nënshkruajë emrin e vet dhe ta shenojë adresën e tij.

(3) Nëse parashtrësi nuk di të shkruajë ose nuk është në gjendje të nënshkruhet, do ta nënshkruajë personi tjetër i ditur, i cili do ta nënshkruajë edhe emrin e vet dhe adresën.

Neni 65

(1) Nëse parashtrësia përmban ndonjë mangësi formale që e pengon procedimin për parashtrësien, ose parashtrësia është e pakuptueshme ose jo e plote, vetëm për këtë shkak nuk mund të hedhet poshtë. Organi që ka pranuar parashtrësie të ketille do të bejë gjithçka që është e duhur që mangësitë të menjahen dhe parashtrësit do t'i caktojë afatin për të cilin obligohet ta bejë këtë. Kjo mund t'i kumtohet parashtrësit përmes telefonit dhe me gojë nëse parashtrësi gjendet në organin i cili e njofton për këtë. Për njoftimin e kryer organi do të vë shënimin në shkrese.

(2) Nëse parashtrësi i menjahen mangësitë në afatin e caktuar, do të konsiderohet se parashtrësia ka qenë në rregull që nga fillimi. Nëse parashtrësi nuk i menjahen mangësitë në afatin e caktuar, dhe për këtë nuk mund të procedohet për parashtrësien, do të konsiderohet se parashtrësia as nuk është parashtruar, për këtë organi miraton konkluzion kunder të cilit mund të paraqitet ankese e vecante. Për këtë pasojë parashtrësi vecanerisht do të paralajmërohet në thirrjen për përmirësimin e parashtrësies.

(3) Nëse parashtrësia është dërguar në mënyrë telegrafike, me telefaks ose është pranuar njoftim përmes telefonit, kurse dyshohet se parashtrësien e ka dërguar personi emri i të cilit është shënuar në parashtrësie, perkatesisht se vjen nga personi i cili gjatë paraqitjes telefonike e ka thënë emrin e tij, organi kompetent nis procedurë për konfirmimin e këtyre fakteve, dhe nëse mangësitë nuk menjahen, do të procedojë në mënyrën e percaktuar në paragrafin (2) të këtij neni.

Neni 66

Nëse parashtrësia përmban më tepër kërkesa të cilat duhet doemos të zgjidhen veç e veç, organi që do ta pranojë parashtrësien do t'i marrë në zgjidhje kërkesat për zgjidhjen e të cilave është kompetent, e me kërkesat e tjera do të procedojë sipas neni 63 paragrafi (4) i këtij ligji.

2. Thirrja

Neni 67

(1) Organi që e udheheq proceduren është i autorizuar ta therrase personin prania e të cilit në procedure është e nevojshme, i cili qendron në rajonin e tij. Sipas rregullës, thirrja nuk mund të behet për dorezimin e vendimeve dhe konkluzioneve ose për njoftime të cilat mund të behen përmes postes ose në menyre tjeter që është më e favorshme për personin të cilit njoftimi duhet t'i dërgohet.

(2) Me perjashtim, për shqyrtim gojor mund të thirret personi i cili qendron jashtë rajonit të organit që e udheheq procedurën, nese me kete procedura pershpjetohe ose lehtesohet, ndersa ardhja nuk shkakton shpenzime më të medha ose humbje kohe më të madhe për të thirrur.

(3) Thirrja behet me thirrje me shkrim, nese me ligj ose dispozite të vecante nuk parashihet menyre tjeter e thirrjes.

Neni 68

(1) Në thirrjen me shkrim do të shenohet emri i organit që thirr, emri, mbiemri dhe adresa e personit që thirret, vendi, dita, e nese është e mundur edhe koha e ardhjes së të thirrurit, lenda për të cilën thirret dhe në çfare cilesie (si pale, deshmitar, ekspert, etj.), pastaj edhe cilat mjete ndihmese për deshmi i thirruri duhet t'i marre me vete. Në thirrje doemos duhet të shenohet nese personi i thirrur obligohet të vije personalisht ose mund të dergoje të autorizuarin që do ta perfaqesojë, pastaj do të paralajmerohet se në rast pengese për t'u paraqitur në thirrje obligohet ta njoftoje organin që e ka leshuar thirrjen. I thirruri gjithashtu, do të paralajmerohet për pasojat nese nuk paraqitet në thirrje, ose nuk njofton se është i penguar që të vije.

(2) Në thirrje për shqyrtim gojor, pala mund të thirret të paraqese deshmi me shkrim dhe të tjera, e mund të paralajmerohet se mund të sjelle deshmitare në të cilët ka për qellim të mbeshitet.

(3) Nese kete e lejon natyra e punes, mund t'i lejohet sipas vullnetit të personit të thirrur në vend që të vije personalisht, të paraqese deri në ditën e caktuar deklaraten e duhur me shkrim.

Neni 69

(1) Gjate thirrjes organi do të mbaje llogari që personi, prania e të cilit është e nevojshme, të thirret të vije në kohen kur më pak do ta pengojë të thirrurin në kryerjen e punes së tij të rregullt.

(2) Askush nuk mund të thirret të vije gjate nates, pervec nese behet fjale për masa urgjente dhe pa shtyrje.

Neni 70

(1) Personi i thirrur është e detyrueshme t'i pergjigjet thirrjes.

(2) Nese personi i thirrur për shkak semundjes ose ndonje shkaku tjeter të arsyeshem është i penguar të vije, është i detyruar që menjehere pas pranimit të thirrjes për atë ta informojë organin që e ka dhene thirrjen, e nese shkaku për pengesen është paraqitur më vone, atehere menjehere pas njohjes së atij shkaku.

(3) Nese personi të cilit thirrja i është dorezuar personalisht (neni 80) nuk i pergjigjet thirrjes, ndersa mungesen nuk e arsyeton, mund të arrestohet, ndersa pervec asaj edhe të denohet me denim me para prej 1.000 denaresh. Keto masa do të zbatohen vetem nese në thirrje është theksuar se ato do të zbatohen. Nese për shkak mungeses së paarsyeshme të personit të thirrur janë shkaktuar shpenzime në procedure, mund të percaktohet që ato shpenzime t'i barte personi që ka munguar. Konkluzionin për arrest, për pagesen e shpenzimeve ose për ngritjen e procedurës penale e miraton personi zyrtar që e udheheq procedurën në pajtim me personin zyrtar të autorizuar për zgjidhjen e ceshtjes, ndersa të organi i lutur - me pelqimin e funksionarit të atij organi, respektivisht me personin zyrtar të autorizuar për zgjidhje në ceshtje të ngjashme. Kunder ketij konkluzioni lejohet ankese e vecante.

(4) Nese thirrjes nuk i pergjigjet personi ushtarak ose punetori i policise, organi do t'i drejtohet komandes së atij personi me kerkese që ai të silltet, por mund të denohet sipas paragrafit 3 të ketij neni, respektivisht të caktojë t'i barte shpenzimet.

3. Procesverbali

Neni 71

(1) Për shqyrtim gojor ose për veprim tjeter më të rendesishem në procedure, si dhe për deklarata më të rendesishme gojore të paleve ose të personave të trete në procedure, mbahet procesverbal.

(2) Për veprime dhe deklarata më pak të rendesishme të paleve dhe të personave të trete që nuk kane ndikim thelbësor mbi zgjidhjen e ceshtjes, për udheheqje me rrjedhen e procedurës, për komunikatat, për shenimet zyrtare, udhezime gojore dhe konstatimet, si dhe për rrethanat që kane të bejne vetem me punen e brendshme të organit të i cili udhehiqet procedura, sipas rregullit, nuk do të behet procesverbal por në vete shkresen do të shenohet verejtje të cilën e verteton personi zyrtar që e ka vene, me shenimin e dates. Nuk është e domosdoshme të behet procesverbal as për ato kerkesa gojore të pales për të cilat vendoset me procedure të shkurter, e të cilat permbushen, por kerkesat e tila vetem mund të evidentohen.

Neni 72

(1) Në procesverbal shenohen: emri i organit që e bën veprimin, vendi, dita dhe ora kur behet veprimi, lenda në të cilën ajo behet, emrat e personave zyrtare, të paleve të pranishem dhe të perfaqesuesve ose të autorizuarve të tyre.

(2) Procesverbali duhet t'i permbaje në menyre të sakte dhe të shkurter rrjedhen dhe permbajtjen e procedurës së veprimit të kryer dhe të deklaratave të dhena. Me kete rast, procesverbali duhet të perkufizohet në atë që ka të beje vetem me ceshtjen që është lende e procedurës. Në procesverbal shenohen të gjitha dokumentet që në shqyrtimin gojor janë perdorur për cilindo qofte qellim. Sipas nevojës, keto dokumente i bashkengjiten procesverbalit.

(3) Deklaratat e paleve, të deshmitareve, të eksperteve dhe të personave tjere që marrin pjese në procedure, e të cilat janë të rendesishme për marrjen e vendimit, shkruhen në procesverbal në menyre sa më të sakte, e sipas nevojës edhe me fjalet e tyre. Në procesverbal regjistrohen edhe të gjitha konkluzionet që do të miratohen gjate veprimit.

(4) Nese ndonje degjim behet permes perkthyesit, do të shenohet se në cilën gjuhe ka folur i i degjuari dhe kush ka qene perkthyes.

(5) Procesverbali behet për veprimet e marra procesuale. Nese veprimi nuk mund të perfundoje në të njejtën dite, në procesverbal do të futet e gjithë ajo që është punuar atë dite dhe ai do të nenshkruhet.

(6) Nese veprimi për të cilin behet procesverbal nuk ka mund të behet pa nderprerje, në procesverbal do të theksohet se ka pasur nderprerje.

(7) Nese gjate veprimit janë perpunuar ose siguruar plane, skica, vizatime, fotografi e ngjashem me të, ato do të vertetohen dhe do t'i bashkengjiten procesverbalit.

(8) Me dispozita mund të caktohet se procesverbali në ceshtje të caktuara mund të mbahet në forme të librit ose në mjete tjera për evidence.

Neni 73

(1) Procesverbali doemos duhet të mbahet në rregull dhe në të asgjë nuk mund të fshihet. Vendet që janë fshire deri në perfundimin e procesverbalit doemos duhet të jene të lexueshme dhe ato i verteton me nenshkrim personi zyrtar që udheheq me veprimin e procedurës.

(2) Në procesverbalin e perfunduar asgjë nuk guxon të shtohet e as të ndryshohet. Plotesimi dhe ndryshimi në procesverbal të perfunduar, futet në shtese të procesverbalit.

Neni 74

(1) Para perfundimit, procesverbal do t'u lexohet personave të degjuar dhe personave tjere që marrin pjesë në veprimin e procedurës. Keta persona kanë të drejtë edhe vetë ta kontrollojnë procesverbalin dhe të venë vërejtjet e veta. Në fund të procesverbalit do të theksohet se procesverbal është lexuar dhe se nuk janë vene vërejtje, ose nëse janë vene, shkurtimisht do të shkruhet përmbajtja e vërejtjeve. Më pas procesverbalin do ta nënshkruaje personi që ka marrë pjesë në veprim, e në fund do ta vertetojë personi zyrtar që ka udhëhequr me veprimin, si dhe mbajtësi i procesverbalit nëse ka pasur të tilla.

(2) Nëse procesverbal përmban degjimin e më shumë personave, cdonjeri nga ata do të nënshkruhet nën atë pjesë të procesverbalit ku është shkruar deklarata e tij.

(3) Nëse behen ballafaqime, pjesa e procesverbalit për atë do ta nënshkruajnë personat që janë ballafaquar.

(4) Nëse procesverbal përbehet prej më shumë fletave, ato do të shenohen me numra rendore, kurse në fund secilen fletë do ta vertetojë me nënshkrimin e tij personi zyrtar, i cili udhëheq me veprimin e procedurës dhe personi deklarata e të cilit është shkruar në fund të fletës.

(5) Plotesimet në procesverbalin e perfunduar perseri do të nënshkruhen dhe vertetohen.

(6) Nëse personi i cili duhet ta nënshkruaje procesverbalin analfabet ose nuk mund të shkruaje, do ta nënshkruaje personi që di shkrim-lexim i cili do ta vë edhe nënshkrimin e vet. Ky nuk mund të jetë personi zyrtar që udhëheq me veprimin e procedurës, as mbajtësi i procesverbalit.

(7) Nëse ndonjë person nuk do që ta nënshkruaje procesverbalin ose shkon para perfundimit të procesverbalit, ajo do të nënshkruhet në procesverbal dhe do të theksohet shkaku se pse nënshkrimi nuk është dhënë.

Neni 75

(1) Procesverbal i bere në pajtim me dispozitat e nenit 74 të këtij ligji është dokument publik. Procesverbal është deshmë për rrjedhën dhe përmbajtjen e veprimit të procedurës dhe deklarata të dhëna, përveç atyre pjesëve të procesverbalit të cilave personi i degjuar u ka bere vërejtje se nuk janë hartuar sipas rregullit.

(2) Lejohet të deshmohet pasaktesia e procesverbalit me ankese kundër aktit me të cilin është zgjidhur çështja administrative.

Neni 76

(1) Kur në procedurën administrative vendos organ kolegjal, për keshillimin dhe votimin behet procesverbal.

(2) Në procesverbalin për keshillim dhe votim shkruhen, përveç të dhenave për përberjen personale të organit kolegjal, lenda që është në pyetje dhe, përmbajtja e shkurtër e asaj që është vendosur, si dhe mendimet e ndara nëse kanë pasur. Procesverbalin e nënshkruan personi i cili ka kryesuar, anetaret e pranishëm të organit kolegjal dhe mbajtësi i procesverbalit.

(3) Kur në procedurën administrative vendos Kuvendi i Republikës së Maqedonise, Qeveria e Republikës së Maqedonise, respektivisht organi i komunes, i Qytetit të Shkupit dhe komunave në Qytetin e Shkupit, nuk do të mbahet procesverbal i vecantë për keshillim dhe votim, por vendimi i marrë në çështjen administrative do të futet në procesverbal, si dhe konkluzionet tjera të atyre organeve.

4. Shikimi i shkresave dhe informimi për rrjedhën e procedurës

Neni 77

(1) Palet kanë të drejtë t'i shikojnë shkresat e lëndës dhe me shpenzimin e tyre t'i pershkruajnë shkresat e nevojshme. Shikimi dhe pershkrimi i shkresave behet në prani dhe nën mbikeqyrje të personit zyrtar.

(2) Të drejtë t'i shikojnë shkresat dhe me shpenzimin e tij të pershkruajnë shkresa të vecanta, ka edhe çdo person tjetër që do ta bejë të sigurt interesin e tij juridik për atë.

(3) Kërkesa për shikim dhe pershkrim të shkresave mund të jepet edhe gojarisht. Organi mund të kerkojë nga personi nga paragrafi (2) i këtij neni që me shkrim ose gojarisht në procesverbal ta arsyetojë ekzistimin e interesit të tij juridik.

(4) Nuk mund të shikohen as të pershkruhen: procesverbal për keshillim dhe votim, referatet zyrtare dhe projektvendimet, si dhe shkresat tjera që mbahen si të besueshme, nëse me atë do të mund të pengohet qellimi i procedurës, ose nëse ajo i kundërvihet interesit publik ose interesit të arsyeshëm të njerës pale ose personave të trete.

(5) Pala dhe çdo person tjetër që do ta bejë të sigurt interesin e tij juridik në lëndën, si dhe organet e interesuara shtetërore, kanë të drejtë të informohen për rrjedhën e procedurës.

(6) Kur kërkesa nga paragrafet paraprake është e refuzuar dhe kur konkluzioni nuk është dhënë me shkrim, lejohet ankese e vecantë. Ankesa mund të behet menjëherë.

Kreu V

DERGIMI

Menyra e dergimit

Neni 78

(1) Dorezimi i dokumentit me shkrim (thirrja, vendimi, konkluzionet dhe shkresat tjera zyrtare) behet në menytrat si vijon:

- me dorezim nga ana a organit;
- me poste; dhe
- me shpallje publike.

(2) Dorezimi behet sipas renditjes së percaktuar në paragrafin (1) të këtij neni.

Neni 79

(1) Dorezimi i vendosur një here në rregull, i obligon palet që ato vetë, në rrjedhën e metejme të procedurës, të kujdesen për rrjedhën e papenguar dhe efikase të procedurës administrative.

(2) Nëse pala me dergesën të zbatuar me rregull është thirrur ose është informuar për ndonjë veprim, vendim, konkluzion ose shkresa tjera zyrtare, ndërsa nuk paraqitet para organit ose nuk vepron sipas shkresave, organi nuk ka obligim të metejme të komunikojë me palen, as që pergjigjet për pasojat negative të cilat mund të shkaktohen për palen.

1.1. Dergimi me dorezim

Neni 80

(1) Dergesa e dokumentit me shkrim, sipas rregullit, behet me dorezimin e dokumentit të shkruar personit të cilit i dedikohet.

(2) Dergesen e bën organi.

Neni 81

(1) Dergesa behet gjatë ditës së punës në periudhë prej orës 6,00-21,00.

(2) Organi, dokumenti i shkruar i të cilit duhet të dorezohet, nga shkaqe vecanerisht të rëndësishme mund të percaktojë që dergesa të behet edhe në ditë jo pune, ditë të festave shtetërore dhe festave tjera dhe ditë jo pune të cilat festohen, edhe pas orës 21,00 nëse kjo është e nevojshme pa shtyrje.

Neni 82

(1) Organi është i detyruar që në periudhën prej 15 ditëve, duke llogaritur nga dita kur do të konstatohet nevojja e dergesës, të bejë dy tentime që të kryejë dorezimin e rregullt paleve.

(2) Dorezuesi është i detyruar që ta arsyetojë tentimin e pasuksesshem për dorezim dhe të njejtin ta verifikojë me nënshkrimin e vet.

Neni 83

(1) Dergesa e kryer me dorezimin e dokumentit me shkrim vertetohet me fletedorezim, të cilin e nenshkruan pranuesi dhe dorezuesi. Pranuesi i fletedorezimit vete me shkronja do ta shenoje ditën e pranimit.

(2) Nese pranuesi është analfabet ose nuk mund të nenshkruhet, dorezuesi i fletedorezimit do ta shenoje emrin e tij dhe ditën e dorezimit dhe do të beje shenim pse pranuesi nuk e ka vene nenshkrimin e vet.

(3) Nese pranuesi refuzon ta pranoje dokumentin me shkrim, dorezuesi atë do ta shenoje në fletedorezim, do ta lë dokumentin e shkruar në adresën e pranuesit dhe me shkronja do ta shkruaje datën e lenies dhe me atë konsiderohet se dergimi është kryer.

(4) Nese dergesa i është bere ndonjerit prej personave nga neni 89 të këtij ligji, dorezuesi do ta shkruaje në fletedorezim personin të cilit i është dorezuar dokumenti i shkruar dhe sjellja e atij personi ndaj personit të cilit është dashur t'i behet dorezimi.

1.2. Dergimi permes postes

Neni 84

Dergesa permes postes behet nese organi nuk arrin të beje dergesen paleve me dorezim në periudhën e caktuar në nenin 82 paragrafi (1) nga ky ligj.

Neni 85

(1) Dergesa permes postes behet permes letres postare të rekomanduar. Dergesa është në rregull nese pala me nenshkrim të tij e verteton pranimin e dokumentit me shkrim dhe datën e dorezimit, kurse posta ia kthen fletën kthyesë organit i cili e ka kerkuar dergesën.

(2) Nese posta nuk arrin ta realizojë dergesën e dokumentit të shkruar në dy tentime të pasuara, organi dergesen e bën permes letres së rendomte postare.

(3) Nese pala pas skadimit të 30 diteve, duke llogaritur nga dita e dergimit të letres së rendomte postare, nuk paraqitet para organit ose nuk ndermerr asnjë lloj aktivitetesh për të cilat është udhezuar me dokumentin me shkrim, organi është i detyruar që dergesen ta beje permes shpalljes publike.

1.3. Dergimi me shpallje publike

Neni 86

(1) Nese vendbanimi, respektivisht selia e pales është e panjohur për organin dokumenti me shkrim i të cilit dergohet, ose organi nuk ka mund të beje dergesen në rregull paleve permes dorezimit, ose permes postes, ose kur do të behet fjale për akte që kanë të bejne me më shume pale, organi dergesen e bën me shpallje publike.

(2) Shpalljen organi e bën permes shtypit ditor që është distribuuar në tere territorin e Republikës së Maqedonise, gjate dy diteve pasuese.

(3) Pas shpalljeve nga paragrafi 2 të këtij neni, organi me shpenzim e vet do të beje edhe një shpallje të shkurter në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonise", respektivisht në fletën zyrtare të komunes, Qytetit të Shkupit dhe komunave të Qytetit të Shkupit.

(4) Pas shpalljeve të kryera nga paragrafet (2) dhe (3) të këtij neni, konsiderohet se pala është informuar në rregull për dokumentin me shkrim.

Neni 87

(1) Shpallja i permban: emrin e organit, emrin e pales, emrin e firmes, adresën e firmes, adresën e fundit të vendbanimit/selise së personit juridik, numrin e lendes, tregimin e shkurter të bazes së lendes dhe periudhën në të cilën pala duhet të drejtohet në organin.

(2) Shpallja permban edhe paralajmerim për palen se menyra e tillë e dergimit konsiderohet si dergese në rregull dhe se pasojat negative të cilat mund të shkaktohen, i barte vete pala.

2. Kujt, ku dhe si behet dergimi**2.1. Dergimi personit fizik**

Neni 88

(1) Dergesa personit fizik i behet sipas rregullit, në banesën e personit në adrese që është shenuar në leternjoftimin e tij, në zyrën afariste ose në punetori, ku është i punësuar personi, ndersa avokatit në zyrën e tij të avokatit, e nese lokale të tilla nuk ka, personit të tillë dergesa mund t'i behet çdo kund ku do të gjendet.

(2) Kur personi të cilit duhet t'i dorezohet nuk ndodhet në banesë të tij, dergesa behet me dorezimin e dokumentit me shkrim ndonjerit nga anetaret madhore të familjes së tij.

(3) Nese dergesa behet në vendin e punës personit të cilit dokumenti me shkrim duhet t'i dergohet, kurse ai person nuk gjendet aty, dergesa mund t'i behet personit i cili është i punësuar në vendin e njejtë të punës, nese pajtohet ta pranoje dokumentin me shkrim.

(4) Dergesa avokatit mund t'i behet edhe me dorezimin e dokumentit me shkrim personit të punësuar në zyrën e avokatit.

(5) Dergesa sipas paragrafit (2) dhe (3) të këtij neni nuk mund t'i behet personit që në të njejtën procedure merr pjesë me interes të kundert.

Neni 89

Dergesa doemos t'i behet personalisht personit të cilit i është dedikuar dokumenti me shkrim kur dergesa e tillë është percaktuar me kete ligj ose me dispozite tjeter, kur nga dita e dergimit fillon të rrjedhe afati i cili nuk mund të vazhdohet, ose kur atë në menyre të vecante do ta percaktoje organi që e ka urdheruar dergesen. Konsiderohet se personalisht i është dorezuar avokatit edhe me dorezimin personit të punësuar në zyrën e avokatit.

2.2. Dergimi personit juridik

Neni 90

(1) Dergesa personit juridik behet në lokalet afariste të personit juridik ose në adrese e cila është shenuar si seli e personit në regjistrin tregtar/gjyqësor.

(2) Dergesa me dorezimi e dokumentit me shkrim behet me dorezimin e dokumentit me shkrim personit të caktuar për pranimin e dokumenteve me shkrim, nese për rastet të vecanta nuk është percaktuar ndryshe.

2.3. Dergimi deri te perfaqesuesi sipas ligjit dhe i te autorizuari

Neni 91

(1) Nese personi të cilit duhet t'i behet dergesa ka perfaqesues sipas ligjit ose të autorizuar, dergimi behet në menyre të rregulluar me nenet 78 deri 88 të këtij ligji.

(2) Nese më shume pale kanë perfaqesues të perbashket sipas ligjit ose të autorizuar në të njejtën lende, dergesa për të gjithë ato behet deri te perfaqesuesi ligjor respektivisht i autorizuari. Nese pala ka më shume të autorizuar, mjafton që dergimi të behet vetem te njeri prej tyre.

2.4. Dergimi te i autorizuari për pranimin e dokumenteve me shkrim

Neni 92

(1) Pala mund të autorizojë person të caktuar te i cili do të behen të gjitha dergesat për atë. Kur pala do ta informojë për atë autorizim organin që e udheheq procedurën, të gjitha dergesat organi do t'i beje te ky i autorizuar (i autorizuari për pranimin e dokumenteve me shkrim).

(2) I autorizuari për pranimin e dokumenteve me shkrim është i detyruar çdo akt ta dergojë deri te pala pa shytyrje.

Neni 93

(1) Nese dergimi i drejtperdrejte te pala, te i autorizuari ose te perfaqesuesi sipas ligjit do ta kishte prolonguar proceduren, personi zyrtar qe e mban proceduren mund ta urdheroje palen per ndonje lende te caktuar, ndersa ne afat te caktuar te caktoje ne seline e organit te autorizuar per pranimin e dokumenteve me shkrim. Nese pala nuk vepron sipas kesaj urdherese, organi mund te veproje ne pajtim me nenin 52 te ketij ligji.

(2) Kur pala ose perfaqesuesi i tij sipas ligjit gjendet jashte shtetit, ndersa nuk ka te autorizuar ne Republiken e Maqedonise, gjate dergimit te dokumentit te pare me shkrim do te thirren ne afat te caktuar te caktoje te autorizuar ose te autorizuar per pranimin e dokumenteve me shkrim dhe do te paralajmerohen se, nese ne afatin e parapare nuk caktoje te autorizuar, sipas detyres zyrtare do t'u caktohet autorizues per pranimin e dokumenteve me shkrim, gjegjesisht perfaqesues i perkohshem.

Neni 94

Me dergimin e dokumentit me shkrim te i autorizuari per pranimin e dokumenteve me shkrim konsiderohet se dorezimi i eshte bere pales te cilit dokumenti me shkrim eshte dashur t'i dorezohet.

Neni 95

(1) Kur me shume pale qe bashkerisht marrin pjese ne procedure me kerkesa identike nuk kane te autorizuar te perbashket, jane te detyruar qe gjate veprimit te pare ne procedure ta informojne organin per autorizues te perbashket per pranimin e dokumenteve me shkrim, me mundesi te tille qe banon ne seline e organit. Deri sa palet nuk e informojne organin per autorizues te perbashket per pranimin e dokumentit me shkrim do te konsiderohet si e autorizuar ajo pale midis tyre qe ne dergesen e pare te perbashket eshte nenshkruar ose shenuar e para. Nese ne ate menyre nuk mund te percaktohet i autorizuari, personi zyrtar qe e mban proceduren per te autorizuar mund ta caktoje cilendo qofte nga ato pale. Nese numri i paleve eshte i madh ose jane nga vende te ndryshme, palet mund te caktoje, kurse edhe vete personi zyrtar mund te caktoje me shume te autorizuar te tille dhe te shenoje se cila nga palet cilin nga ato do ta perfaqesoj.

(2) I autorizuari i perbashket per pranimin e dokumenteve me shkrim eshte i detyruar pa shtyrje t'i informojte te gjitha palet me dokumentin me shkrim qe e ka pranuar per ato dhe t'u mundesojte ta caktoje, pershkruajne dhe vertetojne dokumentin me shkrim qe, me rregull, ai duhet ta ruaje.

(3) Ne dokumentin me shkrim qe dorezohet te i autorizuari per pranimin e dokumenteve me shkrim do te shenohen te gjitha personat per te cilet behet dergesa.

2.5. Dergimi te organet shtetore, organet e komunes, ne Qytetin e Shkupit dhe te komunit e Qytetit te Shkupit, personave juridike dhe personave tjere, te cileve me ligj u eshte besuar kryerja e autorizimeve publike

Neni 96

(1) Dergesa ne organet shtetore, organet e komunes, ne Qytetin e Shkupit dhe ne komunit e Qytetit te Shkupit, personave juridike dhe personave tjere te cileve me ligj u eshte besuar kryerja e autorizimeve publike, behet me dorezimin e dokumentit me shkrim personit zyrtar, gjegjesisht personit te caktuar per pranimin e dokumenteve me shkrim, nese per raste te vecanta nuk eshte rregulluar ndryshe.

(2) Nese ne procedure marrin pjese subjektet nga neni 47 paragrafi (2) te ketij ligji, dergimi behet me dorezimin e dokumentit me shkrim personit qe ato e kane caktuar (neni 50 paragrafi 4).

(3) Nese dorezuesi ne kohen e caktuar te punes nuk gjen person te caktuar per pranimin e dokumenteve me shkrim, dorezimi mund t'i behet cilitdo person te punesuar ne ate organ, respektivisht organizate qe do te takohet ne lokalet e tyre.

2.6. Dergimi personave tjere

Neni 97

(1) Dergimi i dokumenteve me shkrim personave dhe institucioneve jashte shtetit, si dhe deri te personat te cilet ne Republiken e Maqedonise gezojne imunitet diplomatik, behet permes organit te drejtorise shtetore kompetent per pune te jashtme, nese me marreveshje nderkombetare nuk eshte caktuar ndryshe.

(2) Dergimi i dokumenteve me shkrim shtetasve te Republikes se Maqedonise jashte vendit te dokumenteve me shkrim te leshuara me kerkesa te tyre, mund te behet drejtperdrejt dhe indirekt permes perfaqesive diplomatike dhe konsulare te Republikes se Maqedonise jashte shtetit.

Neni 98

(1) Dergimi i dokumenteve me shkrim personave ushtarake, zyrtareve te policise dhe personave te punesuar ne komunikacionin tokesor, te liqenit dhe ajror, mund te behet edhe permes komandes se tyre, respektivisht organit ose ndermarrjes ne te cilin jane te punesuar.

(2) Dergimi i dokumenteve me shkrim personave te privuar nga liria, behet permes drejtorise se institucionit ne te cilin gjenden.

3. Refuzimi i pranimi

Neni 99

(1) Nese personi te cilit i eshte drejtuar dokumenti me shkrim, respektivisht anetarit madhor te familjes se tij, pa shkak ligjor refuzon ta pranoje dokumentin me shkrim ose nese ate e ben personi i punesuar ne organin shtetor, ne personin juridik dhe ne person tjetet, ose ne zyren e avokatit, respektivisht nese ate e ben personi qe per pranimin e dokumenteve me shkrim e kane caktuar vendbanim, grup personash e tjere (neni 47 paragrafi (2)), dorezuesi do ta le dokumentin me shkrim ne banese ose ne lokalit tjetet ne te cilin banon personi perkates, respektivisht ku eshte i punesuar, ose dokumentin me shkrim do ta ve ne deren e baneses ose te lokalit.

(2) Kur dergesa eshte bere ne menyren e caktuar nga paragrafi (1) te ketij neni, derguesi i fletedorezimit do ta shenoje ditën, oren dhe shkakun e refuzimit te pranimi, si dhe vendin ku e ka lene dokumentin me shkrim dhe me ate konsiderohet se dergesa eshte bere.

4. Nderrimi i vendbanimit, baneses ose selise

Neni 100

(1) Kur pala ose perfaqesuesi i tij ligjor gjate procedure do ta nderrojne vendbanimin e tyre/banesen ose seline, ato jane te detyruar qe per kete menjehere ta informojne organin qe e udheheq proceduren.

(2) Nese pala ose perfaqesuesi i tij sipas ligjit nuk vepron ne pajtim me paragrafin (1) te ketij neni, organi nuk do te pergjigjet per pasojat negative te cilat mund te paraqiten per palen.

5. Gabimet gjate dergimit

Neni 101

(1) Nese gjate dergimit eshte bere gabim, do te konsiderohet se dergesa eshte bere ne ditën per te cilin do te konstatohet se personi te cilit dokumenti me shkrim i eshte dedikuar me te vertete e ka marre ate dokument me shkrim.

(2) Nese fletedorezimi eshte humbur, dergesa mund te deshmohe edhe me mjete tjera.

Kreu VI

AFATET

Neni 102

(1) Per marrjen e veprimeve te caktuara ne procedure mund te caktohen afate.

(2) Nese afatet nuk jane percaktuar me ligj ose me dispozite tjeter, ato i cakton, duke marre parasysh rrethanat e rastit, personi zyrtar që e udheheq proceduren.

(3) Afatin që e ka caktuar personi zyrtar që e udheheq proceduren, si dhe afati i caktuar me dispozitat për të cilat është parapare mundësia për vazhdim, mund të vazhdohet me lutje nga personi i interesuar të dërguar para skadimit të afatit, nese ekzistojne shkaqe të arsyeshme për vazhdim.

Neni 103

(1) Afatet llogariten me dite, muaj dhe vite.

(2) Kur afati është caktuar me dite, dita kur është bere dergesa ose informimi, respektivisht kur bie ngjarja prej kur duhet të llogaritet zgjatja e afatit, nuk llogaritet në afatin por për fillim të afatit merret dita e pare e ardhshme. Afati që është caktuar me muaj, respektivisht vite, mbaron me skadimin e asaj dite, muaji respektivisht viti, që me numer të vet i pergjigjet dites kur është bere dergesa ose informimi respektivisht në ditën në të cilin bie ngjarja prej të cilit llogaritet kohezgjatja e afatit. Nese atë dite nuk e ka në muajin e fundit, afati mbaron me ditën e fundit të atij muaji.

(3) Mbarimi i afatit mund të shenohet edhe me nje fare dite kalendrike.

Neni 104

(1) Fillimin dhe rrjedhen e afateve nuk e pengojne ditet e jo punes, ditet e festave shtetore dhe festave tjera dhe dite jo pune që festohen.

(2) Nese dita e fundit e afatit bie në ditet e paragrafit (1) të ketij neni, afati skadon ditën e pare të ardhshme dite pune.

Neni 105

(1) Parashtrësja është dërguar në afat, nese para se të skadoje afati ka arritur te organi të cilit është dashur t'i dorëzohet.

(2) Kur parashtrësja është drejtuar në menyre të rekomanduar me poste, ose në forme tjeter elektronike, dita e dorezimit të postes, respektivisht dita kur është drejtuar në organin në forme elektronike, konsiderohet si dite e dorezimit organit të cilit i është drejtuar.

(3) Për personat të cilet gjenden në forcat e armatosura të Republikës së Maqedonise, dita e dorezimit të parashtrësjes në njesine ushtarake, të institucionit ushtarak ose në shtab konsiderohet si dite e dorezimit në organin te i cilit është drejtuar.

(4) Për personat e privuar nga liria, dita e dorezimit të parashtrësjes në drejtorine e institucionit ku gjenden, konsiderohet si dite e dorezimit në organin të cilit është drejtuar.

(5) Nese organi kompetent e ka caktuar ditën kur do të diskutohet për parashtrësjen që është i detyruar ta paraqese pala, dhe e ka ftuar palen ta paraqese parashtrësjen në ditën e caktuar, organi është i detyruar ta marre në shqyrtim parashtrësjen që është pranuar para fillimit të diskutimit.

Kreu VII

KTHIMI NË GJENDJE TË MEPARSHME

Neni 106

(1) Pales e cila për shkaqe të arsyeshme ka leshuar që në afat të caktuar të beje ndonje veprim të procedures dhe për shkak të atij leshimi është perjashtuar nga kryerja e ketij veprimi, do t'i mundesohet me propozim të tij kthim në gjendjen e meparshme.

(2) Me propozim të pales që ka bere leshim që në afat ta paraqese parashtrësjen, do t'i mundesohet kthim në gjendje të meparshme edhe kur ajo nga mosdija ose leshimi i dukshem parashtrësjes me kohe e ka dërguar me poste ose në menyre indirekte ia ka dërguar organit jo kompetent.

(3) Kthim në gjendje të meparshme do të lejohet edhe në rast kur pala me leshim të dukshem e ka tejkaluar afatin, por parashtrësja perseri është pranuar nga organi kompetent më së voni për tri dite pas skadimit të afatit, nese pala për shkak të vonesës do të kishte humbur ndonje të drejte.

Neni 107

(1) Pala është e obliguar që në propozimin për kthimin në gjendje të meparshme t'i paraqese rrethanat për shkak të të cileve ka qene i penguar që në afat ta beje veprimin e leshuar dhe ato rrethana t'i beje së paku të mundshme (neni 106).

(2) Propozimi për kthim në gjendje të meparshme nuk mund të mbeshetet mbi rrethana që organi që më heret e ka vlerësuar si të pamjaftueshme për vazhdimin e afatit ose për shtyrjen e diskutimit.

(3) Nese kthimi në gjendje të meparshme kerkohet për shkak asaj që është leshuar të paraqitet parashtrësja, propozimit duhet t'i bashkengjitet edhe ajo parashtrësja.

Neni 108

(1) Propozimi për kthim në gjendje të meparshme paraqitet në afat prej tete diteve nga dita kur ka pushuar shkaku që e ka shkaktuar leshimin, e nese pala më vone ka kuptuar për leshimin, atehere nga dita kur atë e ka kuptuar.

(2) Pas skadimit të tre muajve nga dita e leshimit nuk mund të kerkohet kthim në gjendje të meparshme.

(3) Nese leshohet afati për paraqitje të propozimit për kthim në gjendje të meparshme, nuk mund të kerkohet kthim për shkak leshimit të ketij afati.

Neni 109

(1) Propozimi për kthim në gjendje të meparshme paraqitet në organin te i cili është dashur të kryhet veprimi i leshuar.

(2) Për propozimin vendos me konkluzion organi te i cili është dashur të kryhet veprimi i leshuar.

(3) Propozimi që nuk është paraqitur në kohe do të hedhet pa procedure të metejme.

(4) Nese faktet mbi të cilat është mbeshetur propozimi jane të njohura në pergjithësi, organi kompetent mund të vendose për propozimin pa prononcim të pales së kundert.

Neni 110

(1) Kunder konkluzionit me të cilin lejohet kthim në gjendje të meparshme nuk lejohet ankese, pervec nese kthimi është lejuar me propozim që nuk është paraqitur në kohe të duhur ose është e palejuar (neni 108 paragrafi (3)).

(2) Kunder konkluzionit me të cilin është refuzuar propozimi për kthim në gjendje të meparshme, lejohet ankese e vecante, vetem nese konkluzionin e ka miratuar organi i shkalles së pare.

(3) Kunder konkluzionit me propozim për kthim në gjendje të meparshme që e ka miratuar organi kompetent për zgjidhje në shkalle të dyte për punën kryesore, nuk lejohet ankese e vecante.

Neni 111

(1) Propozimi për kthim në gjendje të meparshme nuk e pengon rrjedhen e procedures, por organi kompetent për vendosje për propozimin perkohesisht mund ta nderprese proceduren deri sa konkluzioni për propozimin nuk behet definitiv.

(2) Kur kthimi në gjendje të meparshme lejohet, procedura kthehet në atë gjendje në të cilën ka qene para leshimit, ndersa shfuqizohen të gjitha vendimet dhe konkluzionet që i ka miratuar organi në lidhje me leshimin.

Kreu VIII

MBAJTJA E RENDIT

Neni 112

(1) Personi zyrtar që udheheq me veprimin e procedures është i detyruar të kujdeset për mbajtjen e rendit gjate punes.

(2) Për atë qellim personi zyrtar është i autorizuar t'i paralajmërojë personat që e pengojne punën dhe të caktojë se ç' nevojitet të mbahet rendi.

(3) Personat të cilet jane të pranishem në ndonje veprim të procedures nuk guxojne të mbajne arme ose vegël të rrezikshme.

Neni 113

(1) Personi që edhe perkunder verejtjes e pengon punen ose do të sillet në menyre të pahijshme gjate kryerjes së veprimt të procedures mund të largohet. Personi që merr pjesë në veprimt të procedures mund të largohet pasi që paraprakisht t'i terhiqet verejtja se do të largohet dhe pasi që do t'i behen me dije pasojat juridike nga ajo mase. Largimin për shkak prishjes së rendit ose për shkak të sjelljes së pahijshme e shqipton personi zyrtar që udheheq me veprimin e procedures.

(2) Nese në baze të paragrafit (1) të ketij neni largohet pala që nuk ka të autorizuar ose nese largohet i autorizuari, dhenesi i autorizimit të të cilit nuk eshte i pranishem, personi zyrtar që udheheq me veprimin e procedures do ta therrase personin që largohet të caktojë të autorizuar të tij. Nese personi i thirrur nuk e bën atë, personi zyrtar mund ta shtyje veprimin për shpenzim të personit që ka refuzuar të caktojë të autorizuar të tij, ndersa edhe vete mund t'i caktojë të autorizuar, nese ajo eshte e nevojshme. I autorizuari i tille mund të perfaqesoje vetem në atë veprimt të procedures nga e cila pala eshte larguar.

Neni 114

(1) Ai që gjate veprimt të procedures ta prishe më rende rendin ose do të shkaktojë veprimt të madh të papelqyeshem, pervec largimit, mund të denohet me denim me para prej 1.000 denare.

(2) Ky denim nuk e perjashton pergjegjesine penale ose disiplinore.

(3) Me denimin e paragrafit (1) të ketij neni mund të denohet edhe personi që me parashtrere të tij do t'i cenoje traditat e sjelljes ndaj organit ose personit zyrtar që e udheheq proceduren.

Neni 115

Denimi me para për shkak të veprimeve të parapara në nenin 114 paragrafi (1) dhe (3) të ketij ligji, e shqipton gjykata kompetente pas kerkeses së paraqitur për ngritjen e procedures kundervajtese, nga ana e organit që udheheq proceduren.

Kreu IX

SHPENZIMET E PROCEDURES

1. Shpenzimet e organit dhe paleve

Neni 116

(1) Të dhenat e vecanta në para të gatshme të organit që e udheheq proceduren, siç jane: shpenzimet e rruges të personave zyrtare, të dhenat për deshmitare, eksperteve, interpretuesve, shikimit, shpalljeve e ngjashem, e që jane shkaktuar me zbatimin e procedures për ndonje ceshtje administrative, sipas rregullit, i bart ai që e ka shkaktuar tere proceduren.

(2) Kur personi që merr pjesë në procedure me fajin e tij ose sjelljes së papershtatshme do të shkaktojë shpenzime për veprime të vecanta në procedure, eshte i detyruar t'i barte ato shpenzime.

(3) Kur procedura që eshte ngritur me detyre zyrtare ka perfunduar në dobi të pales, shpenzimet e procedures i bart organi që e ka ngritur proceduren.

Neni 117

(1) Secila pale sipas rregullit, i barte vete shpenzimet e veta të shkaktuara me proceduren, siç jane shpenzimet për ardhje, humbja e dites, të dhenat për taksi, për perfaqesim juridik, ndihme profesionale etj.

(2) Kur në procedure marrin pjesë dy ose më shume pale me interesa të kunderta, pala që e ka shkaktuar proceduren, e në dëm të të cilit ka perfunduar procedura, eshte i obliguar që pales së kundert t'ia kompensoje shpenzimet e arsyeshme që jane krijuar për të me pjesemarrjen në procedure. Kur ndonje nga palet pjeserisht ka sukses në kerkesen

e tij, ajo eshte e detyruar që pales së kundert t'ia kompensoje shpenzimet në menyre proporcionale me pjesen e kerkeses së tij me të cilin nuk ka pasur sukses. Pala që me sjellje të papershtatshme i ka shkaktuar pales së kundert shpenzime në procedure, eshte e detyruar t'ia kompensoje ato shpenzime.

(3) Shpenzimet për perfaqesim juridik kompensohen vetem në rastet kur perfaqesimi i tille ka qene i domosdoshem dhe i arsyeshem.

(4) Kerkesa për kompensimin e shpenzimeve sipas dispozitave nga paragrafi (2) dhe (3) të ketij neni, doemos duhet të jepen në kohe, ashtu që organi që e udheheq proceduren, të mund të vendose për të në vendim. Në të kunderten, pala e humb të drejten e kompensimit të shpenzimeve. Personi zyrtar që e udheheq proceduren eshte i detyruar për kete ta paralajmeroje palen.

(5) Secila pale i bart shpenzimet e veta të procedures që ka perfunduar me barazim, nese në barazim nuk eshte caktuar ndryshe.

(6) Shpenzimet e pales ose të personit tjeter në procedure, të shkaktuara me proceduren e ngritur me detyre zyrtare ose me interes publik, të cilat pala, respektivisht personi tjeter në procedure nuk i ka shkaktuar me sjelljen e tij, i bart organi që e ka ngritur proceduren.

Neni 118

Shpenzimet e procedures në lidhje me ekzekutimin i bart ekzekutuesi. Nese keto shpenzime nuk mund t'i paguaj ai, i bart pala me propozimin e të cilit eshte zbatuar ekzekutimi.

Neni 119

Nese procedura ngrihet me kerkese të pales, ndersa me siguri mund të parashihet se do të shkaktojë, të dhena të vecanta në para të gatshme në lidhje me shikimin, ekspertizen, ardhjen e deshmitareve e ngjashem, organi që e udheheq proceduren me konkluzion mund të caktojë që pala prej më pare të jape një shume të caktuar për mbulimin e atyre shpenzimeve. Nese pala nuk e jep atë shume në afatin e caktuar, organi mund të terhiqet nga nxjerrja e atyre deshmive ose ta nderprese proceduren, pervec nese vazhdimin e procedures e kerkon interesi publik.

Neni 120

(1) Në vendim me të cilin perfundon procedura, organi që e merr vendimin cakton se kush i bart shpenzimet e procedures, shumen e tyre dhe cilit dhe në cfare afati duhet t'i paguhen.

(2) Në vendim vecmas doemos duhet të shenohet se ai që i bart shpenzimet a do të duhet t'ia kompensoje shpenzimet pales tjeter (neni 117 paragrafi (2) dhe (3)).

(3) Nese shpenzimet e procedures i bartin më shume persona, shpenzimet midis tyre do të ndahen në pjese të barabarta, respektivisht në mase adekuate.

(4) Nese organi në vendim nuk vendos për shpenzimet, atehere në të do të shenoje se për shpenzimet do të nxjerre konkluzion të vecante.

Neni 121

(1) Deshmitaret, ekspertet, interpretuesit dhe personat zyrtare kane të drejte në kompensimin e shpenzimeve për udhetim, për të dhenat e shkaktuara me qendrimin në vendin, e nese gjate asaj kohe nuk u takon fitim, kane të drejte edhe në kompensim të fitimit të humbur. Pervец kompensimit, ekspertet dhe interpretuesit kane të drejte edhe në shperblim të vecante.

(2) Kerkesen për kompensim respektivisht për shperblim, deshmitaret, ekspertet dhe interpretuesit jane të detyruar ta paraqesin gjate marrjes në pyetje, interpretimit respektivisht dhenies së mendimeve të ekspertit. Në të kunderten e humbin atë të drejte, ndersa personi zyrtar që e udheheq proceduren eshte i detyruar për kete t'i paralajmeroje deshmitarin dhe interpretuesin.

(3) Shumen e kompensimit e percakton me konkluzion të vecante organi që e udheheq proceduren, duke caktuar se kush është i detyruar ta paguaje dhe në çfarë afati. Kunder këtij konkluzioni lejohet ankese e vecante. Ky konkluzion paraqet baze për ekzekutim.

Neni 122

(1) Kompensimet e shpenzimeve, të dhenave dhe të fitimit të humbur të deshmítareve, ekspertëve dhe interpretuesve, respektivisht shperblimet e vecanta të ekspertëve dhe interpretuesve, menyra e pagesës dhe pagesa e atyre kompensimeve dhe shperblimeve, si dhe lirimi nga pagesa e shpenzimeve percaktohen me ligj.

(2) Në lidhje me kompensimin e personave zyrtare zbatohen dispozitat që kane të bejne për ata persona.

2. Lirimi nga pagesa e shpenzimeve

Neni 123

(1) Organi që e udheheq proceduren mund ta liroje palen nga bartja e shpenzimeve në teresi ose pjesërisht, nese gjen se ai nuk mund t'i barte shpenzimet pa demtimin e mbajtjes së tij të detyrueshme dhe familjes së tij. Organi miraton konkluzion për të me propozimin e pales në baze të vertetimit për gjendjen e tij të pasurise të dhene nga organi kompetent.

(2) Lirimi nga bartja e shpenzimeve ka të beje në lirimin nga taksat, nga të dhenat e organit që e mban procedurën, siç jane shpenzimet e rruges të personave zyrtare, të dhenave për deshmítaret, ekspertet, interpretuesit, shikimit dhe shpalljeve, si dhe në lirimin e dhenies së sigurimit të shpenzimeve.

(3) Qytetaret e huaj do të lirohen nga bartja e shpenzimeve nën kushte të reciprocitetit. Në rast të dyshimit për ekzistimin e reciprocitetit, sqarim jep organi i drejtorise shtetërore kompetent për pune të jashtme.

Neni 124

Organi që e udheheq procedurën gjate procedurës mund ta shfuqizojë konkluzionin për lirim nga bartja e shpenzimeve nese konstaton se më tej nuk ekzistojne shkaqe për të cilat pala është liruar nga bartja e shpenzimeve.

Neni 125

Kunder konkluzionit me të cilin refuzohet kerkesa e pales për lirim nga bartja e shpenzimeve, si dhe kunder konkluzionit nga neni 124 të këtij ligji, pala mund të paraqese ankese të vecante.

PJESA E DYTE

PROCEDURA E SHKALLES SË PARE

Kreu X

NGRITJA E PROCEDURES DHE KERKESAT E PALEVE

1. Ngritja e procedures

Neni 126

Procedurën administrative e ngre organi kompetent me detyre zyrtare ose me rastin e kerkeses nga palet.

Neni 127

(1) Organi kompetent do të ngreje procedure me detyre zyrtare kur ajo është e percaktuar me ligj dhe kur do të konstatoje ose kuptojë se, duke marre parasysh gjendjen faktike ekzistuese, për shkak të mbrojtjes së interesit publik duhet të ngrihet procedure administrative.

(2) Gjate ngritjes së procedures administrative me detyre zyrtare organi kompetent i merr parasysh edhe parashtrësats eventuale nga qytetaret dhe nga subjektet tjera.

Neni 128

(1) Procedura administrative ngrihet kur organi kompetent e ka kryer cilindo veprim me qëllim të udheheqjes së procedures.

(2) Nese organi kompetent me kerkese të pales konstaton se sipas rregullave ekzistuese nuk ka kushte për ngritjen e procedures, do të miratoje konkluzion për të, kunder të ciles lejohet ankese e vecante.

Neni 129

Në ceshtjet në të cilat sipas ligjit ose sipas natyres së punes për ngritjen dhe udheheqjen e procedures administrative është e nevojshme kerkesa nga pala, organi kompetent mund ta ngreje dhe ta udheheqe procedurën vetem nese ekziston një kerkese e tille.

2. Bashkimi i puneve në një procedure

Neni 130

(1) Nese të drejtat ose obligimet e paleve bazohen mbi gjendje të njejte ose faktike dhe mbi të njejten baze juridike, edhe nese organi që e udheheq procedurën në lidhje me të gjitha lendet është me të vertete kompetent, mund të ngrihet dhe të udhehiqet një procedure edhe atehere kur behet fjale për të drejta dhe obligime të më shume paleve.

(2) Nën kushte të njejta një ose më shume pale në një procedure mund të realizojne edhe më shume kerkesa të ndryshme.

(3) Për udheheqjen e një procedure në raste të ketilla organi kompetent do të miratoje konkluzion të vecante kunder të cilit mund të paraqitet ankese, pervec nese konkluzionin e miraton organi i shkalles së dyte.

Neni 131

Organi kompetent permes informimit publik mund të ngreje procedure administrative ndaj një numri më të madh të personave që organi nuk i ka të njohura ose nuk mund t'i caktohen, e të cilet në procedure mund të kene poziten e paleve, nese behet fjale për kerkese kryesisht të njejte ndaj të gjithë atyre.

Neni 132

(1) Kur në kuptim të nenit 130 nga ky ligj mbahet një procedure ose kur procedura është ngritur permes informimit publik në kuptim të nenit 131 nga ky ligj, secila pale vepron në procedure në menyre të pavarur.

(2) Në konkluzionet me të cilat në procedurën e tille ndermerren masa të caktuara ndaj paleve, doemos duhet të caktohet se cila nga ato masa ka të beje me cilen pale, pervec nese jane pyetje palet që në procedure marrin pjese në menyre të perbashket me kerkesa identike, ose nese me ligj nuk është percaktuar ndryshe.

3. Ndryshimi i kerkeses

Neni 133

(1) Pas ngritjes së procedures, deri në marrjen e vendimit në shkalle të pare pala mund ta zgjeroje kerkesen, ose në vend të kerkeses së meparshme të paraqese tjeter, pa marre parasysh se kerkesa e zgjeruar ose e ndryshuar a mbeshetet mbi të njejten baze juridike, me kusht që kerkesa e tille të mbeshetet mbi gjendje kryesisht të njejte faktike.

(2) Nese organi që e udheheq procedurën nuk lejon zgjerim ose ndryshim të kerkeses për të do të miratoje konkluzion. Kunder konkluzionit lejohet ankese e vecante.

4. Heqja dore nga kerkesa

Neni 134

(1) Pala mund të heqe dore nga kerkesa e tij gjate tere procedures.

(2) Kur procedura është ngritur me kerkese të pales, ndersa pala do të heqe dore nga kerkesa e tij, organi që e udheheq procedurën do të miratoje konkluzion me të cilin nderpritet procedura. Për të do të informohet pala e kunder.

(3) Nese udheheqja e metejme e procedures eshte e nevojshme në interes ose nese atë e kerkon pala e kundert, organi kompetent do ta vazhdoje udheheqjen e procedures.

(4) Kur procedura eshte ngritur me detyre zyrtare, organi mund ta nderprese proceduren. Nese procedura për ceshtjen e njejte ka mund të ngrihet edhe me kerkesen e pales, procedura do të vazhdoje nese pala e kerkon atë.

(5) Kunder konkluzionit me të cilin nderpritet procedura lejohet ankese e vecante.

Neni 135

(1) Pala heq dore nga kerkesa e tij me deklarate që ia jep organit që e udheheq proceduren. Nese organi që e udheheq proceduren nuk miraton konkluzion për nderprerjen e procedures dhe nuk e dorezon te pala, pala mund ta terheqe doreheqjen nga kerkesa.

(2) Veprimi i vecante ose leshimi i pales mund të konsiderohet si doreheqje e tij nga kerkesa vetem kur ajo eshte percaktuar me ligj.

(3) Nese pala ka heqe dore nga kerkesa e tij pas marrjes së vendimit të shkalles së pare, kurse para skadimit të afatit për ankese, me konkluzion për nderprerjen e procedures shfuqizohet edhe vendimi i shkalles së pare, nese me atë kerkesa e pales eshte zgjidhur pozitivisht ose pjeserisht në menyre pozitive. Nese pala ka hequr dore nga kerkesa e tij pas ankesses së dhene, kurse para se t'i dorezohet vendimi i marre ndaj ankesses, me konkluzion për nderprerjen e procedures shfuqizohet vendimi i shkalles së pare me të cilin kerkesa e pales eshte pranuar në teresi ose pjeserisht, nese pala në teresi ka hequr dore nga kerkesa e saj.

Neni 136

Pala që ka hequr dore nga kerkesa eshte e detyruar t'i barte të gjitha shpenzimet që jane paraqitur deri në nderprerjen e procedures, pervec nese me dispozita të vecanta nuk eshte percaktuar ndryshe.

5. Barazimi

Neni 137

(1) Nese në procedure marrin pjese dy ose më shume pale me kerkesa të kunderta, personi zyrtar që e udheheq proceduren do të tentoje që gjate tere procedures palet të barazohen plotesisht ose së paku në pika të vecanta kontestuese.

(2) Barazimi doemos cdohere duhet të jete i qarte dhe i caktuar dhe nuk guxon të jete në dëm të interesit publik, të moralit publik ose të interesit juridik të personave të trete. Personi zyrtar që e udheheq proceduren doemos duhet të kete kujdes për të sipas detyres zyrtare. Nese konstatohet se barazimi do të jete në dëm të interesit publik, të moralit publik ose të interesit juridik të personave të trete, organi që e udheheq proceduren nuk do ta pranoje të beje barazim dhe për të do të miratoje konkluzion të vecante.

(3) Barazimi regjistrohет në procesverbal. Barazimi behet kur palet pas leximit të procesverbalit për barazim do ta nenshkruajne procesverbalin. Shkresa e vertetuar e procesverbalit do t'u dorezohet paleve nese e kerkojne.

(4) Barazimi ka fuqi të vendimit ekzekutiv të marre në procedure administrative.

Kreu i XII

PROCEDURA DERI NË MARRJEN E VENDIMIT

A. Parimet e pergjithshme

1. Dispozitat e perbashketa

Neni 138

(1) Para marrjes të vendimit, do të verifikohen të gjitha faktet dhe rrethanat që jane të rendesishme për vendimin dhe paleve do t'u mundesohet që t'i realizojne dhe mbrojne të drejtat e tyre dhe interesat juridike.

(2) Veprimet nga paragrafi (1) i ketij neni, mund të kryhen në procedure të shkurtuar ose në procedure të vecante ekzaminimi.

Neni 139

(1) Personi zyrtar i cili e mban proceduren, gjate tere procedures mund ta azhurnoje gjendjen faktike dhe të nxjerre prova, për ato fakte të cilat nuk jane dhene në procedure ose ende nuk jane të verifikuara.

(2) Personi zyrtar i cili e mban proceduren, sipas detyres zyrtare do të urdheroje që të nxirret çdo prove nese kjo eshte e nevojshme për sqarimin e punes.

(3) Personi zyrtar i cili e mban proceduren, sipas detyres zyrtare do të grumbulloje të dhena për faktet për të cilat evidence zyrtare mban organi kompetent për vendim-marrje. Personi zyrtar do të veproje në menyre të njejte në raport me faktet për të cilat evidence zyrtare mban organ tjetër, perkatesisht subjekt tjetër

Neni 140

(1) Pala obligohet që gjendjen faktike ta jape në menyre të sakte, të vertete dhe të percaktuar, mbi të cilen e mbeshet kerkesen e saj.

(2) Nese nuk jane në pyetje fakte të cilat jane boterisht të njohura, pala obligohet që për denoncimet e veta të ofroje prova dhe sipas mundesive t'i paraqese. Nese pala nuk veprom keshtu, personi zyrtar i cili e mban proceduren do ta therrase që ta beje kete. Nga pala nuk do të kerkohet që të grumbulloje dhe të paraqese prova të cilat më shpejt dhe më lehte mund t'i grumbulloje organi i cili e mban proceduren, dhe as të paraqese vertetime të atilla, të cilat organet nuk jane të obliguara që t'i leshojne, sipas nenit 175 të ketij ligji.

(3) Nese pala brenda afatit shtese të percaktuar nuk ka paraqitur prova, organi për shkak të kesaj nuk mund ta hedhe poshte kerkesen sikur të mos jete e paraqitur, por eshte i obliguar ta vazhdoje proceduren dhe në perputhje me rregullat e procedures dhe sipas dispozites materiale, ta zgjidhe punen administrative.

Neni 141

(1) Pala deklaraten e vet, sipas rregulles, e jep me goje, ndersa mund ta jape edhe me shkrim.

(2) Kur eshte në pyetje ceshtje më e veshtire ose kur jane të nevojshme sqarime të më të gjera profesionale, personi zyrtar i cili e mban proceduren mund t'i urdheroje pales që të parashtroje deklarate me shkrim, duke e percaktuar afatin për kete. Në kete rast edhe pala ka të drejte të kerkoje që t'i lejohet paraqitja e deklarates me shkrim.

(3) Nese pales i eshte urdheruar ose lejuar të paraqese deklarate me shkrim, për kete nuk mund t'i hiqet e drejta që deklaraten e vet ta jape gojarisht.

Neni 142

Nese gjate procedures paraqitet ndonje person, i cili deri atehere në procedure nuk ka marre pjese si pale dhe kerkon që në procedure të marre pjese si pale, personi zyrtar i cili e mban proceduren do ta ekzaminoje të drejten e tij që të behet pale dhe për kete do të nxjerre konkluzion. Kunder konkluzionit me të cilin nuk do të pranohet kjo cilesi lejohet ankese e vecante.

Neni 143

Personi zyrtar i cili e mban proceduren obligohet që sipas nevojës ta paralajmeroje palen për të drejtat e tij në procedure dhe t'i a beje me dije për pasojat juridike nga veprimet e tij ose leshimet në procedure.

2. Procedura e shkurtuar

Neni 144

(1) Organi me procedure të shkurtuar mund ta zgjidhe punen në menyre të drejtperdrejte:

1) nese pala në kerkesen e vet ka cekur fakte ose ka paraqitur prova mbi baze të cilave mund të percaktohet gjendja e punes, ose nese kjo gjendje mund të percaktohet mbi baze të fakteve boterisht të njohura ose fakteve të cilat i ka të njohura organi;

2) nese gjendja e punes mund të percaktohet mbi baze të të dhenave zyrtare me të cilat disponon organi, ndersa nuk eshte e nevojshme marrja në pyetje e vecante e pales për shkak të mbrojtjes të të drejtave të tij perkatesisht intereseve juridike;

3) në rastin kur me dispozite eshte e parapare se puna mund të zgjidhet mbi baze të fakteve apo rrethanave të cilat në teresi nuk jane deshmuar ose me provat vetem tert-horazi verifikohen, me ç'rast faktet ose rrethanat jane bere të mundshme, ndersa nga të gjitha rrethanat del se kerkesa e pales duhet të permbushet; dhe

4) kur eshte në pyetje ndermarrja e masave urgjente me interes publik që nuk mund të prolongohen, ndersa faktet mbi të cilat duhet të themelohet vendimi jane percaktuar ose jane bere të mundshme.

(2) Zgjidhjet nga paragrafi (1) pika 1 dhe 2 të ketij neni, mund të perpunohen në forme elektronike.

3. Procedura e vecante e ekzaminimit

Neni 145

(1) Procedure e vecante ekzaminimi zbatohet kur kjo eshte e nevojshme për shkak të verifikimit të fakteve dhe rrethanave që jane të rendesishme për sqarimin e punes ose që t'u jepet mundesi paleve t'i realizojne dhe mbrojne të drejtat e veta dhe interesat juridike.

(2) Rrjedhen e procedures ekzaminuese e percakton, sipas rrethanave të rastit të vecante personi zyrtar i cili e mban proceduren, duke iu permbajtur dispozitave të ketij ligji dhe dispozitave që kane të bejne me punen për të cilen behet fjale.

(3) Në keto suaza, personi zyrtar i cili e mban proceduren vecanerisht: percakton se cilat veprime në proceduren duhet të kryhen dhe jep urdhra për realizimin e tyre, e percakton radhitjen sipas së ciles do të kryhen disa veprime të vecanta, afatet brenda të cilave do të kryhen nese ato nuk jane të percaktuara me ligj, organizon diskutime gojore dhe marrje në pyetje, si edhe çdo gjë që eshte e nevojshme për mbajtjen e tyre, vendos për atë se cilat prova duhet të nxirren dhe me cilat mjete deshmuese dhe vendos për të gjitha propozimet dhe deklaratat.

(4) Personi zyrtar i cili e mban proceduren vendos nese diskutimi dhe deshmimi do të realizohet ndaras për ceshtje të vecanta kontestuese ose bashkerisht për lenden në teresi.

Neni 146

(1) Pala ka të drejte të marre pjese në proceduren ekzaminuese dhe për shkak të realizimit të qellimit të procedures, të jape të dhena të nevojshme dhe t'i mbrojte të drejtat e veta dhe interesat e mbrojtura me ligj.

(2) Pala mund të nxjerre fakte të cilat mund të ndikojne në zgjidhjen e punes dhe ta mohoje saktesine e deshmive të cilat nuk perputhen me deshmitet e tij. Ajo ka të drejte deri në marrjen e vendimit t'i plotesoje dhe sqaroje pohimet e veta, ndersa nese kete e bën pas diskutimit të mbajtur gojor, obligohet që ta arsyetoje se për çka kete nuk e ka bere në diskutim.

(3) Personi zyrtar i cili e mban proceduren obligohet pales t'i jape mundesi: që të prononcohet për të gjitha rrethanat dhe faktet që jane nxjerre në proceduren ekzaminuese, për propozimet dhe provat e ofruara, të marre pjese në procesin e nxjerrjes së provave dhe t'u parashtroje pyetje paleve të tjera, deshmitareve dhe eksperteve permes personit zyrtar i cili e mban proceduren. Organi kompetent nuk do të marre vendim para se t'i jape mundesi pales që të prononcohet për faktet dhe rrethanat mbi të cilat duhet të mbeshtetet vendimi, dhe për të cilat pales nuk i eshte dhene mundesia të prononcohet.

4. Ceshtjet paraprake

Neni 147

(1) Nese organi i cili e mban proceduren has në ceshtje pa zgjidhjen e të cilave nuk mund të zgjidhet puna, kurse kjo ceshtje paraqet teresi juridike të pavarur për zgjidhjen e së ciles kompetente eshte gjykata ose ndonje organ tjetër (ceshtje paraprake), organi nën kushtet e percaktuara me kete ligj mund ta nderprese proceduren derisa organi kompetent nuk e zgjidh kete ceshtje. Për nderprerjen e procedures nxirret konkluzion kunder të cilit lejohet ankese e vecante, pervec nese konkluzionin e ka nxjerre organ i shkalles së dyte.

(2) Kur ceshtja paraprake ka të beje me veper penale, vendimi për ceshtjen ka veprim juridik vetem në punen në të cilen eshte zgjidhur kjo ceshtje.

(3) Nese ekziston veper penale dhe pergjegjesi penale të kryeresit, organi i cili e mban proceduren eshte i lidhur me plotfuqishmerine e aktgjykimit gjyqesor me të cilin i akuzuari shpallet fajtor.

Neni 148

(1) Organi i cili e mban proceduren, patjeter duhet ta nderprese proceduren kur ceshtja paraprake ka të beje me ekzistimin e vepres penale, ekzistimin e martesës, verifikimin e atesise ose kur kjo eshte percaktuar me ligj.

(2) Kur ceshtja paraprake ka të beje me veper penale, ndersa nuk ka mundesi për ndjekje penale sipas detyres zyrtare, organi i cili e mban proceduren do të vendose pas mbarimit të procedures gjyqesore të ngritur me padi private.

Neni 149

Në rastin kur për shkak të ceshtjes paraprake nuk eshte e domosdoshme që të nderpritet procedura sipas nenit 148 të ketij ligji, organi i cili e mban proceduren mund ta marre vetem në shqyrtim ceshtjen paraprake dhe ta keqyre si pjese perberese të punes, dhe mbi kete baze ta zgjidhe kete pune.

Neni 150

(1) Nese organi i cili e mban proceduren administrative ceshtjen paraprake nuk e merr në shqyrtim sipas nenit 149 të ketij ligji, ndersa procedura për zgjidhjen e ceshtjes paraprake e cila mund të mbahet vetem sipas detyres zyrtare ende nuk eshte ngritur prane organit kompetent, ai do të kerkoje që organi kompetent të ngreje procedure për kete ceshtje.

(2) Në punen në të cilen procedura për zgjidhjen e ceshtjes paraprake ngrihet me rastin e kerkeses nga pala, organi i cili e mban proceduren administrative me konkluzion mund t'i urdheroje njerës nga palet që të kerkoje nga organi kompetent zgjidhje të ceshtjes paraprake permes ngritjes së procedures, duke e percaktuar afatin brenda të cilit obligohet ta beje kete, dhe për kerkesen e paraqitur t'i paraqese prove. Organi i cili e mban proceduren administrative do ta paralajmeroje palen për pasojat nga leshimet. Afati i kerkeses që të ngrihet procedure për zgjidhje të ceshtjes paraprake, fillon të rrjedhe nga dita e permbylljes të konkluzionit.

(3) Nese pala brenda afatit të percaktuar nuk paraqet prove se nga organi kompetent ka kerkuar ngritje të procedures për ceshtjen paraprake, do të konsiderohet se pala e cila e ka paraqitur kerkesen ka hequr dore nga ajo, ndersa organi i cili e mban proceduren administrative do ta nderprese proceduren. Nese kete nuk e ka bere pala e kundert, organi do ta vazhdoje proceduren dhe vete do ta shqyrtojte ceshtjen paraprake.

(4) Kunder konkluzionit nga paragrafi (2) i ketij neni, lejohet ankese.

Neni 151

Nese procedura eshte nderprere për shkak të zgjidhjes së ceshtjes paraprake te organi kompetent, ajo do të vazhdoje pasi që vendimi i marre për atë ceshtje do të jete perfundimtar.

5. Diskutimi gojor

Neni 152

Personi zyrtar i cili e mban proceduren, me vetiniciativë ose me propozim të pales konvokon diskutim gojor në çdo rast kur kjo është e dobishme për sqarimin e punëve, nderkaq patjetër duhet ta percaktojë:

- 1) në punët në të cilat marrin pjesë dy ose më shumë pale me interesa të kundërta; ose
- 2) kur duhet të kryhet shqyrtimi ose marrja në pyetje e deshmatare ose e eksperteve.

Neni 153

(1) Diskutimi gojor është publik.
(2) Personi zyrtar i cili e mban procedurën mund ta përjashtojë opinionin për gjatë gjithë diskutimit gojor ose vetëm për një pjesë të tij:

- 1) nese kete e kerkojne shkaqet e moralit ose të sigurise publike;
- 2) nese ekziston rrezik serioz dhe i drejtperdrejte nga parandalimi i diskutimit gojor;
- 3) nese duhet të diskutohet për raportet në ndonjë famillje;
- 4) nese duhet të diskutohet për rrethana të cilat paraqesin sekret zyrtar, afarist, profesional, shkencor ose artistik.

(3) Propozim për përjashtimin e opinionit mund të paraqesë edhe personi i interesuar.

(4) Për përjashtimin e opinionit nxirret konkluzion i cili patjetër duhet të justifikohet dhe publikisht të shpallet.

(5) Gjatë publikimit të vendimit opinionin nuk mund të përjashtohet.

Neni 154

(1) Përjashtimi i opinionit nuk ka të bëjë me palët, me prokuristët e tyre dhe me ndihmesit profesional.

(2) Personi zyrtar i cili e mban procedurën mund të lejojë që në diskutimin gojor nga i cili është përjashtuar opinionin, të marrin pjesë disa persona zyrtarë, punonjës shkencor dhe publik, nese kjo është në interes të shërbimit të tyre perkatesisht të punës shkencore. Personi zyrtar i cili e mban procedurën do t'i paralajmërojë këta persona se obligohen që atë që do ta mesojnë gjatë diskutimit ta ruajnë si sekret.

Neni 155

(1) Organi i cili e mban procedurën obligohet të ndermarre çdo gjë që është e nevojshme që diskutimi gojor të realizohet pa prolongim dhe sipas mundësive pa ndërprerje dhe shtyrje.

(2) Personave të thirrur në diskutimin gojor duhet patjetër t'u jepet kohë të mjaftueshme që të përparatën për diskutimin dhe në të, të vijne në kohë dhe pa shpenzime të jashtëzakonshme. Personave të thirrur sipas rregullës do t'u lihen në dispozicion të tërë nga dita e dorezimit të thirrjes deri në ditën e diskutimit.

Neni 156

Kur për të diskutuar, në diskutimin gojor, është e nevojshme njohuria për planet, aktet apo lëndët e tjera, në këto lende personave të thirrur duhet t'u mundësohet keqyrje, njekohesisht me organizimin e diskutimit, ndersa në thirrjen për diskutim të theksohet koha dhe vendi se kur dhe ku ato mund të shqyrtohen.

Neni 157

(1) Organi i cili e mban procedurën obligohet edhe publikisht ta shpallë konvokimin e diskutimit gojor: kur ekziston rrezik se thirrjet individuale nuk do të mund të derghen në kohë, kur ekziston mundësia se ka persona të interesuar të cilët enda nuk janë paraqitur si pale ose kur kete e imponojne shkaqe të tjera të ngjashme.

(2) Shpallja publike e diskutimit gojor duhet t'i përbajë të gjitha të dhenat të cilat duhet të ceken në thirrjen individuale, si edhe thirrjen që në diskutim të vijë secili që konsideron se puna ka të bëjë me interesat e tij ligjerisht të mbrojtura. Kjo shpallje kumtohet në mënyrë të percaktuar në nenin 86 të këtij ligji.

Neni 158

Diskutimi gojor sipas rregullit mbahet në seline e organit i cili e mban procedurën. Nese është i nevojshëm shqyrtim jashtë nga selia e organit, diskutimi me gojë mund të mbahet në vendin e shqyrtimit. Organi i cili e mban procedurën për diskutim gojor mund të caktojë ndonjë vend tjetër kur kjo është e nevojshme për zvogelimin e konsiderueshem të shpenzimeve dhe për shkak të diskutimit më të themelte, më të shpejte ose më të thjeshte të punës.

Neni 159

(1) Personi zyrtar i cili e mban procedurën e ka për obligim që në fillim të diskutimit gojor të konstatojë cilët nga personat e thirrur janë prezent, ndersa për personat që mungojnë të kontrollojë nese thirrjet u janë dërguar me rregull.

(2) Nese ndonjhera nga palët e cila ende nuk është marrë në pyetje nuk ka marrë pjesë në diskutim, ndersa nuk është verifikuar se thirrja i është dorezuar në mënyrë të rregullt, personi zyrtar i cili e mban procedurën do ta shtyjë diskutimin, përveç në rastet kur diskutimi gojor është shpallur me kohe përmes shpalljes publike.

(3) Nese në diskutimin gojor nuk vjen pala, me kërkesën e së ciles është ngritur procedura, edhe pse është thirrur në mënyrë të rregullt, ndersa nga gjendja gjithëpërfshirëse e punës mund të supozohet se pala e ka tërhequr propozimin, organi i cili e mban procedurën, të njejten do ta ndërprejë. Kunder konkluzionit lejohet ankese e vecante. Nese nuk mund të supozohet se pala e ka tërhequr propozimin, ose nese procedura që mbahet është në interes publik dhe patjetër duhet të vazhdojë sipas detyrës zyrtare, personi zyrtar sipas rrethanave të rastit do ta realizojë diskutimin apo do ta prolongojë pa atë person.

(4) Nese pala kunder së ciles është ngritur procedura mungon pa arsye, edhe pse është thirrur në mënyrë të rregullt, personi zyrtar i cili e mban procedurën, diskutimin mund ta realizojë dhe pa atë, dhe mundet që me shpenzimet e tij ta prolongojë diskutimin gojor, nese kjo është e nevojshme për shkak të zgjidhjes së drejte të punës.

Neni 160

(1) Nese pala prezent, edhe perkunder paralajmërimit për pasojat, gjatë diskutimit nuk bën vërejtje mbi punën e cila behet në diskutim, konsiderohet se nuk ka vërejtje. Nese pala më vonë bën vërejtje mbi punën që behet në diskutim, organi i cili vendos për punën do ta vlerësojë edhe atë vërejtje, nese ajo mund të ketë ndikim mbi zgjidhjen e punës dhe nese nuk është bërë pas diskutimit me qëllim të prolongimit të procedurës.

(2) Nese pala e cila është e thirrur me njoftim publik të thirrjes nuk ka ardhur në diskutim, ndersa vërejtje mbi punën që behet në diskutim bën pas diskutimit, këto vërejtje do të merren në konsideratë nën kushtin nga paragrafi (1) të këtij neni.

Neni 161

(1) Në diskutimin gojor duhet të shqyrtohet dhe verifikohet lenda e procedurës ekzaminuese.

(2) Nese lenda nuk mund të shqyrtohet brenda një diskutimi, personi zyrtar i cili e mban procedurën do ta ndërprejë diskutimin dhe sa më shpejt që është e mundur do ta konvokojë vazhdimin e saj. Për kete vazhdim personi zyrtar do t'i ndermarre të gjitha masat e percaktuara për organizimin e diskutimit gojor, ndersa personave të pranishëm gojarisht mund t'u kumtojë ato masa, si dhe kohën dhe vendin e vazhdimit të diskutimit. Gjatë vazhdimit të diskutimit gojor, personi zyrtar i cili e mban procedurën në pika të shkurtra do të flase për rrjedhën e diskutimit deri në atë moment.

(3) Për nxjerrjen e provave me shkrim, që do të paraqiten në mënyrë plotësuese, nuk duhet perseri të organizohet diskutim gojor, por pales do t'i mundësohet të prononcohet për provat e nxjerra.

Deshmimi

1. Dispozitat e pergjithshme

Neni 162

(1) Faktet mbi baze të të cilave merret vendimi verifikohen me prova.

(2) Si mjet prove do të shfrytëzohet çdo gjë që është e pershtatshme për verifikimin e gjendjes së punes dhe që do t'i përgjigjet rastit të vecante, siç janë dokumentet, perkatesisht kopja mikrofilmiqe e dokumentit apo reproduksioni i asaj kopje, deshmimitare, deklarata të pales, eksperte, keqyrje etj.

Neni 163

(1) A duhet që të deshmohet ndonje fakt ose jo, vendos personi zyrtar i cili e mban proceduren, sipas asaj se ky fakt a ka mund të kete ndikim mbi zgjidhjen e punes. Provat sipas rregullit nxirren pasi që të percaktohet se çka është kontestuese në aspekt faktik ose çka duhet të deshmohet.

(2) Nuk duhet të deshmohen faktet që janë boterisht të njohura.

(3) Nuk duhet të deshmohen fakte, ekzistimin e të cilave e supozon ligji, por lejohet të deshmohet mosekzistimi i atyre fakteve, nese me ligj nuk është percaktuar ndryshe.

Neni 164

Nese deshmimi para organit që e mban proceduren është i paralelizueshem, në lidhje me shpenzimet joproportionale ose me humbjet e medha të kohes, deshmimi ose disa prova mund të nxirren para organit të lutur.

Neni 165

Kur me ligj ose dispozite është parapare se puna mund të zgjidhet mbi baze të fakteve ose rrethanave të cilat plotësisht nuk janë deshmuar ose me prova vetem terthorazi percaktohen (fakte dhe rrethana që janë bere të mundshme), nxjerrja e provave për kete qellim nuk lidhet me dispozitat e ketij ligji për nxjerrjen e provave.

Neni 166

(1) Nese organi i cili vendos për punen nuk e njeh të drejten e cila vlen në shtet të huaj, për kete mund të njoftohet nga organi i administrates shtetërore kompetent për drejtesi.

(2) Organi i cili vendos për punen, nga pala mund të kerkoje që të dorezoje dokument publik të leshuar nga organi i huaj kompetent, me të cilin verifikohet se cila e drejte vlen në shtetin e huaj. Lejohet deshmimi i të drejtes së huaj në kundërshtim me dokument të ketille publik, nese me marreveshje nderkombetare nuk është parapare ndryshe.

2. Dokumentet

Neni 167

(1) Dokumentin të cilin në forme të percaktuar e ka leshuar organi shtetëror në kuader të kompetencave të veta, dhe i cili mund të pershtatet për përpunim elektronik të të dhënave, si edhe të pershtatet në cilin në atë forme e ka leshuar personi juridik dhe ndonje person tjetër në punet që i kryen mbi baze të prokurimeve publike (dokument publik), e deshmon atë që në të verifikohet ose percaktohet.

(2) Në proceduren e deshmimit, kopja mikrofilmiqe e dokumentit perkatesisht riprodhimi i kesaj kopje barazohet me dokumentin nga paragrafi (1) të ketij neni, nese kopjen mikrofilmiqe, perkatesisht riprodhimin e kesaj kopje e ka leshuar organi në kuader të kompetencave të veta, perkatesisht personi juridik dhe ndonje person tjetër në punet që i kryen mbi baze të prokurimeve publike.

(3) Lejohet të deshmohet se në dokument të atille, perkatesisht në kopje mikrofilmiqe të dokumentit ose në riprodhimin e asaj kopjeje faktet janë verifikuar në menyre të pavertete ose se dokumenti, perkatesisht kopja mikrofilmiqe e dokumentit ose riprodhimi i kesaj kopjeje është hartuar në menyre të parregullt.

(4) Lejohet që të deshmohet se kopja mikrofilmiqe, perkatesisht riprodhimi i kesaj kopjeje nuk është autentik me origjinalin.

Neni 168

Nese në dokument dicka është permiresuar, gdhendur ose në menyre tjetër është shlyer, futur ose nese në dokumentin ekzistojne parregullsi të tjera të jashtme, personi zyrtar i cili e mban proceduren, sipas të gjitha rrethanave do të vleresojë nese me kete dhe në ç'mase është zvogeluar vlera e deshmimit të dokumentit, ose dokumenti në teresi e ka humbur vleren e deshmimit për zgjidhjen e punes në të cilën mbahet procedura.

Neni 169

(1) Dokumentet të cilat sherbejne si prova i paraqesin palet ose i grumbullon organi i cili e mban proceduren. Pala, dokumentin e paraqet në origjinal, në kopje mikrofilmiqe të dokumentit ose në riprodhim të asaj kopjeje apo në kopje të vertetuara, ndersa mund të paraqitet edhe me kopje të thjeshte. Kur pala do të paraqese dokument me kopje të vertetuara, personi zyrtar i cili e mban proceduren mund të kerkoje që pala ta tregojë dokumentin origjinal, ndersa kur do të paraqese dokument me kopje të thjeshte, personi zyrtar do ta verifikojë kopjen nese është autentike me origjinalin. Kopja mikrofilmiqe e dokumentit ose riprodhimi i kopjes të cilën në menyre të percaktuar e ka leshuar organi në kuader të kompetencave të veta, ose personi juridik dhe ndonje person tjetër në punet që i kryen mbi baze të prokurimit publik, në proceduren administrative ka vlerë deshmie të dokumentit origjinal, sipas nenit 167 paragrafi (1) dhe (2) nga ky ligj, për zgjidhjen e punes për të cilën mbahet procedura.

(2) Nese disa fakte ose rrethana nga ana e organit i cili për kete është kompetent janë verifikuar apo janë deshmuar në dokumentin publik (si letërnjoftimi, certifikata e lindjes), organi i cili e mban proceduren keto fakte dhe rrethana do t'i marre si të deshmua. Kur në pyetje është fitimi ose humbja e të drejtave, ndersa ekziston mundësia se ato fakte dhe rrethana janë ndryshuar në menyre plotesuese ose mbi baze të dispozitave të vecanta duhet të deshmohen në menyre të vecante, personi zyrtar do të kerkoje nga pala që të paraqese prova të vecanta për ato fakte dhe rrethana ose organi do t'i grumbulloje vete.

Neni 170

(1) Personi zyrtar i cili e mban proceduren, mund ta therrase palen e cila thirret në ndonje dokument që të njejtin ta paraqese, nese të njejtin e ka në dispozicion apo nese mund ta gjejë.

(2) Nese dokumenti gjendet te pala e kundert, kurse ajo në menyre vullnetare nuk deshiron ta paraqese apo tregojë, personi zyrtar i cili e mban proceduren do ta therrase atë pale që t'ia paraqese ose tregojë dokumentin gjate diskutimit që të mundën palet e tjera të prononcohen për të njejtin.

(3) Nese pala e thirrur për ta paraqitur perkatesisht për ta treguar dokumentin nuk vepron sipas thirrjes, organi i cili e mban proceduren do të vleresojë, duke i marre parasysh të gjitha rrethanat e rastit, për ndikimin e tij mbi zgjidhjen e punes.

Neni 171

Nese dokumenti i cili duhet të perdoret si prove në procedure, gjendet pranë organit apo personit juridik dhe personit tjetër, i cili ka prokurim publik për zgjidhjen e puneve administrative, ndersa pala e cila thirret në atë dokument nuk ka mundur ta gjejë, organi i cili e mban proceduren do ta sigurojë kete dokument sipas detyres zyrtare.

Neni 172

(1) Nese dokumenti gjendet te personi i trete, kurse ai në menyre vullnetare nuk deshiron ta tregojë, personi zyrtar i cili e mban proceduren me konkluzion do ta therrase kete person që dokumentin ta tregojë në diskutim që të mundën palet të prononcohen për të njejtin.

(2) Personi i trete nga shkaqet e njejta mund të refuzojë që ta tregojë dokumentin si edhe të deshmojë.

(3) Kunder personit të trete i cili pa shkak të arsyeshem do të refuzojë që ta tregojë dokumentin, do të veprohet në menyre të njejte si edhe kunder atij i cili do të refuzojë që të deshmojë.

(4) Kunder konkluzionit me të cilin i urdherohet që ta tregojë dokumentin, si edhe personi i trete, ka të drejte në ankese e cila e shtyn ekzekutimin e konkluzionit.

(5) Pala e cila thirret në dokumentin i cili gjendet te personi i trete obligohet që t'i kompensojë shpenzimet të cilat ai person i ka në lidhje me të treguarit e dokumentit.

Neni 173

(1) Dokumentet të cilat janë leshuar në gjuhe të huaj, paraqiten me perkthim të vertetur.

(2) Dokumentet e leshuara nga organi i shtetit të huaj, nese në vendin ku janë leshuar vlejne si dokumente publike, nën kushte të reciprocitetit kane fuqi të njejte deshmuese si edhe dokumentet publike vendore nese janë të vertetuara në menyre të rregullt.

Vertetimet

Neni 174

(1) Organet e administrates shtetore dhe organet shtetore leshojne vertetime dhe dokumente të tjera (certifikata, vertetime etj.) për faktet për të cilat mbajne evidence zyrtare.

(2) Nën kushtet nga paragrafi (1) i ketij neni, personat juridike dhe persona të tjere të cileve me ligj u besohet kryerja e autorizimeve publike leshojne vertetime, perkatesisht dokumente të tjera për faktet në lidhje me punet që i kryejne mbi baze të prokurimit publik.

(3) Vertetimet dhe dokumentet e tjera për faktet për të cilat mbahet evidence zyrtare, patjeter duhet t'i leshojne në perputhje me të dhenat e evidences zyrtare. Keto vertetime dhe dokumente e kane rendesine e dokumentit publik.

(4) Me evidence zyrtare nenkuptohet evidence e cila eshte percaktuar me dispozite, perkatesisht me akt të pergjithshem të personit juridik dhe personit tjetër të cilit me ligj i eshte besuar kryerja prokurimi publik.

(5) Vertetime dhe dokumente të tjera për faktet për të cilat mbahet evidence zyrtare i leshohen pales me kerkese gojore, sipas rregullit, të njejten dite kur pala ka kerkuar t'i leshohet vertetim, perkatesisht dokument tjetër, dhe më së voni brenda afatit prej 15 ditesh nga dita e paraqitjes së kerkeses, nese me dispoziten me të cilën eshte percaktuar evidence zyrtare ndryshe nuk eshte percaktuar.

(6) Nese organet nga paragrafi (1) dhe (2) të ketij neni, e refuzojne kerkesen për leshimin e vertetimit, perkatesisht dokumentit tjetër, për kete janë të obliguara që të marrin vendim të vecante. Nese brenda afatit prej 15 ditesh, nga dita e paraqitjes së kerkeses nuk leshojne vertetim, perkatesisht dokument tjetër, e as të marrin dhe pales t'i dergojne vendim për refuzimin e kerkeses, konsiderohet se kerkesa eshte refuzuar.

(7) Nese pala mbi baze të provave me të cilat disponon, konsideron se vertetimi ose ndonje dokument tjetër nuk eshte leshuar në perputhje me të dhenat nga evidence zyrtare, mund të kerkoje ndryshim të vertetimit perkatesisht të dokumentit tjetër. Organi obligohet të marre vendim të vecante nese e refuzon kerkesen e pales që ta ndryshoje, perkatesisht të leshoje vertetim të ri ose dokument të ri. Edhe në kete rast vlen afati prej 15 ditesh nga dita e paraqitjes të kerkeses për leshimin e vertetimit të ri perkatesisht dokumentit të ri, ndersa nese kjo gjë nuk behet brenda ketij afati, konsiderohet se kerkesa eshte refuzuar.

Neni 175

(1) Organet e administrates shtetore, organet shtetore, personat juridike dhe persona të tjere që kane prokurime publike të percaktuara me ligj leshojne vertetime, perkatesisht vertetime të tjera edhe për faktet për të cilat nuk mbaj-

ne evidence zyrtare nese kjo eshte e percaktuar me ligj. Në kete rast faktet verifikohen me procedure të percaktuar me dispozitat e ketij kapitulli.

(2) Vertetimi perkatesisht dokumenti tjetër i leshuar në menyre të parapare në paragrafin (1) të ketij neni, nuk e obligon organin të cilit i eshte parashtruar si prove dhe i cili duhet të vendose për punen. Ky organ rishtazi mund t'i verifikojë faktet e cekura në vertetimin ose në ndonje dokument tjetër.

(3) Vertetim ose ndonje dokument tjetër i leshohet pales perkatesisht vendimi për refuzimin e kerkeses merret dhe i dergohet pales brenda afatit prej 15 ditesh nga dita e paraqitjes së kerkeses, ndersa nese nuk veprohet keshtu, konsiderohet se kerkesa e pales eshte refuzuar.

3. Deshmitaret

Neni 176

(1) Deshmitar mund të jete çdo person me aftesi për ta verejtur faktin për të cilin do të deshmohet dhe i cili eshte në gjendje që atë që e ka verejtur ta kumtojë.

(2) Personi i cili merr pjese në procedure në cilesi të nepunesit shtetor, nuk mund të jete deshmitar.

Neni 177

Çdo person i cili thirret për deshmitar obligohet që t'i pergjigjet thirrjes dhe të deshmojë, në qofte se me kete ligj ndryshe nuk eshte percaktuar.

Neni 178

Nuk mund të merret në pyetje për deshmitar personi i cili me deklaraten e tij do ta cenonte obligimin për ruajtje të informates në shkalle perkatese të sekretit, derisa organi kompetent nuk e liron nga ky obligim.

Neni 179

(1) Deshmitari mund të refuzojë që të deshmojë:

1) për ceshtje të vecanta, pergjigja në të cilat do ta ekspononin në turp të madh, në dëm të konsiderueshem të pronës ose ndjekje të tij penale, për farefisnin e tij nga gjaku në linje të drejte dhe në linje anesore perfundimisht deri në shkalle të trete, bashkeshortin/ten ose farefisnin nga ana e gruas/burrit perfundimisht me shkallen e dyte edhe në rastet e divorcit, për tutorin e tij apo personin nën kujdestari, personin që e ka adoptuar ose për të adoptuarin;

2) për ceshtje të vecanta të cilave do të kishte mundur t'u pergjigjej nderkaq të mos e cenoje obligimin, perkatesisht të drejten që të ruaje sekret afarist, profesional, artistik ose shkencor;

3) për atë që pala ia ka besuar deshmitarit si prokuristit të tij; dhe

4) për atë për të cilën pala ose personi tjetër i eshte rrefyer deshmitarit si rrefyeshi fetar.

(2) Deshmitari mund të lirohet nga obligimi për deshmim edhe për fakte të tjera të vecanta kur do të nxjerre shkaqe të rendesishme për kete. Nese eshte e nevojshme ai kete shkaqe duhet t'i beje të mundshme.

(3) Deshmitari nuk mundet për shkak të rrezikut nga ndonje dëm në prone të refuzojë të deshmojë për pune juridike në të cilat ka marre pjese si deshmitar, mbajtes i procesverbalit dhe si ndermjetesues, për veprime të cilat i ka ndermarre në lidhje me raportin kontestues si pararendes ose perfaqesues i njerës nga palet, si edhe për çdo veprim për të cilin mbi baze të dispozitave të vecanta obligohet që të paraqese fletëparaqitje apo të jape deklarate.

Neni 180

(1) Deshmitaret do të degjohen veç e veç, pa praninë e atyre deshmitareve të cilet do të degjohen më vonë.

(2) Deshmitari i degjuar, nuk guxon të shkojë pa leje nga personi zyrtar i cili e udheheq proceduren.

(3) Personi zyrtar i cili e udheheq proceduren, deshmitarin e degjuar ta marre perseri në pyetje, ndersa deshmitaret deklaratat e të cileve nuk pajtohen, mund t'i ballafaqojë.

(4) Personi i cili për shkak të semundjes ose paaftësisë trupore nuk mund t'i pergjigjet thirrjes, do të ekzaminohet në banesën e tij.

Neni 181

(1) Deshmitari paraprakisht do të paralajmërohet se është i obliguar ta flase të verteten, se nuk guxon asgjë të heshte dhe se në deklaraten e vet mund të betohet, madje do t'i behen me dije pasojat nga dhenia e deklarates së rrejshme.

(2) Prej deshmitarit mandej do të merren të dhënat e përgjithshme personale, sipas kësaj radhe: emri dhe mbiemri, profesioni, vendqendrimi, vendi i lindjes, mosha dhe gjendja civile. Nëse është e nevojshme, deshmitari do të ekzaminohet edhe për rrethanat të cilat kanë të bëjnë me besueshmërinë e tij, si deshmitar në lenden për të cilën behet fjale, e posaçërisht për raportet e tij ndaj paleve.

(3) Personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën, do ta mesojë deshmitarin se për të cilat pyetje mund të refuzojë të pergjigjet.

(4) Deshmitarit i parashtrohen pyetje për vetë lenden dhe thirrjet të paraqesë se çka di për të.

(5) Nuk lejohet të parashtrohen pyetje të atilla të cilat bëjnë me dije se si duhet pergjigjur.

(6) Deshmitari çdo herë do të pyetet se prej ku di për atë që deshmon.

Neni 182

(1) Nëse deshmitari nuk e di gjuhën në të cilën zhvillohet procedura, do të ekzaminohet përmes përkthyesit.

(2) Nëse deshmitari është i shurdher, pyetjet do t'i parashtrohen me shkrim ndërsa nëse është memec, do të thirrret të pergjigjet me shkrim. Nëse ekzaminimi nuk mund të behet në këtë mënyrë, do të thirrret si interpretues personi i cili mund të merret vesh me deshmitarin.

Neni 183

(1) Pasi të degjohet deshmitari, personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën, mund të vendosë që deshmitari të betohet për deklaraten e vet. Nuk do të betohet deshmitari i cili është i mitur ose i cili nuk mund ta kuptojë domethënien e betimit.

(2) Betimi jepet me gojë me shqiptimin e fjaleve: "Betohem në nderin se për krejt atë që më pyeti organi, e kam thënë të verteten dhe se asgjë që kam ditur për këtë punë nuk kam fshehur".

(3) Deshmitaret mece të cilët dinë të lexojnë dhe të shkruajnë, betohen ashtu që e nënshkruajnë tekstin e betimit, ndërsa deshmitaret e shurdher do ta lexojnë tekstin e betimit. Nëse deshmitaret mece ose të shurdher, nuk dinë të lexojnë dhe të shkruajnë, do të betohen përmes interpretuesit.

Neni 184

(1) Nëse deshmitari i cili është thirrur me rregull nuk vjen, ndërsa mungesën nuk e ka arsyetuar, ose pa leje ose me arsye është larguar nga vendi ku duhet të degjohet, organi i cili e udhëheq procedurën mund të urdherojë të sillët me forcë dhe t'i barte shpenzimet për sjelljen, kurse mund të denohet në para me 1.000 denare.

(2) Nëse deshmitari vjen dhe pa shkaqe të arsyeshme refuzon të deshmojë edhe pse është paralajmëruar për pasojat e refuzimit, mund të denohet në para me 1.000 denare, e nëse edhe pastaj refuzon të deshmojë, perseri mund të denohet me 1.000 denare. Personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën në pajtim me personin zyrtar të autorizuar për zgjidhjen e çështjes, ndërsa të organi i lutur në pajtim me funksionarin e atij organi respektivisht me personin zyrtar të autorizuar për zgjidhje në çështje të ngjashme, parashtron kërkesë për ngritjen e procedurës penale.

(3) Nëse deshmitari në mënyrë plotësuese e arsyeton mungesën e tij, personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën, do ta anulojë konkluzionin për shpenzimet.

(4) Personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën, mund të vendosë që deshmitari t'i kompensojë shpenzimet të cilat i ka shkaktuar me mungesën e tij ose me refuzimin të deshmaje.

(5) Kunder konkluzionit për shpenzimet, të miratuar në bazë të këtij neni, lejohet ankese e posaçme.

4. Deklarata e pales

Neni 185

(1) Nëse për verifikimin e faktit të caktuar nuk ekzistojnë prova e drejtpërdrejte ose fakti i atillë nuk mund të verifikohet në bazë të mjeteve deshmuese të tjera, për përcaktimin e atij fakti si mjet deshmues mund të merret edhe deklarata e pales e dhënë gojarisht. Deklarata e pales mund të merret si mjet deshmues edhe në çështje me rendesi të vogël, nëse fakti i caktuar nevojitet të verifikohet me degjimin deshmitarit i cili jeton në vend larg selisë së organit ose ndryshe, për shkak të grumbullimit të provave të tjera, do të vështiresojë realizimi i të drejtës të pales.

(2) Me ligj mund të përcaktohet se edhe në raste, përveç atyre nga paragrafi 1 i këtij neni, fakte të caktuara mund të provohen me deklaraten e pales.

(3) Besueshmëria e deklarates së pales vlerësohet sipas parimit të përcaktuar në nenin 12 të këtij ligji.

(4) Para marrjes së deklarates së pales, personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën është i obliguar që ta paralajmërojë palën për përgjegjësinë penale dhe materiale për dhënien e deklarates së rrejshme.

5. Ekspertet

Neni 186

Kur për verifikimin ose vlerësimin e ndonjë fakti të rendesisë për zgjidhjen e çështjes nevojitet njohuri profesionale me të cilën nuk disponon personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën, do të nxirret prove me ekspertizë.

Neni 187

(1) Nëse deshmimi me ekspertizë do të ishte jo proporcionalisht i shtrenjtë sipas rendesise ose vlerës së lëndës, çështja do të zgjidhet në bazë të mjeteve të tjera të deshmimit.

(2) Në rastin nga paragrafi 1 i këtij neni, ekspertiza do të behet nëse pala e kërkon atë dhe pajtohet t'i barte shpenzimet.

Neni 188

(1) Me qëllim që të nxirret prove me ekspertizë, personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën sipas detyrës zyrtare ose me propozim të pales, përcakton një ekspert, ndërsa kur do të vlerësojë se ekspertiza është e nderlikuar, mund të përcaktojë dy ose më tepër eksperte.

(2) Eksperte do të përcaktohen persona profesionale edhe atë së pari ata që kanë prokurë të posaçme për dhënien e mendimit për çështje të profesionit perkates.

(3) Pala, sipas rregullit, do të degjohet paraprakisht për personalitetin e ekspertit.

(4) Ekspert nuk mund të përcaktohet person i cili nuk mund të jete deshmitar.

Neni 189

(1) Secili që ka përgatitje të nevojshme profesionale, doemos duhet ta pranojë detyrën e ekspertit, përveç nëse personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën e liron nga kjo për shkaqe të arsyeshme, siç janë mbingarkimi me ekspertizë, punë të tjera dhe ngjashme.

(2) Të lirohet nga detyra për ekspertizë mund të kërkojë edhe personi përgjegjës ku punon eksperti.

Neni 190

(1) Eksperti mund të refuzojë të bëjë ekspertizë për të njëjtat shkaqe për të cilat deshmitari mund të refuzojë të deshmojë.

(2) Personi i punesuar në organ të administrates shtetërore dhe në organ tjetër shtetëror, do të lirohet nga detyra për ekspertizë, kur në baze të rregullave të posacme është liuruar nga ajo detyrë.

Neni 191

(1) Sa i takon përjashtimit të eksperteve, në pajtim do të zbatohen dispozitat për përjashtimin e personave zyrtarë.

(2) Pala mund të kërkojë përjashtimin e ekspertit edhe nese i bën të sigurta rrethanat të cilat e sjellin në pyetje diturine e tij profesionale.

(3) Për përjashtimin e ekspertit, me konkluzion vendos personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën.

Neni 192

(1) Para fillimit të ekspertizës, eksperti duhet të paralajmërohet se është i detyruar që lenden e ekspertizës ta shqyrtojë me kujdes dhe në konstatimin e tij sakte të shënoje se çka do të vërejë dhe gjeje, si edhe mendimin e tij të arsyetuar ta paraqesë në mënyrë të paanshme dhe në pajtim me rregullat e shkencës dhe aftësisë.

(2) Personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën, pastaj ia tregon ekspertit sendet të cilat ai duhet t'i shqyrtojë.

(3) Kur eksperti do ta paraqesë konstatimin dhe mendimin e tij, personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën si edhe palet, mund t'i parashtrijë pyetje dhe të kërkojnë sqarim që ka të bëjë me konstatimin dhe mendimin e dhënë.

(4) Sa i takon marrjes në pyetje të ekspertit, në pajtim do të zbatohen dispozitat e neni 180 të këtij ligji.

(5) Eksperti nuk jep betim.

Neni 193

(1) Ekspertit mund t'i urdherohet të bëjë ekspertizë edhe jashtë debatit gojor. Në atë rast mund të kërkojë që eksperti në debatin gojor ta arsyetojë konstatimin dhe mendimin e tij me shkrim.

(2) Nese janë caktuar më shumë eksperte, ata konstatimin dhe mendimin e vet mund ta japin bashkërisht. Nese nuk pajtohen, çdonjeri nga ta vecmas do ta paraqesë konstatimin dhe mendimin e vet.

Neni 194

(1) Nese konstatimet dhe mendimet e ekspertit nuk janë të qarta ose të teresishme ose nese konstatimet dhe mendimet e ekspertit dallohen në esencë ose mendimi nuk është mjaft i arsyetuar ose paraqitet dyshim i bazuar në saktësinë e mendimit të dhënë, ndërsa ato mangesi nuk mund të menjahen as me marrjen e perseritur në pyetje të eksperteve, do të perteritet ekspertiza me ekspertet e njejtë ose të tjere, por mund të kërkojë edhe mendimi i ndonjë institucioni shkencor ose profesional.

(2) Mendimi nga ndonjë institucion shkencor ose profesional mund të kërkojë edhe atëherë kur për shkak të nderlikimit të rastit ose për shkak të nevojës për kryerje të analizës me arsye mund të supozohet se në atë mënyrë do të vihet deri te mendimi më i saktë.

Neni 195

(1) Nese eksperti i cili është thirrur me rregull nuk vjen ndërsa mungesën nuk e arsyeton ose vjen por refuzon të bëjë ekspertizë, ose kur në afatin e dhënë nuk e paraqet konstatimin dhe mendimin e tij me shkrim, mund të dënohet në para me 1.000 denare. Nese për shkak të mungesës së paarsyetuar të ekspertit, për shkak të refuzimit të tij të bëjë ekspertizë ose për shkak të leshimit të paraqitjes së konstatimit dhe mendimit me shkrim, janë shkaktuar shpenzime në procedurë, mund të percaktohet që ato shpenzime t'i barte eksperti.

(2) Konkluzion për pagimin e shpenzimeve miraton personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën në pajtim me personin zyrtar të autorizuar për zgjidhjen e çështjes, ndërsa te organi i lutur - në pajtim me funksionarin e atij organi respektivisht me personin zyrtar të autorizuar për zgjidhjen në çështje të ngjashme.

(3) Nese eksperti në mënyrë plotësuese e arsyeton mungesën e tij, ose në mënyrë plotësuese e arsyeton atë që konstatimin dhe mendimin e tij me shkrim nuk e ka paraqitur në kohe, personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën, do ta anulojë konkluzionin për shpenzimet.

(4) Kunder konkluzionit për shpenzimet, të miratuar në baze të paragrafit (1) ose (2) të këtij neni, lejohet ankese e posacme.

6. Interpretuesit

Neni 196

Për interpretuesit zbatohen në mënyrë perkatese dispozitat e këtij ligji, të cilat kanë të bëjnë me ekspertet.

7. Keqyrja

Neni 197

Keqyrje bëhet kur për verifikimin e ndonjë fakti ose për sqarimin e rrethanave esenciale nevojitet regjistrimi i drejtperdrejte të personit zyrtar i cili e udhëheq procedurën.

Neni 198

(1) Palet kanë të drejtë të marrin pjesë në kontroll. Cilet persona përveç paleve do të marrin pjesë në kontroll, percakton personi zyrtar i cili e udhëheq procedurën.

(2) Kontroll mund të bëhet edhe me pjesëmarrjen e eksperteve.

Neni 199

Kontrolli i sendit i cili pa veshitësi mund të silltet në vendin ku udhëhiqet procedura, do të bëhet në atë vend ndërsa në rastet e tjera në vendin ku gjendet sendi.

Neni 200

(1) Pronari, shfrytëzuesi ose poseduesi i sendeve, të lokaleve ose trojeve që duhet të kontrollohen ose në të cilët respektivisht mbi të cilët gjenden sendet e kontrollit ose përmes të cileve duhet të kalohet, është i detyruar të lejojë të bëhet kontrolli.

(2) Nese personi nga paragrafi (1) i këtij neni nuk lejon të bëhet kontrolli, në pajtim do të zbatohen dispozitat e këtij ligji për refuzim të deshmisë.

(3) Ndaj personit nga paragrafi (1) i këtij neni, i cili pa shkak të arsyeshëm nuk do të lejojë të bëhet kontrolli, mund të zbatohen masat e njejtë të cilat zbatohen ndaj deshmëtarit i cili do të refuzojë të deshmojë (neni 184, paragrafi (2), (3) dhe 4)).

(4) Demi i cili është shkaktuar gjatë kryerjes së kontrollit, bie në shpenzimet e procedurës (neni 116, paragrafi (1)) dhe do t'i kompensohet pronarit, shfrytëzuesit ose poseduesit ndërsa konkluzion për atë miraton organi i cili e udhëheq procedurën. Kunder konkluzionit lejohet ankese e vëcante.

Neni 201

Personi zyrtar i cili udhëheq me kontrollin, do të kujdeset që kontrolli të mos keqperdoret dhe të mos cenohet fshehtësia afariste, profesionale, shkencore ose artistike e askujt.

8. Sigurimi i provave

Neni 202

(1) Nese ekziston drojë e arsyeshme se ndonjë provë më vone nuk do të mund të nxirret ose se nxjerrja e saj do të vështiresohet, për shkak të sigurimit të provave në secilen gjendje të procedurës, edhe para se të ngrihet procedura, ajo provë mund të nxirret.

(2) Sigurimi i provave bëhet sipas detyrës zyrtare ose me propozim të pales respektivisht personit i cili ka interes juridik.

Neni 203

(1) Për sigurimin e provave gjate procedures, kompetent eshte organi i cili e udheheq proceduren.

(2) Për sigurimin e provave para ngritjes së procedures, kompetent eshte organi në rajonin e të cilit gjenden sendet të cilat duhet të shqyrtohen respektivisht në rajonin e të cilit banojne personat të cilet duhet të degjohen.

Neni 204

(1) Për sigurimin e provave miratohet konkluzion i posacem.

(2) Kunder konkluzionit me të cilin refuzohet propozimi për sigurimin e provave, nuk lejohet ankese e vecante.

Kreu i XII

VENDIMI

1. Organi i cili merr vendim

Neni 205

(1) Në baze të fakteve të vertetuara në procedure, organi kompetent për vendosje merr vendim për punen e cila eshte lende e procedures.

(2) Kur për punen vendos organi kolegjal, ai mund të marre vendim kur jane të pranishem më shume se gjysma e anetareve të tij ndersa vendimin e merr me shumicen e votave të anetareve të pranishem, nese me ligj ose me rregull tjetër nuk eshte percaktuar shumice e vecante.

Neni 206

(1) Kur me ligj ose me rregulla të tjera të bazuara mbi ligjin, eshte percaktuar për një pune të vendosin dy ose më teper organe, secili nga ato eshte i detyruar të marre vendim për atë pune.

(2) Keto organe do të lidhin marreveshje se cili nga ato do të leshoje vendim ndersa në vendim doemos duhet të ceket akti i organit tjetër.

Neni 207

(1) Kur me ligj ose në rregull të bazuar mbi ligj, eshte percaktuar që vendim të marre një organ me pelqimin paraprak të organit tjetër, vendimi merret pasi që organi tjetër e ka dhene pelqimin. Organi i cili merr vendim eshte i detyruar që në vendimin e tij ta ceke aktin me të cilin organi tjetër ka dhene ose ka refuzuar pelqim respektivisht të ceke se në afatin e percaktuar organi tjetër as ka dhene pelqim as ka refuzuar.

(2) Kur me ligj ose me rregull të bazuar mbi ligjin eshte percaktuar që vendim të marre një organ në pajtim me organ tjetër, organi i cili merr vendim e perpilon dhe me shkresat e lendes ia dergon për pelqim organit tjetër i cili mund të jape pelqim me vertetimin e vete vendimit ose me akt të posacem. Në atë rast, vendimi eshte marre kur organi tjetër ka dhene pelqim ndersa konsiderohet si akt i organit i cili e ka marre.

(3) Paragrafi (2) i ketij neni në menyre perkatese zbatohet edhe në rastet kur me ligj eshte percaktuar që vendim të marre një organ me vertetim ose leje të organit tjetër.

(4) Kur me ligj ose me rregull tjetër eshte percaktuar se organi kompetent eshte i detyruar që para marrjes së vendimit të siguroje mendim prej organi tjetër, vendim mund të merret vetem pas mendimit të siguruar.

(5) Organi, pelqimi ose mendimi i të cilit eshte i nevojshem për marrjen e vendimit, eshte i obliguar që pelqimin, respektivisht mendimin ta jape në afat prej 15 ditesh nga dita kur i eshte kerkuar, nese me shkresa të posacme nuk eshte percaktuar afat tjetër. Nese ky organ, në atë afat nuk e njofton organin i cili e merr vendimin, se e jep ose e refuzon pelqimin, konsiderohet se ka dhene pelqim, ndersa nese nuk jep kurrfare mendimi, organi kompetent mund të marre vendim edhe pa mendimin e siguruar, nese me shkresa të posacme nuk eshte percaktuar ndryshe.

Neni 208

Nese personi zyrtar i cili e ka udhehequr proceduren, nuk eshte i autorizuar të marre vendim, eshte i obliguar që projektvendimin t'i paraqese organit i cili merr vendim. Ky person zyrtar e nenshkruan projektin e vendimit.

2. Forma dhe pjeset perberese të vendimit

Neni 209

(1) Çdo vendim doemos duhet të shenohet si i tille. Me perjashtim, me rregulla të posacme mund të parashihet që vendimit mund t'i jepet edhe titull tjetër.

(2) Vendimi merret me shkrim. Me perjashtim, me rastet të parapara me kete ligj ose me rregulla të nxjerra në baze të ligjit, vendimi mund të merret edhe me goje.

(3) Vendimi me shkrim permban: hyrje, dispozitiv (shqiptim), arsyetim, udhezim për mjet juridik, titull të organit, me numer dhe date, nenshkrim të personit zyrtar dhe vule të organit. Në rastet e parapara me ligj ose me rregull të nxjerre në baze të ligjit, vendimi nuk eshte e domosdoshme të permbaje pjese të vecanta. Nese vendimi perpunohet në menyre mekanografike, në vend të nenshkrimit dhe vules mund të permbaje faksimil.

(4) Kur vendimi do të shpallet me goje, doemos duhet të leshohet edhe me shkrim, pervec nese me ligj eshte percaktuar ndryshe.

(5) Vendimi doemos duhet t'i dergohet pales në origjinal ose në kopje të verifikuar.

Neni 210

(1) Hyrja e vendimit e permban: titullin e organit i cili e merr vendimin, rregull për kompetencen e atij organi, emrin e pales dhe të perfaqesuesit ose të prokuruarit të tij ligjor në qofte se ka dhe shenim të shkurtër të lendes të procedures.

(2) Në qofte se vendimi eshte marre nga ana e dy ose më shume organeve ose me pelqim, vertetim ose pas mendimit të siguruar të organit tjetër, kjo duhet të ceket në hyrje, ndersa nese ceshtjen e ka vendosur organ kolegjal, në hyrje shenohet dita e seances në të cilen eshte zgjidhur ceshtja.

Neni 211

(1) Me dispozitivin vendoset për lenden e procedures në teresi dhe për të gjitha kerkesat e paleve, për të cilat gjate procedures nuk eshte vendosur veç e veç.

(2) Dispozitivi doemos duhet të jete i shkurtër dhe i percaktuar, ndersa kur ka nevojë mund të ndahet edhe në më shume pika.

(3) Me dispozitivin mund të vendoset edhe për shpenzimet e procedures, nese ka pasur, duke e percaktuar shumen e tyre dhe kush eshte i obliguar t'i paguaje, kujt dhe në cilin afat. Nese në dispozitivin nuk vendoset për shpenzimet, do të ceket se për to do të nxirret konkluzion e posacme.

(4) Nese me vendimin urdherohet kryerja e ndonje veprimi, në dispozitiv do të percaktohet edhe afati në të cilin duhet të kryhet ai veprim.

(5) Kur eshte percaktuar se ankesa nuk e shtyn permbarimin e vendimit, kjo doemos duhet të ceket në dispozitiv.

Neni 212

(1) Në ceshtjet e thjeshta në të cilat merr pjese vetem një pale, si edhe ceshtje të thjeshta në të cilat në procedure marrin pjese dy ose më shume pale, por asnjera nuk e kundershon kerkesen e parashtruar, kurse kerkesa pranohet, arsyetimi i vendimit mund të permbaje vetem paraqitje të shkurtër të kerkeses së pales dhe thirrje në rregullat juridike në baze të të cilave eshte zgjidhur ceshtja. Në ceshtje të ketilla, vendimi mund të merret edhe në formular të rregullt.

(2) Në pune të tjera arsyetimi i vendimit permban: paraqitje të shkurtër të kerkeses së paleve, gjendja faktike e konstatuar, sipas nevojës edhe shkaqet të cilat kane qene vendimtare gjate vleresimit të provave, shkaqet për të cilet nuk eshte pranuar ndonjera nga kerkesat e paleve, rregullat

juridike dhe shkaqet të cilet duke e pasur parasysh gjendjen faktike të konstatuar udhezohen në vendim të atille siç është dhene në dispozitiv. Nese ankesa nuk e shtyn permbarimin e vendimit, arsyetimi permbar edhe thirrje në rregullen e cila e parasheh atë. Në arsyetimin e vendimit, doemos duhet të arsyetohen edhe ato konkluzione kunder të cilave nuk lejohet ankese e posacme.

(3) Kur organi kompetent është i autorizuar me ligj ta zgjidhe ceshtjen sipas vleresimit të lire, është i detyruar që në arsyetimin, pervec të dhenave nga paragrafi (2) i ketij neni, ta ceke atë rregull dhe t'i paraqese shkaqet nga të cilat është udhehequr gjate marrjes së vendimit. Keto shkaqe nuk është domosdoshme të ceken kur kjo në interes publik me ligj është parapare në menyre të prere.

(4) Nese me ligj posacerisht është parapare se në vendimin e marre me vleresim të lire, nuk është domosdoshme të ceken shkaqet nga të cilat është udhehequr organi gjate marrjes së vendimit, në arsyetimin e vendimit ceken të dhenat nga paragrafi (2) i ketij neni, rregulla me të cilën është autorizuar organi ta kryeje punen me vleresim të lire dhe rregulla me të cilën është autorizuar se nuk është domosdoshme t'i ceke shkaqet nga të cilat është udhehequr gjate marrjes së vendimit.

Neni 213

(1) Me udhezim për mjet juridik, pala njoftohet nese kunder vendimit mund të paraqese ankese ose të ngreje kontest administrativ ose procedure tjeter në gjyq.

(2) Kur kunder vendimit mund të paraqitet ankese, në udhezim ceket se kujt i paraqitet, cilit organ, në cilin afat, në sa kopje, shuma e takses administrative si edhe se mund të deklarohet edhe në procesverbal.

(3) Kur kunder vendimit mund të ngrihet kontest administrativ, në udhezim ceket se cilit gjyq i paraqitet ankesa dhe në cilin afat, ndersa kur mund të ngrihet procedure tjeter para gjyqit, ceket gjyqi të cilit mund t'i drejtohet dhe në cilin afat.

(4) Kur në vendim është dhene udhezim i gabueshem, pala mund të veproje sipas rregullave të vlefshme ose sipas udhezimit. Pala e cila do të veproje sipas udhezimit të dhene gabimisht, për kete shkak nuk mund të kete pasoja të demshme.

(5) Kur në vendimin nuk është dhene kurrfare udhezimi ose udhezimi nuk është i plote, pala mund të veproje sipas rregullave të vlefshme, por në afat prej tete ditesh nga dita e pranimit të vendimit, mund të kerkoje nga organi i cili e ka marre vendimin që ta plotesoje vendimin. Në rast të atille, afati i ankeses respektivisht i padise rrjedh nga dita e dorezimit të vendimit të plotësuar.

(6) Kur kunder vendimit mund të paraqitet ankese ndersa pala është udhezuar gabimisht se kunder atij vendimi nuk ka vend për ankese, ose se kunder tij mund të ngreje kontest administrativ, afati i ankeses rrjedh nga dita e dorezimit të vendimit të gjyqit, me të cilin ankesa është refuzuar si e palejuar, nese pala më para kesaj nuk ka paraqitur ankese te organi kompetent.

(7) Kur kunder vendimit nuk mund të paraqitet ankese ndersa pala është udhezuar gabimisht se kunder atij vendimi mund të ankohet, dhe ajo ka paraqitur ankese dhe për kete shkak e ka leshuar afatin për ngritjen e kontestit administrativ, ky afat rrjedh nga dita e dorezimit të vendimit me të cilin ankesa është refuzuar, nese pala më para kesaj nuk ka ngritur kontest administrativ.

(8) Pas arsyetimit ceket udhezimi për mjet juridik, si pjese e posacme perberese e vendimit (neni 209, paragrafi (3)) i ketij ligji.

Neni 214

(1) Vendimin e nenshkruan personi zyrtar i cili e merr vendimin.

(2) Vendimin të cilin e ka marre trupi kolegjal i Kuvendit të Republikës së Maqedonise, respektivisht organi kolegjal i Qeverise së Republikës së Maqedonise, e nenshkruan kryetari respektivisht kryesuesi, në qofte se me kete ose me ligj tjeter nuk është percaktuar ndryshe.

(3) Kur trupi kolegjal ka marre vendim të teresishem, paleve u leshohet kopje e verifikuar e vendimit, ndersa kur punen e ka vendosur me konkluzion, vendimi perpilohet në pajtim me atë konkluzion dhe kopje e verifikuar e vendimit të atille u leshohet paleve.

Neni 215

(1) Kur është në pyetje ceshtje e cila ka të beje me një numer më të madh të personave të caktuar, për të gjithë ata persona mund të merret një vendim, por ato doemos duhet të emerohen në dispozitivin, ndersa në arsyetimin e vendimit doemos duhet të paraqiten shkaqet që kanë të bejne për secilin nga ato. Vendimi i ketille doemos t'i dorezohet cdonjerit nga ato persona, pervec në rastin e parapare në nenin 95 të ketij ligji.

(2) Kur është në pyetje pune e cila ka të beje me numer më të madh të personave të cilet nuk i jane të njohur organit, për të gjithë ata duhet të merret një vendim, por ai doemos duhet të permbarje të dhena të atilla që nga ato të lehte mund të vertetohet për të cilet persona ka të beje vendimi (për shembull: banore ose pronare të pronës në rruge të caktuar dhe ngjashem).

Neni 216

(1) Në ceshtje me rendesi më të vogël në të cilat plotesohet kerkesa e pales, por nuk preket në interesin publik, as në interesin e personit tjeter, vendimi mund të perbehet vetem nga dispozitivi në forme të shenimit të shkreses, nese shkaqet për vendimin e tille jane të qarta dhe nese nuk është percaktuar ndryshe.

(2) Vendimi i atille, sipas rregullit i njoftohet pales me goje, ndersa me shkrim doemos duhet të leshohet nese atë e kerkon pala.

(3) Vendimi i atille, sipas rregullit, nuk permbar arsyetim pervec nese kjo sipas natyres së punes, është e nevojshme. Vendimi i ketille, mund të leshohet edhe në formular të rregullt.

Neni 217

(1) Kur është në pyetje ndermarra e masave jashteza-konisht urgjente, me qellim të sigurimit të paqes dhe sigurise publike ose për shkak të menjanimit të rrezikut të drejtperdrejte për jeten dhe shendetin e njerezve ose për pronen, organi kompetent, respektivisht personi zyrtar i autorizuar i organit kompetent (neni 33) i ketij ligji, mund të marre edhe vendim me goje.

(2) Organi i cili sipas paragrafit (1) të ketij neni, ka marre vendim me goje mund ta urdheroje permbarimin e tij pa shtyrje.

(3) Organi i cili ka marre vendim me goje, është i obliguar t'ia leshoje pales në forme të shkruar, më së voni në afat prej tete diteve nga dita e marrjes së vendimit me goje.

3. Vendimi i pjesshem, plotesues dhe i perkohshem

Neni 218

(1) Kur për një pune vendoset në më shume pika, kurse vetem disa nga ato jane të pjekura për vendosje dhe kur do të tregohet si e pershtatshme për ato pika të vendoset me vendim të posacem, organi kompetent mund të marre vendim vetem për ato pika (vendim të pjesshem).

(2) Sa u takon mjeteve juridike dhe permbarimit, vendimi i pjesshem konsiderohet si vendim i paravarur.

Neni 219

(1) Nese organi kompetent, me vendimin nuk ka vendosur për të gjitha ceshtjet që kane qene lende e procedure, ai me propozim të pales ose me detyre zyrtare, mund të marre vendim të posacem për ceshtjet të cilat me vendimin tashme të marre, nuk jane të perfshira (vendim plotesues). Nese propozimi i pales për marrjen e vendimit plotesues është refuzuar, kunder konkluzionit për kete lejohet ankese e posacme.

(2) Nese lenda eshte debatuar mjaft, vendimi plotesues mund të merret pa zbatimin e serisem të procedures ekzaminuese.

(3) Sa u takon mjeteve juridik dhe permbarimit, vendimi plotesuesi konsiderohet si vendim i pavarur.

Neni 220

(1) Nese sipas rrethanave të rastit, eshte e domosdoshme që para mbarimit të procedures të merret vendim me të cilin perkohesisht rregullohen ceshtje ose marredhenie kontestuese, vendimi i atille merret në baze të të dhenave të cilat ekzistojne në castin e marrjes së tij. Në vendimin e tille, doemos duhet të shenohet në menyre të prere se eshte i perkohshem.

(2) Marrjen e vendimit të perkohshem me propozim të pales, organi kompetent mund ta kushtezoje me dhenien e sigurimit për demin që do të mund të paraqitej për palen e kundert për shkak të permbarimit të atij vendimi, në rast se kerkesa kryesore e propozuesit nuk eshte pranuar.

(3) Me vendimin për ceshtjen kryesore, i cili merret pas perfundimit të procedures, abrogohet vendimi i perkohshem i marre gjate procedures.

(4) Sa u takon mjeteve juridike dhe permbarimit, vendimi i perkohshem konsiderohet si vendim i pavarur.

4. Afati për leshimin e vendimit

Neni 221

(1) Kur procedura ngrihet me kerkese të pales respektivisht me detyre zyrtare, nese kjo eshte në interes të pales ndersa para marrjes së vendimit nuk ka nevoje të zbatohet procedure e posacme pyetese, as ekzistojne shkaqe të tjera për shkak të të cilave nuk mund të merret vendim pa shtyrje (vendosja e ceshtjes paraprake dhe ngjashem), organi kompetent eshte i obliguar të marre vendim dhe t'ia dorezoje pales sa më shpejt, e më së voni në afat prej një muaji, llogaritur nga dita e dorezimit të kerkeses së rregullt respektivisht nga dita e ngritjes së procedures me detyre zyrtare, nese me rregull të posacem nuk eshte percaktuar afat më i shkurter. Në rastet tjera kur procedura ngrihet për shkak të kerkeses së pales respektivisht me detyre zyrtare, nese kjo eshte në interes të pales, organi kompetent eshte i detyruar të marre vendim dhe t'ia dorezoje pales më së voni në afat prej dy muajve, nese me rregull të posacem nuk eshte percaktuar afat më i shkurter.

(2) Nese organi kompetent, kunder vendimit të të cilit lejohet ankese, nuk e merr vendimin dhe nuk ia dorezon pales në afatin e percaktuar, pala ka të drejte ankese sikur të jete refuzuar kerkesa e saj.

(3) Organi kompetent, nese nuk eshte në mundesi ta marre vendimin në afatin ligjor (prej një muaji respektivisht dy muajve), eshte i detyruar që më së voni në afat prej tete diteve pas skadimit të afatit ligjor për vendimmarje, ta njoftoje me shkrim palen për shkaqet për të cilat nuk e ka marre vendimin në afatin e caktuar.

(4) Organi kompetent eshte i detyruar ta percaktoje afatin e ri plotesues për marrjen e vendimit respektivisht ta udhezaje palen për mundesine e ngritjes së procedures për shkak të heshtjes së administrates.

5. Permiresimi i gabimeve në vendim

Neni 222

(1) Organi i cili e ka marre vendimin, gjegjesisht personi zyrtar i cili e ka nenshkruar ose e ka dhene vendimin, ka mundesi në çdo kohe t'i permiresoje gabimet në emrat ose numrat, shkrimin ose llogaritjen, si dhe pasaktesite tjera evidente në vendim ose në kopjet e verifikuara. Permiresimi i gabimeve shkakton veprim juridik nga dita kur vendimi shkakton veprim juridik që permiresohet.

(2) Për permiresimin merret konkluzion i posacem. Verejtja për permiresim shenohet në vendimin origjinal, nese eshte e mundur kjo edhe në të gjitha kopjet e verifikuara që u dorezohen paleve. Verejtjen e nenshkruan personi zyrtar që e ka nenshkruar konkluzionin për permiresim.

(3) Kunder konkluzionit me të cilin vendimi i marre permiresohet, ose me të cilin refuzohet propozimi për permiresim, lejohet ankese e posacme.

Kreu i XIII

KONKLUZIONI

Neni 223

(1) Me konkluzion vendoset për ceshtjet që kane të bejne me proceduren.

(2) Me konkluzion vendoset edhe për ato ceshtje që do të paraqiten si dytesore në lidhje me zbatimin e procedures, e të cilat nuk zgjidhen me vendim.

Neni 224

(1) Konkluzionin e nxjerr personi zyrtar që e kryen atë veprim të procedures gjate së ciles eshte paraqitur ceshtja që eshte lende e konkluzionit, nese me kete ligj ose rregulla të tjera nuk eshte caktuar ndryshe.

(2) Nese me konkluzion urdherohet kryerja e ndonje veprimi, do të percaktohet edhe afati në të cilin do të kryhet ai veprim.

(3) Konkluzioni u kumtohet personave të interesuar me goje, ndersa jepet në forme me shkrim me kerkese nga personi i cili kunder konkluzionit mund të paraqese ankese të posacme ose kur menjehere mund të kerkohet ekzekutimi i konkluzionit.

Neni 225

(1) Kunder konkluzionit mund të paraqitet ankese e posacme, vetem kur ajo eshte e parapare me ligj në forme të prere. Konkluzioni i tille doemos duhet të arsyetohet dhe të permbaje udhezim për ankese.

(2) Ankesa paraqitet në afat të njejte, në menyre të njejte dhe në organ të njejte, si edhe ankesa kunder vendimit.

(3) Konkluzionet kunder të cilave nuk lejohet ankese e posacme, personat e interesuar mund t'i hedhin poshte me ankese kunder vendimit, pervec nese ankesa kunder konkluzionit me kete ligj perjashtohet.

(4) Ankesa nuk e prolongon permbarimin e konkluzionit, pervec nese me ligj ose me vete konkluzionin eshte percaktuar ndryshe.

PJESA E TRETE

MJETET JURIDIKE

Kreu XIV

ANKESA

1. E drejta për ankese

Neni 226

(1) Kunder vendimit të marre të shkalles së pare pala ka të drejte për ankese.

(2) Prokurori publik, avokati i popullit dhe organet tjera shteterore, kur jane të autorizuar me ligj, mund të paraqesin ankese kunder vendimit me të cilin eshte shkelur ligji në dobi të individeve ose personave juridike, e në dëm të interesit publik.

2. Kompetenca e organeve për vendosje sipas ankases

Neni 227

(1) Sipas ankases kunder vendimit të shkalles së pare të organeve të administrates shteterore, vendos Komisioni për vendosje në procedure administrative të shkalles së dyte prane Qeverise së Republikës së Maqedonise.

(2) Sipas ankases kunder vendimit të shkalles së pare të organit në perberje të organit të administrates shteterore, vendos funksionari i cili udheheq me organin e administrates shteterore.

(3) Sipas ankese kunder vendimit të shkalles së pare të personit juridik ose personit tjetër me autorizime publike, vendos organi i caktuar me ligj.

(4) Kunder vendimit të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë nuk mund të paraqitet ankese.

Neni 228

Sipas ankese kunder vendimeve të marra nga prefekti i qytetit, vendos ministria kompetente.

Neni 229

(1) Sipas ankese kunder vendimit të marre në baze të nenit 207 dhe 208 të këtij ligji, vendos organi që është kompetent për vendosje sipas ankese kunder vendimit të organit që e ka leshuar, gjegjësisht që e ka marre vendimin e hedhur poshte, nese me rregull të posacme nuk është caktuar sipas ankese të vendose organ tjetër. Organi i shkalles së dyte vetem mund ta anuloi vendimin e hedhur poshte, kurse nuk mund ta ndryshojë.

(2) Nese organi i cili sipas paragrafit (1) të këtij neni duhet të vendose sipas ankese ka dhene pelqim, jep leje ose vertetim të vendimit të shkalles së pare, sipas ankese vendos organi i caktuar me ligj, por nese organ i tille nuk është percaktuar, kunder atij vendimi në menyre të drejtperdrejte mund të ngrihet kontest administrativ.

3. Afati për ankese

Neni 230

(1) Ankese parashtrohet në afat prej 15 diteve nga dita e pranimi të vendimit, nese me ligj nuk është caktuar ndryshe.

(2) Afati për ankese për çdo person dhe për çdo organ të cileve u dergohet vendimi, llogaritet nga dita e dorezimit të vendimit.

Neni 231

(1) Gjate afatit për ankese vendimi nuk mund të permbarohet. Kur ankese është paraqitur sipas rregullit, vendimi nuk mund të permbarohet derisa vendimi që është marre sipas ankese nuk i dorezohet pales.

(2) Me perjashtim, vendimi mund të permbarohet në afat të ankese, si dhe pasi të paraqitet ankese, nese kjo është parapare me ligj, nese behet fjale për ndermarrje të masave urgjente (neni 144 pika 4), ose nese për shkak të prolongimit të kryerjes së ndonje pale do t'i shkactohej dëm që nuk do të mund të kompensohet. Në rastin e fundit, mund të kerkohet sigurim perkates nga pala në interes të së ciles zbatohet permbarimi dhe me kete sigurim të kushtezohet permbarimi.

4. Permbarjtja e ankese

Neni 232

(1) Në ankese doemos duhet të shenohet vendimi i cili hedhet poshte, me shemin e emrin të organit që e ka marre, si dhe numri dhe data e vendimit. Mjafton që ankuesi të arsyetoje në ankese se në çfare aspekti është i pakenaqur me vendimin, por ankesen nuk ka nevojë ta arsyetoje në menyre të posacme.

(2) Në ankese mund të nxirren fakte dhe deshmi të reja, por ankuesi është i obliguar të arsyetoje për se nuk i ka nxjerre në proceduren e shkalles së pare.

(3) Nese në ankese jane nxjerre fakte dhe deshmi të reja, ndersa në procedure marrin pjese dy ose më shume pale me interesa të kunderta, në ankese bashkengjiten aq kopje sa ka pale të tilla. Në atë rast organi dergon te secila pale kopje nga ankese, dhe jep afat që të deklarohet për faktet dhe deshmitë e reja. Ky afat nuk mund të jete më i shkurter se tete dite, e as më i gjate se pesembdhjete dite.

5. Dorezimi i ankese

Neni 233

(1) Ankese në menyre të drejtperdrejte i dorezohet ose i dergohet me poste organit që e ka marre vendimin e shkalles së pare.

(2) Nese ankese i dorezohet ose i dergohet në menyre të drejtperdrejte organit të shkalles së dyte, ai menjehere ia dergon organit të shkalles së pare.

(3) Ankese e dorezuar ose e derguar në menyre të drejtperdrejte në organin e shkalles së dyte në kontekst të afatit, llogaritet sikur të jete dorezuar në organin e shkalles së pare.

6. Puna e organit të shkalles së pare sipas ankese

Neni 234

(1) Organi i shkalles së pare kontrollon se ankese lejohet, është në kohe dhe a është paraqitur nga personi i autorizuar.

(2) Ankese e palejuar, jo në kohe ose e paraqitur nga personi i paautorizuar, ankesen e paraqitur organi i shkalles së pare do ta hedhe poshte me vendim.

(2) Ankese e paraqitur me kohe që i është dorezuar ose derguar në menyre të drejtperdrejte organit të shkalles së dyte, organi i shkalles së pare do ta vleresojë sipas dites kur është dorezuar, gjegjësisht derguar në organin e shkalles së dyte.

(4) Kunder vendimit me të cilin është hedhur poshte ankese në baze të paragrafit (2) të këtij neni, pala ka të drejte në ankese. Nese organi që vendos sipas ankese konstaton se ankese është e arsyetuar, do të vendose njekohe-sisht edhe sipas ankese që është hedhur poshte.

Neni 235

(1) Nese organi që e ka marre vendimin konstaton se ankese është e arsyetuar, e nuk ka nevojë të zbatohet procedure e re për kontrollim, ceshtjen ka mundesi ta zgjidhe ndryshe, dhe me vendim të ri të zevendesoj vendimin që është hedhur poshte me ankese.

(2) Kunder vendimit të ri pala ka të drejte në ankese.

Neni 236

(1) Nese organi që e ka marre vendimin konstaton me rastin e ankese se procedura e zbatuar ka qene jo e plote, e ajo ka mund të ndikojë në vendosjen për ceshtjen, ai proceduren mund ta plotesojë në pajtim me dispozitat e këtij ligji.

(2) Organi që e ka marre vendimin do ta plotesojë proceduren edhe atehere kur ankuesi do të paraqese në ankese fakte dhe deshmi të atilla që do të mund të jene me ndikim për ndonje vendim tjetër të ceshtjes; nese ankuesit doemos është dashur t'i jepet mundesi të marre pjese në proceduren që i ka paraprire marrjes së vendimit, ndersa ajo mundesi nuk i është dhene, ose i është dhene, por ai e ka leshuar pa e shfrytezuar, por në ankese e ka arsyetuar kete leshim.

(3) Sipas rezultatit në proceduren plotesuese, organi që e ka marre vendimin në suaza të kerkeses së pales mund ta zgjidhe ceshtjen më ndryshe, dhe me vendim të ri ta zevendesoj vendimin që hedhet poshte me ankese.

(4) Kunder vendimit të ri pala ka të drejte në ankese.

Neni 237

(1) Kur vendimi është marre pa procedura të posacme paraprake urgjente kontrolluese që ka qene e detyrueshme, ose kur është marre sipas nenit 144 pika 1, 2 dhe 3 të këtij ligji, por pales nuk i është dhene mundesia të deklarohet për faktet dhe rrethanat që jane të rendesishme për marrjen e vendimit, ndersa pala në ankese kerkon që procedura kontrolluese të zbatohet, gjegjësisht t'i jepet mundesia të deklarohet për fakte dhe rrethana të atilla, organi i shkalles së pare është i obliguar ta zbatoje atë procedure. Pas zbatimit të procedures organi i shkalles së pare mund ta pranoje kerkesen nga ankese dhe të marre vendim të ri.

(2) Kunder vendimit të ri pala ka të drejte për ankese

Neni 238

(1) Kur organi që e ka marre vendimin do të konstatoje se ankese e paraqitur lejohet, është në kohe dhe është paraqitur nga personi i autorizuar, ndersa me vendim të ri nuk e ka zevendesuar vendimin që hedhet poshte me ankesen,

eshte i obliguar pa prolongim, e më së voni në afat prej pesëmbëdhjetë diteve nga dita e pranimit të ankeses, t'ia percjelle ankesen organit kompetent për zgjidhje sipas ankeses.

(2) Ankeses eshte i obliguar t'i bashkengjit të gjitha shkresat që kanë të bëjnë me lenden.

7. Vendosja e organit të shkallës së dyte sipas ankeses

Neni 239

(1) Nese ankesa nuk eshte lejuar, nuk eshte në kohe ose eshte paraqitur nga personi i paautorizuar, ndersa organi i shkallës së pare ka leshuar ta hedhe poshte për kete shkak, do ta hedhe poshte organi i cili eshte kompetent për vendosje sipas ankeses.

(2) Nese ankesen nuk e hedh poshte, organi i shkallës së dyte e merr lenden për vendosje.

(3) Organi i shkallës së dyte mund ta refuzoje ankesen, ta anulroje vendimin në teresi ose pjesërisht, ose ta ndryshoje.

Neni 240

(1) Organi i shkallës së dyte do ta refuzoje ankesen kur do të vertetoje se procedura që i ka paraprirë vendimit eshte zbatuar me rregull dhe se vendimi eshte i drejte dhe i bazuar mbi ligjin, ndersa ankesa eshte e pabaze.

(2) Organi i shkallës së dyte do ta refuzoje ankesen edhe kur do të konstatoje se në procedurën e shkallës së pare ka pasur mangesi, por ato janë të atilla që nuk kanë mund të ndikojnë për vendosjen e ceshtjes.

(3) Kur organi i shkallës së dyte do të konstatoje se vendimi i shkallës së pare eshte bazuar mbi ligjin, por për shkaqe të tjera, e jo për shkak të atyre që janë përmendur në vendim, ai në vendimin e vet do t'i arsyetoje ato shkaqe, ndersa ankesen do ta hedhe poshte.

Neni 241

(1) Nese organi i shkallës së pare verteton se në procedurën e shkallës së pare eshte bere padrejtesi që vendimin e bën të pavlefshem (neni 267), do ta shpalle vendimin e tille të pavlefshem, si dhe atë pjese të procedurës që eshte bere sipas asaj padrejtesie.

(2) Nese organi i shkallës së dyte verteton se vendimin e shkallës së pare e ka marre organi jo kompetent, do ta anulroje atë vendim me detyre zyrtare dhe lenden do t'ia dorëzoje organit kompetent për vendosje.

Neni 242

(1) Kur do të vertetoje organi i shkallës së dyte se në procedurën e shkallës së pare faktet janë jo të plota ose të vertetuara në menyre të gabuar, se në procedure nuk eshte mbajtur llogari për rregullat e procedurës që do të kishin ndikim për vendosjen e ceshtjes, ose nese dispozitivi i vendimit të hedhur poshte eshte i paqarte ose eshte në kundërshtim me arsyetimin, ai do ta plotësoje procedurën dhe do t'i menjanoje mangësitë e paraqitura qoftë vete, qoftë përmes organit të shkallës së pare ose ndonjë organi tjetër të cilit i eshte lutur. Nese organi i shkallës së dyte konstaton se në baze të fakteve të vertetuara në procedurën e plotësimit, ceshtja doemos duhet të zgjidhet ndryshe se siç eshte vendosur me vendimin e shkallës së pare, ai me vendimin e vet do ta anulroje vendimin e shkallës së pare dhe vete do ta zgjidhe ceshtjen.

(2) Nese organi i shkallës së dyte konstaton se mangësitë e procedurës së shkallës së pare më shpejt dhe në menyre më ekonomike do t'i menjanoje organi i shkallës së pare, ai me vendimin e vet do ta anulroje vendimin e shkallës së pare dhe lenden do t'ia ktheje organit të shkallës së pare në procedure të serishme. Në atë rast organi i shkallës së dyte eshte i obliguar që me vendimin e tij t'i vë në dukje organit të shkallës së pare se në çfare aspekti duhet të plotësohet procedura, ndersa organi i shkallës së pare eshte i obliguar të veproje sipas vendimit të shkallës së dyte dhe pa prolongim, e më së voni në afat prej 30 diteve nga dita e pranimit të lendes, të marre vendim të ri. Kunder vendimit të ri pala ka të drejte në ankesë.

Neni 243

(1) Nese organi i shkallës së dyte verteton se në vendimin e shkallës së pare në menyre të gabuar janë vlerësuar deshmite, se nga faktet e vertetuara eshte nxjerre konkluzioni i gabuar lidhur me gjendjen faktike, se në menyre të gabuar eshte zbatuar rregulla juridike në baze të së ciles vendoset ceshtja, ose nese konstaton se në baze të vlerësimit të lire do të duhej marre vendim tjetër, ai me vendimin e vet do ta anulroje vendimin e shkallës së pare dhe vete do ta zgjidhe ceshtjen.

(2) Nese organi i shkallës së dyte verteton se vendimi eshte i drejte për sa i perket fakteve të vertetuara dhe për sa i perket zbatimit të ligjit, mirepo qellimi për të cilin eshte marre vendimi mund të arrihet edhe me mjete të tjera më të volitshme për palen, atehere do ta ndryshoje vendimin e shkallës së pare në atë aspekt.

Neni 244

(1) Me qellim të vendosjes së drejte të ceshtjes, organi i shkallës së dyte me rastin e ankeses mund ta ndryshoje vendimin e shkallës së pare në dobi të ankuesit edhe perskaj kërkeses së parashtruar në ankesë, e në suaza të kërkeses së parashtruar në procedurën e shkallës së pare, nese me atë nuk shkelet e drejta e personit tjetër.

(2) Me të njëjtin qellim organi i shkallës së dyte me rastin e ankeses mund ta ndryshoje vendimin e shkallës së pare në dëm të ankuesit, por vetem nga ndonjëri prej shkaqeve të parapara në nenet 263, 266, dhe 267 të këtij ligji.

Neni 245

(1) Dispozitat e këtij ligji që kanë të bëjnë me vendimin, zbatohen në pajtim edhe mbi vendimet që merren sipas ankeses.

(2) Në arsyetimin e vendimit të shkallës së dyte doemos duhet të vlerësohen të gjitha të konstatimet në ankesë. Nese organi i shkallës së pare në arsyetimin e vendimit të tij në menyre të drejte i ka vlerësuar të konstatimet që paraqiten në ankesë, organi i shkallës së dyte mund të thirret në shkaqet e vendimit të shkallës së pare.

8. Ankesa kur nuk eshte marre vendimi i shkallës së pare

Neni 246

(1) Nese ankesa ka paraqitur pala me kërkesen e së ciles organi i shkallës së pare nuk ka marre vendim (neni 221 paragrafi 2)) të këtij ligji, organi i shkallës së dyte do të kerkoje që organi i shkallës së pare t'ia kumtojë shkaqet për shkak të së cilave nuk eshte marre vendimi në afat. Nese konstaton se nuk eshte marre vendimi në afat për shkaqe të arsyeshme, ose për shkak të fajit të pales, organit të shkallës së pare do t'i caktojë afat për marrjen e vendimit, që nuk mund të jete më i gjate se 30 dite. Nese shkaqet për të cilat nuk eshte marre vendimi në afat nuk janë arsyetuar, organi i shkallës së dyte do të kerkoje që organi i shkallës së pare t'ia dergojë aktet e lendes.

(3) Nese organi i shkallës së dyte ka mundesi ta zgjidhe ceshtjen sipas shkresave të lendes, do të marre vendim vetjak, e nese nuk mundet, vete do ta zbatojë procedurën dhe me vendim vetjak do ta zgjidhe ceshtjen. Me perjashtim, nese organi i shkallës së dyte konstaton se procedurën më shpejt dhe në menyre më ekonomike do ta zbatojë organi i shkallës së pare, do ta urdherojë ta beje atë dhe të dhenat e grumbulluara do t'ia paraqese në afat të caktuar, dhe pastaj vete do ta zgjidhe ceshtjen. Vendimi i tille eshte definitiv.

9. Afati për marrjen e vendimit sipas ankeses

Neni 247

(1) Vendimi sipas ankeses doemos duhet të merret dhe t'i dërgohet pales sa eshte e mundur, e më së voni në afat prej dy muajve duke e llogaritur prej dites së dorëzimit të ankeses, nese me rregull të posacme nuk eshte percaktuar afat më i shkurtër.

(2) Nese pala heq dore nga ankesa, procedura sipas ankeses ndalohet me konkluzion.

10. Dorezimi i vendimit të shkalles së dyte

Neni 248

Organi që e ka zgjidhur ceshtjen në shkalle të dyte e percjell vendimin e tij, me shkresat e lendes në organin e shkalles së pare, i cili është i obliguar që vendimin t'ua dorezoje paleve në afat prej tete ditesh nga dita e pranimit të vendimit me shkresat.

Kreu XV

PERTERITJA E PROCEDURES ADMINISTRATIVE

1. Ngritja e perteritjes së procedures

Neni 249

Procedura e perfunduar me vendim kunder të cilit nuk ka mjet të rregullt juridik në proceduren administrative (në procedurën administrative definitive) do të perteritet:

1) nese kuptohet për fakte të reja, ose gjenden ose fitohet mundesia që të perdoren deshmi të reja, të cilat në menyre vetjake ose në lidhje me deshmitë e nxjerra dhe të perdorura, do të mund të sjellin vendim tjeter fare nese ato fakte gjegjesisht deshmi kane qene të bartura ose të perdorura në proceduren e meparshme.

2) nese vendimi është marre në baze të dokumentit të rrejshe ose denoncimit të rreme të deshmitarit ose ekspertit, ose nese ka ardhur si pasoje e ndonje vepre ndeshkuese sipas Kodit penal.

3) nese vendimi bazohet mbi aktgjykim të marre në procedurën penale, e ai aktgjykim është anuluar me plotfuqishmeri.

4) nese vendimi është i favorshem për palen dhe është marre në baze të denoncimeve të paverteta të pales, me të cilat organi i cili ka udhehequr procedurën ka qene në lajthitje.

5) nese vendimi i organit që e ka udhehequr procedurën bazohet mbi ndonje ceshtjeje të meparshme, ndersa organi kompetent atë ceshtje më vone e ka zgjidhur ndryshe në pikat qenesore.

6) nese në marrjen e vendimit ka marre pjese personi zyrtar që sipas ligjit doemos është dashur të perjashtohet;

7) nese vendimin e ka marre personi zyrtar i organit kompetent që nuk ka qene i autorizuar për marrjen e tij;

8) nese organi kolegjal që e ka marre vendimin nuk ka vendosur në perberjen e parapare me rregullat e vlefshme ose nese për vendimin nuk ka votuar shumica e percaktuar.

9) nese personi i cili është dashur të marre pjese në cilesine e pales nuk i është dhene mundesia të marre pjese në procedure; dhe

10) nese palen nuk e ka perfaqesuar perfaqesuesi sipas ligjit, ndersa sipas ligjit është dashur ta perfaqesojë.

Neni 250

(1) Perteritje të procedures administrative mund të kerkoje pala, ndersa organi që e ka marre vendimin me të cilin procedura është perfunduar mund ta ripeterije procedurën me detyre zyrtare.

(2) Për shkak të rrethanave të permendura në nenin 249 pika 1, 6, 7 dhe 8 të ketij ligji, pala mund të kerkoje perteritjen e procedures vetem nese pa fajin e vet nuk ka qene në gjendje që në procedurën e meparshme t'i paraqese rrethanat perse kerkon perteritje.

(3) Nga shkaqet e permendura në nenin 249 prej pikes 6 deri në piken 10 të ketij ligji, pala nuk mund të kerkoje perteritjen e procedures, nese ato shkaqe pa sukses jane paraqitur në procedurën e meparshme.

(4) Prokurori publik mund të kerkoje perteritje të procedures nën kushte të njejta sikurse edhe pala.

Neni 251

Nese vendimi me të cilin kerkohet perteritja e procedures administrative ka qene lende kontesti administrativ, perteritja mund të lejohet vetem për shkak të atyre fakteve të cilat organi i ka verifikuar në procedurën e meparshme administrative, e jo për shkak të atyre që i ka verifikuar gjykata në procedurën e saj.

Neni 252

Pala mund të kerkoje perteritjen e procedures në afat prej një muaji, dhe atë:

1) në rastin e nenit 249 pika 1 të ketij ligji - nga dita kur pala ka mund të paraqese fakte të reja gjegjesisht të perdore deshmi të reja.

2) në rastet e nenit 249 pika 2 dhe 3 të ketij ligji nga dita kur pala ka kuptuar për aktgjykimin e plotfuqishem të marre në procedurën penale, por nese procedura nuk mund të zbatohet, nga dita kur ka kuptuar për ndalimin e asaj procedure ose për rrethanat për shkak të të cilave procedura nuk mund të zbatohet, gjegjesisht për rrethanat për shkak të të cilave nuk ka mundesi për ndjekje penale.

3) në rastin e nenit 249 pika 5 të ketij ligji - nga dita kur pala ka pasur mundesi të perdore akt të ri, (aktgjykimi, vendim);

4) në rastin e nenit 249 pika 4, 6, 7 dhe 8 të ketij ligji - nga dita kur pala ka kuptuar për shkaqet për perteritje dhe

5) në rastin e nenit 249 pika 9 dhe 10 të ketij ligji - nga dita kur vendimi i është dorezuar pales.

(2) Nese afati i percaktuar në paragrafin (1) të ketij neni do të filloje të rrjedhe para se vendimi të behet perfundimtar në procedurën administrative, ai afat do të llogaritet nga dita kur vendimi është bere perfundimtar, gjegjesisht nga dorezimi i vendimit perfundimtar nga organi kompetent.

(3) Pas skadimit të afatit prej pese viteve nga dorezimi i vendimit pales, perteritje nuk mund të kerkohet e as nuk mund të ngrihet me detyre zyrtare.

(4) Me perjashtim, edhe pas afatit prej pese viteve perteritje mund të kerkohet, gjegjesisht të ngrihet vetem për shkaqet e permendura në nenin 249 pikat, 2, 3 dhe 5 të ketij ligji.

Neni 253

(1) Procedura administrative mund të perterihet nga shkaqet e permendura në nenin 249 pika 2 të ketij ligji edhe nese procedura penale nuk mund të zbatohet ose nese ekzistojne rrethana për shkak të të cilave nuk mund të ngrihet procedure.

(2) Para marrjes së konkluzionit për perteritjen e procedures penale nga shkaqet e permendura në nenin 249 pika 2 të ketij ligji, personi zyrtar do të kerkoje njoftim nga organi kompetent për ndjekje penale, për atë se a është ndalur procedura penale, gjegjesisht a ekzistojne rrethana për shkak të të cilave procedura nuk mund të ngrihet. Personi zyrtar nuk është e domosdoshme të kerkoje njoftim të atille nese është bete parashkrimi i ndjekjes penale, ose nese personi vdes, pergjegjesia penale e të cilit theksohet në kerkesen për perteritjen e procedures administrative, gjegjesisht nese rrethanat për shkak të të cilave procedura nuk mund të ngrihet, vete personi zyrtar në menyre të sigurt mund t'i verifikojë.

Neni 254

Pala është e obliguar që në propozimin për perteritjen e procedures rrethanat t'i paraqese të sigurta mbi të cilat e bazon propozimin, si dhe rrethanen se propozimi është i paraqitur në afat ligjor.

Vendosja për perteritjen e procedures

Neni 255

(1) Propozimin për perteritjen e procedures, pala ia paraqet ose dergon organit që ka vendosur për lenden në shkallen e pare, ose organit që e ka marre vendimin me të cilin ka perfunduar procedura.

(2) Për propozimin për perteritje vendos organi që e ka marre vendimin me të cilin ka perfunduar procedura.

(3) Kur perteritja kerkohet pas vendimit që është marre në shkallën e dyte, organi i shkallës së pare që do ta pranojë propozimin për perteritje, do t'i bashkengjise shkresat e lendes me propozimin dhe do t'ia dergoje organit që ka vendosur në shkallën e dyte.

Neni 256

(1) Pasi ta pranojë propozimin, organi që është kompetent për vendosje për propozimin për perteritje, obligohet të kontrollojë nëse propozimi është paraqitur me kohe dhe nga ana e personit të autorizuar, dhe nëse rrethanat në të cilat bazohet propozimi janë bere të besueshme.

(2) Nëse kushtet nga paragrafi (1) i këtij neni nuk janë plotësuar, organi kompetent me këte konkluzion e hedh poshtë propozimin.

(3) Nëse kushtet nga paragrafi (1) i këtij neni janë plotësuar, organi kompetent do të kontrollojë nëse rrethanat, perkatesisht deshmite që paraqiten si shkak për perteritje janë të ketilla që mund të çojnë në vendim që ndryshon, e nëse konfirmohet se nuk janë, do ta refuzojë propozimin me vendimin e tij.

Neni 257

(1) Nëse organi kompetent nuk e hedh poshtë, as nuk e refuzon propozimin për perteritje në baze të nenit 256 të këtij ligji, do të miratojë konkluzion që të lejohet perteritja e procedurës dhe do të caktojë se në çfarë mase do të përtëritet procedura. Në perteritjen e procedurës me detyrë zyrtare, organi kompetent do të miratojë konkluzion me të cilin lejohet perteritja, nëse paraprakisht konfirmon se për perteritjen janë plotësuar kushtet ligjore. Veprimet e mëparshme në procedurë ndaj të cilave nuk ndikojnë shkakët për perteritje, nuk do të përsëriten.

(2) Nëse kjo sipas rrethanave të rastit është e mundur, e është në interes të pershpjimit të procedurës, organi kompetent, pasi të konfirmojë ekzistimin e kushteve për perteritje, mund të kalojë në ato veprime të procedurës që duhet të përtëriten, pa miratuar konkluzion të vecante me të cilin lejohet perteritja.

(3) Nëse për propozimin për perteritje vendos organi i shkallës së dyte, ai vete do t'i kryejë veprimet e nevojshme në procedurën e perteritjes, e me përjashtim, nëse konstaton se ato veprime më shpejt dhe më ekonomikisht do t'i kryejë organi i shkallës së dyte, do t'i urdhërojë ta bëjë këte dhe materialin për këte do t'ia dorëzojë në afatin e caktuar.

Neni 258

Në baze të të dhënave të siguruar në procedurën e mëparshme dhe të perteritjes, organi kompetent do të marrë vendim për punën që ka qenë lende e procedurës, e me këte vendimin e mëparshëm që ka qenë lende e perteritjes mund ta lë në fuqi ose ta zevendesojë me të ri. Në rastin e dyte, duke pasur parasysh të gjitha rrethanat e rastit të vecante, organi vendimin e mëparshëm mund ta anulojë ose ta shfuqizojë.

Neni 259

Kunder vendimit të marre me propozimin për perteritjen e procedurës, si dhe kunder vendimit të marre në procedurën e perteritjes, mund të paraqitet ankese, vetëm nëse këte konkluzion perkatesisht vendim e ka miratuar organi i shkallës së pare. Nëse konkluzionin ose vendimin e ka miratuar organi i shkallës së dyte, në mënyrë të drejtëpërdrejtë mund të fillohet kontest administrativ.

Neni 260

(1) Propozimi për perteritjen e procedurës, sipas rregullës nuk e prolongon zbatimin e vendimit për të cilin kerkohet perteritje, por organi kompetent për të vendosur për propozimin, nëse konsideron se propozimi për perteritje do të pranohet, mund të vendosë të prolongohet zbatimi derisa nuk vendoset për ceshtjen e perteritjes së procedurës.

(2) Konkluzioni me të cilin lejohet perteritja e procedurës, e prolongon zbatimin e vendimit kunder të cilit lejohet perteritja.

Kreu XVI

RASTET E VECANTA TË ANULIMIT, SHFUQIZIMIT DHE NDRYSHIMIT TË VENDIMIT

1. Ndryshimi dhe anulimi i vendimit lidhur me kontestin administrativ

Neni 261

Organi kunder vendimit të të cilit me kohe është ngritur kontesti administrativ, deri në perfundimin e kontestit, nëse i pranon të gjitha kërkesat e padisë, mund ta anulojë ose ndryshojë vendimin e tij, nga shkakët për të cilat gjyqi do të mund ta anulojë atë vendim, nëse me këte nuk cenohet e drejta e palës në procedurën administrative ose e personit të trete.

2. Kërkesa për mbrojtjen e ligjshmerisë

Neni 262

(1) Kunder vendimit të plotfuqishëm të marre në punën në të cilën nuk mund të udhëhiqet kontest administrativ, ndërsa mbrojtja gjyqësore nuk është siguruar as jashtë kontestit administrativ, Prokurori publik i Republikës së Maqedonise ka të drejtë të paraqesë kërkesë për mbrojtjen e ligjshmerisë, nëse konsideron se me vendimin është cenuar ligji.

(2) Kërkesa për mbrojtjen e ligjshmerisë sipas paragrafit (1) të këtij neni, mund të paraqitet në afat prej një muaji nga dita kur vendimi është dorëzuar te Prokurori publik i Republikës së Maqedonise, e nëse nuk i është dorëzuar, në afat prej gjashtë muajve nga dita kur i është dorëzuar palës.

(3) Për kërkesën për mbrojtjen e ligjshmerisë kunder vendimit që në procedurën administrative e ka miratuar organi i administratës shtetërore ose personi juridik apo tjetër, të cilit me ligj i është besuar të kryejë autorizimin publik, vendos organi i caktuar me ligj, që është kompetent për vendosje për ankesën kunder vendimit të hedhur poshtë.

(4) Me rastin e kërkesës për mbrojtjen e ligjshmerisë, organi kompetent mund ta shfuqizojë vendimin e hedhur poshtë ose ta refuzojë kërkesën. Kunder vendimit të marre pas kërkesës për mbrojtjen e ligjshmerisë, nuk lejohet ankese.

3. Anulimi dhe shfuqizimi sipas të drejtës për mbikeqyrje

Neni 263

(1) Vendimin që është perfundimtar në procedurën administrative, organi kompetent do ta anulojë me të drejtën e mbikeqyrjes:

1) nëse vendimin e ka marre organi realisht jo kompetent, e nuk bëhet fjale për rastin e parapare në nenin 267 pikë 1 e këtij ligji;

2) nëse për punën e njëjte më pare është marre vendimi i plotfuqishëm me të cilin ajo punë administrative është zgjidhur në mënyrë tjetër;

3) nëse vendimin e ka miratuar një organ pa pajtimin, vertetimin, lejen ose mendimin e organit tjetër, e kjo është e nevojshme sipas ligjit ose dispozitës tjetër të bazuar në ligj;

4) nëse vendimin e ka miratuar organi vendor jo kompetent; dhe

5) nëse vendimi është miratuar si pasoje e detyrimit, kercenimit, shantazhit, presionit ose nga ndonjë veprim tjetër i palejuar.

(2) Vendimi që është perfundimtar në procedurën administrative, mund të shfuqizohet me të drejtën e mbikeqyrjes, nëse me këte në mënyrë të qartë është cenuar ligji material. Në punët në të cilat marrin pjesë dy apo më tepër pale me interesa të kundërta, vendimi mund të shfuqizohet vetëm me pajtimin e paleve të interesuara.

(3) Nese për miratimin e vendimit është kompetent organi i administratës shtetërore, e vendimin e ka marrë Kuvendi i Republikës së Maqedonisë, ose Qeveria e Republikës së Maqedonisë, ky vendim nuk mund të anulohet në bazë paragrafit (1) pika 1 këtij neni, pasi që nuk e ka miratuar organi kompetent.

Neni 264

(1) Vendimin mund ta anulohet ose ta shfuqizojë me të drejtën e mbikeqyrjes organi i shkallës së dytë. Nese nuk ka organ të shkallës së dytë, vendimin mund ta anulohet ose ta shfuqizojë organi që është i autorizuar me ligj të kryejë mbikeqyrje të punës së organit që e ka marrë vendimin.

(2) Organi kompetent merr vendimin për anulimin e vendimit me detyrë zyrtare, me kërkesën e pales, nga prokurori publik ose nga avokati publik, ndërsa vendimin për shfuqizimin me detyrë zyrtare ose me kërkesë të prokurorit publik ose avokatit publik.

(3) Vendimi për anulimin në bazë të pikave 1, 2 dhe 3 nga paragrafi (1) i nenit 263 të këtij ligji, mund të miratohet në afat prej tri vjetësh, e në bazë të pikës 4 nga paragrafi (1) i nenit 263 të këtij ligji – në afat prej një viti nga dita kur vendimi është bërë përfundimtar në procedurën administrative. Vendimi për shfuqizim në bazë të paragrafit 2 të nenit 263 të këtij ligji, mund të miratohet në afat prej një viti nga dita kur vendimi është bërë përfundimtar në procedurën administrative.

(4) Vendimi për anulim të vendimit në bazë të nenit 263 paragrafi (1) pika 5 e këtij ligji, mund të miratohet pa dallim nga afatet e percaktuara në paragrafin (3) të këtij neni.

(5) Kunder vendimit të marrë në bazë të nenit 263 të këtij ligji, nuk lejohet ankese, porse kunder tij mund të ngrihet në mënyrë të drejtperdrejte kontest administrativ.

4. Shfuqizimi dhe ndryshimi i vendimit të plotfuqishëm me pajtimin ose kërkesën e pales

Neni 265

(1) Nese me vendim të plotfuqishëm pala ka fituar ndonjë të drejtë, ndërsa organi që e ka marrë këtë vendim konsideron se në këtë vendim në mënyrë të padrejtë është zbatuar ligji material, mund ta shfuqizojë ose ta ndryshojë vendimin, për harmonizimin e tij me ligjin, vetëm nese pala e cila në bazë të këtij vendimi ka fituar të drejtën, pajtohet me këtë dhe nese me këtë nuk cenohet e drejta e personit të tretë. Pajtimi i pales është i obligueshëm edhe për ndryshimin në dëm të pales së vendimit të plotfuqishëm me të cilin pales i është caktuar obligim.

(2) Me kushtet nga paragrafi (1) i këtij neni, e me kërkesën e pales, mund të shfuqizohet apo ndryshohet edhe vendimi i plotfuqishëm që është i pavolitshëm për palën. Nese organi konstaton se nuk ka nevojë të shfuqizohet ose ndryshohet vendimi, obligohet që për këtë ta njoftojë palën.

(3) Ndryshimi i vendimit në bazë të këtij neni vepron vetëm në të ardhmen.

(4) Vendimin në bazë të paragrafeve (1) dhe (2) të këtij neni, e merr organi i shkallës së parë që e ka marrë vendimin, ndërsa organi i shkallës së dytë, vetëm nese me vendimin e tij ka vendosur për çështjen. Nese ai organ është ndërprerë ose ka pushuar të jetë kompetent në punën për të cilën punohet, vendimin e miraton organi që është kompetent për këtë punë në kohën e miratimit të vendimit.

(5) Ankesa kunder vendimit të ri të marrë në bazë të këtij neni, lejohet vetëm nese këtë vendim e ka marrë organi i shkallës së parë. Nese vendimin e ka marrë organi i shkallës së dytë, perkatesisht nese vendimi i organit të shkallës së dytë është përfundimtar, kunder këtij vendimi mund të inicihohet kontest administrativ.

5. Abrogimi i jashtezakonshem

Neni 266

(1) Vendimi permbarues mund të abrogohet vetëm nese kjo është e nevojshme me qëllim të evitimit të rrezikut të madh të drejtperdrejte mbi jetën dhe shëndetin e njerezve, mbi sigurinë publike, qetesinë dhe rregullimin publik ose mbi moralin publik, nese kjo nuk do të mund të evitohet me sukses përmes mjeteve të tjera me të cilat më pak do të prekeshin të drejtat e fituara. Vendimi mund të abrogohet vetëm pjesërisht, në vëllim të domosdoshëm për t'u evituar rreziku ose që të mbrohen interesat e cekura të përgjithshme publike.

(2) Nese vendimin e ka marrë organi i shkallës së parë, atë vendim, sipas paragrafit (1) të këtij neni, mund ta abrogojë organi i shkallës së dytë, ndërsa nese nuk ka organ të shkallës së dytë, organi i cili është i prokuruar me ligj të ushtrojë mbikeqyrje mbi punën e organit që e ka marrë vendimin.

(3) Kunder vendimit me të cilin abrogohet vendimi i meparshëm lejohet ankese, vetëm atëherë kur atë vendim e ka marrë organi i shkallës së parë. Në të kundërtën, kunder këtij vendimi, në mënyrë të drejtperdrejte mund të ngrihet kontest administrativ.

(4) Pala e cila për shkak të abrogimit të vendimit peson dëm, ka të drejtë në kompensim vetëm për dëmin real. Për zgjidhjen e kërkesës për kompensim të dëmit, në shkallë të parë kompetente është gjykata e cila sipas Ligjit për kontestet administrative do të ishte kompetente për zgjidhjen e kontestit administrativ kunder vendimit të marrë mbi bazë të këtij neni. Për shumën e kompensimit gjykata vendos sipas bindjes së vet, duke i marrë në konsideratë të gjitha rrethanat e rastit.

6. Shpallja e vendimit për të pavlefshëm

Neni 267

I pavlefshëm shpallet vendimi:

1) i cili në procedurë administrative është marrë në punë të kompetencës gjyqësore, ose në punë për të cilën kurrësi nuk mund të vendoset në procedurë administrative;

2) me permbarimin e të cilit mund të shkaktohet ndonjë veper penale sipas Kodit penal dhe sipas ligjeve të tjera;

3) permbarimi i të cilit kurrësi nuk është i mundshëm;

4) të cilin e ka marrë organi pa kërkesë paraprake nga pala (neni 129), me të cilin vendim pala është pajtuar në mënyrë plotësuese, të prerë ose pjesërisht është pajtuar; dhe

5) i cili permbar parregullsi, e cila sipas ndonjë dispozite të prerë ligjore është parapare si shkak për pavlefshmerinë.

Neni 268

(1) Vendimi në çdo kohë mund të shpallet për të pavlefshëm sipas detyrës zyrtare, ose me propozim të pales apo të Prokurorit publik të Republikës së Maqedonisë.

(2) Vendimi mund të shpallet për të pavlefshëm në tërësi ose pjesërisht.

(3) Vendimin për të pavlefshëm e shpall organi i cili e ka marrë ose organi i shkallës së dytë, ndërsa nese nuk ka organ të shkallës së dytë, atëherë organi i cili është i prokuruar me ligj që të bejë mbikeqyrje mbi punën e organit i cili e ka marrë vendimin.

(4) Kunder vendimit me të cilin ndonjë vendim shpallet për të pavlefshëm ose refuzohet propozimi i pales apo i Prokurorit publik të Republikës së Maqedonisë që vendimi të shpallet i pavlefshëm, lejohet ankese. Nese nuk ka organ i cili do të vendosë për ankesën, kunder këtij vendimi në mënyrë të drejtperdrejte mund të ngrihet kontest administrativ.

7. Pasojat juridike nga zhvlefesimi dhe abrogimi

Neni 269

(1) Me zhvlefesimin e vendimit dhe me shpalljen për të pavlefshëm, zhvlefesohen edhe pasojat juridike të cilat i ka prodhuar vendimi i ketille.

(2) Me abrogimin e vendimit nuk zhvlefesohen pasojat juridike të cilat i ka prodhuar vendimi, por pamundesohet prodhimi i metutjeshëm i pasojave juridike nga vendimi i abroguar.

(3) Organi i cili do të kuptojë për ndonjë vendim me të cilin është cenuar ligji, ndersa cenimi mund të jetë shkak për ripërteritje të procedurës, perkatesisht për zhvlefesim, abrogim ose ndryshim të vendimit, obligohet që pa prolongim për kete ta njoftojë organin kompetent për ngritje të procedurës dhe për marrje të vendimit.

PJESA E KATERT

PERMBARIMI

Kreu XVII

1. Dispozitat e pergjithshme

Neni 270

(1) Vendimi i marre në procedure administrative permbarohet pasi të behet vendim permbarues.

(2) Vendimi i shkalles së pare behet permbarues:

1) me skadimin e afatit për ankese, nese ankesa nuk eshte paraqitur;

2) me paraqitjen e pales, nese nuk lejohet ankese;

3) me paraqitjen e pales, nese ankesa nuk e shtyn permbarimin; dhe

4) me paraqitjen e pales të vendimit me të cilin ankesa hedhet poshte ose refuzohet.

(3) Vendimi i shkalles së dyte me të cilin eshte ndryshuar vendimi i shkalles së pare behet permbarues kur do t'i dorezohet pales.

(4) Nese në vendim eshte percaktuar se veprimi i cili eshte lende e permbarimit mund të permbarohet në afatin e mbetur, vendimi behet permbarues pas skadimit të atij afati. Nese me vendimin nuk eshte percaktuar afati për permbarimin e veprimit, vendimi behet permbarues brenda afatit prej pesembjedhete ditesh nga dita e marrjes së vendimit. Afati i percaktuar për permbarimin e vendimit perkatesisht afati i caktuar prej pesembjedhete ditesh për permbarim filon të rrjedhe nga dita kur vendimi, sipas paragrafit (2) dhe (3) të ketij neni, do të behet permbarues.

(5) Permbarimi mund të realizohet edhe mbi baze të barazimit, por vetem kunder personit i cili ka marre pjese në barazim.

(6) Nese vendimi ka të beje me dy ose më shume pale të cilat në procedure marrin pjese me kerkesa identike, ankese vetem nga njera pale, e parandalon permbarimin e vendimit.

Neni 271

(1) Konkluzioni i nxjerre në procedure administrative permbarohet pasi që të behet permbarues.

(2) Konkluzioni kunder të cilit nuk mund të ngrihet ankese e vecante, si edhe ai kunder të cilit mund të ngrihet ankese e vecante e cila nuk e shtyn ekzekutimin e konkluzionit, permes njoftimit behet permbarues perkatesisht permes paraqitjes së pales.

(3) Kur me ligj ose me konkluzionin eshte percaktuar se ankese e shtyn permbarimin e konkluzionit, konkluzioni behet permbarues pas skadimit të afatit për ankese, nese ankese nuk eshte ngritur, ndersa nese eshte ngritur - me dorezimin e vendimit deri te pala me të cilin ankese hedhet poshte ose refuzohet.

(4) Në rastet e tjera konkluzioni behet permbarues nën kushtet e percaktuara për permbarimin e vendimit në nenin 270, paragrafet (3), (4) dhe (6) të ketij ligji.

(5) Dispozitat e ketij ligji për permbarimin e vendimit, vlejne edhe për permbarimin e konkluzionit.

Neni 272

Permbarimi i vendimit të marre në procedure administrative, realizohet për shkak të kerkesave të obligimeve monetare ose jo monetare.

Neni 273

(1) Kur ekziston mundesia që permbarimi të realizohet në më shume menyra dhe me aplikimin e mjeteve të ndryshme, permbarimi do të realizohet në atë menyre dhe me aplikimin e atij mjeti i cili do të na shpie deri te caku më i volitshëm për kryeresin.

(2) Në ditet që nuk punohen, në ditet e festave shtetërore dhe në festat e tjera dhe në dite të tjera jo pune të cilat festohen, si edhe naten, veprimet e permbarimit mund të realizohen vetem nese ekziston rreziku nga prolongimi dhe nese organi i cili e zbaton permbarimin ka leshuar urdhere se me shkrim për kete pune.

Neni 274

(1) Permbarimi realizohet kunder personit i cili eshte i obliguar që ta permbushe obligimin (kryeres).

(2) Permbarimi realizohet sipas detyres zyrtare ose sipas propozimit të pales.

(3) Sipas detyres zyrtare permbarimi realizohet kur kete e imponon interesi publik. Permbarimi i cili eshte në interes të pales realizohet sipas propozimit të pales (kerkues i permbarimit).

Neni 275

(1) Permbarimi i vendimit realizohet permes rruges administrative (permbarim administrativ), ndersa në rastet e parapara me kete ligj - permes gjykates (permbarim gjyqesor).

(2) Permbarimin administrativ e realizojne organet e administrates shtetërore sipas dispozitave të ketij ligji, perkatesisht të ndonje ligji të vecante, kurse permbarimin gjyqesor - gjykata kompetente sipas dispozitave që vlejne për permbarim gjyqesor.

Neni 276

(1) Permbarimi për shkak të permbushjes së obligimit jo monetar të kryeresit, realizohet permes rruges administrative.

(2) Permbarimi për shkak të permbushjes së obligimeve monetare, realizohet permes gjykates. Me perjashtim, permbarimi për shkak të permbushjes së obligimeve monetare nga të ardhurat mbi baze të marredhenies së punes, mund të realizohet permes rruges administrative me pajtimin e kryeresit.

Neni 277

(1) Permbarimin administrativ e realizon organi i cili ka vendosur për punen në shkalle të pare, nese me dispozite të vecante për kete nuk eshte percaktuar organ tjetër.

(2) Permbarimin administrativ i vendimeve të atyre organeve të cilet me ligj nuk jane të prokuruar që ato vete t'i permbarojne vendimet e tyre, e lejon dhe zbaton organi i administrates shtetërore në kompetence të të cilit bejne pjese punet e administrates së pergjithshme, nese me ligj nuk eshte percaktuar kompetence e ndonje organi tjetër.

(3) Organi i puneve të brendshme obligohet që organit kompetent për realizimin e permbarimit t'i jape ndihme, sipas kerkeses të tij, gjate realizimit të permbarimit.

Neni 278

(1) Organi kompetent për realizimin e permbarimit administrativ, sipas detyres zyrtare ose sipas kerkeses të kerkuesit të permbarimit nxjerr konkluzion për lejen e permbarimit. Me konkluzionin verifikohet se vendimi i cili duhet të permbarohet eshte bere i permbaruar dhe percaktohet menyra e permbarimit. Kunder ketij konkluzioni lejohet ankese prane organit kompetent të shkalles së dyte.

(2) Konkluzionin për lejen e permbarimit të vendimit i cili është marre në punë administrative sipas detyres zyrtare, organi kompetent për realizimin e permbarimit administrativ obligohet që ta nxjerrë pa prolongim kur vendimi i atilë është bërë i permbaruar, nese me dispozita të vecanta ndryshe nuk është percaktuar. Mosnxjerrja e konkluzionit brenda atij afati, nuk e përjashton obligimin për nxjerrjen e tij.

(3) Kur permbarimin administrativ nuk e realizon organi i cili ka vendosur në shkallë të pare, kerkuesi i permbarimit paraqet propozim për permbarim pranë organit i cili e ka marre vendimin që duhet të permbarohet. Nese vendimi është bërë i permbaruar, organi vendimin e verteton se është bërë i permbaruar (vertetim për permbarim) dhe për shkak të permbarimit e dergon pranë organit kompetent për permbarim. Ata njekohesisht do ta propozojnë edhe menjëherë për permbarim.

(4) Kur sipas detyres zyrtare do të realizohet permbarimi i vendimit të organit, të personave juridike dhe personave të tjere të cilët nuk janë të prokuruar për realizimin e permbarimit, ato për shkak të permbarimit i drejtohen organit kompetent për permbarim sipas menyres së percaktuar në paragrafin (3) të këtij neni.

Neni 279

(1) Permbarimi administrativ të cilin e realizon organi i cili ka vendosur për punën në shkallë të pare, realizohet mbi baze të vendimit që është bërë i permbaruar dhe të konkluzionit për lejen e permbarimit.

(2) Permbarimin administrativ të cilin e realizon ndonjë organ tjetër, realizohet mbi baze të vendimit, permbarimi e të cilit si edhe konkluzioni për lejen e permbarimit vertetohen.

Neni 280

(1) Në procedurën e kryerjes administrative, mund të parashtrijë ankese që ka të bëjë vetëm me ekzekutimin, kurse me të nuk mund të hedhet poshtë rregullshmeria e vendimit që ekzekutohet.

(2) Ankesa i parashtrijet organit kompetent të shkallës së dytë. Ankesa nuk e shtyn ekzekutimin e filluar të vendimit. Në pikepamje të afatit për ankese dhe të organit kompetent për zgjidhje sipas ankësës, zbatohen dispozitat e nenëve 227 deri në nenin 231 të këtij ligji.

Neni 281

(1) Zbatimi administrativ do të ndalohet me detyrë zyrtare dhe veprimet e zbatuara do të anulohen, nese vertetohet se obligimi është kryer, dhe kryerja nuk ka qenë fare e lejuar, se është zbatuar ndaj personit që nuk ka obligim, ose nese kerkuesi i kryerjes heq dorë nga kerkesa e tij, gjegjesisht nese titulli ekzekutiv anulohet ose abrogohet.

(2) Zbatimi administrativ do të prolongohet, nese vertetohet se sa i përket kryerjes së obligimit lejohet pritja, ose në vend të vendimit të perkohshëm që ekzekutohet është marre vendim për ceshtjen kryesore që dallohet nga vendimi i perkohshëm. Për prolongimin e kryerjes jep leje organi që ka miratuar konkluzion për leje të kryerjes.

Neni 282

(1) Denimet me para të shqiptuara sipas këtij ligji kryhen në pajtim me Ligjin për kundervajtje.

(2) Denimi me para paguhet në dobi të Buxhetit të Republikës së Maqedonisë.

Neni 283

(1) Kur duhet të zbatohet ekzekutimi gjyqësor i vendimit të marre edhe në procedurën administrative, organi vendimi i të cilit duhet të ekzekutohet, në vendim vendos vertetim të ekzekutimit (neni 278 paragrafi (3)) dhe ia dërgon për shkak të ekzekutimit gjyqësor kompetent për ekzekutim.

(2) Vendimi i marre në procedurën administrative që permbar vertetim të ekzekutimit është baze për ekzekutim gjyqësor. Ky ekzekutim zbatohet sipas rregullave që vlejnë për ekzekutim gjyqësor.

2. Kryerja e obligimeve pa para

Neni 284

Kryerja për shkak të realizimit të obligimeve pa para të kryerësit zbatohet përmes personave të tjere ose përmes detyrimit.

a) Kryerja përmes personave të tjere

Neni 285

(1) Nese obligimi i kryerësit perbehet në kryerjen e veprimit që mund ta kryejë edhe person tjetër, ndersa kryerësi nuk e kryen në pergjithësi ose nuk e kryen në teresi, ky veprim do të kryhet përmes personit tjetër në llogari të kryerësit. Kryerësi doemos duhet të jetë i paralajmëruar paraprakisht për këtë.

(2) Në atë rast organi që e zbaton kryerjen me konkluzion mund t'i urdherojë kryerësit që më parë ta deponojë shumën që është e nevojshme për mbulimin e shpenzimeve të kryerjes, ndersa llogaria të realizohet në menyre plotësuese. Konkluzioni për deponimin e kesaj shume është ekzekutiv.

Kryerja përmes detyrimit

Neni 286

(1) Nese kryerësi është i obliguar të leshojë ose të durojë dicka, dhe vepron në kundërshtim me atë obligim, ose nese lende e kryerjes është veprimi i kryerësit që në vend të tij nuk mund ta kryejë person tjetër, organi që e zbaton kryerjen do ta detyrojë kryerësin të plotësojë obligimin me parashtrimin e kërkesës për ngritjen e procedurës kundervajtëse.

(2) Organi që e zbaton kryerjen së pari do t'i kanoset kryerësit me zbatimin e mjeteve detyruese, nese obligimin e vet nuk e kryen në afat të caktuar. Nese kryerësi gjatë atij afati ndërmerr ndonjë veprim që është në kundërshtim me obligimin e vet, ose nese afati i caktuar skadon pa sukses, mjeti i detyrimit të kercenimit do të kryhet menjëherë, kurse njekohesisht do të caktohet afati i ri për kryerjen e veprimit.

Neni 287

Nese kryerja e obligimit pa para, nuk mund të realizohet fare ose me kohe me zbatimin e mjeteve të parapara në nenet 285 dhe 286 të këtij ligji, kryerja sipas natyrës së obligimit, mund të zbatohet edhe me detyrim të drejtperdrejte, nese me rregull lejohet kryerja e atilë.

Neni 288

(1) Kur në baze të vendimit është realizuar kryerja, ndersa vendimi më vonë është anuluar ose ndryshuar, kryerësi ka të drejtë të kërkojë t'i kthehet ajo që i është marre, perkatesisht të kthehet në gjendjen e cila del nga vendimi i ri.

(2) Për kerkesën e kryerësit vendos organi që ka marre konkluzion për leje të kryerjes.

Kreu XVII

KRYERJA PËR SHKAK TË SIGURIMIT DHE KONKLZIONI I PERKOHSEM

1. KRYERJA PËR SHKAK TË SIGURIMIT

Neni 289

(1) Për shkak të sigurimit të kryerjes me konkluzion mund të lejohet ekzekutimi i vendimit edhe para se të bëhet ekzekutues, nese pa të do të mund të pengohej ose në menyre të konsiderueshme vështiresohet ekzekutimi për permbarimin e vendimit.

(2) Nese bëhet fjalë për obligimet që kryhen me detyrim vetëm me propozim të pales, propozuesi doemos duhet që rrezikun nga pengimi ose vështiresimi i plotësimi ta bëjë të mundshëm, kurse organi kryerjen nga paragrafi (1) të këtij neni mund ta kushtezojë me dhenien e sigurimit në pajtim me nenin 220 paragrafin (2) të këtij ligji.

(3) Kunder vendimit të marre me propozim të pales për kryerje për shkak të sigurimit, si dhe kunder konkluzionit të miratuar me detyrë zyrtare, lejohet ankese e posaçme. Ankesa kunder konkluzionit me të cilin është caktuar kryerja për shkak të sigurimit nuk e shtyn zbatimin e permbarimit.

Neni 290

(1) Ekzekutimi për garantim mund të zbatohet përmes menyres gjyqësore dhe administrative.

(2) Nese ekzekutimi për garantim zbatohet përmes gjyqit, gjyqi vepron sipas dispozitave që vlejne për ekzekutimin gjyqësor.

Neni 291

Ekzekutimi i vendimit të perkohshem (neni 220) mund të zbatohet vetëm në atë mase dhe në ato raste nese lejohet ekzekutimi për garantim (nenet 289 dhe 290).

2. Konkluzioni i perkohshem për garantim

Neni 292

(1) Nese ekziston apo është bere i besueshem obligimi i pales, ndersa ka rrezik se pala e obliguar me posedimin e prones, me marreveshje me personat e trete ose në menyre tjeter do ta pengoje ose në menyre të konsiderueshme do ta veshituroje zbatimin e obligimit perkates, organi kompetent për miratimin e vendimit për obligimin e pales, mundet para miratimit të vendimit për kete obligim të miratoje konkluzion të perkohshem me qellim për garantimin e ekzekutimit të obligimit. Gjate miratimit të konkluzionit të perkohshem, organi kompetent obligohet të kete konsiderate për dispoziten e nenit 273 të ketij ligji dhe ta arsyetoje konkluzionin.

(2) Miratimi i konkluzionit të perkohshem mund të kushtezohet me dhenien e garancise së parapare në nenin 220 paragrafi (2) i ketij ligji.

(3) Ndaj konkluzionit të perkohshem të miratuar në baze të paragrafit 1 të ketij neni, do të zbatohen dispozitat e nenit 289 paragrafi (3) dhe të nenit 290 të ketij ligji.

Neni 293

(1) Nese me vendim të plotfuqishem është konfirmuar se juridikisht nuk ekziston obligimi i pales për garantimin e të cilit është miratuar konkluzioni i perkohshem, ose në menyre tjeter është konfirmuar se kërkesa për miratimin e konkluzionit të perkohshem ka qene e paarsyeshme, propozuesi në dobi të të cilit është miratuar konkluzioni i perkohshem do t'ia kompensoje pales tjeter demin që i është shkaktuar me konkluzionin e miratuar.

(2) Për kompensimin e demit nga paragrafi (1) i ketij neni, vendos organi që e ka miratuar konkluzionin e perkohshem.

(3) Nese në rastin nga paragrafi (1) i ketij neni duket qarte se konkluzioni i perkohshem është miratuar për qellim të keq kunder propozuesit, mund të paraqitet kerkese për ngritjen e procedures kundervajtese.

PEJSA E PESTE

ZBATIMI I LIGJIT, MBIKEQYRJA DHE DISPOZITAT KALIMTARE DHE PERFUNDIMTARE

Kreu XIX

ZBATIMI I LIGJIT

Neni 294

(1) Në organet shtetërore, organet e komunës, e Qytetit të Shkupit dhe komunave në Qytetin e Shkupit, personat juridike e të tjere të cileve me ligj u është besuar kryerja e autorizimeve publike, nese me ligj nuk është percaktuar ndryshe, autorizimi për ndermarrjen e veprimeve në procedurën administrative (neni 37), mund t'i jepet personit zyrtar që ka pergatitjen profesionale të percaktuar.

(2) Organet nga paragrafi (1) i ketij neni, obligohen në menyre perkatese të shpallin cilet persona zyrtare janë të autorizuar për vendosje në punet administrative (neni 33), e cilet për rimarrjen e veprimeve në procedure para miratimit të vendimit (neni 37).

(3) Me ligj do të percaktohet cila pergatitje profesionale duhet për kryerjen e puneve nga paragrafi (1) i ketij neni, si dhe menyra e kontrollit të pergatitjes profesionale për rimarrjen e veprimeve në procedure.

Neni 295

(1) Funksonari që udheheq me organin e administrates shtetërore, perkatesisht organin e administrimit të personi juridik ose personi tjeter të cilit me ligj i është besuar kryerja e autorizimeve publike, kompetent për udheheqjen e procedures, obligohet të kujdeset të organi perkatesisht të personi juridik ose personi tjeter të cilit me ligj I është besuar kryerja e autorizimeve publike në menyre të drejte të zbatohet ky ligj, e vecanerisht punet administrative të zgjidhen në afatet e percaktuara, si dhe të kujdeset për persosjen profesionale të personave zyrtare që punojne në zgjidhjen e puneve administrative.

(2) Funksonari që udheheq me organin e administrates shtetërore, perkatesisht organin e administrimit të personi juridik ose personi tjeter të cilit me ligji I është besuar kryerja e autorizimeve publike, obligohet së paku një here në vit ta njoftoje Qeverine e Republikës së Maqedonise për punen e vendosjes në procedurën administrative.

(3) Personi zyrtar i organit që e udheheq procedurën administrative është pergjegjes, nese me fajin e tij vjen të moskryerja e veprimeve të caktuara të procesit.

Neni 296

(1) Për zbatimin e ketij ligji kujdeset organi i administrates kompetent për punet e administrates shtetërore.

(2) Funksonari që udheheq me organin e administrates, kompetent për punet e administrates shtetërore, me udhezim do t'i perpiloje formularet për thirrjet, dergesat, urdheresat për percjellje, procesverbalet, procesverbalet në forme të librit, vendimet nga neni 212 paragrafi (1) dhe neni 216 paragrafi (3) të ketij ligji, certifikatat nga nenet 174 dhe 175 të ketij ligji, e sipas nevojës edhe për aktet e tjera në procedurën administrative.

Kreu XX

MBIKEQYRJA

Neni 297

(1) Mbikeqyrjen inspektuese ndaj zbatimit të dispozitave të ketij ligji, si dhe të dispozitave të miratuara në baze të tij, e kryen inspeksioni administrativ.

(2) Organizimi dhe kompetenca e inspeksionit administrativ nga paragrafi (1) i ketij neni rregullohet me ligj.

Kreu XXI

DISPOZITAT KALIMTARE DHE PERFUNDIMTARE

Neni 298

Zgjidhja e lendeve në procedurën administrative të filuar para dites së hyrjes në fuqi të ketij ligji, vazhdon sipas dispozitave të ketij ligji.

Neni 299

Funksonari që udheheq me organin e administrates shtetërore, kompetent për punet e administrates shtetërore, do t'i perpiloje formularet nga neni 296 paragrafi (2) i ketij ligji, në afat prej gjashtë muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të ketij ligji.

Neni 300

Deri në ditën e hyrjes në fuqi të udhezimit për perpilimin e formulareve nga neni 296 paragrafi (2) i ketij ligji, në procedurën administrative do të aplikohen formularet ekzistues.

Neni 301

Me ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji, pushon të zbatohet Ligji për procedurën e pergjithshme administrative “Fleta zyrtare e RPFJ-së” nr. 52/56; “Fleta zyrtare e RSFJ-së” nr. 10/65; 4/77; 11/78 dhe 9/86 dhe të vlejë Ligji për ndryshimin dhe plotesimin e Ligjit për procedurën e pergjithshme administrative “Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë” numer 44/2002).

Neni 302

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tete nga dita e shpalljes në “Gazeten zyrtare të Republikës së Maqedonisë”.

586.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА АКЦИЗИТЕ

Се прогласува Законот за изменување и дополнување на Законот за акцизите, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 19 мај 2005 година.

Бр. 07-1882/1
19 мај 2005 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА АКЦИЗИТЕ

Член 1

Во Законот за акцизите (“Службен весник на Република Македонија” број 32/2001, 50/2001, 52/2001, 45/2002, 98/2002, 24/2003 и 96/2004), во членот 28 став (7) бројот: “ $\pm 3\%$ ” се заменува со зборовите: “од 0 до $+3\%$ ”.

Член 2

По членот 44 се додава нов член 44-а, кој гласи:
“Член 44-а

Специјални извозни марки за обележување на тутунски добра

(1) Тутунските добра што се извезуваат во постапка на непостоење на услови за настанување на акцизен долг за кои индобавувачот не доставил контролни марки, се обележуваат со специјални извозни марки.

(2) Специјалната извозна марка треба да биде залепена на амбалажата под целофанската или друга хартија и да биде видлива. На оригиналните пакувања на пури и цигарилоси, кои не се обвиткани со целофанска или друга хартија, специјалната извозна марка може да биде залепена непосредно на пакувањето.”

Член 3

По членот 51-б се додава нов член 51-в, кој гласи:
“Член 51-в

Акцизно ослободување на патнички автомобили

Патничките автомобили се ослободени од акциза при нивниот увоз, доколку се употребуваат за реализирање на проекти финансирани со парични средства на странски донатори врз основа на договори меѓу Владата на Република Македонија и странски донатори, во кои стои клаузула дека донираните средства не можат да се користат за плаќање на даноци.”

Член 4

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во “Службен весник на Република Македонија”.

ЛИГЈИ

ПЕР НДРШИМИН ДНЕ ПЛОТЭСИМИН Е ЛИГЈИТ ПЕР АКЦИЗА

Neni 1

Нѐ Лигјин пѐр акциза (“Газета зыртаре е Републикѐс сѐ Македонисѐ” numѐр 32/2001, 50/2001, 52/2001, 45/2002, 98/2002, 24/2003, dhe 96/2004), нѐ nenin 28, нѐ paragrafin 28 нѐ paragrafin (7) numri: “ $+3\%$ zѐvendѐsohet me fjalѐt: “prej 0 deri нѐ $+3\%$ ”.

Neni 2

Pas neni 44 shtohet nen i ri 44-a, si vijon:

“Neni 44-a

Marka speciale eksportuese pѐr shѐnimin e тѐ mirave тѐ duhanit

Тѐ mirat e duhanit тѐ cilat eksportohen нѐ procedurѐн e mosekzistimit тѐ kushteve пѐр krijimin e detyrimit тѐ akcizѐс пѐр тѐ cilat furnizuesi i jashtѐм nuk ka paraqitur marka kontrolli, shѐnohen me marka speciale тѐ eksportit.

Marka speciale eksportuese duhet тѐ ngjitet нѐ ambalazh нѐ letrѐн e celofanit ose letrѐн тјетѐр dhe тѐ duket qartѐ. Нѐ pakot originale тѐ purave dhe cigariloseve, тѐ cilat nuk janѐ mbѐshtjella me letѐр celofani ose letѐр тјетѐр, marka speciale eksportuese mund тѐ ngjitet gjatѐ paketimit.”

Neni 3

Pas nenit 51-b shtohet nen i ri 51-v, si vijon:

“Neni 51-v

Lirimi i veturave nga akcizat

Veturat qlirohen nga akcizat gjatѐ importit тѐ tyre, нѐсе пѐрдорѐн пѐр realizimin e projekteve тѐ financuara me mjete monetare тѐ donatorѐве тѐ huaj нѐ bazѐ тѐ marrѐveshjeve ndѐrmjet Qeverisѐ сѐ Republikѐс сѐ Македонисѐ dhe donatorѐве тѐ huaj, нѐ тѐ cilat qѐndron klauzolѐ se mjetet e donuara nuk mund тѐ shfryтѐzohen пѐр pagimin e tatimeve.”

Neni 4

Ky ligj hyn нѐ fuqi me ditѐн e shpalljes нѐ “Gazetѐн zyrtare тѐ Republikѐс сѐ Македонисѐ”.

587.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЗАШТИТА НА СВЕДОЦИ

Се прогласува Законот за заштита на сведоци, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 19 мај 2005 година.

Бр. 07-1892/1
19 мај 2005 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН ЗА ЗАШТИТА НА СВЕДОЦИ

1. ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Општа одредба

Член 1

Со овој закон се уредуваат постапката и условите за давање заштита и помош на сведоците, се дефинираат мерките за заштита и се установаат Совет за заштита на сведоци и Одделение за заштита на сведоци.

Одредбите од овој закон се применуваат и на соработниците на правдата и на жртвите кои се јавуваат во својство на сведоци, како и на блиските лица на сведоците, соработниците на правдата и жртвите кои се јавуваат во својство на сведоци.

Значење на изразите

Член 2

Изразите што се употребуваат во овој закон го имаат следново значење:

1. “Сведок” е секое лице кое согласно со Законот за кривичната постапка има својство на сведок и поседува информации за извршувањето на кривичното дело, неговиот сторител и други важни околности, односно податоци и информации од значење за кривичната постапка кои се неопходни и решаваачки за докажувањето на кривичното дело, со чие изнесување животот, здравјето, слободата, физичкиот интегритет или имотот од поголем обем на сведокот се изложуваат на опасност;

2. “Соработник на правдата” е секое лице против кое е покренато обвинение, е осудено или е припадник на криминална група, банда или друго здружение, или учествувало во извршување на кривично дело од областа на организираниот криминал, но се согласило да соработува со надлежните органи за откривање, гонење и пресудување на кривични дела, особено за давање исказ во својство на сведок во кривичната постапка за криминалната група, банда или друго здружение или за кое било кривично дело поврзано со организираниот криминал;

3. “Жртва која се јавува во својство на сведок” е секое лице на кое со кривично дело му е повредено или загрозувано некое негово лично или имотно право, кое поседува информации од значење за кривичната постапка со чие давање неговиот живот, здравје, слобода, физички интегритет или имот од поголем обем би му биле изложени на опасност и кое се согласило со давање исказ во својство на сведок во кривичната постапка да соработува со правосудните органи;

4. Под “блиско лице” се подразбираат:

- брачниот и вонбрачниот другар на сведокот, на соработникот на правдата и на жртвата која се јавува во својство на сведок,

- роднините на сведокот, на соработникот на правдата и на жртвата која се јавува во својство на сведок по крв во права линија, роднините во странична линија заклучно до трет степен, како и роднините по сватовство заклучно до втор степен,

- посвоен ик и посвоител на сведокот, на соработникот на правдата и жртвата која се јавува во својство на сведок и

- друго лице кое сведокот, соработникот на правдата и на жртвата која се јавува во својство на сведок го смета за блиско лице и за кое бара да биде вклучено во Програмата за заштита;

5. “Заштитено лице” е сведок, соработник на правда, жртва која се јавува во својство на сведок и нивните блиски лица, кое со одлука на Советот за заштита на сведоци е вклучено во Програмата за заштита и со кое Одделението за заштита на сведоци има склучено спогодба за заштита;

6. “Програма за заштита” (во натамошниот текст: Програмата) претставува систем на мерки и активности предвидени со овој закон кои Одделението за заштита на сведоци ги презема за заштита на животот, здравјето, слободата, физичкиот интегритет или имотот од поголем обем на лицата вклучени во неа;

7. “Совет за заштита на сведоци” (во натамошниот текст: Советот) е тело кое донесува одлука за вклучување на лица во Програмата, за нејзино престанување и за определување на мерката за заштита “промена на идентитет”;

8. “Одделение за заштита на сведоци” (во натамошниот текст: Одделението) е внатрешна организациона единица во Министерството за внатрешни работи во чиј делокруг е спроведување на Програмата;

9. “Спогодба за заштита на сведоци” (во натамошниот текст: Спогодба) претставува акт склучен во писмена форма меѓу Одделението и сведокот, соработникот на правдата, жртвата која се јавува во својство на сведок и нивните блиски лица и ги содржи правата и обврските на Одделението и сведокот, соработникот на правдата, жртвата која се јавува во својство на сведок и нивните блиски лица, како и условите за давање и престанок на заштитата;

10. “Мерки за заштита” се активности предвидени во овој закон преземени од Одделението заради заштитата на сведокот, соработникот на правдата, жртвата која се јавува во својство на сведок, како и нивните блиски лица, од секој вид на закана по нивниот живот, здравје, слобода, физичкиот интегритет или имот од поголем обем и

11. “Заплашување” значи секој вид директна или индиректна закана насочена кон сведокот, соработникот на правдата и жртвата која се јавуваат во својство на сведок, како и кон нивните блиски лица, која може да доведе до влијание врз волјата на лицето да даде исказ во својство на сведок во кривичната постапка.

Примена на законот

Член 3

Овој закон се применува доколку докажувањето на кривичното дело е проследено со несразмерни тешкотии или не може да се изврши без исказ на лице, кое, поради можната опасност да биде изложено на заплашување, закана со одмазда или опасност по животот, здравјето, слободата, физичкиот интегритет или имот од поголем обем, не се согласува во својство на сведок да даде исказ за следниве кривични дела:

- против државата,
- против човечноста и меѓународното право,
- од областа на организираниот криминал и
- за кои со Кривичниот законик е пропишана казна затвор од најмалку четири години.

Постапување со класифицирани информации

Член 4

Информациите до кои во текот на вршењето на должноста ќе дојдат лицата што вршат службена должност во врска со мерките за заштита претставуваат класифицирани информации со соодветен степен на тајност согласно со закон.

Секое лице или орган вклучен во постапката за заштита не смее без овластување од Одделението да дава какви било информации поврзани со одреден сведок, со соработник на правдата и жртвата која се јавуваат во својство на сведок и со нивните блиски лица, како и за мерките за заштита, во периодот пред вклучувањето во Програмата, за време на спроведувањето на мерките и по престанокот на Програмата.

Забраната за давање информации од ставот 2 на овој член за вработените во Одделението е трајна.

Размената на податоци меѓу надлежните органи се одвива на начин на кој не смее да биде загрозена безбедноста на сведокот и на соработникот на правдата и жртвата кога се јавуваат во својство на сведок, како и на нивните блиски лица.

Надлежните органи се должни веднаш да го извештаат Одделението за секое барање за откривање на класифицираните информации.

Согласност за вклучување во Програмата

Член 5

За вклучување во Програмата е потребна писмена согласност од лицето кое се предлага да биде вклучено во Програмата.

За вклучување во Програмата на малолетно лице, потребна е писмена согласност од неговиот родител, законски застапник, односно старател.

За вклучување во Програмата на лице на кое му е одземена деловната способност, потребна е писмена согласност од законскиот застапник, односно неговиот старател.

II. СОВЕТ ЗА ЗАШТИТА НА СВЕДОЦИ

Состав и назначување членови на Советот

Член 6

Советот е составен од пет члена.

Членови на Советот се претставник на Врховниот суд на Република Македонија од редот на судиите, претставник од Јавното обвинителство на Република Македонија од редот на замениците јавни обвинители, директорот на Управата за извршување на санкциите во Министерството за правда, претставник од Министерството за внатрешни работи и раководителот на Одделението во Министерството за внатрешни работи.

Членовите од ставот 2 на овој член имаат свои заменици, кои се претставници од истиот орган на членовите кои ги заменуваат.

Членовите на Советот, односно нивните заменици ги назначува и разрешува функционерот кој раководи со органот што го претставуваат.

Член 7

Членовите на Советот, освен раководителот на Одделението и директорот на Управата за извршување на санкциите и нивните заменици, се назначуваат за време од пет години со право на повторен избор.

Престанување на членство во Советот

Член 8

Членството во Советот престанува:

- со престанок на вршењето на функцијата, со престанок на работниот однос на членот или неговиот заменик во органот што го претставува, односно со истекот на времето за кое е назначен,
- од оправдани причини, по барање на самиот член односно неговиот заменик,
- поради повреда на закон и на Деловникот за работа на Советот и
- поради оддавање класифицирана информација поврзана со работата на Советот.

Одлука за престанок на членството во Советот донесува по службена должност функционерот на органот што го назначил членот или неговиот заменик поради причините наведени во ставот 1 алинеја 1 од овој член, односно по предлог на членот или неговиот заменик, поради причините наведени во ставот 1 алинеја 2 на овој член и по предлог на Советот поради причините наведени во ставот 1 алинеи 3 и 4 од овој член.

Претседател на Советот

Член 9

Со работата на Советот раководи претседател, а во негово отсуство заменик. Претседател на Советот и неговиот заменик се претставници од Врховниот суд на Република Македонија.

Надлежност на Советот

Член 10

Советот е надлежен:

- да донесува одлука за вклучување на лицето во Програмата,
- да донесува одлука за престанок на Програмата и
- да донесува одлука за примена на мерката за заштита "промена на идентитет".

Начин на работа и одлучување на Советот

Член 11

Советот работи на затворени седници кои имаат таен карактер.

Советот може да одлучува доколку на седницата се присутни најмалку четири члена или нивни заменици.

За донесување одлука за вклучување во Програмата, за престанок на мерките за заштита, како и за определување мерка за заштита "промена на идентитет", потребна е согласност од најмалку четири члена на Советот, додека другите одлуки се донесуваат со мнозинство гласови од присутните членови на Советот.

Административно-техничките работи на Советот ги врши Одделението.

Советот донесува Деловник за работа.

III. ОДДЕЛЕНИЕ ЗА ЗАШТИТА НА СВЕДОЦИ

Делокруг на Одделението

Член 12

Во Министерството за внатрешни работи се формира Одделение.

Одделението го има следниов делокруг на работа:

- да ги вклучува во Програмата по одлуката на Советот лицата од членот 2 став 1 точки 1, 2, 3 и 4 на овој закон,
- да одлучува за определување на мерките за заштита, освен за мерката за заштита "промена на идентитет",
- да ги спроведува мерките за заштита,
- да дава правна помош на лицата од членот 2 став 1 точки 1, 2, 3 и 4 на овој закон,
- да ја спроведува Програмата,
- да склучи спогодба за заштита со лицето вклучено во Програмата,
- да воспостави и да води евиденција на податоци за заштитените лица,
- да управува со финансиските средства доделени за реализација на Програмата,
- да остварува соработка со соодветните служби за заштита на сведоци од другите држави,
- да организира континуирана едукација и тренинг на лицата вработени во Одделението,
- да ги чува оригиналните исправи за идентитетот на заштитените лица и
- изготвува оперативни упатства и инструкции за спроведување на мерките за заштита.

Министерот за внатрешни работи со подзаконски акти го пропишува начинот на водење на евиденцијата на податоците од ставот 2 алинеја 7 на овој член и за начинот на чување на оригиналните исправи за идентитетот на заштитеното лице.

Прикривање на идентитетот на вработените во Одделението и неговиот имот

Член 13

Доколку на друг начин не можат да се спроведат мерките за заштита предвидени во членот 26 од овој закон, заради вршење на работите од својот делокруг, Одделението може да го прикрие идентитетот на своите вработени, како и да ја прикрие сопственоста над недвижностите и подвижните предмети што ги користат вработените заради спроведување на определени мерки согласно со овој закон.

Соработка и давања помош на Одделението од државни и други органи и институции

Член 14

Државните и другите органи и институции се должни да му даваат помош на Одделението во остварувањето на работите од неговиот делокруг.

IV. ПОСТАПКА ЗА ВКЛУЧУВАЊЕ ВО ПРОГРАМАТА

Предлог и барање за вклучување во Програмата

Член 15

Предлог за вклучување во Програмата до Советот, поднесува Јавниот обвинител на Република Македонија.

Предлогот од ставот 1 на овој член, Јавниот обвинител на Република Македонија го поднесува врз основа на писмено барање за вклучување во Програмата доставено од Министерството за внатрешни работи, надлежниот јавен обвинител или судијата кој постапува по конкретниот предмет.

Барање за вклучување во Програмата од ставот 2 на овој член може да поднесе и лицето кое поради можноста опасност да биде изложено на заплашување, закана со одмазда или опасност по животот, здравјето, слободата, физичкиот интегритет или имот од поголем обем, не се согласува во својство на сведок да даде исказ во кривичната постапка, за што Јавниот обвинител на Република Македонија ќе побара од надлежниот јавен обвинител кој постапува по предметот да му ги достави податоците од членот 16 на овој закон.

Јавниот обвинител на Република Македонија до Одделението ги доставува сите неопходни информации за лицето за кое се бара вклучување во Програмата заради добивање мислење во кое ќе бидат содржани описот и процената на опасноста која му се заканува на лицето, предлог на трошковник за спроведување на мерките за заштита и предлог на мерки за заштита и нивно траење.

Јавниот обвинител на Република Македонија ја утврдува содржината и формата на предлогот за вклучување во Програмата и барањето за вклучување во Програмата.

Содржина на барањето за вклучување во Програмата

Член 16

Барањето од членот 15 став 2 на овој закон, особено содржи:

1) податоци за лицето за кое се предлага вклучување во Програмата (име, татково име и презиме, моминско презиме, единствен матичен број на граѓаните, живеалиште, ден, месец, година и место на раѓање, занимање, брачна состојба, имотна состојба, дали, кога и зошто е осудуван, дали и кога ја издржал изречената казна и слично);

2) опис на кривичното дело и процена на постојните докази;

3) конкретни факти и околности од суштинско значење за утврдување на фактичката состојба во врска со кривичното дело, за кои лицето чија заштита се предлага има сознанија, но не е подготвено тоа да го изнесе доколку не се обезбеди негова заштита;

4) содржина на можниот исказ со процена за неговата важност во постапката;

5) барање на лицето чија заштита се предлага за вклучување во Програмата и на негови блиски лица, доколку тоа навело такво барање;

6) опис и процена на опасноста која му се заканува на лицето чија заштита се предлага и

7) други неопходни податоци и информации.

Содржина на предлогот за вклучување во Програмата

Член 17

Доколку Јавниот обвинител на Република Македонија го прифати барањето од членот 15 став 2 на овој закон, во рок од осум дена од денот на приемот на барањето, до Советот поднесува предлог за вклучувањето во Програмата, кој особено содржи:

1) податоци за лицето за кое се предлага вклучување во Програмата (име, татково име и презиме, моминско презиме, единствен матичен број на граѓаните, живеалиште, ден, месец, година и место на раѓање, занимање, брачна состојба, имотна состојба, дали, кога и зошто е осудуван, дали и кога ја издржал изречената казна и слично);

2) предложени мерки за заштита на лицето и предлог за нивно траење;

3) опис на кривичното дело и процена на постојните докази;

4) конкретни факти и околности од суштинско значење за утврдување на фактичката состојба во врска со кривичното дело, за кои лицето чија заштита се предлага има сознанија, но не е подготвено тоа да го изнесе доколку не се обезбеди негова заштита;

5) содржина на можниот исказ со процена за неговата важност во постапката;

6) барање на лицето чија заштита се предлага за вклучување во Програмата на негови блиски лица, доколку тоа навело такво барање;

7) опис и процена на опасноста која му се заканува на лицето чија заштита се предлага;

8) мислење од Одделението во кое се содржани описот и процената на опасноста која му се заканува на лицето чија заштита се предлага, предлог на трошковник за спроведување на мерките за заштита и предлог на мерки за заштита и нивно траење и

9) други неопходни податоци и информации.

Услови за вклучување во Програмата

Член 18

При донесувањето на одлука за вклучување во Програмата, Советот ги има предвид особено следниве критериуми:

- значењето на информациите кои ги поседува лицето чија заштита се предлага за извршувањето на кривичното дело, неговиот сторител и други важни околности, односно податоци и информации од значење за кривичната постапка што се неопходни и решавачки за докажувањето на кривичното дело,

- информациите од значење за кривичната постапка кои ги поседува лицето чија заштита се предлага, да не можат да се обезбедат на друг начин,

- сериозноста на заплашувањето и

- волјата на лицето чија заштита се предлага да соработува со правосудните органи и во процесот на спроведувањето на мерките за заштита со Одделението.

Донесување одлука по предлогот за вклучување во Програмата

Член 19

По приемот на предлогот од Јавниот обвинител на Република Македонија, претседателот на Советот веднаш, а најдоцна во рок од осум дена свикува седница на Советот.

Советот може од Јавниот обвинител на Република Македонија да побара дополнителни податоци и информации во врска со предлогот за вклучување во Програмата.

По разгледување на предлогот за вклучување во Програмата, Советот најдоцна во рок од 30 дена од денот на доставувањето на предлогот на Јавниот обвинител на Република Македонија ќе донесе одлука и за тоа ќе ги извести Јавниот обвинител на Република Македонија и Одделението.

Доколку предлогот за вклучување во Програмата е прифатен, Советот ќе го задолжи Одделението да склучи спогодба со лицето кое е вклучено во Програмата.

Доколку Советот донесе одлука за вклучување во Програмата на блиско лице, Советот ќе го задолжи Одделението со блиското лице да склучи спогодба.

Содржина на одлуката за вклучување во Програмата

Член 20

Одлуката за вклучување во Програмата содржи:

- податоци за лицето што се вклучува во Програмата (име, татково име и презиме, моминско презиме, живеалиште, единствен матичен број на граѓаните, ден, месец, година и место на раѓање и слично), како и податоци за неговите блиски лица што се вклучуваат во Програмата;
- податоци за кривичниот предмет,
- опис и процена на опасноста која му се заканува на лицето кое се вклучува во Програмата и
- мерка за заштита "промена на идентитет", само доколку се одлучи да се спроведе оваа мерка.

Член 21

Пред донесувањето на одлуката од членот 19 на овој закон, Советот бара писмена согласност од лицето за кое се спроведува постапка за вклучување во Програмата.

Одлуката заедно со писмената согласност на лицето за вклучување во Програмата од ставот 1 на овој член се доставува до Одделението.

Постапка за продолжување на траењето на мерките за заштита утврдени во Програмата

Член 22

Доколку и по истекот на траењето на мерките за заштита утврдени во Програмата, определено со Спогодбата, и натаму постои потреба за заштита на лицето, раководителот на Одделението или Јавниот обвинител на Република Македонија до Советот доставуваат барање за продолжување на примената на мерките за заштита.

Барањето од ставот 1 на овој член се доставува најдоцна 30 дена пред истекот на траењето на мерките за заштита, а во исклучителни случаи доколку тоа го налага безбедноста на заштитеното лице може да биде доставено и по истекот на траењето на мерките за заштита.

Траењето на примената на мерките за заштита од ставот 1 на овој член, може да се продолжи само со согласност на заштитеното лице.

Итни мерки

Член 23

Доколку Јавниот обвинител на Република Македонија оцени дека животот, здравјето, слободата, физичкиот интегритет или имотот од поголем обем на сведокот, соработникот на правдата, жртвата која се јавува во својство на сведок и нивните блиски лица се изложени на сериозна опасност која не може да биде отстранета со соодветните мерки за заштита што полицијата ги дава на граѓаните, истовремено со предлогот за вклучување во Програмата, го известува Одделението за потребата од примена на итни мерки.

По добивањето на известувањето од ставот 1 на овој член, Одделението во рок од 24 часа ќе донесе одлука за нивна примена, ќе ги преземе тие мерки и за тоа ќе ги извести Советот и Јавниот обвинител на Република Македонија.

Пред да преземе итни мерки раководителот на Одделението ќе прибави писмена согласност од лицето за кое ќе се применуваат итните мерки.

Итните мерки од ставот 1 на овој член траат до донесување одлука од Советот за вклучување на лицето во Програмата.

Како итни мерки можат да се спроведуваат мерките од членот 26 точки 1, 2 и 3 на овој закон.

Член 24

По донесувањето на одлуката за примена на итните мерки и определувањето на видот на мерките, раководителот на Одделението ќе побара од лицето за кое ќе се применуваат итните мерки, да му биде извршен лекарски преглед и да пополни прашалник (за личните податоци, имотната состојба, обврските што ги има кон трети лица и други податоци).

Формата и содржината на прашалникот од ставот 1 на овој член ги пропишува министерот за внатрешни работи.

V. СПОГОДБА ЗА ЗАШТИТА НА СВЕДОЦИ

Член 25

По добивањето на одлуката од членот 19 на овој закон и писмената согласност од членот 21 став 1 на овој закон, Одделението склучува спогодба со лицето вклучено во Програмата.

Пред склучувањето на спогодбата, лицето вклучено во Програмата го пополнува прашалникот од членот 24 став 1 на овој закон.

Спогодбата од ставот 1 на овој член содржи:

- а) општи податоци;
- б) обврски кон лицето вклучено во Програмата:
 - дека во текот на целата Програма на заштитените лица, ќе им се дава правна, психолошка и друга неопходна помош и
 - дека економски и социјално ќе му се помага на лицето сè до неговото осамостојување. Оваа поддршка не смее да биде поголема од износот што е доволен за покривање на животните трошоци за интегрирање на заштитеното лице во новата средина на живеење, односно престојување;
- в) обврски на заштитеното лице дека:
 - во својство на сведок во кривичната постапка ќе даде целосен исказ идентичен со исказот содржан во изјавата која послужила како основа за вклучување во Програмата,
 - ќе се придржува на упатствата на Одделението,
 - за целите на негова заштита се согласува без судска одлука спрема него да се спроведува следење и снимање на средствата за комуникација, следење и снимање на просториите во кои престојува, како и негово тајно следење и снимање, односно дека се согласува спрема него да бидат спроведувани неопходни ограничувања на неговите лични слободи и права,
 - ќе ги наведе своите сметки, финансиски и друг вид обврски и
 - без одлагање ќе го извести Одделението за промената на сите околности што можат да влијаат врз промената на спроведувањето на Програмата;
- г) време на траење на мерките за заштита, како и условите за раскинување на Спогодбата;
- д) клаузула според која Спогодбата се составува во еден примерок кој се чува во Одделението и дека обврските што произлегуваат од неа не можат да бидат предмет на граѓански или друг вид судски спор;
- ѓ) изјава која е составен дел од Спогодбата, дадена од лицето вклучено во Програмата во која наведува дека е запознато и ја разбира содржината на Спогодбата и

е) датум и потпис на страните.

Согласноста на лицето кое се вклучува во Програмата и неговата изјава дека наведените податоци во прашалникот се точни, претставуваат составен дел од Спогодбата.

Спогодбата во име на малолетно лице или лице со одземена деловна способност ја потпишува лицето од членот 5 ставови 2 и 3 на овој закон.

Спогодбата е составена во еден примерок и се чува во Одделението.

VI. МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА

Видови мерки за заштита

Член 26

Мерки за заштита се:

- 1) чување на тајност на идентитетот;
- 2) обезбедување на лична заштита;
- 3) промена на живеалиште, односно престојувалиште и
- 4) промена на идентитет.

Член 27

Мерките за заштита утврдени во членот 26 од овој закон ги спроведува Одделението.

Доколку Одделението смета дека е неопходно промена на мерката за заштита “промена на идентитет”, до Советот поднесува барање за примена на таа мерка.

Советот одлучува по барањето на Одделението од ставот 2 на овој член, во рок од 15 дена од неговото поднесување.

Чување на тајноста на идентитетот

Член 28

Мерката за заштита “чување на тајност на идентитетот” опфаќа изработка и употреба на лични исправи во кои привремено се променети личните податоци на заштитеното лице, како и изработка и употреба на исправи за сопственоста на одреден имот на заштитеното лице.

Примената на мерката од ставот 1 на овој член, не значи вистинско менување на личните податоци и податоците за сопственоста на имотот на заштитеното лице во соодветната евиденција што ја водат надлежните органи.

Заштитеното лице може да ги користи исправите од ставот 1 на овој член за склучување одредени договори и други правни работи со трети лица само со претходна согласност на Одделението. Доколку Одделението не ја даде оваа согласност, заштитеното лице може со одобрение на Одделението да определи полномошник кој користејќи го неговото вистинско име и податоци во негово име и за негова сметка ќе го склучи договорот или другите правни работи.

Обезбедување на лична заштита

Член 29

Мерката за заштита “обезбедување лична заштита” се состои од оперативна, физичка и техничка заштита на заштитеното лице, со цел да се спречи загрозување на неговиот живот, здравје, слобода, физички интегритет или имот од поголем обем.

Промена на местото на живеалиштето, односно престојувалиштето

Член 30

Мерката за заштита “промена на живеалиштето, односно престојувалиштето” на заштитеното лице се остварува преку привремена или трајна промена на неговото живеалиште, односно престојувалиште со друго живеалиште, односно престојувалиште, кое ќе го одреди Одделението.

Мерката за заштита од ставот 1 на овој член, може да биде применета на територијата на Република Македонија или надвор од нејзината територија во согласност со ратификуваните меѓународни договори.

Соработник на правда кој се наоѓа на издржување казна затвор во Република Македонија и на кого му е определена мерка за заштита “промена на живеалиште, односно престојувалиште”, во согласност со ратификуван меѓународен договор може да биде преместен на натамошно издржување на казната затвор во друга држава.

Промена на идентитет

Член 31

Мерката за заштита “промена на идентитет” се состои од делумна или целосна измена на личните податоци на заштитеното лице. Личните податоци внесени во новите исправи не смеат да бидат идентични со податоците на друго лице.

Добивањето нов идентитет нема влијание врз статусните и други права и обврски на заштитеното лице.

По истекот на примената на мерката за заштита “промена на идентитет”, заштитеното лице може да се изјасни за задржување на новиот идентитет.

Заштитеното лице не може да го врати својот изворен идентитет доколку промената на идентитетот значително влијаела на статусот на трето лице (склучување брак, татковство, мајчинство и слично).

Со писмена согласност на Одделението, а согласно со упатствата за чување на тајноста и обезбедување на целосната безбедност на заштитеното лице, тоа може со своите изворни лични податоци да учествува во службена постапка во која користењето на личните изворни податоци е неизбежно.

Оригиналните исправи за идентитетот на заштитеното лице се чуваат во Одделението.

Во спроведувањето на мерката за заштита “промена на идентитет”, можат да бидат преземени и активности за промена на физичките карактеристики на заштитеното лице.

Член 32

Доколку е донесена одлука за примена на мерката за промена на идентитетот, пред склучувањето на Спогодбата, Одделението ќе го повика лицето кое се предлага да биде вклучено во Програмата да ги исполни своите пристигнати обврски спрема трети лица.

Доколку лицето кое се предлага да биде вклучено во Програмата не ги исполни обврските од ставот 1 на овој член, мерката за заштита “промена на идентитетот” нема да се применува с# додека пристигнатите обврски спрема трети лица не бидат исполнети.

Во случај кога по склучувањето на Спогодбата, Одделението ќе добие сознание за обврска што настанала додека заштитеното лице го имало изворниот идентитет, Одделението ќе го повика заштитеното лице со негово посредство да ја исполни обврската. Доколку лицето не може или не сака да ја исполни оваа обврска, Одделението писмено ќе го извести Советот. Советот во рок од три дена од денот на приемот на известувањето, ќе одлучи за прекинување на спроведувањето на мерката за заштита “промена на идентитетот” и за престанок на Програмата.

Член 33

Доколку заштитеното лице сторило кривично дело пред промената на идентитетот, по барање на судот, Одделението обезбедува негово присуство и користење на изворниот идентитет, а судот може да определи посебен начин на сослушување во согласност со Законот за кривичната постапка.

Член 34

Доколку заштитеното лице стори кривично дело по склучувањето на Спогодбата, Одделението ќе го извести Советот кој може да донесе одлука за престанок на Програмата.

Член 35

Сите контакти со заштитеното лице кои се однесуваат на неговите статусни и други права и обврски, се остваруваат со посредство на Одделението.

Член 36

Во случај на учество на заштитеното лице во својство на сведок во кривична постапка, поканата му се врачува со посредство на Одделението кое ќе обезбеди негово присуство, а судот може да определи посебен начин на сослушување во согласност со Законот за кривичната постапка.

Изработка и употреба на исправите**Член 37**

Изработката и употребата на исправите кои се користат во согласност со овој закон, со цел да се остварат мерките за заштита не претставуваат кривично дело, ниту пак повреда на други прописи.

Член 38

Соработникот на правдата кој е вклучен во Програмата и со кој Одделението има склучено Спогодба, доколку се наоѓа на издржување казна затвор ужива посебни погодности и услови во казнено - поправната установа согласно со закон.

VII. ПРЕСТАНОК НА ПРОГРАМАТА**Член 39**

Програмата престанува:

- 1) со истекот на времето предвидено во Спогодбата;
- 2) со смрт на заштитеното лице;
- 3) доколку заштитеното лице или неговиот законски застапник се откажат од заштитата за што поднесуваат писмена изјава до Одделението;
- 4) заради престанок на причините поради кои заштитеното лице е вклучено во Програмата и
- 5) поради непочитување на одредбите од Спогодбата од страна на заштитеното лице.

Одлука за престанување на Програмата согласно со ставот 1 точки 4 и 5 на овој член донесува Советот по предлог на раководителот на Одделението, Јавниот обвинител на Република Македонија или заштитеното лице, односно неговиот законски застапник.

VIII. МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА И ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА**Меѓународна соработка****Член 40**

Меѓународната соработка во областа на заштитата на сведоци, соработници на правдата, жртви кои се јавуваат во својство на сведоци и нивните блиски лица се остварува врз основа на меѓународни договори ратификувани согласно со Уставот на Република Македонија или врз основа на заемен реципроцитет.

Под условите од ставот 1 на овој член, Одделението:

- поднесува замолница до друга држава за прифаќање на заштитеното лице и спроведување на мерките за заштита предвидени со овој закон и
- постапува по замолниците на други држави за прифаќање на заштитени лица и примена на мерките за заштита во Република Македонија.

Финансиски средства**Член 41**

Финансиските средствата за спроведување на овој закон се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија и од меѓународни извори и програми наменети за потребите за заштита на сведоци.

Министерот за внатрешни работи ќе донесе подзаконски акт за начинот на користењето на финансиските средства од ставот 1 на овој член.

IX. КАЗНЕНА ОДРЕДБА - КРИВИЧНО ДЕЛО

Неовластено оддавање информации и податоци за сведоците, соработниците на правдата, жртвите кои се јавуваат во својство на сведоци и нивните блиски лица

Член 42

Тој што спротивно на закон ќе ги оддаде: вистинскиот идентитет, домот, престојувалиштето на лицата од членот 2 став 1 точки 1, 2, 3 и 4 на овој закон, како и други информации што можат да доведат до нивна идентификација која би им го загрозила животот, здравјето, слободата, физичкиот интегритет или имотот од поголем обем на лицата од членот 2 став 1 точки 1, 2, 3 и 4 на овој закон

ќе се казни со затвор

од најмалку четири години.

Доколку делото од ставот 1 доведе до нанесување на тешки телесни повреди на лицата од членот 2 став 1 точки 1, 2, 3 и 4 на овој закон

сторителот ќе се казни со

затвор од најмалку осум години.

Доколку делото од ставот 1 доведе до смрт или самоубиство на лицата од членот 2 став 1 точки 1, 2, 3 и 4 на овој закон

сторителот ќе се казни со

затвор од најмалку 15 години

или со доживотен затвор.

X. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ**Член 43**

Советот за заштита на сведоци ќе се конституира во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 44

Во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон, со прописи ќе се уреди начинот на водењето евиденција на податоци за заштитените лица, начинот на чување на оригиналните исправи за идентитетот на заштитените лица, начинот на користењето на финансиските средства за спроведување на овој закон, формата и содржината на прашалникот што го пополнува лицето со кое се склучува спогодба, содржината и формата на предлогот за вклучување во Програмата и барањето за вклучување во Програмата.

Прописите од ставот 1 на овој член, претставуваат класифицирани информации со соодветен степен на тајност согласно со закон.

Член 45

Советот во рок од 30 дена од денот на неговото конституирање, ќе донесе Деловник за работа кој претставува класифицирана информација со соодветен степен на тајност согласно со закон.

Член 46

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе се применува од 1 јануари 2006 година.

L I G J I PËR MBROJTJEN E DËSHMITARËVE

I. DISPOZITAT THEMELORE

Dispozita e përgjithshme

Neni 1

Me këtë ligj rregullohen procedura dhe kushtet për ofrimin e mbrojtjes dhe të ndihmës dëshmitarëve, definohen masat e mbrojtjes dhe themelohen Këshilli për mbrojtjen e dëshmitarëve dhe Seksioni për mbrojtjen e dëshmitarëve.

Dispozitat e këtij ligji zbatohen edhe për bashkëpunëtorët e drejtësisë edhe për viktimat që paraqiten në cilësinë e dëshmitarëve, si dhe për personat e afërt të dëshmitarëve, bashkëpunëtorëve të drejtësisë dhe viktimave që paraqiten në cilësinë e dëshmitarëve.

Kuptimi i shprehjeve

Neni 2

Shprehjet e përdorura në këtë ligj e kanë kuptimin si vijon:

1. “Dëshmitar” është secili person i cili në pajtim me Ligjin për procedurë penale ka cilësinë e dëshmitarit dhe posedon informata për kryerjen e veprës penale, kryerësin e saj dhe rrethanat e tjera të rëndësishme, respektivisht të dhëna dhe informata me rëndësi për procedurën penale të cilat janë të domosdoshme dhe vendimtare për dëshmimin e veprës penale, me paraqitjen e së cilës jeta, liria, integriteti fizik ose prona e dëshmitarit në vëllim të madh i ekspozohen rrezikut;

2. “Bashkëpunëtor i drejtësisë” është secili person kundër të cilit është ngritur aktpadi, është dënuar, ose është pjesëtar i grupit kriminel, bandës ose shoqatës tjetër, ose ka marrë pjesë në kryerjen e veprës penale nga sfera e kriminalitetit të organizuar, por është pajtuar të bashkëpunojë me organet kompetente për zbulim, ndjekje dhe gjykim të veprave penale, veçanërisht për dhënien e dëshmisë në cilësinë e dëshmitarit në procedurën penale për grupin kriminal, bandën ose shoqatën tjetër ose për cilëndo vepër penale lidhur me kriminalitetin e organizuar;

3. “Viktimë që paraqitet në cilësinë e dëshmitarit” është secili person të cilit me vepër penale i është cenuar ose rrezikuar ndonjë e drejtë e tij personale apo pronësore, i cili posedon informata me rëndësi për procedurën penale me paraqitjen e së cilës jeta, shëndeti, liria, integriteti fizik ose prona e tij në vëllim të madh do t'i ekspozohen rrezikut dhe i cili është pajtuar që me paraqitjen e dëshmisë në cilësinë e dëshmitarit në procedurën penale të bashkëpunojë me organet e jurisprudencës;

4. Me “person i afërt” nënkuptohen:

- bashkëshorti/ja i(e) kurorëzuar dhe pakurorëzuar, i bashkëpunëtorit të drejtësisë dhe viktimës që paraqitet në cilësinë e dëshmitarit,

- farefisi i dëshmitarit, bashkëpunëtorit të drejtësisë dhe viktimës që paraqitet në cilësinë e dëshmitarit sipas gjakut në vijë të drejtë, familjarët në vijë anësore përfundimisht deri në brezin e tretë, si dhe farefisi nga krushqia përfundimisht deri në brezin e dytë,

- adoptuesi dhe i adoptuari i dëshmitarit, i bashkëpunëtorit të drejtësisë dhe viktimës që paraqitet në cilësinë e dëshmitarit dhe

- personi tjetër i cili dëshmitarin, bashkëpunëtorin e drejtësisë dhe të viktimës që paraqitet në cilësinë e dëshmitarit, e konsideron si person të afërt dhe për të cilin kërkon të kyçet në Programin e mbrojtjes;

5. “Person i mbrojtur” është dëshmitari, bashkëpunëtori i drejtësisë, viktimat që paraqitet në cilësinë e dëshmitarit dhe personat e tyre të afërt, të cilët me vendimin e Këshillin për mbrojtjen e dëshmitarëve përfshihen në Programin e mbrojtjes dhe me të cilin Seksioni i mbrojtjes së dëshmitarëve ka lidhur marrëveshje për mbrojtje;

6. “Programi i mbrojtjes” (në tekstin e mëtejshme: Programi), paraqet sistemin e masave dhe aktivitetet të parapara me këtë ligj të cilat Seksioni për mbrojtjen e dëshmitarëve i merr për mbrojtjen e jetës, shëndetit, lirisë, integritetit fizik ose pronës në vëllim të madh të personave të përfshirë në të;

7. “Këshilli i mbrojtjes së dëshmitarëve” (në tekstin e mëtejshme: Këshilli) është trup që merr vendim për përfshirjen e personave në Program, për shuarjen e tij dhe për caktimin e masës së mbrojtjes “ndërrim i identitetit”;

8. “Seksioni për mbrojtjen e dëshmitarëve” (në tekstin e mëtejshme: Seksioni), është njësi e brendshme organizative në Ministrinë e Punëve të Brendshme në fushëveprimin e së cilës është zbatimi i Programit;

9. “Marrëveshja për mbrojtjen e dëshmitarëve” (në tekstin e mëtejshme: Marrëveshja) paraqet aktin e kontraktuar në formë të shkruar ndërmjet Seksionit dhe dëshmitarit, bashkëpunëtorit të drejtësisë, viktimës që paraqitet në cilësinë e dëshmitarit dhe personave të tyre të afërt dhe i përmban të drejtat dhe obligimet e Seksionit dhe dëshmitarit, bashkëpunëtorit të drejtësisë, viktimës që paraqitet në cilësinë e dëshmitarit dhe personave të tyre të afërt si dhe kushtet për ofrimin dhe ndërprerjen e mbrojtjes;

10. “Masa të mbrojtjes”, janë aktivitetet e parapara me këtë ligj të ndërmarra nga Seksioni për mbrojtjen e dëshmitarit, bashkëpunëtorit të drejtësisë, viktimës që paraqitet në cilësinë e dëshmitarit, si dhe personave të tyre të afërt, nga çfarëdo forme e kërcënimit për jetën e tyre, shëndetin, lirinë, integritetin fizik ose pronën në masë të madhe dhe

11. “Frikësim” do të thotë çdo lloj kërcënimi i drejtpërdrejtë ose i tërthortë ndaj dëshmitarit, bashkëpunëtorit të drejtësisë dhe viktimës kur paraqiten në cilësinë e dëshmitarit, si dhe ndaj personave të tyre të afërt, që mund të ndikojë në vullnetin e personit që të paraqesë dëshmi në cilësinë e dëshmitarit në procedurën penale.

Zbatimi i ligjit

Neni 3

Ky ligj zbatohet nëse dëshmimi i veprës penale përcillet me vështirësi të të mëdha ose nuk mund të kryhet pa dëshminë e personit, i cili për shkak të rrezikut të mundshëm që t'i ekspozohet frikësimit, kërcënimit me hakmarrje ose rrezikut për jetën, shëndetin, lirinë, integritetin fizik ose pronën në masë të madhe, nuk pajtohet që në cilësinë e dëshmitarit të japë dëshmi për veprat penale si vijon:

- kundër shtetit;
- kundër njerëzimit dhe të drejtës ndërkombëtare;
- nga sfera e kriminalitetit të organizuar; dhe
- për ato që me Kodin penal është përcaktuar dënim me burg prej së paku 4 vjetësh.

Veprimi me informatat e klasifikuara

Neni 4

Informatat te të cilat gjatë kryerjes së detyrës do të vijnë personat që kryejnë detyrë zyrtare, lidhur me masat për mbrojtje, paraqesin informata të klasifikuara me shkallë përkatëse të sekretit në pajtim me ligjin.

Secili person ose organ i kyçur në procedurën e mbrojtjes, pa autorizimin nga Seksioni nuk guxon të paraqesë çfarëdo informate lidhur me ndonjë dëshmitar të caktuar, bashkëpunëtor të drejtësisë dhe viktimën kur paraqiten në cilësinë e dëshmitarit dhe me personat e afërt të tyre, si dhe për masat e mbrojtjes, në periudhën para kyçjes në Program, gjatë zbatimit të masave dhe pas shuarjes së Programit.

Ndalimi për ofrimin e informatave nga paragrafi 2 i këtij neni për të punësuarit në Seksion është i përhershëm.

Këmbimi i të dhënave ndërmjet organeve kompetente zhvillohet në mënyrën që nuk guxon të rrezikohet siguria e dëshmitarit, të bashkëpunëtorit të drejtësisë dhe viktimës kur paraqiten në cilësinë e dëshmitarit, si dhe të personave të tyre të afërt.

Organet kompetente obligohen që menjëherë ta njoftojnë Seksionin për çdo kërkesë për zbulimin e informatave të klasifikuara.

Pëlqimi për kyçjen në Program

Neni 5

Për kyçjen në Program duhet pëlqimi me shkrim nga personi që propozohet të kyçet në Program.

Për kyçjen në Program të personit të mitur, duhet pëlqim me shkrim nga prindi i tij, përfaqësuesi ligjor, përkatësisht tutori.

Për kyçjen në Program të personit të cilit i është marrë aftësia e punës, duhet pëlqim me shkrim nga përfaqësuesi ligjor përkatësisht tutori i tij.

II. KËSHILLI PËR MBROJTJEN E DËSHMITARËVE

Përbërja dhe emërimi i anëtarëve të Këshillit

Neni 6

Këshilli përbëhet nga pesë anëtarë.

Anëtarë të Këshillit janë përfaqësuesi i Gjyqit Suprem të Republikës së Maqedonisë nga radhët e gjykatësve, përfaqësuesi i Prokurorisë Publike të Republikës së Maqedonisë nga radhët e zëvendësprokurorëve publikë, drejtori i Drejtorisë për zbatimin e sanksioneve në Ministrinë e Drejtësisë, përfaqësuesi nga Ministria e Punëve të Brendshme dhe udhëheqësi i Seksionit në Ministrinë e Punëve të Brendshme.

Anëtarët nga paragrafi 2 i këtij neni kanë zëvendësit e tyre, të cilët janë përfaqësues të organit të njëjtë të anëtarëve që i zëvendësojnë.

Anëtarët e Këshillit, përkatësisht zëvendësit e tyre i emëron dhe shkarkon funksionari që udhëheq me organin që e përfaqësojnë.

Neni 7

Anëtarët e Këshillit, përveç udhëheqësit të Seksionit dhe drejtorit të Drejtorisë për zbatimin e sanksioneve dhe zëvendësve të tyre, emërohen në kohëzgjatje për pesë vjetësh me të drejtë për rizgjedhje.

Shuarja e anëtarësisë në Këshill

Neni 8

Anëtarësia në Këshill shuhet:

- me shuarjen e kryerjes së funksionit, me shuarjen e marrëdhënies së punës të anëtarit ose zëvendësit të tij në organin që e përfaqëson, përkatësisht me skadimin e kohës për të cilën është emëruar.

- nga shkaqe të arsyeshme, me kërkesën e vetë anëtarit përkatësisht zëvendësit të tij;

- për shkak të cenimit të ligjit dhe Rregullores së punës të Këshillit; dhe

- për shkak të dhënies së informatës së klasifikuar lidhur me punën e Këshillit.

Vendimin për shuarje të anëtarësisë në Këshill e merr me detyrë zyrtare funksionari i organit që e ka emëruar anëtarin ose zëvendësin e tij për shkaqet e shënuara në paragrafin 1 alineja 1 e këtij neni, përkatësisht me propozimin e anëtarit ose zëvendësit të tij, për shkaqet e shënuara në paragrafin 1 alineja 2 e këtij neni dhe me propozimin e Këshillit për shkaqet e shënuara në paragrafin 1 alineja 3 dhe 4 e këtij neni.

Kryetari i Këshillit

Neni 9

Me punën e Këshillit udhëheq kryetari, e në mungesë të tij zëvendësi. Kryetari i Këshillit dhe zëvendësi i tij janë përfaqësues të Gjyqit Suprem të Republikës së Maqedonisë.

Kompetenca e Këshillit

Neni 10

Këshilli është kompetent:

- të marrë vendim për kyçjen e personit në Program;
- të marrë vendim për shuarjen e Programit; dhe
- të marrë vendim për zbatimin e masës së mbrojtjes “ndërrim i identitetit”.

Mënyra e punës dhe vendimmarrjes së Këshillit

Neni 11

Këshilli punon në mbledhje të mbyllura që kanë karakter sekret.

Këshilli mund të vendosë nëse në mbledhje marrin pjesë së paku katër anëtarë ose zëvendësit e tyre.

Për marrjen e vendimit për kyçe në Program, për shuarjen e masave të mbrojtjes, si dhe për caktimin e masës së mbrojtjes “ndërrim i identitetit”, duhet pëlqimi nga së paku katër anëtarë të Këshillit, ndërsa vendimet tjera merren me shumicën e votave nga anëtarët e pranishëm të Këshillit.

Punët teknike-administrative të Këshillit i kryen Seksioni.

Këshilli miraton Rregulloren të punës.

III. SEKSIONI PËR MBROJTJEN E DËSHMITARËVE

Fushëveprimi i Seksionit

Neni 12

Në Ministrinë e Punëve të Brendshme formohet Seksioni.

Seksioni e ka fushëveprimin e punës si vijon:

- t'i kyçë në Program me vendimin e Këshillit personat nga neni 2 paragrafi 1 pikat 1, 2, 3 dhe 4 të këtij ligji;
- të vendosë për caktimin e masave të mbrojtjes, përveç masës së mbrojtjes “ndërrim i identitetit”;
- t'i zbatojë masat e mbrojtjes;
- t'u ofrojë ndihmë juridike personave nga neni 2 paragrafi 1 pikat 1, 2, 3 dhe 4 të këtij ligji;
- ta zbatojë Programin;
- të lidhë marrëveshje për mbrojtje me personin e kyçur në Program;
- të mbajë dhe udhëheqë evidencën e të dhënave për personat e mbrojtur;
- të administrojë me mjetet e ndara financiare për realizimin e Programit;
- të realizojë bashkëpunim me shërbimet përkatëse për mbrojtjen e dëshmitarëve nga shtetet e tjera;
- të organizojë edukim dhe trajnim të pandërprerë të personave të punësuar në Seksion;
- të ruajë dokumentet origjinale për identitetin e personave të mbrojtur; dhe
- të përgatit udhëzime dhe instruksione operative për zbatimin e masave të mbrojtjes.

Ministri i Punëve të Brendshme me akte nënligjore e përcakton mënyrën e mbajtjes së evidencës së të dhënave nga paragrafi 2 alineja 7 e këtij neni dhe mënyrën e ruajtjes së dokumenteve origjinale për identitetin e personit të mbrojtur.

Fshehja e identitetit të të punësuarve në Seksion dhe pronës së tyre

Neni 13

Nëse në mënyrë tjetër nuk mund të zbatohen masat e mbrojtjes të parapara në nenin 26 të këtij ligji, për kryerjen e punëve nga fushëveprimi i vet, Seksioni mund ta fshehë identitetin e të punësuarve të vet, si dhe ta fshehë pronësinë ndaj patundshmërive dhe sendeve të tundshme që i shfrytëzojnë të punësuarit për shkak të zbatimit të masave të caktuara në pajtim me këtë ligj.

Bashkëpunimi dhe ofrimi i ndihmës Seksionit nga organet dhe institucionet shtetërore e të tjera

Neni 14

Organet dhe institucionet shtetërore e të tjera obligohen t'i ofrojnë ndihmë Seksionit në realizimin e punëve nga fushëveprimi i vet.

IV. PROCEDURA PËR KYÇJE NË PROGRAM

Propozimi dhe kërkesa për kyçjen në Program

Neni 15

Propozim për kyçje në Program, te Këshilli paraqet Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë.

Propozimin nga paragrafi 1 i këtij neni, prokurori publik i Republikës së Maqedonisë e paraqet në bazë të kërkesës me shkrim për kyçje në Program të dërguar nga Ministria e Punëve të Brendshme, Prokurori Publik kompetent ose gjykatësi që vepron për lëndën konkrete.

Kërkesë për kyçje në Programin nga paragrafi 2 i këtij neni mund të paraqesë edhe personi i cili për shkak të rrezikut të mundshëm që t'i ekspozohet frikësimit, kërcënimit me hakmarrje ose rrezikut për jetën, shëndetin, lirinë, integritetin fizik ose pronën në vëllim të madh, nuk pajtohet që në cilësinë e dëshmitarit të paraqesë dëshmi në procedurën penale, për këtë Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë do të kërkojë nga prokurori publik kompetent që vepron me lëndën t'ia dorëzojë të dhënat nga neni 16 i këtij ligji.

Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë te Seksioni i paraqet të gjitha informatat e domosdoshme për personin për të cilin kërkohet kyçje në Program për marrjen e mendimit në të cilin do të përmbahen përshkrimi dhe vlerësimi i rrezikut që i kërcënohet personit, propozimin për shpenzimet për zbatimin e masave të mbrojtjes dhe propozimin për masat e mbrojtjes dhe afati i tyre.

Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë e përcakton përmbajtjen dhe formën e propozimit për kyçje në Program dhe kërkesës për kyçje në Program.

Përmbajtja e kërkesës për kyçje në Program

Neni 16

Kërkesa nga neni 15 paragrafi 2 i këtij ligji veçanërisht përmban:

1) të dhëna për personin për të cilin propozohet kyçja në Program (emri, emri i babait dhe mbiemri, mbiemri i vajzërisë, numri unik amë i qytetarëve, vendbanimi, dita, muaji, viti dhe vendi i lindjes, profesioni, gjendja martesore, gjendja pronësore, nëse, kur dhe pse është dënuar, nëse dhe kur e ka mbajtur dënimin e shqiptuar e ngjashëm);

2) përshkrimin e veprës penale dhe vlerësimin e dëshmi ekzistuese;

3) faktet konkrete dhe rrethanat me rëndësi esenciale për përcaktimin e gjendjes faktike lidhur me veprën penale, për të cilat personi mbrojtja e të cilit propozohet ka njohuri, por nuk është i gatshëm këtë ta paraqesë nëse nuk sigurohet mbrojtja e tij;

4) përmbajtjen e dëshmisë së mundshme me vlerësimin për vlefshmërinë e saj në procedurë;

5) kërkesën e personit mbrojtja e të cilit propozohet për kyçje në Program edhe të personave të afërt të tij, nëse ai ka paraqitur kërkesë të këtillë;

6) përshkrimin dhe vlerësimin e rrezikut që i kërcënohet personit mbrojtja e të cilit propozohet;

7) të dhëna dhe informata të tjera të domosdoshme.

Përmbajtja e propozimit për kyçje në Program

Neni 17

Nëse Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë e pranon kërkesën nga neni 15 paragrafi 2 i këtij ligji, në afat prej tetë ditësh nga dita e pranimit të kërkesës, te Këshilli paraqet propozim për kyçje në Program, i cili veçanërisht përmban:

1) të dhëna për personin për të cilin propozohet kyçja në Program (emri, emri i babait dhe mbiemri, mbiemri i vajzërisë, numri unik amë i qytetarëve, vendbanimi, dita, muaji, viti dhe vendi i lindjes, profesioni, gjendja martesore, gjendja pronësore, nëse, kur dhe pse është dënuar, nëse dhe kur e ka mbajtur dënimin e shqiptuar e ngjashëm);

2) masat e propozuara për mbrojtje të personit dhe propozimin për afatin e tyre;

3) përshkrimin e veprës penale dhe vlerësimin e dëshmi ekzistuese;

4) faktet konkrete dhe rrethanat me rëndësi esenciale për përcaktimin e gjendjes faktike lidhur me veprën penale, për të cilat personi mbrojtja e të cilit propozohet ka njohuri, por nuk është i gatshëm këtë ta paraqesë nëse nuk sigurohet mbrojtja e tij;

5) përmbajtjen e dëshmisë së mundshme me vlerësimin për vlefshmërinë e saj në procedurë;

6) kërkesën e personit mbrojtja e të cilit propozohet për kyçje në Program të personave të afërt të tij, nëse ai ka paraqitur kërkesë të këtillë;

7) përshkrimin dhe vlerësimin e rrezikut që i kërcënohet personit mbrojtja e të cilit propozohet;

8) mendimin nga Seksioni në të cilin përmbahen përshkrimi dhe vlerësimi i rrezikut që i kërcënohet personit mbrojtja e të cilit propozohet, propozimin e shpenzimeve për zbatimin e masave të mbrojtjes dhe propozimin e masave të mbrojtjes dhe afatin e tyre dhe

9) të dhëna dhe informata të tjera të domosdoshme.

Kushtet për kyçjen në Program

Neni 18

Gjatë marrjes së vendimit për kyçje në Program, Këshilli i merr parasysh veçanërisht kriteret si vijon:

- rëndësinë e informatave që i posedon personi mbrojtja e të cilit propozohet për kryerjen e veprës penale, kryerësin e saj dhe rrethanat e tjera të rëndësishme, përkatësisht të dhënat dhe informatat me rëndësi për procedurën penale që janë të domosdoshme dhe vendimtare për dëshminë e veprës penale;

- informatat me rëndësi për procedurën penale që i posedon personi mbrojtja e të cilit propozohet, të mos mund të sigurohen në mënyrë tjetër;

- seriozitetin e frikësimit; dhe

- vullnetin e personit mbrojtja e të cilit propozohet që të bashkëpunojë me organet e jurisprudence edhe në procesin e zbatimit të masave të mbrojtjes me Seksionin.

Marrja e vendimit pas propozimit për kyçje në Program

Neni 19

Pas pranimit të propozimit nga Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë, kryetari i Këshillit menjëherë, e më së voni në afat prej tetë ditëve konvokon mbledhjen e Këshillit.

Këshilli nga Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë mund të kërkojë të dhëna dhe informata plotësuese lidhur me propozimin për kyçje në Program.

Pas shqyrtimit të propozimit për kyçje në Program, Këshilli më së voni në afat prej 30 ditësh nga dita e dorëzimit të propozimit Prokurorit Publik të Republikës së Maqedonisë, do të marrë vendim dhe për këtë do t'i njoftojë Prokurorin Publik të Republikës së Maqedonisë dhe Seksionin.

Nëse propozimi për kyçje në Program është pranuar, Këshilli do ta obligojë Seksionin të lidhë marrëveshje me personin që është kyçur në Program.

Nëse Këshilli merr vendim për kyçje në Program të personit të afërt, Këshilli do ta obligojë Seksionin me personin e afërt të lidhë marrëveshje.

Përmbajtja e propozimit për kyçje në Program

Neni 20

Vendimi për kyçjen në Program përmban:

- të dhëna për personin i cili kyçet në Program (emri, emri dhe mbiemri i babait, mbiemri i vajzërisë, vendbanimi, numri unik amë i qytetarëve, dita, muaji, viti dhe vendi i lindjes e ngjashëm), si dhe të dhëna për personat e tij të afërt që kyçen në Program;
- të dhëna për lëndën penale;
- përshkrimin dhe vlerësimin e rrezikut që i kërcënohet personit i cili kyçet në Program; dhe
- masën e mbrojtjes “ndërrimi i identitetit”, vetëm nëse vendoset të zbatohet kjo masë.

Neni 21

Para marrjes së vendimit nga neni 19 i këtij ligji, Këshilli kërkon pëlqim me shkrim nga personi për të cilin zbatohet procedura për kyçje në Program.

Vendimi bashkë me pëlqimin me shkrim nga personi për kyçje në Program nga paragrafi 1 i këtij neni dorëzohet në Seksion.

Procedura për vazhdimin e afatit të masave të mbrojtjes të përcaktuara në Program

Neni 22

Nëse edhe pas kalimit të afatit të masave të mbrojtjes të përcaktuara në Program, të caktuara me Marrëveshje, edhe më tej ka nevojë për mbrojtjen e personit, udhëheqësi i Seksionit ose Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë në Këshill dorëzojnë kërkesë për vazhdimin e zbatimit të masave të mbrojtjes.

Kërkesa nga paragrafi 1 i këtij neni dorëzohet më së voni 30 ditë para skadimit të afatit të masave të mbrojtjes, e në raste të veçanta nëse këtë e kërkon siguria e personit të mbrojtur mund të dorëzohet edhe pas skadimit të afatit të masave të mbrojtjes.

Afati i zbatimit të masave të mbrojtjes nga paragrafi 1 i këtij neni, mund të vazhdohet vetëm në pajtim me personin e mbrojtur.

Masat urgjente

Neni 23

Nëse Prokurori Publik i Republikës së Maqedonisë vlerëson se jeta, shëndeti, liria, integriteti fizik dhe prona në vëllim të madh të dëshmitarit, bashkëpunëtorit të drejtësisë, viktimës që paraqitet në cilësinë e dëshmitarit dhe personave të afërt të tyre i janë ekspozuar rrezikut serioz që nuk mund të mënjanohej me masat përkatëse të mbrojtjes që policia ua ofron qytetarëve, njëkohësisht me propozimin për kyçje në Program, e njofton Seksionin për nevojën e zbatimit të masave urgjente.

Pas marrjes së njoftimit nga paragrafi 1 i këtij neni, Seksioni në afat prej 24 orësh do të marrë vendim për zbatimin e tyre, do t'i ndërmarrë masat dhe për këtë do t'i njoftojë Këshillin dhe Prokurorin Publik të Republikës së Maqedonisë.

Para se të marrë masa urgjente udhëheqësi i Seksionit do të marrë pëlqim me shkrim nga personi për të cilin do të zbatohen masat urgjente.

Masat urgjente nga paragrafi 1 i këtij neni zgjasin deri në marrjen e vendimit nga Këshilli për kyçjen e personit në Program.

Si masa urgjente mund të zbatohen masat nga neni 26 pikat 1, 2 dhe 3 të këtij ligji.

Neni 24

Pas marrjes së vendimit për zbatimin e masave urgjente dhe përcaktimin e llojit të masave, udhëheqësi i Seksionit do të kërkojë nga personi për të cilin do të zbatohen masat urgjente, t'i bëhet kontrolli mjekësor dhe të plotësojë pyetësorin (për të dhënat personale, gjendjen pronësore, obligimet që i ka ndaj personave të tretë dhe të dhëna të tjera).

Formën dhe përmbajtjen e pyetësorit nga paragrafi 1 i këtij neni i përcakton ministri i Punëve të Brendshme.

V. MARRËVESHJA PËR MBROJTJEN E DËSHMITARËVE

Neni 25

Pas marrjes së vendimit nga neni 19 i këtij ligji dhe pëlqimit me shkrim nga neni 21 paragrafi 1 i këtij ligji, Seksioni lidh marrëveshje me personin e kyçur në Program.

Para lidhjes së marrëveshjes, personi i kyçur në Program e plotëson pyetësorin nga neni 24 paragrafi 1 i këtij ligji.

Marrëveshja nga paragrafi 1 i këtij neni përmban:

- a) Të dhëna të përgjithshme;
- b) Obligimet ndaj personit të kyçur në Program:
 - se gjatë tërë Programit personave të mbrojtur, do t'u ofrohet ndihma e domosdoshme juridike, psikologjike dhe tjetër.
 - se në aspektin ekonomik e social do t'i ndihmohet personit deri në pavarësimin e tij. Kjo përkrahje nuk guxon të jetë me madhe se shuma që është e nevojshme për mbulimin e shpenzimeve për të jetuar, për integrimin e personit të mbrojtur në ambientin e ri jetësor, respektivisht vendqëndrimin;

c) Obligimet e personit të mbrojtur:

- se në cilësinë e dëshmitarit në procedurën penale do të paraqesë dëshmi të plotë identike me dëshminë që përmban deklarata që ka shërbyer si bazë për kyçje në Program,

- se do t'i përmbahet udhëzimit të Seksionit

- se për qëllimet e mbrojtjes së tij pajtohet pa vendim gjyqësor, ndaj tij të zbatohet përcjellja dhe incizimi i mjeteve të komunikimit, përcjellja dhe incizimi i lokaleve ku qëndron, si dhe përcjelljen dhe incizimin e tij të fshehtë, përkatësisht se pajtohet që ndaj tij të zbatohen kufizimet e domosdoshme të të drejtave dhe lirive të tij personale,

- se do t'i paraqesë llogaritë e tij financiare dhe llojet e tjera të obligimeve; dhe

- se pa prolongim do ta njoftojë Seksionin për ndryshimin e të gjitha rrethanave që mund të ndikojnë ndaj ndryshimit të zbatimit të Programit;

ç) Afatin e masave të mbrojtjes, si dhe kushtet për ndërprerjen e Marrëveshjes;

d) Klauzolën sipas të cilës Marrëveshja përpilohet në një ekzemplar që ruhet në Seksion dhe se obligimet që dalin prej saj nuk mund të jenë lëndë e kontestit qytetar ose llojit tjetër të kontestit gjyqësor;

dh) Deklaratën e cila është pjesë përbërëse e Marrëveshjes, e dhënë nga personi i kyçur në Program në të cilën shënon se është njoftuar dhe e kupton përmbajtjen e Marrëveshjes dhe

e) Datën dhe nënshkrimin e palëve.

Pajtimi i personit që kyçet në Program dhe deklarata e tij se të dhënat e shënuara në pyetësor janë të sakta, paraqesin pjesë përbërëse të Marrëveshjes.

Marrëveshjen në emër të personit të mitur ose personit me aftësinë e humbur të punës e nënshkruan personi nga neni 5 paragrafët 2 dhe 3 të këtij ligji.

Marrëveshja përpilohet në një ekzemplar dhe ruhet në Seksion.

VI. MASAT E MBROJTJES

Llojet e masave të mbrojtjes

Neni 26

Masat e mbrojtjes janë:

- 1) ruajtja e fshehtësisë së identitetit;
- 2) sigurimi i mbrojtjes personale;
- 3) ndërrimi i vendbanimit, përkatësisht vendqëndrimit; dhe
- 4) ndërrimi i identitetit.

Neni 27

Masat e mbrojtjes të përcaktuara në nenin 26 të këtij ligji i zbaton Seksioni.

Nëse Seksioni konsideron se është i domosdoshëm zbatimi i masës së mbrojtjes “ndërrim i identitetit”, në Këshill paraqet kërkesë për zbatimin e asaj mase.

Këshilli vendos për kërkesën e Seksionit nga paragrafi 2 i këtij neni, në afat prej 15 ditësh nga paraqitja e saj.

Ruajtja e fshehtësisë së identitetit

Neni 28

Masa e mbrojtjes “ruajtja e fshehtësisë së identitetit” përfshin përpunimin dhe përdorimin e dokumenteve personale në të cilat përkohësisht janë ndryshuar të dhënat personale të personit të mbrojtur, si dhe përpunimin dhe përdorimin e dokumenteve për pronësinë në pronë të caktuar të personit të mbrojtur.

Zbatimi i masës nga paragrafi 1 i këtij neni, nuk do të thotë ndërrim i vërtetë i të dhënave personale dhe të dhënave për pronësi të pronës së personit të mbrojtur në evidencën adekuate që e mbajnë organet kompetente.

Personi i mbrojtur mundet t'i shfrytëzojë dokumentet nga paragrafi 1 i këtij neni për lidhjen e marrëveshjeve të caktuara dhe punë të tjera juridike me personat e tretë vetëm me pajtimin paraprak të Seksionit. Nëse Seksioni nuk e jep pëlqimin, personi i mbrojtur me leje të Seksionit mund të caktojë të autorizuarin, i cili duke e shfrytëzuar emrin e tij të vërtetë dhe të dhënat në emër të tij dhe për llogari të tij do të lidhë marrëveshjen ose punët e tjera juridike.

Sigurimi i mbrojtjes personale

Neni 29

Masa e mbrojtjes “sigurimi i mbrojtjes personale” përbëhet nga mbrojtja operative, fizike dhe teknike e personit të mbrojtur, me qëllim të pengohet rrezikimi i jetës së tij, shëndetit, lirisë, integritetit fizik ose pronës në vëllim të madh.

Ndërrimi i vendbanimit, përkatësisht vendqëndrimit

Neni 30

Masa e mbrojtjes “ndërrimi i vendbanimit, përkatësisht vendqëndrimit” të personit të mbrojtur realizohet përmes ndërrimit të përkohshëm ose të përhershëm të vendbanimit të tij, përkatësisht vendqëndrimit me vendbanim tjetër, përkatësisht vendqëndrim, që do ta caktojë Seksioni.

Masa e mbrojtjes nga paragrafi 1 i këtij neni, mund të zbatohet në territorin e Republikës së Maqedonisë ose jashtë territorit të saj në pajtim me marrëveshjet e ratifikuara ndërkombëtare.

Bashkëpunëtori i drejtësisë i cili gjendet në mbajtjen e dënimit në Republikën e Maqedonisë dhe atij i është caktuar masa e mbrojtjes “ndërrim i vendbanimit, përkatësisht vendqëndrimit”, në pajtim me marrëveshjen e ratifikuar ndërkombëtare, mund të zhvendoset në mbajtjen e mëtejme të dënimit me burg në shtetin tjetër.

Ndërrimi i identitetit

Neni 31

Masa e mbrojtjes “ndërrim i identitetit” përbëhet nga ndërrimi i plotë ose i pjesshëm i të dhënave personale të personit të mbrojtur. Të dhënat personale të futura në dokumentet e reja nuk guxon të jenë identike me të dhënat e personit tjetër.

Fitimi i identitetit të ri nuk ka ndikim në të drejtat statusore e të tjera dhe obligimet e personit të mbrojtur.

Pas skadimit të zbatimit të masës së mbrojtjes “ndërrim i identitetit”, personi i mbrojtur mund të deklarohet për mbajtjen e identitetit të ri.

Personi i mbrojtur nuk mund ta kthejë identitetin e tij burimor nëse ndërrimi i identitetit në masë të konsiderueshme ka ndikuar në statusin e personit të tretë (martesa, atësia, amësia e ngjashëm).

Me pëlqimin me shkrim të Seksionit, e në pajtim me udhëzimet për ruajtjen e fshehtësisë dhe garantimin e sigurisë së plotë të personit të mbrojtur, ai me të dhënat e tij burimore personale mund të marrë pjesë në procedurën zyrtare në të cilën shfrytëzimi i të dhënave burimore personale është i domosdoshëm.

Dokumentet origjinale për identitetin e personit të mbrojtur ruhen në Seksion.

Në zbatimin e masës së mbrojtjes “ndërrim i identitetit”, mund të merren edhe aktivitetet për ndërrimin e karakteristikave fizike të personit të mbrojtur.

Neni 32

Nëse është marrë vendimi për zbatimin e masës për ndërrimin e identitetit, para lidhjes së Marrëveshjes, Seksioni do ta thirrit personin i cili propozohet të kyçet në Program, t'i plotësojë obligimet e tij të arritura ndaj personave të tretë.

Nëse personi i cili propozohet të kyçet në Program nuk i plotëson obligimet nga paragrafi 1 i këtij neni, masa e mbrojtjes “ndërrim i identitetit” nuk do të zbatohet derisa obligimet e arritura ndaj personave të tretë nuk plotësohen.

Në rast se pas lidhjes së Marrëveshjes, Seksioni njoftohet për obligimin që ka ndodhur derisa personi i mbrojtur e ka pasur identitetin burimor, Seksioni e thirr personin e mbrojtur me ndërmjetësimin e tij ta plotësojë obligimin. Nëse personi nuk mundet apo nuk dëshiron ta plotësojë këtë obligim, Seksioni me shkrim do ta njoftojë Këshillin. Këshilli në afat prej tri ditësh nga dita e pranimit të njoftimit, do të vendosë për ndërprerjen e zbatimit të masës së mbrojtjes “ndërrim i identitetit” dhe për shuarjen e Programit.

Neni 33

Nëse personi i mbrojtur ka kryer vepër penale para ndërrimit të identitetit, me kërkesën e gjyqit, Seksioni e siguron praninë e tij dhe shfrytëzimin e identitetit burimor, e gjyqi mund të caktojë mënyrë të veçantë të dëgjimit në pajtim me Ligjin për procedurë penale.

Neni 34

Nëse personi i mbrojtur kryen vepër penale pas lidhjes së Marrëveshjes, Seksioni do ta njoftojë Këshillin i cili mund të miratojë vendim për shuarjen e Programit.

Neni 35

Të gjitha kontaktet me personin e mbrojtur që kanë të bëjnë me të drejtat e obligimet e tij statusore e të tjera, realizohen me ndërmjetësimin e Seksionit.

Neni 36

Në rastin e pjesëmarrjes së personit të mbrojtur në cilësinë e dëshmitarit në procedurën penale, thirrja i dorëzohet me ndërmjetësimin e Seksionit, i cili do të sigurojë praninë e tij, ndërsa gjyqi mund të caktojë mënyrë të veçantë të dëgjimit në pajtim me Ligjin për procedurë penale.

Përpunimi dhe përdorimi i dokumenteve

Neni 37

Përpunimi dhe përdorimi i dokumenteve që shfrytëzohen në pajtim me këtë ligj, me qëllim të realizimit të masave të mbrojtjes nuk paraqet vepër penale, as cenim të dispozitave të tjera.

Neni 38

Bashkëpunëtori i drejtësisë që është përfshirë në Program dhe me të cilin Seksioni ka lidhur Marrëveshje, nëse gjendet në mbajtjen e dënimit me burg, gëzon privilegje dhe përparësi të veçanta në institucionin ndëshkues-përmirësues në pajtim me ligjin.

VII. SHUARJA E PROGRAMIT

Neni 39

Programi shuhet:

- 1) me skadimin e kohës së parapare me Marrëveshje;
 - 2) me vdekjen e personit të mbrojtur;
 - 3) nëse personi i mbrojtur ose përfaqësuesi i tij ligjor tërhiqen nga mbrojtja e për këtë paraqesin deklaratë me shkrim në Seksion;
 - 4) për shkak të shuarjes së shkaqeve për të cilat personi i mbrojtur është kyçur në Program; dhe
 - 5) për shkak të mosrespektimit të dispozitave nga Marrëveshja nga personi i mbrojtur.
- Vendimin për shuarjen e Programit sipas pikave 4 dhe 5 nga paragrafi 1 i këtij neni e miraton Këshilli me propozimin e udhëheqësit të Seksionit, Prokurorit Publik të Republikës së Maqedonisë ose personit të mbrojtur, përkatësisht përfaqësuesit të tij ligjor.

VIII. BASHKËPUNIMI NDËRKOMBËTAR DHE MJETET FINANCIARE

Bashkëpunimi ndërkombëtar

Neni 40

Bashkëpunimi ndërkombëtar në sferën e mbrojtjes së dëshmitarëve, bashkëpunëtorëve të drejtësisë, viktimave që paraqiten në cilësinë e dëshmitarëve dhe personave të tyre të afërt realizohet në bazë të marrëveshjeve ndërkombëtare të ratifikuara në pajtim me Kushtetutën e Republikës së Maqedonisë ose në bazë të reciprocitetit.

Për kushtet nga paragrafi 1 i këtij neni, Seksioni:

- paraqet lutje të shteti tjetër për pranimin e personit të mbrojtur dhe zbatimin e masave të mbrojtjes të parapara me këtë ligj; dhe
- vepron lidhur me lutjet e shteteve të tjera për pranimin e personave të mbrojtur dhe zbatimin e masave të mbrojtjes në Republikën e Maqedonisë.

Mjetet financiare

Neni 41

Mjetet financiare për zbatimin e këtij ligji sigurohen nga Buxheti i Republikës së Maqedonisë dhe nga burimet dhe programet ndërkombëtare të dedikuara për nevojat e mbrojtjes së dëshmitarëve.

Ministri i Punëve të Brendshme do të miratojë akt nënligjor për mënyrën e shfrytëzimit të mjeteve financiare nga paragrafi 1 i këtij neni.

IX. DISPOZITA NDËSHKUESE - VEPRA PENALE

Dhënia e paautorizuar e informatave dhe të dhënave për dëshmitarët, bashkëpunëtorët e drejtësisë, viktimat që paraqiten në cilësinë e dëshmitarëve dhe personave të tyre të afërt

Neni 42

Ai që në kundërshtim me ligjin do t'i zbulojë: identitetin e vërtetë, shtëpinë, vendqëndrimin e personave nga neni 2 paragrafi 1 pikat 1, 2, 3 dhe 4 të këtij ligji, si dhe informata të tjera që mund të çojnë në identifikimin e tyre që do t'ua rrezikonte jetën, shëndetin, lirinë, integritetin fizik ose pronën në masë të madhe të personave nga neni 2 paragrafi 1 pikat 1, 2, 3 dhe 4 të këtij ligji, do të dënohet me së paku katër vjet burg.

Nëse vepra nga paragrafi 1 u shkakton lëndime të rënda trupore personave nga neni 2 paragrafi 1 pikat 1, 2, 3 dhe 4 të këtij ligji kryerësi do të dënohet me së paku tetë vjet burg.

Nëse vepra nga paragrafi 1 shkakton vdekjen ose vetëvrasjen e personave nga neni 2 paragrafi 1 pikat 1, 2, 3 dhe 4 të këtij ligji kryerësi do të dënohet me së paku 15 vjet burg, ose me burg të përjetshëm.

X. DISPOZITAT KALIMTARE DHE PËRFUNDIMTARE

Neni 43

Këshilli për mbrojtjen e dëshmitarëve do të konstituohet në afat prej 30 ditësh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji.

Neni 44

Në afat prej gjashtë muajsh nga dita e hyrjes në fuqi të këtij ligji, me dispozita do të rregullohet mënyra e udhëheqjes së evidencës së të dhënave për personat e mbrojtur, mënyra e ruajtjes së dokumenteve origjinale për identitetin e personave të mbrojtur, mënyra e shfrytëzimit të mjeteve financiare për zbatimin e këtij ligji, forma dhe përmbajtja e pyetësorit që e plotëson personi me të cilin lidhet marrëveshja, përmbajtja dhe forma e propozimit për kyçe në Program dhe kërkesa për kyçe në Program.

Dispozitat nga paragrafi 1 i këtij neni, paraqesin informata të klasifikuara me shkallën përkatëse të fshehtësisë në pajtim me ligjin.

Neni 45

Këshilli në afat prej 30 ditësh nga dita e konstituimit të tij, do të miratojë Rregullore të punës që paraqet informatë të klasifikuar me shkallën përkatëse të fshehtësisë në pajtim me ligjin.

Neni 46

Ky Ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë", ndërsa do të zbatohet prej 1 janar 2006.

588.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЗАДОЛЖУВАЊЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА СО ЗАЕМ КАЈ МЕЃУНАРОДНАТА БАНКА ЗА ОБНОВА И РАЗВОЈ - СВЕТСКАТА БАНКА ПО ДОГОВОР ЗА ЗАЕМ ЗА ПРОЕКТОТ ЗА КАТАСТАР И РЕГИСТРАЦИЈА НА НЕДВИЖНОСТИ

Се прогласува Законот за задолжување на Република Македонија со заем кај Меѓународната банка за обнова и развој - Светската банка по Договор за заем за Проектот за катастар и регистрација на недвижности,

што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 19 мај 2005 година.

Бр. 07-1896/1
19 мај 2005 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН**ЗА ЗАДОЛЖУВАЊЕ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА СО ЗАЕМ КАЈ МЕЃУНАРОДНАТА БАНКА ЗА ОБНОВА И РАЗВОЈ - СВЕТСКАТА БАНКА ПО ДОГОВОР ЗА ЗАЕМ ЗА ПРОЕКТОТ ЗА КАТАСТАР И РЕГИСТРАЦИЈА НА НЕДВИЖНОСТИ****Член 1**

Република Македонија се задолжува кај Меѓународната банка за обнова и развој - Светската банка со заем во износ од 10.300.000 ЕВРА, наменет за реализација на Проектот за катастар и регистрација на недвижности.

Член 2

Условите и начинот на користење на заемот од членот 1 на овој закон се утврдуваат со Договор за заем по Проектот за катастар и регистрација на недвижности, кој ќе се склучи меѓу Владата на Република Македонија и Меѓународната банка за обнова и развој - Светската банка.

Во име на Република Македонија, Договорот за заем од ставот 1 на овој член ќе го потпише министерот за финансии или од него овластено лице.

Член 3

Рокот за отплата на заемот од членот 1 на овој закон е 17 години, со вклучен грејс период од пет години и каматна стапка од ЛИБОР +0,75% годишно.

Заемот ќе се отплаќа на 24 полугодишни анuitети од кои почнувајќи од 15 ноември 2010 до 15 ноември 2021 година ќе се отплаќаат 23 еднакви полугодишни анuitети во износ од 430.000 ЕВРА и на 15 мај 2022 година ќе се отплати последниот анuitет во износ од 410.000 ЕВРА.

Во грејс периодот од пет години, што претставува и период на реализација на Проектот, ќе се плаќа само каматата на заемот.

Член 4

На или веднаш по датумот на влегување во сила на Договорот за заем од членот 2 став 1 на овој закон, се плаќа еднократна провизија - трошок во износ од 1% од износот на заемот. Износот на еднократната провизија може да биде и помала од 1% врз основа на претходно донесена одлука на Меѓународната банка за обнова и развој - Светската банка.

На износот на неповлечените средства од заемот се плаќа провизија во висина од 0,75% годишно пропишана од страна на Меѓународната банка за обнова и развој - Светската банка.

Провизијата од ставот 2 на овој член се плаќа полугодишно и тоа на 15 мај и на 15 ноември секоја година.

Член 5

Корисник на средствата од заемот за Проектот за катастар и регистрација на недвижности е Државниот завод за геодетски работи.

Член 6

Република Македонија заемот од членот 1 на овој закон ќе го отплаќа од средствата предвидени во Буџетот на Република Македонија за Државниот завод за геодетски работи.

Член 7

Доколку Државниот завод за геодетски работи не ги сервисира навремено обврските од заемот, министерот за финансии има право да не одобри користење на средствата предвидени во Буџетот на Република Македонија за Државниот завод за геодетски работи на Република Македонија и да изврши пренамена на планираните буџетски средства за тековната година до износот кој Република Македонија во тековната година го должи кон Меѓународната банка за обнова и развој - Светската банка во основа на камата и главнина предмет на Договорот за заем.

Член 8

Овој закон влегува во сила со денот на објавување то во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J I**PËR NGARKIMIN E REPUBLIKËS SË MAQEDONISË ME HUA TE BANKA NDËRKOMBËTARE PËR RINDËRTIM DHE ZHVILLIM - BANKA BOTËRORE SIPAS MARRËVESHJES PËR HUA PËR PROJEKTIN PËR KADASTRËN DHE REGJISTRIMIN E PATUNDSHMËRIVE****Neni 1**

Republika e Maqedonisë ngarkohet me hua te Banka Ndërkombëtare për Rindërtim dhe Zhvillim - Banka Botërore, në shumë prej 10.300.000 euro, të dedikuara për realizimin e Projektit për kadastrën dhe regjistrimin e patundshmërive.

Neni 2

Kushtet dhe mënyra e shfrytëzimit të huas nga neni 1 i këtij ligji, përcaktohen me Marrëveshjen për hua sipas Projektit për kadastrën dhe regjistrimin e patundshmërive, e cila do të lidhet ndërmjet Qeverisë së Republikës së Maqedonisë dhe Bankës Ndërkombëtare për Rindërtim dhe Zhvillim - Banka Botërore.

Në emër të Republikës së Maqedonisë, Marrëveshjen për hua nga paragrafi 1 i këtij neni, do ta nënshkruajë ministri i Financave ose personi i autorizuar nga ai.

Neni 3

Afati për pagimin përfundimtar të huas nga neni 1 i këtij ligji është 17 vjet, me grejs periudhë 5 vjeçare të përfshirë dhe shkallë të kamatës prej LIBOR+0.75% në vit.

Huaja do të paguhet në 24 anuitete gjysmëvjetore, prej të cilave, duke filluar prej 15 nëntorit të vitit 2010 deri më 15 nëntor të vitit 2021, do të paguhet 23 anuitete gjysmëvjetore të njëjta, në shumë prej 430.000 euro dhe më 15 maj të vitit 2022, do të paguhet përfundimisht anuiteti i fundit në shumë prej 410.000 euro.

Në grejs periudhën prej 5 vjetësh, që përfaqëson edhe periudhë të realizimit të projektit, do të paguhet vetëm kamata e huas.

Neni 4

Më datën ose menjëherë pas datës së hyrjes në fuqi të Marrëveshjes për hua nga neni 2, paragrafi 1 i këtij ligji, paguhet provizion i njëhershëm - shpenzim në shumë prej 1% nga shuma e huas. Shuma e provizionit të njëhershëm mund të jetë edhe më e vogël se 1% në bazë të vendimit paraprakisht të marrë të Bankës Ndërkombëtare për Rindërtim dhe Zhvillim - Bankës Botërore.

Për shumën e mjeteve të pa tërhequra të huas, paguhet provizion në lartësi prej 0,75% në vjet, të përcaktuar nga ana e Bankës Ndërkombëtare për Rindërtim dhe Zhvillim - Banka Botërore.

Provizioni nga paragrafi 2 i këtij neni, paguhet në gjysmë viti edhe atë më 15 maj dhe më 15 nëntor të çdo viti.

Neni 5

Shfrytëzues i mjeteve nga huaja për Projektin për kadastrën dhe regjistrimin e patundshmërive është Enti Shtetëror për Punë Gjeodezike.

Neni 6

Republika e Maqedonisë, huan nga neni 1 i këtij Ligji, do ta paguajë përfundimisht nga mjetet e parapara në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë për Entin Shtetëror për Punë Gjeodezike.

Neni 7

Në qoftë se Enti Shtetëror për Punë Gjeodezike nuk i servison në kohë obligimet e huas, ministri i Financave ka të drejtë të mos lejojë shfrytëzim të mjeteve të parapara në Buxhetin e Republikës së Maqedonisë për Entin Shtetëror për Punë Gjeodezike të Republikës së Maqedonisë dhe ta bëjë ridestinimin e mjeteve të planifikuara buxhetore për vitin vijues deri në shumën, të cilën Republika e Maqedonisë në vitin vijues e ka borxh ndaj Bankës Ndërkombëtare për Rindërtim dhe Zhvillim - Banka Botërore, në bazë të kamatës dhe kryegjësë lëndë e Marrëveshjes për hua.

Neni 8

Ky ligj hyn në fuqi me ditën e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

589.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

**ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ПРЕСТА-
НУВАЊЕ НА ВАЖЕЊЕТО НА ЗАКОНОТ ЗА ОВЛА-
СТУВАЊЕ НА ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА ИЗРАБОТКА
НА КНИЖНИ И КОВАНИ ПАРИ**

Се прогласува Законот за престанување на важење на Законот за овластување на организација за изработка на книжни и ковани пари, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 19 мај 2005 година.

Бр. 07-1895/1
19 мај 2005 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН

**ЗА ПРЕСТАНУВАЊЕ НА ВАЖЕЊЕТО НА ЗАКОНОТ
ЗА ОВЛАСТУВАЊЕ НА ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА
ИЗРАБОТКА НА КНИЖНИ И КОВАНИ ПАРИ**

Член 1

Законот за овластување на организација за изработка на книжни и ковани пари ("Службен весник на Република Македонија" - Посебен Службен весник број 2/93) престанува да важи.

Член 2

Овој закон влегува во сила со денот на објавување то во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J I

**PËR NDËRPRERJEN E VLEFSHMËRISË TË
LIGJIT PËR AUTORIZIMIN E ORGANIZATËS PËR
PËRPUNIMIN E KARTËMONEDHAVE DHE
MONEDHAVE**

Neni 1

Ligji për autorizimin e organizatës për përpunimin e kartëmonedhave dhe monedhave ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë - Gazeta zyrtare e veçantë" numër 2/93) pushon të vlejë.

Neni 2

Ky ligj hyn në fuqi me ditën e botimit në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

590.

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија издаваат

У К А З

**ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЦАРИН-
СКИТЕ МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА НА ПРАВАТА
ОД ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОПСТВЕНОСТ**

Се прогласува Законот за царинските мерки за заштита на правата од интелектуална сопственост, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 19 мај 2005 година.

Бр. 07-1894/1
19 мај 2005 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН

**ЗА ЦАРИНСКИТЕ МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА НА ПРА-
ВАТА ОД ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОПСТВЕНОСТ**

ГЛАВА 1

Општи одредби

Член 1

(1) Со овој закон се регулира постапката за преземање дејствија од царинските органи кога постојат оправдани причини за сомневање дека со стоката се повредува правото од интелектуална сопственост во случаите кога таа стока:

1) е декларирана за пуштање во слободен промет, извоз или повторен извоз во согласност со царинските прописи и

2) е откриена при контрола на стока која се внесува во или се изнесува од царинското подрачје на Република Македонија, која е ставена во постапка на транзит, царинско складирање, увоз за облагородување, преработка под царинска контрола или привремен увоз, или која е ставена во слободна зона или слободен склад во согласност со царинските прописи.

(2) Со овој закон се определуваат и мерките за заштита на правата од интелектуална сопственост кои ги преземаат царинските органи кога со стоката од ставот (1) на овој член се повредува правото од интелектуална сопственост.

Член 2

Овој закон не се применува за:

1) стока заштитена со патент или индустриски дизајн, стока на која стои трговска марка со согласност на носителот на трговската марка, стока на која стои ознака на потекло или географска ознака, стока која е заштитена со авторско право или сродно право и која е изработена со согласност на носителот на правото, а која без негова согласност се наоѓа во еден од случаите од членот 1 на овој закон.

2) стока од точката 1 на овој член која е изработена под услови спротивни на договорените со носителот на правото и

3) стока која е дел од личниот багаж на еден патник, предмети од некомерцијална природа со мала вредност кои покрај предметите од личниот багаж ги внесува патник од странство и предмети од некомерцијална природа со мала вредност кои повремено се примаат од странство, кои се ослободуваат од плаќање на увозни давачки согласно со царинските прописи, кога не постојат оправдани причини за сомневање дека таквата стока е дел од комерцијален промет.

Член 3

Поимите употребени во овој закон го имаат следно-во значење:

1. “Право од интелектуална сопственост” е право од индустриска сопственост и авторско право и друго сродно право пропишано со закон.

2. “Стокa со која се повредува право од интелектуална сопственост” е:

1) “фалсификувана стока”:

а) стока, вклучувајќи го и пакувањето, на која без согласност од носителот на правото стои трговска марка идентична со важечката трговска марка регистрирана за ист вид на стока која е во важност, или која не може да се разликува во суштинските обележја од таквата трговска марка и со тоа ги повредува правата на носителот на трговската марка согласно со закон;

б) секој знак од кој се состои трговската марка (вклучувајќи и: лого зборови, букви, бројки, слики, цртежи, комбинации на бои, тродимензионални форми); форми на стоката или нејзиното пакување; комбинации на напред наведените знаци; налепница, брошура, упатство за употреба или гарантен документ кои носат таков знак), дури и да се наоѓа одделен од стоката, под истите услови како од точката 1 потточка а) на овој став и

в) пакување на кое стои трговска марка на фалсификувана стока, дури и да се наоѓа одделено од стоката, под истите услови како од точката 1 потточка а) на овој став;

2) “пиратска стока” која е направена, или која содржи примероци направени, без согласност на носителот на авторското право или сродното право, ако со нејзина изработка се повредува авторско право или сродно право согласно со закон и

3) стока со која се повредува правото на патент, индустриски дизајн, ознака на потекло или географска ознака согласно со закон.

Стокa со која се повредува правото од интелектуална сопственост е и секој калап или матрица посебно дизајнирани или прилагодени за изработка на таков вид на стока, доколку со употребата на таквите калапи или матрици се повредуваат правата на носителот на правата во Република Македонија, средства, производи, компоненти или делови за избегнување или изигрување на заштита (смајл картички, декодери, компјутерски програми, системи за претметнување или друг вид на промена и слично) или на контрола на копирање;

3. “Носител на право” е:

1) секое домашно и странско, правно и физичко лице кое, согласно со закон, е носител на правото од патент, индустриски дизајн, трговска марка, ознака на потекло, географска ознака, авторско право или сродно право или

2) секое друго домашно и странско, правно и физичко лице кое има право да користи некое од правата од интелектуална сопственост од точката 1 на овој став или застапник на носителот на правото или на лицето кое има право да користи некое од правата од интелектуална сопственост;

4. “Работен ден” е работен ден на Централната управа на Царинската управа и

5. “Царински орган” е организациона единица на Царинската управа согласно со закон.

Член 4

(1) Доколку со овој закон поинаку не е определено, царинскиот орган што ја води постапката го применува Законот за општата управна постапка.

(2) Одредбите од овој закон не ја исклучуваат примената на прописите со кои се регулира заштитата на правата од индустриска сопственост и авторското право и други сродни права.

ГЛАВА 2

Постапување по службена должност и барање за преземање на дејствија од страна на царинските органи

Дел 1

Постапување по службена должност

Член 5

(1) Кога царинските органи, во случаите од членот 1 став (1) на овој закон, а пред поднесување на барање од страна на носителот на правото или пред негово прифаќање кога такво е поднесено, имаат оправдани причини за сомневање дека со стоката се повредува правото од интелектуална сопственост го одложуваат пуштањето на стоката или истата ја задржуваат.

(2) За мерката од ставот (1) на овој член царинскиот орган веднаш го известува носителот на правото, за да може да поднесе барање за преземање на дејствија во согласност со членот 6 на овој закон, како и декларантот или лицето кое ја поседува стоката.

(3) Царинските органи, без откривање на други податоци, освен податоците за стварната или претпоставената количина и вид на предмети, а пред известувањето на носителот на правото за можната повреда, може од носителот на правото да побараат да им ги даде сите податоци кои им се потребни за потврдување на нивните причини за сомневање.

(4) Доколку во рок од три работни дена од известувањето, носителот на правото не поднесе барање за преземање на дејствија во согласност со членот 6 на овој закон, пуштањето на стоката се одобрува или нејзиното задржување престанува под услов да се завршат сите царински формалности.

Дел 2

Поднесување и обработка на барања за преземање на царински дејствија

Член 6

(1) Носителот на право може во писмена форма да поднесе барање до Централната управа на Царинската управа за преземање на царински дејствија од страна на царинските органи за стоката од членот 1 став (1) на овој закон.

(2) Барањето за преземање дејствија се изготвува на образец чија форма и содржина ја пропишува министерот за финансии. Барањето мора да ги содржи сите податоци кои се потребни за лесно препознавање на предметната стока од страна на царинските органи, а особено:

1) прецизен и детален технички опис на стоката;

2) секоја посебен податок кој носителот на правото може да го има за видот на измамата и

3) име и презиме и точна адреса и телефонски број на лицето за контакт назначено од страна на носителот на правото.

(3) Кон барањето за преземање дејствија мора да се достави и изјава која барателот е должен да ја даде во согласност со членот 7 на овој закон и доказ дека барателот е носител на правото за предметната стока.

(4) Носителот на правото треба, исто така, да ги достави сите други податоци кои ги има во врска со:

1) царинската вредност во Република Македонија на оригиналната стока;

2) локацијата на стоката или нејзиното одредиште;
3) карактеристики кои ја одликуваат пратката;
4) очекуван датум на пристигнување или поаѓање на стоката;

5) податоци за користените транспортни средства;
6) податоци за увозникот, извозникот или лицето кое ја поседува стоката;

7) земјата или земјите на производство и користените рути на пренесување и

8) техничките разлики, доколку се познати, меѓу оригиналната стока и стоката за која постои сомневање дека е стока со која се повредува правото од интелектуална сопственост.

(5) Покрај податоците од ставовите (2), (3) и (4) на овој член царинскиот орган може да побара посебни податоци карактеристични за видот на предметното право од интелектуална сопственост.

(6) Примено барање за преземање на дејствија, Централната управа на Царинската управа ќе го обработи и во писмена форма ќе го извести подносителот на барањето за својата одлука во рок од 30 работни дена од денот на приемот на барањето.

(7) Царинскиот орган за обработката на барањето наплатува надоместок во износ кој го пропишува министерот за финансии, а кој не смее да биде повисок од стварните трошоци.

(8) Во случаи кога барањето не ги содржи задолжителните податоци од овој член или ако истите не се целосни, Централната управа на Царинската управа со заклучок го отфрла барањето за преземање на дејствија со соодветно образложение. Против заклучокот може да се изјави посебна жалба до министерот за финансии во рок од осум дена од денот на доставувањето.

Член 7

Со изјавата од членот 6 став (3) носителот на правото презема одговорност кон лицата вклучени во еден од случаите од членот 1 став (1) на овој закон кога постапката започната согласно со членот 10 став (1) од овој закон е прекината заради дејствие или пропуст на носителот на правото или кога е утврдено дека предметната стока не повредува право од интелектуална сопственост. Со изјавата носителот, исто така, се согласува да ги поднесе и сите трошоци настанати за чување на стоката под царински надзор согласно со овој закон.

Член 8

Членовите 6 и 7 се применуваат во целост и за барањата за продолжување на рокот од членот 9 на овој закон.

Дел 3

Прифаќање на барање за преземање дејствија

Член 9

(1) Со прифаќање на барањето од членот 6 на овој закон, Централната управа на Царинската управа го определува рокот во кој се преземаат дејствија, кој не може да биде подолг од една година од денот на прифаќање на барањето. Пред истекот на определениот рок, доколку претходно е намирен каков било долг на носителот на правото настанат согласно со овој закон, носителот на правото може да побара продолжување на рокот.

(2) Определениот рок може да се продолжи на барање на носителот на правото, доколку претходно се намират договите кои евентуално можат да настанат согласно со членот 16 на овој закон.

(3) Носителот на правото е должен веднаш да ја извести Централната управа на Царинската управа, доколку неговото право престане да важи.

(4) Одлуката за прифаќање на барањето и одлуката за продолжување на рокот веднаш се испраќаат до царинските органи надлежни за преземање дејствија.

(5) По барање на царинските органи, носителот на правото ќе ги обезбеди сите дополнителни податоци потребни за спроведување на одлуката за прифаќање на барањето.

ГЛАВА 3

Постапување по барањето за преземање на дејствија од страна на царинските органи

Член 10

(1) Откако царинскиот орган, на кој му е испратена одлука во согласност со членот 9 став (4) од овој закон, утврдил дека стоката од еден од случаите од членот 1 став (1) на овој закон е стока за која постојат оправдани причини за сомневање дека е стока со која се повредува правото од интелектуална сопственост опфатена со таа одлука, го одложува пуштањето на стоката или ја задржува под царински надзор. За своите дејствија царинскиот орган веднаш ја известува Централната управа на Царинската управа.

(2) Царинскиот орган веднаш го известува носителот на правото и декларантот или лицето кое ја поседува стоката за своите дејствија и може да ги информира за стварната или претпоставената количина и вид на стоката чие пуштање било одложено или која била задржана и за можноста да се спроведе поедноставена постапка за уништување на стоката согласно со членот 11 од овој закон.

(3) Царинскиот орган, во согласност со прописите за заштита на лични податоци, деловна тајна и доверливост, може да го извести носителот на правото, на негово барање, за имињата и адресите на примачот на стоката, испраќачот, декларантот или лицето кое ја поседува стоката и за потеклото на стоката за која постојат оправдани причини за сомневање дека е стока со која се повредува правото од интелектуална сопственост, доколку тие се познати, а со цел да утврди дали некое право од интелектуална сопственост е повредено согласно со закон.

(4) На барање на носителот на правото и на лицата вклучени во еден од случаите од членот 1 став (1) на овој закон, царинскиот орган им одобрува преглед на стоката чие пуштање е одложено или која е задржана, како и земање мостри во согласност со важечките прописи исклучиво за анализа и за водење на натамошна постапка. Овие мостри мора да се вратат по завршување на техничката анализа, а таму каде што е можно, пред пуштањето на стоката или по престанување на нивното задржување.

Член 11

(1) Кога царинскиот орган задржал стока или одложил пуштање на стока за која постојат оправдани причини за сомневање дека е стока со која се повредува правото од интелектуална сопственост во еден од случаите од членот 1 став (1) на овој закон, која се отстапува за уништување, царинскиот орган може да спроведе поедноставена постапка, која се применува со согласност на носителот на правото, а со која царинскиот орган може да ја уништи стоката под царински надзор, без да се утврди дали некое право од интелектуална сопственост било повредено согласно со закон и, ако:

- носителот на правото писмено го извести царинскиот орган во рок од десет работни дена или три работни дена во случај на лесно расиплива стока, од приемот на известувањето од членот 10 на овој закон, дека стоката која е предмет на постапката е стока со која се повредува правото од интелектуална сопственост од членот 3 точка 2 на овој закон и му достави на царинскиот орган писмена согласност од декларантот, лицето кое ја поседува стоката или сопственикот на стоката за отстапување за уништување на стоката и

- уништувањето се врши на трошок и на одговорност на носителот на правото во согласност со царинските прописи за уништување на стока под царински надзор и да биде проследено со земање на мостри кои царинскиот орган ги чува во согласност со царинските прописи и кои можат да се користат како докази.

(2) Во врска со ставот (1) алинеја 1 на овој член декларантот, лицето кое ја поседува стоката или сопственикот на стоката може директно да му достави на царинскиот орган согласност за отстапување за уништување на стоката. Се смета дека декларантот, лицето кое ја поседува стоката или сопственикот на стоката дал согласност за уништување, доколку во пропишаниот рок недвосмислено не се спротивставил на уништувањето за кое бил известен. Овој рок може, во зависност од околностите да се продолжи за уште десет работни дена.

(3) Царинскиот орган не одговара за штетите кои можат да произлезат од уништувањето на стоката во согласност со овој член.

(4) Во другите случаи, кога не се исполнети условите од ставот (2) на овој член, се применува постапката од членот 13 на овој закон.

Член 12

(1) Носителот на право, добиените податоци од членот 10 став (3) на овој закон ги употребува само во постапката за утврдување дали е повредено правото од интелектуална сопственост, како и за целите од членовите 11 и 13 став (1) на овој закон.

(2) При употребата на податоците спротивно на ставот (1) од овој член Централната управа на Царинската управа ја укинува одлуката за прифаќање на барањето за преземање дејствија, за преостанатиот рок.

(3) Во случај на повеќекратно или особено сериозно прекршување на одредбите од ставот (1) на овој член, царинскиот орган може да го одбие барањето за продолжување на рокот од членот 9 на овој закон.

Член 13

(1) Доколку, во рок од десет работни дена од приемот на известувањето за одложување на пуштањето или задржувањето на стоката, царинскиот орган не е известен од носителот на правото дека е започната постапка за утврдување дали е повредено правото од интелектуална сопственост или не ја примил неговата согласност од членот 11 став (1) на овој закон, царинскиот орган ќе ја пушти стоката под услов да се завршат сите царински формалности. Овој рок може, во зависност од околностите да се продолжи најмногу за десет работни дена.

(2) Во случај на лесно расиплива стока за која постојат оправдани причини за сомневање дека е стока со која се повредува правото од интелектуална сопственост, рокот од ставот (1) на овој член е три работни дена и истиот не може да се продолжи.

Член 14

(1) Носителот на правото го известува царинскиот орган дека е започната постапка за утврдување дали е повредено правото од интелектуална сопственост со поднесување соодветен доказ од надлежен суд или друг надлежен орган дека постапката е започната.

(2) Со започнување на постапката од ставот (1) на овој член, се продолжува рокот за одложување на пуштањето или задржување на стоката сè додека судот или надлежниот орган не се произнесе за стоката.

Член 15

(1) Декларантот, сопственикот на стоката, лицето кое ја поседува стоката, увозникот или примачот на стоката може да побара од царинскиот орган да се пушти стока за која постои сомневање дека е стока со која се повредува право од индустриски дизајн или патенти, а за која е одложено пуштањето или која е задржана под услов да поднесе гаранција, и доколку:

а) царинскиот орган е известен во согласност со членот 13 став (1) од овој закон, дека е започната постапка за утврдување дали е повредено правото од интелектуална сопственост согласно со закон;

б) надлежен орган нема донесено мерка за привремено одземање на стоката пред истекот на рокот од членот 13 став (1) на овој закон и

в) сите царински формалности се завршени.

(2) Гаранцијата од ставот (1) на овој член мора да биде доволна за да ги заштити интересите на носителот на правото. Плаќањето на гаранцијата нема да влијае на користењето на други правни лекови кои му се на располагање на носителот на правото.

(3) Во случај на продолжување на рокот од членот 13 став (1) на овој закон, тој може да се продолжи најмногу до 30 работни дена.

(4) Видот, постапка и начинот на поднесување на гаранцијата, нејзината наплата и враќање ги пропишува министерот за финансии.

Член 16

(1) Чувањето на стоката за време на одложување на пуштањето или задржувањето се спроведува на начин кој е во согласност со одредбите од царинските прописи кои го регулираат привременото чување на стока.

(2) Трошоците за чување и одржување на стоката ги сноси подносителот на барањето за преземање на дејствија.

ГЛАВА 4

Поблиски прописи

Член 17

Поблиските прописи за спроведување на овој закон ги носи министерот за финансии.

ГЛАВА 5

Стока за која е утврдено дека го повредува правото од интелектуална сопственост

Член 18

Стоката за која по завршување на постапката од членот 10 на овој закон е утврдено дека повредува правото од интелектуална сопственост, не смее да се:

- внесе во царинското подрачје на Република Македонија,
- пушти во слободен промет,
- изнесе од царинското подрачје на Република Македонија,
- извезе,
- повторно извезе,
- стави во одложувачка постапка или
- внесе во слободна зона или слободен склад.

ГЛАВА 6

Одговорност на царинските органи и на носителот на правото

Член 19

(1) Прифаќањето на барање не му дава право за надомест на штета на носителот на правото кога стоката со која се повредува правото од интелектуална сопственост не е откриена од царинскиот орган и била пуштена или не е задржана во согласност со членот 10 став (1) на овој закон.

(2) Спроведувањето на надлежностите и преземениите дејствија од страна на царинскиот орган, во согласност со овој закон, не предизвикуваат одговорност на царинскиот орган за надомест на штета предизвикана на лицата вклучени во случаите од членот 1 став (1) на овој закон или лицата од членот 5 на овој закон.

ГЛАВА 7**Казнени одредби****Член 20**

(1) Со парична казна од 60.000 денари ќе се казни за прекршок правно лице, ако постапува спротивно на членот 9 став (3) од овој закон, така што веднаш не ја извести Централната управа на Царинската Управа за престанокот на неговото право.

(2) Со парична казна од 6.000 денари ќе се казни за дејствијата од ставот (1) на овој член и одговорното лице во правното лице.

(3) Со парична казна од 15.000 денари ќе се казни за дејствијата од ставот (1) на овој член и физичко лице.

Член 21

(1) Со парична казна од 120.000 денари ќе се казни за прекршок правно лице, ако постапува спротивно на членот 12 став (1) од овој закон, така што добиените податоци од царинскиот орган во смисла на членовите 11 и 13 став (1) од овој закон ги употреби надвор од постапката и целите за утврдување на повреда на право од интелектуална сопственост.

(2) Со парична казна од 15.000 денари ќе се казни за дејствијата од ставот (1) на овој член и одговорното лице во правното лице.

(3) Со парична казна од 30.000 денари ќе се казни за дејствијата од ставот (1) на овој член и физичко лице.

Член 22

(1) Со парична казна од 120.000 до 300.000 денари ќе се казни за прекршок правно лице, ако постапува спротивно на членот 18 од овој закон, така што внесе, пушти во слободен промет, изнесе, извезе, повторно извезе, стави во одложувачка постапка или внесе во слободна зона или слободен склад стока за која во претходно завршена постапка согласно со членот 10 на овој закон е утврдено дека го повредува правото од интелектуална сопственост.

(2) Со парична казна од 25.000 до 50.000 денари ќе се казни за дејствијата од ставот (1) на овој член и одговорното лице во правното лице.

(3) Со парична казна од 25.000 до 50.000 денари ќе се казни за дејствијата од ставот (1) на овој член и физичко лице.

ГЛАВА 8**Завршни одредби****Член 23**

Со денот на влегување во сила на овој закон престанува да важи членот 215 од Законот за индустриската сопственост ("Службен весник на Република Македонија" број 47/2002, 42/2003 и 9/2004) и членот 165 од Законот за авторски и други сродни права ("Службен весник на Република Македонија" број 47/96, 3/98, 98/2002 и 4/2005).

Член 24

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

L I G J I**PËR MASA DOGANORE PËR MBROJTJEN E TË DREJTAVE TË PRONËSISË INTELEKTUALE****KAPITULLI 1****Dispozita të përgjithshme****Neni 1**

(1) Me këtë ligj rregullohet procedura për ndërmarrjen e veprimeve nga organet doganore, kur ekzistojnë shkaqe të arsyeshme për dyshim se me mall cenohet e drejta e pronësisë intelektuale në rastet kur ai mall:

1) është deklaruar për lëshim në qarkullim të lirë, eksport ose riekспорт me rregullat doganore;

2) është zbuluar gjatë kontrollit të mallit i cili futet ose nxirret nga rajoni doganor i Republikës së Maqedonisë, i cili është i vendosur në procedurë transitorie, magazinim doganor, import për fisnikërim, përpunim nën kontroll doganor ose import të përkohshëm, ose që është vendosur në zonë të lirë apo magazinë të lirë në pajtueshmëri me rregullat doganore.

(2) Me këtë ligj përcaktohen edhe masat për mbrojtjen e të drejtave të pronësisë intelektuale që i ndërmarrin organet doganore kur me mallin nga paragrafi (1) i këtij neni cenohet e drejta e pronësisë intelektuale.

Neni 2

Ky ligj nuk zbatohet për:

1) mallin e mbrojtur me patentë ose dizajn industrial, mallin i cili ka markë tregtare në pajtueshmëri me bartësin e markës tregtare, mallin i cili ka shenjë e prejardhjes ose shenjë gjeografike, mallin i cili është i mbrojtur me të drejtën e autorit ose me të drejtë të ngjashme dhe i cili është i përpunuar në pajtueshmëri me bartësin e së drejtës, dhe i cili pa pajtueshmëri të tij gjendet në njërin nga rastet e nenit 1 të këtij ligji;

2) mallin nga pika 1 e këtij neni i cili është i përpunuar nën kushte që janë në kundërshtim me të kontraktuarat me bartësin e së drejtës.

3) mallin i cili është pjesë e bagazhit individual të një udhëtari, gjëra të natyrës jo komerciale me vlerë të vogël të cilat krahas sendeve të bagazhit individual i fut udhëtari nga vendi i huaj, dhe gjërat të natyrës jo komerciale me vlerë të vogël që kohë pas kohe pranohen nga vendet e huaja, të cilat lirohen nga pagesa e detyrimeve të importit në pajtim me rregullat doganore, kur nuk ekzistojnë shkaqe të arsyeshme për dyshim që ai mall është pjesë e qarkullimit komercial.

Neni 3

Nocionet e përdorura në këtë ligj e kanë kuptimin vijues:

1. "E drejta e pronësisë intelektuale" është e drejtë e pronësisë industriale dhe e drejtë e autorit si dhe e drejtë tjetër e ngjashme e përcaktuar me ligj.

2. "Malli me të cilin cenohet e drejta e pronësisë intelektuale" është:

1) "malli i falsifikuar";

a) malli, duke përfshirë edhe paketimin, të i cili pa lejen e bartësit të së drejtës qëndron marka tregtare e ngjashme me markën e vlefshme tregtare të regjistruar për llojin e njëjtë të mallit i cili është i vlefshëm, ose i cili nuk mund të dallohet në shenja thelbësore të markës së atillë tregtare, dhe me atë i cenon të drejtat e bartësit të markës tregtare në pajtim me ligjin;

b) secila shenjë prej së cilës përbëhet marka tregtare (duke përfshirë edhe: logo, fjalë, shkronja, numra, fotografi, vizatime, kombinime të ngjyrave, forma tredimensionale); forma të mallit ose paketimin e tij; kombinime të shenjave të lartpërmendura, etiketa, broshura, udhëzim për përdorim ose dokument garantues që kanë shenjë të atillë, edhe po të jetë i ndarë nga malli, nën kushte të njëjta sikurse nga pika 1 nënpika a) e këtij paragrafi;

c) paketimi në të cilin është ngjitur marka tregtare e mallit të falsifikuar, edhe po të jetë i ndarë nga malli, nën kushte të njëjta sikurse nga pika 1 nënpika a) e këtij paragrafi;

2) "mall piraterie" i cili është i bërë, ose i cili përmban kopje të bëra, pa pajtueshmëri të bartësit të së drejtës së autorit ose të drejtës së ngjashme, nëse me përpunimin e tij cenohet e drejta e autorit ose e drejta e ngjashme në pajtim me ligjin dhe

3) malli me të cilin cenohet e drejta e patentës, dizajnit industrial, shenja e prejardhjes apo shenja gjeografike në pajtim me ligjin.

Malli me të cilin cenohet e drejta e pronësisë intelektuale është edhe çdo kallëp apo matricë të dizajnuara në mënyrë të veçantë ose janë të përshtatura për përpunim të atij lloji të mallit, nëse me përdorimin e kallëpeve ose të matricave të atilla cenohen të drejtat e bartësit të së drejtave në Republikën e Maqedonisë, mjetet, produktet, komponentët ose pjesët për shmangie ose bishtërim të mbrojtjes (smart kartela, dekodues, programe kompjuterike, sisteme për pengim ose lloj tjetër të ndryshimit dhe ngjashëm) ose të kontrollit të kopjimit;

3. "Bartësi i së drejtës" është:

1) secili person i vendit dhe i huaj juridik dhe fizik i cili, në pajtim me ligjin, është bartës i së drejtës së patentës, dizajnit industrial, markës tregtare, shenjës së prejardhjes, shenjës gjeografike, të drejtës gjeografike apo të drejtës së ngjashme ose

2) çdo person tjetër i vendit dhe i huaj, person juridik dhe fizik i cili ka të drejtë të shfrytëzojë ndonjërin nga të drejtat e pronësisë intelektuale nga pika 1 e këtij paragrafi ose përfaqësues i bartësit të së drejtës apo të personit i cili ka të drejtë të shfrytëzojë ndonjërin nga të drejtat e pronësisë intelektuale;

4. "Ditë pune" është dita e punës së Drejtorisë qendrore të Drejtorisë doganore.

5. "Organi doganor" është njësi organizative e Drejtorisë doganore në pajtim me ligjin.

Neni 4

(1) Nëse me këtë ligj nuk është caktuar ndryshe, organi doganor që e udhëheq procedurën e zbaton Ligjin për procedurë të përgjithshme administrative.

(2) Dispozitat e këtij ligji nuk e përjashtojnë zbatimin e rregullave me të cilat rregullohet mbrojtja e të drejtave të pronësisë industriale dhe të drejtën e autorit si dhe të drejtat tjera të ngjashme.

KAPITULLI 2

Veprimi sipas detyrës zyrtare dhe kërkesa për ndërmarrjen e veprimeve nga ana e organeve doganore

Pjesa 1

Veprimi me detyrë zyrtare

Neni 5

(1) Kur organet doganore, në rastet nga neni 1 paragrafi (1) i këtij ligji, ndërsa para parashtrimit të kërkesës nga ana e bartësit të së drejtës ose para pranimit të tij kur ajo është parashtruar si e atillë, kanë shkaqe të arsyeshme për dyshim se me mallin cenohet e drejta e pronësisë intelektuale e prolongojnë lëshimin e mallit ose të njëjtin e mbajnë.

(2) Për masën nga paragrafi (1) të këtij neni organi doganor menjëherë e lajmëron bartësin e së drejtës, që të mund të parashtrojë kërkesë për ndërmarrjen e veprimeve në pajtim me nenin 6 të këtij ligji, si dhe deklaruesi ose personi që e posedon mallin.

(3) Organet doganore, pa zbulimin e të dhënave të tjera përveç të dhënave për sasinë reale apo të supozuar dhe llojin e sendeve, ndërsa para lajmërimit të bartësit të së drejtës për cenimin e mundshëm, ka mundësi që nga bartësi i së drejtës të kërkojnë t'ua japë të gjitha të dhënat që janë të nevojshme për vërtetimin e arsyeve të tyre për dyshim.

(4) Nëse në afat prej 3 ditësh pune të lajmërimit të bartësit të së drejtës nuk parashtron kërkesë për ndërmarrjen e veprimeve në pajtim me nenin 6 të këtij ligji, lëshimi i mallit lejohet ose mbajtja e tij ndalohet me kusht që të mbarojnë të gjitha formalitetet doganore.

Pjesa 2

Parashtrimi dhe përpunimi i kërkesave për ndërmarrjen e veprimeve doganore

Neni 6

(1) Bartësi i së drejtës ka mundësi që në formë me shkrim të parashtrojë kërkesë në Drejtorinë qendrore të Drejtorisë doganore për ndërmarrjen e veprimeve doganore nga ana e organeve doganore për mallin nga neni 1 paragrafi (1) i këtij ligji.

(2) Kërkesa për ndërmarrjen e veprimeve përgatitet në formular, formën dhe përmbajtjen e të cilit e përcakton ministri i Financave. Kërkesa doemos duhet t'i përmbajë të gjitha të dhënat që janë të nevojshme për njohjen e lehtë të mallit lëndor nga ana e organeve doganore, e posaçërisht:

1) përshkrimin preciz dhe detal teknik të mallit;

2) çdo të dhënë të posaçme të cilën bartësi i të drejtës mund ta ketë për llojin e mashtrimit;

3) emrin dhe mbiemrin dhe adresën e saktë dhe numrin e telefonit të personit për kontakt të theksuar nga ana e bartësit të së drejtës.

(3) Në kërkesë për ndërmarrjen e veprimeve doemos duhet të bashkëngjitet edhe deklaratë që kërkuksi është i obliguar ta japë në pajtim me nenin 7 të këtij ligji dhe dëshminë se kërkuksi është bartës i të drejtës për mallin lëndor.

(4) Bartësi i të drejtës duhet gjithashtu t'i dorëzojë të gjitha të dhënat tjera që i ka në lidhje me:

1) vlerën doganore në Republikën e Maqedonisë të mallit origjinal;

2) lokacionin e mallit ose destinacionin e tij.

3) karakteristikat që e karakterizojnë dërgesën.

4) datën e pritjes për arritjen ose nisjen e mallit;

5) të dhënat për mjetet e shfrytëzuara transportuese;

6) të dhëna për importuesin, eksportuesin ose personin që e posedon mallin;

7) vendin, ose vendet e prodhimit dhe rrugët e shfrytëzuara për bartje;

8) dallimet teknike, nëse janë të njohura, në mes të mallit origjinal dhe mallit për të cilin ekziston dyshimi se është mall me të cilin cenohet e drejta e pronësisë intelektuale.

(5) Krahas të dhënave nga paragrafët (2), (3) dhe (4) të këtij neni, organi doganor mund të kërkojë të dhëna të posaçme që janë karakteristike për llojin e të drejtës lëndore për pronësinë intelektuale.

(6) Kërkesën e pranuar për ndërmarrjen e veprimeve, Drejtoria qendrore e Drejtorisë doganore do ta përpunojë dhe në formë me shkrim do ta lajmërojë parashtruesin e kërkesës për vendimin e tij në afat prej 30 ditësh pune nga dita e pranimit të kërkesës.

(7) Organi doganor për përpunimin e kërkesës arkëton kompensim në shumë të cilën e përcakton ministri i Financave, dhe kjo shumë nuk guxon të jetë më e lartë se shpenzimet reale.

(8) Në raste kur kërkesa nuk i përmban të dhënat obliguese të këtij neni ose nëse të njëjta nuk janë të plota, Drejtoria qendrore e Drejtorisë doganore mund përfundim të hedh kërkesën për ndërmarrjen e veprimeve me arsyetim përkatës. Kundër përfundimit mund të deklarohet ankesë e posaçme te ministri i Financave në afat prej tetë ditësh nga dita e dorëzimit.

Neni 7

Me deklaratën e nenit 6 paragrafi (3), bartësi i së drejtës merr për obligim ndaj personave të përfshirë në njërën prej rasteve nga neni 1 paragrafi (1) i këtij ligji kur procedura ka filluar në pajtim me nenin 10 paragrafin (1) është ndërprerë për arsye të veprimit ose lëshimit të bartësit të së drejtës ose kur është caktuar se malli lëndor nuk e cenon të drejtën e pronësisë intelektuale. Me deklaratën bartësi gjithashtu pajtohet që t'i parashtrojë të gjitha shpenzimet e bëra për ruajtjen e mallit nën mbikëqyrje doganore në pajtim me këtë ligj.

Neni 8

Neni 6 dhe neni 7 zbatohen në tërësi dhe për kërkesat për vazhdimin e afatit nga neni 9 i këtij ligji.

Pjesa 3

Pranimi i kërkesës për veprimet e ndërmarra

Neni 9

(1) Me pranimin e kërkesës nga neni 6 i këtij ligji, Drejtoria qendrore e Drejtorisë doganore e përcakton afatin në të cilin ndërmerren veprimet, që nuk mund të jetë më gjatë se një vit nga dita e pranimit të kërkesës. Para skadimit të afatit të caktuar, nëse paraprakisht është paguar borxhëdo lloj borxhi i bartësit të së drejtës së bërë në pajtim me këtë ligj, bartësi i të drejtës mund të kërkojë vazhdimin e afatit.

(2) Afati i caktuar mund të vazhdohet me kërkesë të bartësit të së drejtës nëse paraprakisht paguhen borxhet të cilat eventualisht mund të lindin në pajtim me nenin 16 të këtij ligji.

(3) Bartësi i së drejtës është i obliguar menjëherë ta lajmërojë Drejtorinë qendrore të Drejtorisë doganore nëse e drejta e tij pushon të vlejë.

(4) Vendimi për pranimin e kërkesës dhe vendimi për vazhdimin e afatit menjëherë dërgohen te organet doganore që janë kompetente për ndërmarrjen e veprimeve.

(5) Me kërkesë të organeve doganore, bartësi i të drejtës do t'i sigurojë të gjitha të dhënat plotësuese të nevojshme për zbatimin e vendimit për pranimin e kërkesës.

KAPITULLI 3

Veprimi sipas kërkesës për ndërmarrje të veprimeve nga ana e organeve doganore

Neni 10

(1) Pasi organi doganor, të cilit i është dërguar vendimi në pajtim me nenin 9 paragrafin (4) të këtij ligji, ka vërtetuar se malli nga njëri prej rasteve nga neni 1 paragrafi (1) i këtij ligji është mall për të cilin ekzistojnë shkaqe të arsyeshme për dyshim se është mall me të cilin cenohet e drejta e pronësisë intelektuale e përfshirë me atë vendim, e shtyn lëshimin e mallit ose e mban nën mbikëqyrje doganore. Për veprimet e veta, organi doganor menjëherë e njofton Drejtorinë qendrore në Drejtorinë doganore.

(2) Organi doganor menjëherë e lajmëron bartësin e të drejtës dhe deklaruesin ose personin i cili e posedon mallin për veprimet e tija dhe mund t'i informojë për sasinë reale apo supozuese dhe llojin e mallit i cili lëshim ka qenë i shtyrë ose që ka qenë i mbajtur dhe për mundësinë që të zbatohet procedurë më e thjeshtë për shkatërrimin e mallit në pajtim me nenin 11 të këtij ligji.

(3) Organi doganor, në pajtim me rregullat për mbrojtjen e të dhënave personale, sekretin afarist dhe besueshmërinë, mund ta njoftojë bartësin e të drejtës, me kërkesë të tij, për emrat dhe adresat e pranuesit të mallit, dërguesin, deklaruesin ose personin që e posedon mallin dhe për prejardhjen e mallit për të cilin ekzistojnë shkaqe të arsyeshme për dyshim se është mall me të cilin cenohet e drejta e pronësisë intelektuale, nëse ato janë të njohura, dhe me qëllim që të caktohet a është cenuar ndonjë e drejtë e pronësisë intelektuale që është në pajtim me ligjin.

(4) Kërkesës së bartësit të së drejtës dhe personave të përfshirë në njërin prej rasteve të nenit 1 paragrafit (1) të këtij ligji, organi doganor u jep leje për kontroll të mallit i cili lëshim është shtyrë ose është mbajtur, si dhe marrja e mostrave në pajtim me rregullat e vlefshme ekskluzivisht për analizë dhe për udhëheqjen e procedurës së mëtejme. Këto mostra doemos duhet të kthehen pas mbarimit të analizës teknike, ndërsa atje ku ka mundësi, para lëshimit të mallit ose pas ndalimit të mbajtjes së tyre.

Neni 11

(1) Kur organi doganor ka mbajtur mall ose e ka shtyrë lëshimin e mallit për të cilin ekzistojnë shkaqe të arsyeshme për dyshim se është mall me të cilin cenohet e drejta e pronësisë intelektuale në njërin prej rasteve nga neni 1 paragrafi (1) i këtij ligji, që i shmanget shkatërrimit, organi doganor mund të zbatojë procedurë më të thjeshtë, i cili zbatohet me pajtueshmëri me bartësin e të drejtës, dhe me të cilin organi doganor mund ta shkatërrojë mallin nën kontroll doganor, pa u vërtetuar nëse ndonjë e drejtë e pronësisë intelektuale ka qenë e cenuar në pajtim me ligjin dhe nëse:

- bartësi i së drejtës me shkrim e lajmëron organin doganor në afat prej 10 ditë pune, ose 3 ditë pune në rast të mallit që prishet lehtë, nga pranimi i njoftimit nga neni 10 i këtij ligji, se malli që është lëndë e procedurës është mall me të cilin cenohet e drejta e pronësisë intelektuale nga neni 3 pika 2 e këtij ligji dhe i dorëzon organit doganor pëlqim me shkrim nga deklaruesi, personi që e posedon mallin ose pronari i mallit për tërheqjen e mallit nga shkatërrimi dhe

shkatërrimi bëhet në llogari dhe në përgjegjësi të bartësit të së drejtës në pajtim me rregullat doganore për shkatërrimin e mallit nën kontroll doganor dhe të jetë marrja e fundit e mostrave të cilat organi doganor i ruan në pajtim me rregullat doganore dhe të cilat mund të shfrytëzohen si dëshmi.

(2) Në lidhje me paragrafin (1) alineja 1 e këtij neni, deklaruesi, personi i cili posedon mallin ose pronari i mallit ka mundësi që në mënyrë të drejtpërdrejtë t'i dorëzojë organit doganor pajtim për dhënien e mallit në shkatërrim. Llogaritë se deklaruesi, personi i cili posedon mallin ose pronari i mallit ka dhënë pajtim për shkatërrim nëse në afat të caktuar nuk e kundërshton në mënyrë të prerë shkatërrimin për të cilin ka qenë i informuar. Ky afat ka mundësi, varësisht nga kushtet, të vazhdohet edhe për dhjetë ditë pune.

(3) Organi doganor nuk përgjigjet për dëmet që mund të dalin nga shkatërrimi i mallit në pajtim me këtë nen.

(4) Në rastet tjera, kur nuk plotësohen kushtet nga paragrafi (2) i këtij neni, zbatohet procedura e nenit 13 të këtij ligji.

Neni 12

(1) Bartësi i së drejtës, të dhënat e fituara nga neni 10 paragrafi (3) i këtij ligji i përdor vetëm në procedurë për të vërtetuar nëse është cenuar e drejta e pronësisë intelektuale, si dhe për qëllimet e neneve 11 dhe 13 paragrafi (1) i këtij ligji.

(2) Gjatë përdorimit të të dhënave në kundërshtim me paragrafin (1) të këtij neni Drejtoria qendrore e Drejtorisë doganore e abrogon vendimin për pranimin e kërkesës për ndërmarrjen e veprimeve, për afatin e mbetur.

(3) Në rast të shkeljes së shumëfishtë ose posaçërisht shkeljes serioze të dispozitave nga paragrafi (1) i këtij neni, organi doganor mund ta refuzojë kërkesën për vazhdimin e afatit nga neni 9 i këtij ligji.

Neni 13

(1) Nëse, në afat prej 10 ditë pune nga pranimi i njoftimit për shtyrjen e lëshimit ose mbajtjes së mallit, organi doganor nuk është njoftuar nga bartësi i së drejtës se ka filluar procedura për të vërtetuar nëse është cenuar e drejta e pronësisë intelektuale ose nuk e ka pranuar pajtueshmërinë e tij nga neni 11 paragrafi (1) i këtij ligji, organi doganor do ta lëshojë mallin me kusht që të mbarojnë të gjitha formalitetet doganore. Ky afat ka mundësi, varësisht nga rrethanat, të vazhdojë më së shumti edhe për dhjetë ditë pune.

(2) Në rast të mallit që prishet lehtë për të cilin ekzistojnë shkaqe të arsyeshme për dyshim se është mall me të cilin cenohet e drejta e pronësisë intelektuale, afati nga paragrafi (1) i këtij neni është tri ditë pune dhe i njëjti nuk mund të vazhdohet.

Neni 14

(1) Bartësi i së drejtës e lajmëron organin doganor se ka filluar procedura për të vërtetuar nëse është cenuar e drejta e pronësisë intelektuale me dërgimin e dëshmisë përkatëse nga gjykata kompetente ose nga ndonjë organ tjetër kompetent se procedura ka filluar.

(2) Me fillimin e procedurës nga paragrafi (1) i këtij neni vazhdon afati për shtyrjen e lëshimit ose mbajtjen e mallit derisa gjykata ose organi kompetent nuk deklarohet për mallin.

Neni 15

(1) Deklaruesi, pronari i mallit, personi i cili posedon mallin, importuesi ose pranuesi i mallit mund të kërkojë nga organi doganor të lëshohet malli për të cilin ekziston dyshimi se është mall me të cilin cenohet e drejta e dizajnit industrial ose patentave, dhe për të cilin është shtyrë lëshimi ose është mbajtur me kusht që të depozitohet garanci, edhe nëse:

a) organi doganor është njoftuar në pajtim me nenin 13 paragrafin (1) të këtij ligji, se ka filluar procedura për vërtetim nëse është cenuar e drejta e pronësisë intelektuale në pajtim me ligjin.

b) organi kompetent nuk ka miratuar masë për sekuestrimin e përkohshme të mallit para skadimit të afatit nga neni 13 paragrafi (1) i këtij ligji dhe

c) të gjitha formalitetet doganore janë kryer

(2) Garancia nga paragrafi (1) i këtij neni doemos duhet të jetë e mjaftueshme për t'i mbrojtur interesat e bartësit të së drejtës. Pagesa e garancisë nuk mund të ndikojë në shfrytëzimin e mjeteve të tjera të jashtëzakonshme juridike që i ka në disponim bartësi i së drejtës.

(3) Në rast të vazhdimit të afatit nga paragrafi (1) i nenit 13 të këtij ligji, ai mund të vazhdohet më së shumti deri në 30 ditë pune.

(4) Lloji, procedura dhe mënyra e depozitimit të garancisë, arkëtimin e saj dhe kthimin, e përcakton ministri i Financave.

Neni 16

(1) Ruajtja e mallit gjatë kohës së shtyrjes së lëshimit ose mbajtjes zbatohet në mënyrë që është në pajtueshmëri me dispozitat e rregullave doganore që e rregullojnë ruajtjen e përkohshme të mallit.

(2) Shpenzimet për ruajtjen dhe mbajtjen e mallit i bart parashtruesi i kërkesës për ndërmarrjen e veprimeve.

KAPITULLI 4

Dispozita më të përafërta

Neni 17

Dispozitat më të përafërta për zbatimin e këtij ligji i nxjerr ministri i Financave.

KAPITULLI 5

Malli për të cilin është vërtetuar se e cenon të drejtën e pronësisë intelektuale

Neni 18

Malli për të cilin pas kryerjes së procedurës nga neni 10 i këtij ligji është vërtetuar se e cenon të drejtën e pronësisë intelektuale, nuk guxon:

- të futet në rajonin doganor të Republikës së Maqedonisë,
- të lëshohet në qarkullim të lirë,
- të nxirret nga rajoni doganor i Republikës së Maqedonisë,
- të eksportohet
- të rieksportohet
- të vendoset në procedurë të shtyrë ose
- të futet në zonë të lirë apo magazinë të lirë.

KAPITULLI 6

Përgjegjësia e organeve doganore dhe e bartësit të së drejtës

Neni 19

(1) Pranimi i kërkesës nuk i jep të drejtë për kompensim të dëmit bartësit të së drejtës kur malli me të cilin cenohet e drejta e pronësisë intelektuale nuk është zbuluar nga organi doganor dhe është lëshuar apo nuk është mbajtur në pajtim me nenin 10 paragrafin (1) të këtij ligji.

(2) Zbatimi i kompetencave dhe veprimet e ndërmarra nga ana e organit doganor, në pajtim me këtë ligj, nuk shkaktojnë përgjegjësi të organit doganor për kompensim të dëmit të shkaktuar te personat e përfshirë në rastet e nenit 1 paragrafit (1) të këtij ligji ose personave nga neni 5 i këtij ligji.

KAPITULLI 7

Dispozitat ndëshkuese

Neni 20

(1) Me dënim me para prej 60.000 denarë do të dënohet për kundërvajtje personi juridik, nëse vepron në kundërshtim me nenin 9 paragrafin (3) të këtij ligji, me atë që menjëherë nuk e njofton Drejtorinë Qendrore të Drejtorisë doganore për pushimin e të drejtës së tij.

(2) Me dënim me para prej 6.000 denarë do të dënohet për veprimet nga paragrafi (1) i këtij neni edhe personi përgjegjës te personi juridik.

(3) Me dënim me para prej 15.000 denarë do të dënohet për veprimet nga paragrafi (1) i këtij neni edhe personi fizik.

Neni 21

(1) Me dënim me para prej 120.000 denarë do të dënohet për kundërvajtje personi juridik, nëse vepron në kundërshtim me nenin 12 paragrafin (1) të këtij ligji, kështu që të dhënat e fituara të organit doganor në kuptim të neneve 11 dhe 13 paragrafi (1) të këtij ligji i përdor jashtë procedurës dhe jashtë qëllimeve për përcaktimin e cenimit të së drejtës së pronësisë intelektuale.

(2) Me dënim me para prej 15.000 denarë do të dënohet për veprimet nga paragrafi (1) i këtij neni edhe personi përgjegjës te personi juridik.

(3) Me dënim me para prej 30.000 denarë do të dënohet për veprimet nga paragrafi (1) i këtij neni edhe personi fizik.

Neni 22

(1) Me dënim me para prej 120.000 deri në 300.000 denarë do të dënohet për kundërvajtje personi juridik, nëse vepron në kundërshtim me nenin 18 të këtij ligji, që fut, lëshon në qarkullim të lirë, nxjerr, eksporton, rieksporton, vendos në procedurë të shtyrë ose fut në zonë të lirë apo në magazinë të lirë mall i cili në procedurë të kryer paraprake në pajtim me nenin 10 të këtij ligji është përcaktuar se shkel të drejtën e pronësisë intelektuale.

(2) Me dënim me para prej 25.000 deri në 50.000 denarë do të dënohet për veprimet nga paragrafi (1) i këtij neni edhe personi përgjegjës te personi juridik.

(3) Me dënim me para prej 25.000 deri në 50.000 denarë do të dënohet për veprimet e paragrafit (1) edhe personi fizik.

KAPITULLI 8

Dispozitat përfundimtare

Neni 23

Me ditën e hyrjes në fuqi të këtij ligji pushon të vlejë neni 215 i Ligjit për pronësi industriale ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 47/2002, 42/2003 dhe 9/2004) dhe neni 165 i Ligjit për të drejta të autorit dhe të drejta të ngjashme ("Gazeta zyrtare e Republikës së Maqedonisë" numër 47/96, 3/98 dhe 98/2002 dhe 4/2005).

Neni 24

Ky ligj hyn në fuqi ditën e tetë nga dita e shpalljes në "Gazetën zyrtare të Republikës së Maqedonisë".

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ**591.**

Врз основа на член 15, 23 и 25 од Законот за внатрешна ревизија во јавниот сектор во Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр. 69/04), министерот за финансии донесува

П Р А В И Л Н И К
ЗА ОСНОВНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ НА УПАТСТВОТО
ЗА РАБОТА, ПОВЕЛБАТА, ГОДИШНИОТ ПЛАН
И ПРОГРАМАТА ЗА ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ**Член 1**

(1) Со овој правилник се уредуваат основните елементи на упатството за работа, повелбата, годишниот план и програмата за внатрешна ревизија на субјектите од јавниот сектор.

Член 2

(1) Внатрешните ревизори вршат ревизии и изготвуваат ревизорски извештаи, врз основа на годишен план за внатрешна ревизија и ревизорска програма за секоја поединечна ревизија, согласно меѓународните стандарди за професионално извршување на внатрешната ревизија издадени од Институтот за внатрешни ревизори (ПА) и најдобрите практики од земјите членки на ЕУ.

Начин на вршење на активностите на
Централната внатрешна ревизија

Член 3

(1) Регулацијата, развивањето и усогласувањето на системот за внатрешна ревизија во јавниот сектор Централната внатрешна ревизија (во понатамошниот текст: ЦВР), го врши преку:

- изготвување на предлози на законски и подзаконски акти за внатрешна ревизија;
- изготвување и ажурирање на Упатство за методите и техниките на внатрешната ревизија;
- утврдување на формата и елементите на кварталните и годишните извештаи за внатрешна ревизија;
- обезбедување препораки и помош на единиците за внатрешна ревизија при подготовката и ажурирањето на нивните интерни акти за внатрешна ревизија;
- давање на инструкции за описот на работното место - внатрешен ревизор;
- супервизија на квалитетот на целокупното работење на единиците за внатрешна ревизија и давање на препораки за нивно подобрување;
- изготвување и унапредување на програми и планови за обука на внатрешни ревизори во јавниот сектор;
- организирање, спроведување, унапредување и следење на обуката на внатрешните ревизори во јавниот сектор;
- евалуација и потврдување на знаењето, вештините и другите способности на внатрешните ревизори, потребни за извршување на функцијата на внатрешната ревизија;
- изготвување на збирни квартални извештаи за внатрешна ревизија;

- подготовка на годишен извештај за реализацијата на годишните планови на единиците за внатрешна ревизија, кој се поднесува до Владата на Република Македонија најдоцна до 15 јуни во следната година;

- размена на информации со Државниот завод за ревизија од значење за функционирањето на внатрешната ревизија во јавниот сектор; и

- соработка со други професионални организации од областа на ревизијата и сметководството.

Начин на вршење на активностите на
единиците за внатрешната ревизија

Член 4

(1) Единицата за внатрешна ревизија е под директна надлежност на раководителот на субјектот.

(2) Внатрешните ревизори ги назначува раководителот на субјектот и тие се под негова надлежност.

Функционална независност на единицата
за внатрешна ревизија

Член 5

(1) При вршењето на активностите, единицата за внатрешна ревизија обезбедува функционална независност преку:

- нејзино поставување на највисоко можно организационо ниво во субјектот;

- овластување раководителот на единицата за внатрешна ревизија директно да го известува раководителот на субјектот;

- примена на меѓународните стандарди и повелбата за внатрешна ревизија при извршување на внатрешната ревизија;

- користење на упатства и насоки издадени од ЦВР;

- подготвување на годишен план за внатрешна ревизија базиран на проценка на ризикот со тригодишна перспектива;

- поднесување на годишниот план за внатрешна ревизија, потпишан од раководителот на субјектот, до ЦВР;

- известување на ЦВР, еднаш годишно, за извршувањето на планот за внатрешна ревизија; и

- можност за директно известување на ЦВР кога не се преземени соодветни акции во случај на големи и сериозни нерегуларности или измами.

Функционална независност на внатрешниот
ревизор

Член 6

(1) При вршењето на активностите, внатрешниот ревизор обезбедува функционална независност преку:

- негово назначување како внатрешен ревизор во единицата за внатрешна ревизија согласно законската регулатива;

- соодветна обука за професионално извршување на активностите поврзани со внатрешната ревизија;

- примена на меѓународните стандарди и повелбата за внатрешна ревизија при вршењето на секоја внатрешна ревизија;

- користење на упатствата и насоките издадени од ЦВР;
- можност за директно известување на ЦВР кога раководителот на единицата за внатрешна ревизија не презема соодветни мерки во случај на големи и сериозни нерегуларности или измами; и
- можност за директно известување на Државниот завод за ревизија во случај на итност или ако ЦВР не преземе соодветни мерки.

II. ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА УПАТСТВОТО ЗА РАБОТА

Планирање на внатрешната ревизија

Член 7

- (1) Планирањето на внатрешната ревизија се состои од изготвување на:
- годишен план за внатрешна ревизија; и
 - ревизорска програма за секоја поединечна внатрешна ревизија.

Годишен план за внатрешна ревизија

Член 8

- (1) Раководителот на единицата за внатрешна ревизија изготвува годишен план за ревизија врз основа на проценка на ризикот, во согласност со целите на субјектот и меѓународните стандарди за внатрешна ревизија.
- (2) Годишниот план за ревизија треба да биде потпишан од раководителот на субјектот.
- (3) Раководителот на единицата за внатрешната ревизија писмено ги известува организационите единици, кои се предмет на ревизија, за делот од планот кој се однесува на нив.

Изготвување и содржина на годишниот план за ревизија

Член 9

- (1) Врз основа на списокот на системи и процеси издвоени при проценката на ризик за тригодишна перспектива, се изготвува годишен план за ревизија во согласност со расположивите и потенцијални ресурси на единицата за внатрешна ревизија за период од една година.
- (2) Годишниот план за ревизија содржи:
- список на системи и процеси планирани за ревизија;
 - јасни, остварливи и мерливи цели за секоја ревизија; и
 - можни показатели во смисла на временска рамка, расположиви ресурси и евентуално ангажирање на надворешни експерти.
- (3) Ангажирањето на надворешни експерти се предвидува за извршување на одредени видови на внатрешна ревизија имајќи го предвид обемот, комплексноста, потребните квалификации или расположивоста на внатрешни ресурси. Буџетот се планира во согласност со потребата за ангажирање на надворешни експерти.
- (4) При планирање на активностите на единицата за внатрешна ревизија се зема предвид потребното време за изготвување на ревизорските извештаи, како и годишните и кварталните извештаи според условите пропишани со закон.

Измена на годишниот план за ревизија

Член 10

- (1) Годишниот план за ревизија може да биде изменет доколку дојде до значителна промена во рамките на проценетиот ризик или планираните ресурси при изготвување на годишниот план.
- (2) Измените на годишниот план треба да бидат одобрени од раководителот на субјектот.
- (3) За измената на годишниот план се известува Централната внатрешна ревизија.

Изготвување и содржина на ревизорската програма

Член 11

- (1) Внатрешните ревизори за секоја поединечна ревизија изготвуваат ревизорска програма и за нејзината содржина ги известуваат раководителите на организационите единици кои ќе бидат предмет на ревизија, барем една недела пред започнувањето на работата на терен.
- (2) Ревизорската програма ги содржи следните основни елементи:
- планирани датуми за: прелиминарно истражување, работа на терен, период за изготвување на нацрт извештајот, известување за првичните резултати од ревизијата, поднесување на нацрт извештајот и дистрибуирање на конечниот извештај;
 - цели на работење на ревидираните системи и процеси кои треба да се земат предвид при ревизијата;
 - цели на внатрешните контроли кои треба да се проценат од страна на внатрешните ревизори;
 - видови и нивоа на истражувања и тестирања кои треба да се извршат;
 - процедури за внатрешна ревизија што се однесуваат на собирање, анализирање, обработување и документирање на податоците;
 - список на луѓе кои треба да бидат интервјуирани;
 - поделба на задачите помеѓу тимот во случај кога има повеќе од еден внатрешен ревизор; и
 - конкретни и строго ограничени задачи доделени на надворешни експерти доколку истите се ангажирани.
- (3) Доколку е потребно, ревизорската програма може да се менува во текот на ревизијата во согласност со раководителот на единицата за внатрешна ревизија.

Писмо за овластување

Член 12

- (1) За отпочнување на вршење на ревизија, внатрешните ревизори и надворешните експерти потребно е да имаат писмото за овластување, кое го потпишува раководителот на единицата за внатрешна ревизија, а писмото за овластување на раководителот на единицата за внатрешна ревизија го потпишува раководителот на субјектот, пред извршување на секоја од ревизиите предвидени во годишниот план.
- (2) Со писмото за овластување се утврдуваат:
- системите и процесите кои ќе бидат предмет на ревизија;
 - целите на ревизијата утврдени во годишниот план за внатрешна ревизија;
 - лидерот и членовите на тимот за ревизија; и
 - временската рамка и крајниот рок за поднесување на конечниот извештај за внатрешна ревизија.

ПРЕЛИМИНАРНО ИСТРАЖУВАЊЕ

Член 13

(1) Пред започнување на ревизијата, раководителот на единицата за внатрешна ревизија, испраќа писмо до организационите единици кои се опфатени со системите и процесите кои се предмет на ревизија со кое ги бара потребните информации за подготвување на ревизијата.

(2) Тимот за внатрешна ревизија организира првичен состанок со раководителите на организационите единици во врска со опфатот на внатрешната ревизија, со цел ревидираните субјекти да бидат информирани за спроведувањето на ревизијата, а ревизорите да добијат информации за:

- предложените цели на ревизијата;
- целите на работењето на системите и процесите кои ќе бидат предмет на ревизија;
- клучните контроли и контролните цели;
- податоци за активностите, финансиските извештаи итн.
- друга расположива документација;
- ризиците кои можат да влијаат на остварувањето на системските и работните цели;
- минати ревизорски извештаи и спроведувањето на препораките; и
- идентификување на клучните лица кои треба да бидат интервјуирани.

(3) Копија од Повелбата за внатрешна ревизија се дава на сите присутни на состанокот.

(4) Тимот за внатрешна ревизија врз основа на информациите од првичниот состанок ја комплетира ревизорската програма, согласно член 11 од овој правилник.

Работа на терен

Член 14

(1) Работата на терен е систематски процес на објективно собирање на докази кои ја потврдуваат стручната проценка на системите и процесите кои се предмет на ревизија. Проценката претставува целина од наоди за позитивните страни и слабостите на системите и процесите во однос на идентификуваните ризици и цели.

(2) Целта на работата на терен е да се извршат сите ревизорски процедури наведени во ревизорската програма со цел да се постигне целта на ревизијата.

(3) При работењето на терен се применуваат следните ревизорски методи кои, се во согласност со меѓународните стандарди и признаените најдобри професионални практики:

- надгледување;
- потврдување;
- верификување;
- истражување;
- анализа; и
- евалуација.

(4) Доказите треба да обезбедат поддршка на наодите за ревидираните процеси. Особено внимание се посветува на ефикасноста на процесите во согласност со целите на работењето утврдени во ревизорската програма.

(5) Се проценува квалитетот и ефикасноста на контролите спроведени од раководството со цел континуирано да се контролираат процесите кои се предмет на ревизија. Проценката се врши врз основа на споредба помеѓу контролните цели утврдени во ревизорската програма и реалната состојба до која се доаѓа преку тестирање и испрашување. При проценката се нагласуваат и економските ефекти од прекумерната контрола.

(6) Постоечкиот систем објективно се опишува преку давање приоритет на употребата на графички прикази на текот на процесите.

Изготвување и содржина на извештајот за внатрешна ревизија

Член 15

(1) Внатрешните ревизори изготвуваат ревизорски извештаите во кои на раководителите на субјектите ќе им обезбедат стручна проценка на ревидираните системи и процеси и на системите за финансиски менаџмент и контрола и ќе ги наведат сите нерегуларности, неусогласености и недостатоци.

(2) Со извештајот, покрај стручната проценка, внатрешната ревизија на раководителот на субјектот му дава препораки за подобрување на моменталната состојба и минимизирање на слабостите и подобрување на ефикасноста.

(3) Препораките се изготвуваат врз основа на постоечката законска регулатива, професионалното искуство, најдобрите практики на земјите членки на ЕУ, со цел да му се помогне на раководителот на субјектот:

- да ги намали ризиците;
- да ја зголеми ефикасноста; и
- да го подобри квалитетот на системот за финансиски менаџмент и контрола.

(4) Извештај за внатрешна ревизија ги содржи следните елементи:

- вовед кој вообичаено содржи краток опис на користената ревизорска методологија, имињата на ревидираните субјекти, целите и обемот на ревизијата и евентуални ограничувања (недостаток на расположива документација за преглед или на достапност на вработени за интервјуа);
- нацрт извршно резиме кое ќе биде докомплетирано со конечниот извештај;
- опис на наодите со јасни докази и резултати од тестирање;
- препораки и распоред за нивно следење; и
- сите неопходни додатоци, кои обично вклучуваат:
 - графички прикази на текот на процесите;
 - распореди за интервјуа и резимеа;
 - табели и графици;
 - извадоци од законската регулатива; и
 - нацрт план за имплементирање и следење на препораките.

(5) Изготвувањето на извештајот поминува низ следниве три фази:

- привремен извештај;
- претходен извештај; и
- конечен извештај.

Привремен извештај за внатрешна ревизија

Член 16

(1) Привремениот извештај за внатрешна ревизија е првата верзија на извештајот за внатрешна ревизија кој се презентира пред ревидираните субјекти на заклучниот состанок, со цел да се постигне согласност за наодите и да се прифатат препораките од ревизијата.

(2) Привремениот извештај за внатрешна ревизија ги содржи сите елементи наведени во член 15, став 1 од овој правилник, освен извршното резиме кое се финализира во подоцнежна фаза. На заклучниот состанок препораките само се споменуваат за да му се даде можност на раководството да учествува во подобрувањето на планот за имплементација на препораките.

(3) Целите на заклучниот состанок се:

- да се одржи вербата во внатрешната ревизија и нејзиното работење на транспарентен, консултативен и професионален начин;

- да се постигне согласност за фактите на наодите на ревизијата, а доколку се јават несогласувања, внатрешните ревизори ќе го имаат последниот збор;

- да се постигне согласност за препораките и да се опишат чекорите за имплементација;

- да му се даде можност на раководството да го оспори мислењето на внатрешната ревизија пред да се објави конечниот извештај; и

- да се постигне согласност за временската рамка за имплементација на препораките.

Претходен извештај за внатрешна ревизија

Член 17

(1) Претходниот извештај е првата официјална верзија на извештајот за внатрешната ревизија, вклучувајќи ги резултатите од заклучниот состанок, како и компетираното извршно резиме.

(2) Раководителот на единицата за внатрешна ревизија го испраќа претходниот извештај за внатрешна ревизија до раководителите на ревидираните организациони единици со обврска да одговорат во период од 10 работни дена.

(3) Одговорот на раководителите на ревидираните организациони единици за претходниот извештај, содржи коментари за содржината на извештајот и планот за спроведување на препораките со детален распоред.

Конечен извештај за внатрешна ревизија

Член 18

(1) Конечниот извештај се состои од конечна верзија на извршното резиме, нацрт извештајот изменет во согласност со прифатливите коментари на ревидираните субјекти, одговорот од ревидираните субјекти и конечниот распоред за спроведување на препораките.

(2) Раководителот на единицата за внатрешна ревизија го испраќа конечниот извештај за внатрешна ревизија до раководителот на субјектот и до раководителите на ревидираните организациони единици.

Член 19

(1) Единиците за внатрешна ревизија водат евиденција за препораките со цел во секое време да имаат целосни и актуелни информации.

(2) Раководителите на ревидираните организациони единици поднесуваат квартални извештаи до раководителот на субјектот и до раководителот на единицата за внатрешна ревизија во врска со постигнатиот напредок во спроведувањето на препораките во однос на временската рамка. Кварталниот извештај ќе послужи за ажурирање на роковите за имплементирање на препораките, доколку тоа е неопходно.

(3) Внатрешните ревизори вршат оценка на спроведувањето на препораките од страна на организационите структури при вршењето на идните внатрешни ревизии.

Член 20

(1) Внатрешен ревизор кој се сомнева дека е направена намерна нерегуларност или намерно погрешно претставување на факти, ја прекинува ревизијата и најбрзо што може го известува директно раководителот на единицата за внатрешна ревизија, но не спроведува истрага.

(2) Под намерна нерегуларност или намерно погрешно претставување на факти (измама), направени со цел да се добие признание, материјална, нематеријална или парична корист се подразбира:

- фалсификување или изменување на евиденција или документи;

- прикривање или изоставување на трансакции од евиденцијата или документите;

- евидентирање на лажни трансакции;

- кражба и своеволно уништување или загуба на средства;

- погрешна примена на сметководствени постапки, други прописи или политики.

(3) Раководителот на единицата за внатрешна ревизија го известува раководителот на субјектот или надлежните лица одговорни за преземање мерки во случај на постоење на нерегуларности.

(4) Раководителот на субјектот и надлежните лица преземаат соодветни мерки против учесниците во активностите од став 2 на овој член, како и мерки за воспоставување на соодветни контроли заради спречување на појавата на такви активности.

(5) Првичното известување за сериозна нерегуларност или измама е усно. Од ревизорот може да биде побарано да обезбеди пишувана верзија на настаните откако ќе започне истрага иницирана од раководителот на субјектот или надлежните лица.

(6) По известувањето за сериозната нерегуларност или измама, внатрешниот ревизор и раководителот на единицата за внатрешна ревизија нема да дискутираат за нерегуларноста или измамата со никој друг освен со раководителот на субјектот или надлежните лица.

(7) Во случај на итност и/или отсуство на соодветните личности, внатрешниот ревизор го известува раководителот на ЦВР и бара итно да бидат преземени мерки.

Член 21

(1) Извештаите од внатрешните ревизии се ставаат на располагање на Државниот завод за ревизија на негово барање.

Член 22

(1) Единицата за внатрешна ревизија го надгледува спроведувањето на препораките од ревизиите извршени од страна на Државниот завод за ревизија.

(2) Внатрешните ревизори вршат проценка на спроведувањето на препораките дадени од Државниот завод за ревизија во областа која била предмет на ревизија и ги наведуваат во својот извештај сите наоди во тој поглед.

III. РАБОТНИ АЛАТКИ НА РЕВИЗИЈАТА

Член 23

(1) При вршењето на активностите, внатрешните ревизори како работни алатки ги користат: Повелбата за внатрешна ревизија, Упатството за методите и техниките на внатрешната ревизија и насоките издадени од ЦВР со цел подобро извршување на внатрешните ревизии.

(2) Повелбата за внатрешната ревизија го дефинира вршењето на внатрешната ревизија и правата на внатрешните ревизори.

(3) Копија на Повелбата ќе биде поделена на почетниот состанок. Овој документ исто така ќе биде достапен на барање и ќе биде објавен на интернет страната за внатрешна ревизија.

(4) ЦВР ќе изготви Упатство за методите и техниките на внатрешната ревизија со детален опис на методологијата за внатрешна ревизија која треба да ја применува секоја единица за внатрешна ревизија.

(5) Упатството ќе се користи како основа за обука на внатрешните ревизори и ќе биде периодично ажурирано со цел да се инкорпорираат најновите тенденции и искуства добиени при извршувањето на внатрешни ревизии.

(6) Упатството ќе биде објавено, на интернет страната на Министерството за финансии, во рок од шест месеци од објавувањето на овој правилник.

IV. СОДРЖИНА НА ПОВЕЛБАТА ЗА ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА

Член 24

1. ОСНОВНА ЦЕЛ

Да му помогне на раководството да ја одржи и унапреди внатрешната контрола во согласност со ризиците на работењето.

2. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Да дава гаранции за соодветноста на контролата во рамки на активностите и системите на субјектите од јавниот сектор, односно: да дава коментари и препорачува измени на механизмите воспоставени од раководството за да се обезбеди реализирање на целите на активностите и системите; да ја следи имплементацијата на договорените мерки; и да им укажува за недостатоците на извршното раководство и во крајна инстанца на раководителот на субјектот.

Да ја олесни годишната анализа на ризикот и да му помогне на раководителот на финансискиот сектор во процесот на известување за финансискиот менаџмент и контрола.

Да извршува ревизии, истражувања и прегледувања според барањата на раководителот на субјектот.

Да соработува со надворешните ревизори со цел да се обезбеди економично и ефективно искористување на внатрешните и надворешните ревизорски ресурси.

Да го советува раководството за воведување на економични контроли на новите системи и активности.

Да укажува на можностите за намалување на трошоците преку поекономично и поефикасно работење на системите и активностите.

Да ги преиспитува тековните состојби.

3. ОБЕМ НА РАБОТА

Ревизорската работа ги опфаќа сите системи и активности во сите организациони единици и локации на субјектот, како постојните така и оние што се во фаза на развој. Таа се извршува врз основа на приоритети утврдени според ризикот, оценката на раководителот на единицата за внатрешна ревизија и одобренијата на раководителот на субјектот. Ревизорската работа подразбира вршење на сите видови ревизии според соодветните потреби.

4. НЕЗАВИСНОСТ

Раководителот на внатрешната ревизија директно е одговорен пред раководителот на субјектот.

5. ПРИСТАП

Лицето кое располага со високо доверливи или чувствителни информации има право да му дозволи пристап единствено на раководителот на единицата за внатрешна ревизија.

Внатрешната ревизија има право на целосен пристап до сите членови на совети и управни одбори, раководители, вработени, изведувачи, снабдувачи, клиенти, надворешни ревизори и други.

Завршни одредби

Член 25

(1) Овој правилник влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр. 15-13026/1
12 мај 2005 година
Скопје

Министер,
м-р **Никола Поповски**, с.р.

УСТАВЕН СУД НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

592.

Уставниот суд на Република Македонија, врз основа на член 110 и 112 од Уставот на Република Македонија и член 70 од Деловникот на Уставниот суд на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 70/1992), на седницата одржана на 11 мај 2005 година, донесе

ОДЛУКА

1. Се укинува Одлуката за прогласување на културни установи од општ интерес на општина Гостивар бр. 07-73/1 од 4 февруари 2004 година, објавена во „Службен гласник на општина Гостивар“ бр. 1/2004 од 4 февруари 2004 година.

2. Оваа одлука произведува правно дејство од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

3. Уставниот суд на Република Македонија по повод поднесената иницијатива од Министерство-то за локална самоуправа со Решение У.бр.53/2004 од 23 февруари 2005 година поведе постапка за оценување на законитоста на актот означен во точката 1 од оваа одлука.

Постапката беше поведена затоа што основано се постави прашањето за согласноста на оспорената одлука со Законот за културата и Законот за локалната самоуправа.

4. Судот на седницата утврди дека Советот на општина Гостивар на 4 февруари 2004 година донел Одлука за прогласување на културни установи од општ интерес на општина Гостивар бр. 07-73/1 ("Службен гласник на општина Гостивар" бр. 1/2004).

Во член 1 од наведената одлука е предвидено дека културните установи и тоа: Домот на културата "АС-НОМ", Народната матична библиотека "Вук Караџиќ" и Пионерскиот дом "Панче Попоски" се прогласуваат за културни установи од општ интерес на општина Гостивар.

Во членот 2 од Одлуката е утврдено дека "се оспорува во целост Одлуката на Владата на Република Македонија во посебниот дел од која во врска со општина Гостивар да културните установи но со месен карактер (Општина Гостивар) да се прогласат национални установи Центарот за култура "АС-НОМ" - Гостивар".

Согласно член 3 од Одлуката се обврзува административниот орган на општина Гостивар со овластување на градоначалникот да го следи текот на работите околу наведените установи и за истите да го информира градоначалникот и Советот на општината.

Според членот 4 од Одлуката копие од оваа одлука се доставува до наведените културни установи на општина Гостивар од член 2, до Владата на Република Македонија, до Заедницата на единиците на локална самоуправа на Република Македонија и до Парламентот на Република Македонија.

Според членот 5 од Одлуката оваа одлука влегува во сила осмиот ден од објавувањето во "Службен гласник на општина Гостивар".

5. Согласно член 110, алинеја 2 од Уставот на Република Македонија, Уставниот суд одлучува за согласноста на прописите и на колективните договори со Уставот и со законите.

Согласно член 8, став 1 од Уставот на Република Македонија една од темелните вредности на уставниот поредок на Република Македонија е и локалната самоуправа.

Според член 114, став 2 од Уставот на Република Македонија единици на локалната самоуправа се општините.

Согласно Амандманот XVII, точка 1 со кој се заменува ставот 1 на член 115 од Уставот на Република Македонија, во единиците на локалната самоуправа граѓаните непосредно и преку претставници учествуваат во одлучувањето за прашања од локално значење, а особено во областите на јавните служби, урбанизмот и руралното планирање, заштитата на околината, локалниот економски развој, локалното финансирање, комуналните деј-

ности, културата, спортот, социјалната и детската заштита, образованието, здравствената заштита и во други области утврдени со закон.

Според ставот 2 од членот 115 од Уставот општината е самостојна во вршење на надлежностите утврдени со Уставот и со закон, а надзорот над законитоста на нејзината работа го врши Републиката.

Согласно член 1 од Законот за локална самоуправа се уредуваат надлежностите на општината; непосредното учество на граѓаните во одлучувањето; организацијата и работата на органите на општината, општинската администрација; актите на органите; имот-сопственост на општината; надзор над работата на органите на општината; распштањето на советот на општината; механизмите на соработка меѓу општините и Владата на Република Македонија; месната самоуправа; заштитата на локалната самоуправа; утврдување на службени јазици во општините и други прашања од значење за локалната самоуправа.

Според член 21 став 1 од Законот за локална самоуправа општините самостојно, во рамките на законот, ги уредуваат и вршат работите од јавен интерес од локално значење, утврдени со овој или друг закон и се одговорни за нивното вршење. Во членот 22 се утврдени надлежностите на општините. Според точка 5 од став 1 на овој член општините се надлежни, помеѓу другото и за институционалната и финансиската поддршка на културните установи и проекти; негувањето на фолклорот, обичаите, старите занаети и слични културни вредности, организирањето културни манифестации; поттикнување на разновидни специфични форми на творештвото.

Согласно член 94 од Законот за културата ("Службен весник на Република Македонија" бр. 31/1998 и 49/2003) организациите со општествен капитал што се регистрирани за вршење дејност од посебен општествен интерес во областа на културата, во периодот пред донесувањето на амандманите на Уставот на Социјалистичка Република Македонија од 1990 година, основани согласно со закон од страна на општествено-политичка заедница, самоуправна интересна заедница на културата или општествено-политичка организација продолжуваат да работат како национални установи до утврдувањето на нивниот статус согласно со овој закон, односно до завршувањето на постапката за трансформација согласно прописите за трансформација на општествениот капитал.

Во членот 95 од Законот е утврдено дека Владата на Република Македонија со одлука определува на кои организации од членот 94 на овој закон им ги презема основачките права и ги утврдува како национални установи.

Според член 96 став 1 од Законот советот на единиците на локалната самоуправа, на непосреден повик од Министерството за култура, во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила на одлуката од член 95 на овој закон, со одлука определува на кои од другите организации од член 94 на овој закон, освен организациите од член 95 на овој закон, им ги презема основачките права и ги утврдува ка-

ко општински -градски установи, а во ставот 2 од истиот член од Законот е определено дека Владата на Република Македонија и советот на единицата на локалната самоуправа, во рок од 30 дена по влегувањето во сила на законот со кој се уредува финансирањето на општините, со договор го утврдуваат пренесувањето на имотот, опремата, кадрите, средствата и други релевантни прашања за пренесување на основачките права за организациите од став 1 на овој член. До потпишувањето на договорот тие продолжуваат да се финансираат од Буџетот на Република Македонија и да работат како национални установи.

Согласно член 2 од Одлуката донесена од Владата на Република Македонија на 22 декември 2003 година и објавена во “Службен весник на Република Македонија“ бр. 84/2003, за општина Гостивар е утврдено дека се преземаат основачките права на установите и се утврдуваат како национални установи за културата и тоа: Домот на културата “АСНОМ“, Народната и матичната библиотека “Вук Караџиќ“ и Пионерскиот дом “Панче Попоски“ се обединуваат и продолжуваат со работа како национална установа - Центар за култура “АСНОМ“ - Гостивар.

Од содржината на изнесените законски одредби произлегува дека Владата на Република Македонија има право со одлука да определува на кои организации (од членот 94 од Законот за култура) им ги презема основачките права и ги утврдува како национални установи. Согласно овие законски одредби, како и одредбите од Законот за локална самоуправа постапило и Министерството за локална самоуправа, како надлежен орган за вршење надзор над законитоста на прописите на општината.

Имено, согласно член 71 став 2 од Законот за локална самоуправа доколку органот - Министерството за локална самоуправа смета дека прописот не е во согласност со Уставот и со закон, во рок од 45 дена од денот на доставувањето на прописот, донесува решение за запирање на примената на прописот, со кое ги образложува и причините за запирање. Во ставот 3 од истиот член од Законот е определено дека решението од ставот 2 на овој член се објавува во “Службен весник на Република Македонија“.

Доколку на територијата на единицата на локалната самоуправа има и други установи од областа на културата кои Владата не ги прогласила како установи од национален интерес, советот на единицата на локалната самоуправа е овластен да ги утврди како општински - градски установи и да ги преземе основачките права.

Тргнувајќи од наведените законски одредби, како и од содржината на оспорениот акт со кој советот на единицата на локалната самоуправа одредил установи од областа на културата кои со одлука на Владата се прогласени како установи од национален интерес ги прогласува како установи од локален интерес, Судот утврди дека Советот на општината Гостивар со оспорената одлука ги пречекорил законските овластувања и уредил прашања кои не се во негова надлежност.

6. Според член 41 точка 3 од Законот за локалната самоуправа прописите кои се однесуваат на културата, употребата на јазиците и писмата на кои зборуваат помалку од 20% од граѓаните во општината, се усвојуваат со мнозинство гласови од присутните членови на советот, при што мора да има мнозинство гласови од присутните членови на советот кои припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во општината.

Имајќи ја предвид наведената законска одредба, како и утврдената фактичка состојба од која произлегува дека оспорената одлука со која се уредуваат прашања од областа на културата не е усвоена со мнозинство гласови од присутните членови на Советот кои припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во општината, Судот утврди дека оспорената одлука не е во согласност и со наведената законска одредба.

7. Врз основа на изнесеното, Судот одлучи како во точката 1 од оваа одлука.

8. Оваа одлука Судот ја донесе во состав од претседателот на Судот Лилјана Ингилизова-Ристова и судиите д-р Трендафил Ивановски, Махмут Јусуфи, Вера Маркова, Бранко Наумоски, д-р Бајрам Положани, Игор Спировски и д-р Зоран Сулејманов.

У. бр. 53/2004
11 мај 2005 година
Скопје

Претседател
на Уставниот суд на Република
Македонија,
Лилјана Ингилизова-Ристова, с.р.

ДРЖАВЕН ЗАВОД ЗА ГЕОДЕТСКИ РАБОТИ

593.

Врз основа на член 80 став 1 од Законот за премемер, катастар и запишување на правата на недвижностите (“Службен весник на СРМ“ бр. 27/86 и 17/91), Државниот завод за геодетски работи донесува

РЕШЕНИЕ ЗА СТАВАЊЕ ВО ПРИМЕНА НА УСТАНОВЕН КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИ

Се става во примена установениот катастар на недвижностите за катастарската општина Речица - Општина Куманово.

Катастарот на недвижностите се применува од денот на објавувањето на ова решение во “Службен весник на Република Македонија“.

Со денот на примената на катастарот на недвижностите од став 1 од ова решение, престанува да се применува катастарот на земјиштето за КО Речица, востановен според Законот за премемер и катастар на земјиштето (“Службен весник на СРМ“ бр. 34/72 и 13/78).

Бр. 09-3609/1
23 мај 2005 година
Скопје

Директор,
Бисера Јакимовска, с.р.

ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РМ ВИ НУДИ

Поединечни и Комплет
CD-ROM изданија за
2001, 2002, 2003 и 2004 година

- Комплет CD-ROM изданија 2001, 2002, 2003 и 2004 година 5200.00
- Поединечни CD-ROM изданија 2001, 2002, 2003 и 2004 година 1500.00

ПОРАЧКА

1. Порачувам _____ примерок-ци од **комплет** CD-ROM изданијата.
2. Порачувам _____ примерок-ци од CD ROM изданието за _____ година; _____ примерок-ци од CD ROM изданието за _____ година; _____ примерок-ци од CD ROM изданието за _____ година.

Име и презиме: _____ Назив на фирмата: _____

Адреса: _____ Место: _____

Телефон: _____ Телефакс: _____ e-mail: _____

(М.П.)

Нарачател,

Доказ за извршена уплата на жиро сметка 300000000188798 и порачката испратете ги на адреса на
ЈП Службен весник на РМ, бул. „Партизански одреди“ 29, Скопје, п.фах 51
или на телефакс +389-2-311-22-67

ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РМ ВИ НУДИ

Р.Бр	Издаија	Цена	Р.Бр	Издаија	Цена
1	Збирки прописи од областа на локалната самоуправа, 2004		6	Збирка на меѓународни конвенции од областа на кривичното право, 2002	150.00
а) I книга – (Законите за: локална самоуправа; територијална организација на локалната самоуправа; за градот Скопје; финансирањето на единиците на локалната самоуправа и Законот за локалните избори – редакциски пречистен текст).	900.00		7	Закон за извршната постапка Д-р С. Георгиевски, 2002	300.00
б) II книга – (Законите за: комуналните такси; даноци на имот; угостителна дејност; туристичка дејност и Законот за државни значајни дејности).	600.00		8	Закон за прекршките (со објаснувања, коментари, судска практика, со примери) Д-р Ј. Грозевски, М. Криковски, 1998	350.00
в) III книга – (Редакциски пречистени текстови на Законите за: основното образование; средното образование; зашита на децата и Законот за социјална заштита).	700.00		9	Закон за спречување на корупцијата Со Закон за ратификација на конвенции Д-р Ј. Грозевски (со објаснувања), 2002	250.00
г) IV книга – (Закон за управување со отпадот; Закон за квалитетот на животната средина; Законите за заштита на природата).	500.00		10	Закон за денационализација (со коментар, објаснувања и образци) Д-р С. Георгиевски, 2000	250.00
а) Комплет од четирите книги - Збирки на Законите од областа на локалната самоуправа, 2004, по цена од 2100.00			11	Збирка на прописи од областа на државјанството Д-р Ф. Стоев, М-р М. Лазарова – Трајковска, 1998	200.00
2 Закон за трговските друштва, со вовед, 2004	800.00		12	Устав на Република Македонија (со сите амандман и рамковен договор) на македонски јазик (мек повеќ) на англиски јазик (мек повеќ)	300.00 400.00
3 Закон за јавните набавки, 2004 (со подзаконските акти)	200.00		13	Комплет CD-ROM изданија 2001, 2002, 2003 и 2004 година	5200.00
4 Закон за кривична постапка и Закон за извршување на санкциите (редакциски пречистени текстови)	900.00		14	Поединечни CD-ROM изданија 2001, 2002, 2003 и 2004 година	1500.00
5 Кривичен законик од Д-р Благо Канбаски (со коментари и дополнувања од 1999 и 2002 година со краток коментар, објаснувања и регистар на поими) - гилус: Доползок со измените и дополнувањата на КЗ од 2003 и 2004	600.00		15	Регистар на Прописи на РМ WEB - базата на прописи со важечката законска и подзаконска регулатива од 1945 до денес. www.slvesnik.com.mk	3700.00
			16		

ПОРАЧКА бр. 38

Со ова неотповикливо ги порачуваме изданијата под реден број _____ во _____ примероци;
р.бр. _____ во _____ примероци; р.бр. _____ во _____ примероци; р.бр. _____ во _____ примероци;
р.бр. _____ во _____ примероци; р.бр. _____ во _____ примероци; р.бр. _____ во _____ примероци.

Доказот за извршена уплата на жиро с-ка 300000000188798 и порачката ги испраќаме по пошта на адреса бул. „Партизански одреди“ бр. 29, п. факс 51, 1000, Скопје, или на телефакс број + 389-2-311-22-67.

Порачател: _____

Место: _____, ул. _____, бр. _____, тел./ факс _____

Потпис на порачателот

Во _____, _____ 2005 година. (М.П.)

www.slvesnik.com.mk
contact@slvesnik.com.mk

Издавач: ЈП СЛУЖБЕН ВЕСНИК НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА, ц.о.-Скопје
бул. „Партизански одреди“ бр. 29. Поштенски факс 51.
Директор и одговорен уредник - Борис Тренески.
Телефони: +389-2-3298-860, +389-2-3298-769.
Телефакс: +389-2-3112-267.

Претплатата за 2005 година изнесува 9.200,00 денари.
„Службен весник на Република Македонија“ излегува по потреба.
Рок за рекламации 15 дена.
Жиро-сметка: 300000000188798. Број за ДДВ МК: 4030987108771.
Депонент: Комерцијална банка, АД - Скопје.
Печат: Графички центар КМ Креатив - Скопје.